

Dómar Félagsdóms

1939-1942

Útgáfa 1.1 af rafræna skjalinu

Þetta PDF skjal er hluti afraksturs skönnunar á prentuðum eintökum af dómasafni Félagsdóms. Markmið þessarar útgáfu er að veita almenningi færi á að eignast sitt eigið eintak af prentaða dómasafni Félagsdóms án endurgjalds. Engin stjórnvöld standa að gerð skjals þessa umfram það að hafa útvegað höfundi skjalsins prenteintök af ritinu.

Skjalið er upprunalega birt á vefnum <https://urlausnir.is>. Þar má finna rafrænar útgáfur hinna bindanna og verða nýrri útgáfur af skjölunum í boði þar.

Takmörkun ábyrgðar

Höfundur skjals þessa afsalar sér allri ábyrgð, að því marki sem lög heimila, vegna beinnar og/eða óbeinnar notkunar skjalsins sjálfs eða afurða sem af því leiðir. Þó stefnt hafi verið að því markmiði að skjalið endurspegli sem best innihald upprunalegu bindanna er hvorki hægt að tryggja né ábyrgjast að það hafi tekist. Framangreint á einnig við um efnislegt innihald prentuðu eintakanna sem skönnuð voru.

Höfundaréttur

Samkvæmt 9. gr. núverandi höfundalaga, nr. 73/1972, njóta dómar ekki verndar höfundalaga.

Hvers kyns höfundarréttur sem höfundur skjalsins gæti hafa skapað sér til handa með skönnuninni sjálfri eða öðru framlagi sínu til sköpunar þess, skal vera meðhöndlaður í samræmi við Creative Commons Zero höfundaleyfið (CC0 1.0 Universal eða síðari útgáfa þess).

Ábendingar

Séu ábendingar um mögulegar úrbætur á skjalinu er hægt að koma þeim á framfæri við höfund þess.

Athugasemdir um þessa útgáfu

Í útgáfu 1.1 var OCR endurunnið og textinn er beinni.

Höfundur skjalsins: Svavar Kjarrval (svavar@kjarrval.is)

D Ó M A R F É L A G S D Ó M S

I. BINDI

1939 — 1942

ÚTGEFANDI: FÉLAGSDÓMUR

REYKJAVÍK — 1943

Félagsdómur, verkefni hans og skipun.

Félagsdómur er stofnaður með lögum nr. 80/1938. Samkv. 44. gr. laganna er verkefni hans:

1. Að dæma í málum, sem rísa útaf kærnum um brot á lögnum og tjóni, sem orðið hefur vegna ólögmatra vinnustöðvana.
2. Að dæma í málum, sem rísa út af kærnum um brot á vinnusamningi eða út af ágreiningi um skilning á vinnusamningi eða gildi hans.
3. Að dæma í öðrum málum milli verkamanna og atvinnurekenda, sem aðiljar hafa samið um að leggja fyrir dóminn, enda séu að minnsta kosti 3 af dómendum því meðmæltir.

Í dóminum eiga sæti 5 menn, skipaðir til 3ja ára í senn. Fer skipun þannig fram samkvæmt 39. gr. laganna, að hæstiréttur skipar 2 þeirra, og skal annar þeirra tilnefndur sérstaklega til að vera forseti dómsins. Atvinnumálaráðherra skipar einn úr hópi 3ja manna, er hæstiréttur tilnefnir. Loks skipar Alþýðusamband Íslands einn og Vinnuveitendafélag Íslands annan. Sé atvinnurekandi, sem ekki er meðlimur í Vinnuveitendafélagi Íslands aðili máls, tilnefnir hann mann í dóminn í stað þess, sem skipaður er af Vinnuveitendafélagi Íslands. Sömu aðiljar tilnefna varamenn í dóminn, jafnmarga aðaldómendum.

Skipun í dóminn fór fyrst fram í septembermánuði 1938 og voru þá þessir menn skipaðir til 3ja ára.

Af hæstarétti:

Hákon Guðmundsson, hæstaréttarritari, forseti dómsins.

Gunnlaugur E. Briem, stjórnarráðsfulltrúi.

Varamenn:

Ísleifur Árnason, prófessor og

Sigtryggur Klemenzson, lögfræðingur.

Af atvinnumálaráðherra:

Sverrir Þorbjörnsson, hagfræðingur.

Til vara:

Lárus Fjeldsted, hæstaréttarlögmaður.

Af Alþýðusambandi Íslands:

Sigurjón Á. Ólafsson, alþingismaður.

Til vara:

Sigurgeir Sigurjónsson, lögfræðingur.

IV

Af Vinnuveitendafélagi Íslands:
Kjartan Thors, framkvæmdarstjóri.

Til vara:
Jón Ásbjörnsson, hæstaréttarlögmaður.

Í septembermánuði 1941 var af nýju skipað í dóminn til 3ja ára og voru þessir skipaðir:

Af hæstarétti:
Hákon Guðmundsson, hæstaréttarritari, forseti dómsins.
Gunnlaugur E. Briem, stjórnarráðsfulltrúi.

Til vara:
Ísleifur Árnason, prófessor og
Sigtryggur Klemenzsson, lögfræðingur.

Af atvinnumálaráðherra:
Kristján Kristjánsson, fulltrúi lögmanns.

Til vara:
Björn Steffensen, endurskoðandi.

Af Alpýðusambandi Íslands:
Sigurjón Á. Ólafsson, alþingismaður.

Til vara:
Sigurgeir Sigurjónsson, hæstaréttarlögmaður.

Af Vinnuveitendafélagi Íslands:
Jón Ásbjörnsson, hæstaréttarlögmaður.

Til vara:
Sigurjón Jónsson, fyrrv. útibússtjóri.

Á tímabilinu frá stofnun félagsdóms til ársloka 1942 voru 55 mál höfðuð fyrir dómnum. Af þeim voru 5 hafin, en 50 dæmd. Málin voru frá þessum stöðum: 39 úr Reykjavík, 4 frá Ísafirði, 2 frá Hafnarfirði, 2 frá Keflavík, 2 frá Þingeyri og 1 frá hverjum þessara staða: Akureyri, Dalvík, Sauðárkróki, Seyðisfirði, Siglufirði og Vestmannaeyjum.

Registur

við dóma félagsdóms (I. bindi) ásamt skrá yfir málsaðilja og lög, sem vitnað er til í þessu bindi dómanna.

I. Nafnaskrá.

	Bls.
Alþýðusamband Íslands	130
Ásmundur Vilhjálmsson	60
Baldur, verklýðsfélag	24, 42, 115, 173
Þjörn Benediktsson	48
Brynja, verkakvennafélag	52
Brynja, verkamannafélag	18, 97
Bæjarsjóður Vestmannaeyja	155
Bæjarútgerð Hafnarfjarðar	5, 6
Dagsbrún, verkamannafélag	1, 126
Davið Jónsson	62
Diðrik Helgason	71
Dofri, hlutafélag	18, 97
Drifandi, verkamannafélag	155
Eimskipafélag Íslands h/f.	38, 161
Einar Stefánsson	75
Félag isl. botnvörpuskipaeigenda	182
Félag isl. iðnrekenda	122, 158
Félag löggiltra rafvirkjameistara	165, 172
Fram, verklýðsfélag	45
Gísli Þorleifsson	65
Guðjón Sigurðsson	78
Guðm. St. Gíslason	63
Hálfván Hálfvánarson	24
Haraldur Sigurðsson	81
Hjalte Einarsson	89
Hjálmar Jóhannsson	87
Hlíf, verkamannafélag	5, 6, 26
Hreyfill, bifreiðastjórafélag	138
Höjgaard & Schultz A/S	126, 143, 145
Iðja, félag verksmiðjufólks í Reykjavík	122, 158
Ingimundur Hjálmarsson	52
Íshúsfélag Ísfirðinga	42, 115
Jón Bergsteinsson	66
Jón Eiríksson	31, 71
Jón Gíslason	84

	Bls.
Jón Guðjónsson	68
Kristján Gíslason	45
Magnús Guðbergur Marionsson	35
Málarameistarafélag Reykjavíkur	89, 101, 109, 110, 120
Málarasveinafélag Reykjavíkur	35, 101, 109, 110, 120
Matsveina- og veitingaþjónafélag Íslands	38, 43
Nót, félag netavinnufólks	48
Rafvirkjafélag Reykjavíkur	165, 172
Reykjavíkurbær	1
Sigfús Þorleifsson	186
Sigmundur Björnsson	26
Sigurður Jónsson	69
Sjómannafélag Reykjavíkur	161, 182
Skipaútgerð ríkisins	43, 105
Sókn, starfsstúlknafélag	175
Steindór Einarsson	138
Steingrímur Aðalsteinsson	190
Stjórnarnefnd ríkisspítalanna	14, 175
Stýrimannafélag Íslands	105
Sveinafélag múrara 31, 53, 60, 62, 63, 65, 66, 68, 69, 71, 75, 78, 81, 84,	87
Trésmiðafélag Reykjavíkur	143, 145
Útvegsbændafélag Keflavíkurhrepps	20, 92
Verkalýðsfélag Dalvíkur	186
Verkalýðs- og sjómannafélag Keflavíkur	20, 92
Verkalýðsfélag Akureyrar	190
Vinnuveitendafélag Ísfirðinga	178
Vinnuveitendafélag Íslands	130
Þorkell Ingibergsson	53
Þór, starfsmannafélag	14

II. Skrá

yfir lög, sem vitnað er til í I. bindi dóma félagsdóms.

- 1915 Lög nr. 33 3. nív. um verkfall opinberra starfsmanna 16.
 1936 Lög nr. 85 23. júní um meðferð einkamála í héraði.
 71. gr. 33, 167.
 1937 Lög nr. 74 31. des. um alþýðutryggingar.
 41. gr. 140, 141.
 1938 Lög nr. 80 11. júní um stéttarfélög og vinnudeilur 4, 10, 11, 16,
 60, 90, 91.
 II. kafli 133.
 1. gr. 29.
 2. gr. 30, 37, 191, 192, 193.
 4. gr. 9, 11.
 6. gr. 4, 9, 25, 33, 46, 55, 61, 62, 64, 65, 67, 68, 70, 72, 75, 76,
 81, 84, 88, 128, 153, 157, 167.
 7. gr. 15, 16, 96, 190.

8. gr. 151.
 9. gr. 100.
 14. gr. 146, 153.
 16. gr. 133.
 17. gr. 11, 133, 145, 151, 153.
 18. gr. 131, 132, 133, 152.
 39. gr. 5.
 44. gr. 4, 16, 25, 36, 91, 96, 144, 157, 171.
 48. gr. 5.
 52. gr. 52.
 53. gr. 11.
 56. gr. 42.
 69. gr. 33, 167.
 70. gr. 30, 37, 193.
 1939 Lög nr. 10 4. apríl um gengisskráningu og ráðstafanir í því sambandi 20.
 3. gr. 21, 22.
 4. gr. 21, 22, 93, 95.
 1940 Lög nr. 51 12. febr. um gengisskráningu og ráðstafanir í því sambandi.
 2. gr. 124, 128, 167.
 1942 Bráðabirgðalög nr. 1 8. janúar um gerðardóm í kaupgjalds- og verðlagsmálum.
 4. gr. 170.
 11. gr. 170, 171.

III. Efnisskrá.

A. Atriðisorð efnisskrár.

Aðgerðaleysisverkanir.	Hlutaskiptasamningar, sbr. kjarasamningar.
Aflaverðlaun.	Íðnnemar.
Ágreiningsatkvæði.	Kauptaxtar.
Ákvæðisvinna.	Kjarasamningar, sbr. hlutaskiptasamningar.
Atvinnukúgun.	Málarar.
Bifreiðarstjórar.	Matsveinar.
Dómarar.	Múrarar.
Dómsvald félagsdóms. Sjá frávisun.	Ráðningarsamningar í bága við kjarasamninga.
Dýrtíðaruppbót.	Rafvirkjar.
Eftirvinna. Sjá vinnulaun.	Refsingar. Sjá sektir.
Endurheimt.	Réttur vinnuveitenda til að vinna sjálfir.
Fastir starfsmenn.	Samúðarverkföll.
Félagssréttindi. Sjá stéttarfélög.	Sektir.
Forgangsréttur.	Sjúkrahús.
Frávisun.	Skaðabætur.
Friðagar.	
Gerðardómur.	
Gildissvæði kjarasamninga.	
Fljóðfæraleikarar.	

VIII

Stéttarfélag, sbr. verklyðsfélag.	Venja.
Stýrimenn.	Verkamenn.
Stríðsáhættuþóknun.	Verkaskipting.
Sumarleyfi.	Verkföll, sbr. samúðarverkföll.
Trésmiðir.	Verklyðsfélag, sbr. stéttarfélag.
Trúnaðarmenn.	Veitingaþjónar. Sjá matsveinar.
Uppsögn.	Vinnulaun.
Úrskurðir.	Vinnusamningar. Sjá Kjarasamningar.
Útskipunarvinna. Sjá vinnulaun.	Visitala. Sjá dýrtíðaruppbót.
Veikindadagar.	

B. Efnisskrá.

Aðgerðaleysisverkanir.

Stjórn stéttarfélags tilkynnir ekki félagsmönnum efni kjarasamnings og dómsúrslit út af ágreiningi um gildi hans. Þetta m. a. talið leiða til skaðabótaskyldu félagsins vegna verkfalls nokkurra félagsmanna	53, 71, 75, 78.	84
Verklyðsfélag krafðist þess, að tiltekin vinna félli undir ákvæði kjarasamnings um útskipunarvinnu, en hún hafði verið greidd með venjulegu dagvinnukaupi. Sagt, að ekki yrði talið, að óhæfilega langur tími hefði liðið frá því að félagið vissi um, hversu háttað var kaupgreiðslum fyrir vinnuna, þar til það hófst handa		115
Í kjarasamningi milli verklyðsfélagsins I og iðnrekendafélagsins F var svo kveðið á, að sá aðili, er segði upp samningnum, skyldi hafa lagt fram kröfur til breytinga áður en hálfur mánuður væri liðinn af uppsagnarfrestinum. I, sem sagt hafði upp, vanrækti þetta. Þetta athafnaleyssi þó ekki talið leiða til ógildingar á uppsögninni, þar sem I hefði, sökum ríkjandi ástands, átt erfitt með að fullnægja þessu ákvæði		122
Rafvirkjafélag sagði 28. sept. 1941 upp kjarasamningi við rafvirkjameistarafélag frá 1. jan. 1942. Rafvirkjameistarafélagið, sem taldi samninginn gilda til 22. jan. 1942, mótmælti fyrst 27. des. réttmæti uppsagnarinnar. Þetta ekki talið leiða til þess, að rafvirkjameistarafélagið hefði firrt sig rétti til að mótmæla því, að uppsögnin gildi frá 1. jan. 1942		165

Aflaverðlaun.

Í kjarasamningi sjómanna, sem ráðnir voru upp á aflaverðlaun (þ. e. tiltekna fjárhæð af hverju skpd. fisks) var ákvæði þess efnis, að ef gengisfall yrði á islenzkri krónu skyldu aflaverðlaunin hækka í hlutfalli við það. Ákvæði 3. gr. 1. nr. 10/1939, sem mælti fyrir um, að kaup skyldi óbreytt standa, þó i samningum væru ákvæði um kaupgjaldsbreytingar vegna lækkunar á gengi ísl. krónu, talin ná til þessa greiðsluháttar		20
Útgerðarmaður samdi við háseta um kaup á aflahlut hans. Talið, að raunverulega væri um aflaverðlaun að ræða. Voru samningar þeirra ógiltir og útgerðarmanni gert að gera upp við hásetann samkvæmt ákvæðum hlutaskiptasamnings		92

IX

Ágreiningsatkvæði.

Tveir dómarmar gera ágreining	6, 20, 178
Einn dómari gerir ágreining	38, 105, 126, 130, 161, 165, 190

Ákvæðisvinna.

Bísfreiðastjórárfélag (Þ), hafði auglýst kauptaxta, sem hljóðaði um ákveðna greiðslu fyrir hverja klukkustund. Kauptaxti þessi, sem metinn var gildur sem kjarasamningur milli Þ og bæjarfélagsins R, ekki talinn því til fyrirstöðu, að R tæki upp ákvæðisvinnufyrirkomulag og greiddi kaup samkvæmt gjaldskrá, er það hafði sett, þar sem tryggt þótti, að bílstjórar bæru ekki minna úr býtum með því fyrirkomulagi og sýnt þótti, eftir því sem fyrir lá, að Þ hafði í framkvæmdinni ekki lagt neina áherzlu á, að félagar þess ynnu eingöngu í tímavinnu 1

Atvinnukúgun.

Fyrirsvarsmenn atvinnufyrirtækis sýknaðir af kæru um brot á	
4. gr. laga nr. 80/1938	6

Bifreiðarstjórar.

Dæmt um það, hvort stofnast hafi kjarasamningur milli bilstjóra- félags og bæjarfélags og hvort ákvæðisvinna hafi verið leyfileg	1
Skorið úr um rétt bifreiðarstjóra til kaups fyrir veikindadaga	138
Einhlíða ákvörðun bilstjóraeildar verklöðsfélags um hækkun akst- ursjalds talin brot á samningi við vinnuveitendur	178

Dómarar.

Verklýðsfélagi utan Alþýðusambands Íslands ekki talið heimilt að
nefna mann í dómarasæti í máli þess við atvinnurekanda, þar
sem útnefning Alþýðusambandsins samkvæmt 39. gr. laga nr.
80/1938 gildi fyrir öll verklýðsfélög 5

Dómsvald félagsdóms. Sjá Frávísun.

Dýrtíðaruppbót.

I kjarasamningi var ákvæði þess efnis, að kaup skyldi breytast ársfjórðungslega miðað við dýrtiðartöluna eins og hún „er í byrjun hvers ársfjórðungs“. Sagt, að kaup hvers ársfjórðungs skuli miðast við þá vísitölu framfærslukostnaðar, sem birt er í fyrsta mánuði hvers ársfjórðungs. 161

Eftirvinna. Sjá vinnulaun.

Endurheimt.

Verklyðsfélagið B hækkaði með einhlíða ákvörðun sinni akstursgjöld frá því, sem ákveðið var í samningi þess við vinnuveitendafélagið V. V krafðist síðan endurgreiðslu á því, sem félags-

menn þess hefðu orðið að greiða umfram það, sem samningar stóðu til. Kröfu þessari var vísað frá dómi sökum ófullnægjandi greinar- og kröfugerðar	178
---	-----

Fastir starfsmenn.

Maður, sem unnið hafði að staðaldri í 6 ár hjá sama vinnuveitanda talinn fastur starfsmaður	138
---	-----

Félagsréttindi. Sjá stéttarfélög.

Forgangsréttur.

Í samþykkt um kaup og kjör, sem talin var jafngilda skriflegum samningi milli verklýðsfélags og vinnuveitanda, var ákvæði þess efnis, að félagar í verklýðsfélaginu skyldu sitja fyrir vinnu hjá vinnuveitendum. Vinnuveitanda því talið óheimilt að semja við annað félag nýstofnað, að félagar þess skyldu sitja fyrir vinnu	6
Verklýðsfélag krafðist þess, að vinnuveitandi (K) væri skyldaður til þess að fara eftir ákvæðum kauptaxta félagsins, er kvað svo á, að félagsmenn skyldu ganga fyrir öðrum til vinnu. K var sýknaður á þeim grundvelli, að ekki hefði stofnast samningur milli hans og félagsins	45
Vinnuveitandi dæmdur til þess að láta félagskonur verkakvennafélags sitja fyrir vinnu	52
Ákvæði um forgangsrétt málarasveina í Reykjavík til vinnu hjá málarameisturum þar, aðeins talið eiga við um vinnu, sem unnin sé í Reykjavík og Seltjarnarneshreppi	120

Frávisun.

Verklýðsfélag, sem atvinnurekandi sótti til greiðslu sekta og skaðabóta vegna ólögmeats verkfalls krafðist frávisunar, ef svo yrði litið á, að engir samningar hefðu verið milli málsmáðilja. Frávisunarkrafan ekki tekin til greina	6
Kröfu um frávisun máls, er byggð var á því, að félag það, er hlut átti að máli, væri ekki stéttarfélag, brundið	14
Verklýðsfélag höfðar mál gegn atvinnurekanda (H) til viðurkenningar á skyldu hans til þess að fullnægja tilteknum ákvæðum kjarasamnings. H krafðist frávisunar á þeim grundvelli, að hann hefði aldrei gerzt aðili að umdeildum samningi. Frávisunarkrafan var ekki tekin til greina, þar sem verklýðsfélagið byggði málssókn sína á því, að kjarasamningurinn væri bindandi fyrir H, en um það atriði átti félagsdómur að dæma	24
Málarasveinn krafðist inngöngu í málarasveinafélag og að félagið yrði sektað fyrir brot á 2. gr. 1. nr. 80/1938. Sveinafélagið krafðist frávisunar málsins frá félagsdómi á þeim grundvelli, að dómurinn ætti aðeins dóm um þau brot á 1. nr. 80/1938, sem framin væru í sambandi við vinnudeilur. Sagt að félagsdómur ætti að dæma um, hvort 2. gr. 1. nr. 80/1938 hefði verið brotin og var frávisunarkrafan því ekki tekin til greina	35

- Málarameistari krafðist félagsréttinda í málarameistarafélagi. Sagt, að félagið sé ekki stéttarfélag í merkingu laga nr. 80/1938, og heyri því úrlausn þess, hvort meistararum beri félagsréttindi, ekki undir félagsdóm 89
- Útgerðarmaður (A) réði til sín sjómann (B) með kjörum, sem talin voru ósamrýmanleg hlutaskipasamningi milli útvegsbænda og sjómanna. Var ráðningarsamningurinn því metinn ógildur og A skyldaður til þess að gera upp við B samkvæmt hlutaráðningarsamningnum. Kröfu B, um að A yrði dæmdur til þess að greiða sér tiltekið verð fyrir aflahlutann, vísað frá dómi, þar sem slík krafa út af vinnusambandi A og B, heyrði ekki undir úrlausn félagsdóms 92
- Málarasveinafélag (S) krafðist dómsviðurkenningar á því, að það væri brot á samningi þess við málarameistarafélag, dags. 1. maí 1940, að tveir málarameistarar önnuðust samtímis málningu á tilteknu húsi. Málarameistarafélagið (M) krafðist frávísunar á þeim grundvelli, að gerðardómur, sagður upp 26. des. 1939, hefði skorið úr þessu deiluatríði og enda skipti úrlausn þessa tilviks engu máli. Sagt, að úrskurður gerðardómsins hefði kveðið á um rétt og skyldur samkvæmt þágildandi samningi, en þar sem honum hefði verið breytt með samningi 1. maí 1940, yrði ekki, eins og málið stæði þá, fullyrt, að úrskurður gerðardómsins ætti við um skipti aðilja eftir 1. maí 1940. Frávísunarkröfunni var því hrundið, enda ekki talið útilokað að það skipti S máli, hvort M hefði fyrir sitt leyti brotið samninginn 109
- Verklýðsfélagið I, sem bundið var kjarasamningi við iðnrekendafélagið F hafði sagt upp „þeim ákvæðum samnings félagsins við atvinnurekendur, er fjalla um kaupgjald félagsfólks“. Í máli út af uppsögninni krafðist F þess til vara, að uppsögnin næði aðeins til ákvæða tiltekinnar greinar samningsins. I krafðist frávísunar á kröfu þessari, en hún var ekki tekin til greina 122
- Firmað H höfðaði mál gegn trésmiðafélagi (T) til viðurkenningar á því að stofnast hefði kjarasamningur milli H og T, til refsingar fyrir að hafa hafið ólögmaett verkfall og til greiðslu skaðabóta. T krafðist frávísunar á þeim grundvelli, að félagið væri ekki stéttarfélag. Sagt, að eins og málið væri höfðað bæri að leggja dóm á það að efni til. Úrlausn þess, hvort T væri stéttarfélag, gæti ef til vill skipt máli um sekt eða sýknu, en leiddi ekki til frávísunar 143
- Félagið T gerði verkfall hjá firmanu H. H höfaði mál til viðurkenningar þess, að samningur hefði verið í gildi milli þess og T, og að verkfallið væri því ólöglegt. Í málinu krafðist H jafnframt viðurkenningar á því, að komnir hefðu verið á samningar sama efnis milli firmans og þeirra félagsmanna T, er hjá því unnu. Þessari kröfu var vísað frá dómi, þegar af þeirri ástæðu, að félagsmönnum þessum hafði ekki verið stefnt til þess að svara til sakar um þetta atriði 145
- Þess var og krafizt í málinu gegn T að það yrði dæmt til greiðslu bóta vegna þess að 4 tilteknir félagsmenn þess hefðu gerzt sekir um samningsrof við H, en T hefði átt sök á því. Sagt, að

þar sem mönnum þessum hefði ekki verið stefnt til þess að svara til sakar, yrði ekki um það sagt, hvort þeir hefðu gerzt sekir um samningsrof og yrði því að visa kröfunni frá dómi	145
Verkamannafélagið D krafði bæjarsjóð V um vinnulaun (tiltekna fjárhæð) vegna eins félagsmanna sinna, og byggði kröfu sína á því, að í gildi væri kjarasamningur milli D og V. V krafðist frávisunar málsins í heild. Félagsdómur skar úr um það, hvort kjarasamningur væri í gildi milli D og V, en vísaði fjárkröfunni frá dómi	155
Stéttarfélag, sem hóf verkfall 1. jan. 1942 krafðist frávisunar á skaðabótakröfu vinnuveitendafélags út af verkfallinu frá 8. jan. s. á., á þeim grundvelli, að bráðabirgðalög nr. 1 frá 8. jan. 1942 leiddu til þess, að slík bótakrafa heyrði ekki undir úrlausn félagsdóms. Frávisunarkröfunni var hrundið, að því er snerti tímabilið til 22. jan. s. á., þar sem talið var, að til þess tíma hefði verið í gildi kjarasamningur milli félaganna og átti félagsdómur að dæma um kröfur út af broti á honum. Hins vegar var kröfu um bótaskyldu eftir þann tíma vísað frá dómi	165
Verklýðsfélagið B hafði með einhliða ákvörðun hækkað gjöld fyrir akstur bifreiða. Þetta var talið brot á samningi þess við V. V krafðist endurgreiðslu á því, sem félagsmenn í V höfðu orðið að greiða umfram það, sem samningar stóðu til. Þessari kröfu var vísað frá dómi sökum þess, hve óákveðin hún væri og sökum ófullnægjandi greinargerðar	178

Fridagar.

Sagt, að á dögum, sem nefndir voru „fastir fridagar“ skuli gilda reglurnar um helgidagavinnu	18
--	----

Gerðardómur.

Gerðardómur, sem skipaður var samkv. lögum nr. 39/1938, hafði með úrskurði kveðið á um kaup og kjör stýrimanna. Félagsdómur sker úr ágreiningi um skilning á ákvæðum úrskurðarins	105
Í kjarasamningi var svo ákveðið, að gerðardómur skyldi skera úr ágreiningi, er rísa kynni milli samningsaðilja, en skjóta mætti úrskurði hans til félagsdóms. Gerðardómur dæmir í slíkum ágreiningi, en úrskurði hans er skotið til félagsdóms	138

Gildissvæði kjarasamninga.

Ákvæði kjarasamnings um forgangsrétt málara sveina til málara-vinnu talin samkvæmt venju eiga aðeins við um vinnu, sem unnin sé innan Reykjavíkur og Seltjarnarneshrepps	120
--	-----

Hljóðfæraleikarar.

Hljóðfæraleikarar leggja niður vinnu í samúðarskyni, eftir fyrir-mælum Alþýðusambandsins, en verkfall þeirra talið ólöglega hafið, þar sem ekki hafi verið farið eftir fyrir-mælum II. kafla laga nr. 80/1938	130
---	-----

Hlutaskiptasamningar.

- Í kjarasamningi verklýðs- og sjómannafélags annars vegar og útvegsbændafélags hins vegar var gert ráð fyrir þrenns konar ráðningarkjörum: Hlutaráðningu, aflaverðlaunum og almennu kaupi. Með l. nr. 10/1939 var sjómönnum gefinn sérstakur réttur til þess að krefjast hlutaskipta. Sjómannafélag notfærir sér þetta og krefst ógildingar á samningum, sem fóru í bág við hlutaráðningarkjörin 92
- Í samningi var svo kveðið á, að ef 2 bátar væru um nótt á sildveiðum skyldi skipta 37% afla í 16 staði. Ef meiri hluti skipshafnar samþykkti að 17 menn væru á bátunum skyldi taka hlut þess 17. af óskiptu. Útgerðarmaður réði 18 menn á 2 báta. Skipti 37% í 17 staði en tók hlut þess 18. af óskiptu. Þetta var talið óheimilt. Rétt hefði verið að skipta í 16 staði, taka hlut þess 17. af óskiptu með því að samþykki skipshafnar hefði verið fyrir hendi, en þeim 18. skyldi greiða af hlut útgerðarmanns 186

Iðnnemar.

- Sjúkrahús réði til sín 2 hjúkrunarmenn. Greiddi þeim lægra kaup en tilskilið var í kjarasamningi þess við hlutadeigandi stéttarfélag og byggði þá ákvörðun sína meðal annars á því, að menn þessir væru hjúkrunarnemar, en ekki fullgildir hjúkrunarmenn. Talið, að ekki væri um eiginlegt hjúkrunarnám að ræða, er leiddi til sérstakrar viðurkenningar í slíku starfi, og féllu menn þessir því undir hin almennu kaupgjaldsákvæði kjarasamningsins 14
- Múrarameistarar taldir hafa undirgengizt, að nemendur þeirra skyldu vera félagar í sveinafélagi múrara 31

Kauptaxtar.

- Kauptaxti bílstjórafélags, sem verið hafði auglýstur 1936 og fyrirsvarsmenn bæjarfélagsins R höfðu frá upphafi viðurkennt í framkvæmd, óbeinlinis viðurkennt bréflega, og munnlega lýst yfir að þeir vildu vera bundnir við, talinn jafngilda því að um kjarasamning (vinnusamning) samkv. 6. gr. l. nr. 80/1938 væri að ræða 1
- Verklýðsfélag gerði samþykkt um kaup og kjör félagsmanna sinna í sept. 1937. Var samþykktin send öllum atvinnurekendum á staðnum, auk þess sem talað var við þá og fengið samþykki fyrir því, að öll vinna skyldi fara fram samkvæmt ákvæðum samþykktarinnar. Í febrúar 1939 kom upp deila milli verklýðsfélagsins og eins atvinnurekanda um það, hvort samþykktin væri gild sem samningur samkvæmt 6. gr. l. nr. 80/1938, þeirra í milli. Félagsdómur taldi að svo væri, þar sem viðurkennt var, að atvinnurekandinn hafði farið eftir samþykktinni í öllum greinum, sótt skriflega um undanþágur frá henni eftir gildisöku laga nr. 80/1938 og forráðamenn atvinnufyrirtækisins auk þess verið meðlimir verkamannafélagsins á þeim tíma er samþykktin var gerð 6

Verklýðsfélag krafðist þess, að kauptaxti, sem það hafði sett og auglýst, yrði talinn bindandi sem vinnusamningur milli þess og atvinnurekenda nokkurs (K), en hann neitaði að hafa tekið á sig slíkar samningsskuldbindingar. Kröfu félagsins var hrundið, þar sem ekki var sannað, að K hefði skriflega né munnlega gengið við kauptaxtanum og ekki var heldur sannað, að hann hefði í verki farið eftir honum í öllum greinum 45

Kjarasamningar.

- Kauptaxti, er bílstjórafélag hafði auglýst 1936 og fyrirsvarsmenn bæjarfélagsins R höfðu viðurkennt í framkvæmd, óbeinlínis viðurkennt í bréfi til bílstjórafélagsins og loks lýst yfir munnlega, að þeir vildu vera bundnir við, talinn jafngilda því, að skriflegur samningur samkvæmt 6. gr. 1. nr. 80/1938, væri fyrir hendi 1
- Samþykkt, sem verklýðsfélag hafði gert um kaup og kjör meðlima sinna, talin bindandi fyrir atvinnurekenda sem um samning samkvæmt 6. gr. laga nr. 80/1938 væri að ræða. Viðurkennt var, að atvinnurekandinn hafði fengið samþykktina í hendur er hún var gefin út, og við hann talað um það, að farið skyldi eftir henni að öllu leyti um kaupgreiðslur og vinnutilhögun. Þá hafði og verið sótt skriflega um undanþágu frá henni eftir gildistöku laga nr. 80/1938, og ekki var af hálfu atvinnurekandans bent á nein atriði í samþykktinni, sem ekki hefði verið farið eftir í verki og forráðamenn fyrirtækisins voru auk þess félagsmenn í verklýðsfélaginu er samþykktin var gerð 6
- Samningur um kaup og kjör milli Stjórnarnefndar ríkisspítalanna og félags starfsmanna við sjúkrahús og ríkisbú í Reykjavík og nágrenni talinn kjarasamningur (vinnusamningur) í merkingu laga nr. 80/1938 14
- Kjarasamningur milli verklýðsfélags og vinnuveitendafélags ekki talinn bindandi fyrir vinnuveitenda, sem ekki var í félaginu og hafði ekki á annan hátt játazt undir ákvæði samningsins, í einstökum atriðum eða í heild. 24
- Eftir að kjarasamningur milli sveinafélags og meistarafélags hafði fallið úr gildi fyrir uppsögn, en samningar ekki tekizt á ný, auglýsti sveinafélagið, að sveinum væri heimilt að vinna hjá þeim, sem uppfylltu tiltekin skilyrði. Samkvæmt þessu fóru einstakir múrarameistarar á skrifstofu sveinafélagsins, undirrituðu skuldbindingarskjal, sem svipaði að formi og efni til venjulegra kjarasamninga og fengu á það áritun formanns sveinafélagsins um, að hann hefði móttekið samhljóða frumrit. Enn fremur var sagt í skjalinu, að „hvor aðili“ héldi sínu eintaki. Talið, að með þessu hefði stofnast vinnusamningur samkvæmt 6. gr. 1. nr. 80/1938 .. 31, 53, 60, 62, 63, 65, 66, 68, 69, 71, 75, 78, 81, 84, 87
- Sagt, að verklýðsfélögum og vinnuveitendum, sem gert hafa kjarasamning, sé óheimilt á samningstímabilinu að beita verkföllum eða verkþanni til þess að knýja fram kröfur, sem til lykta hafi verið leiddar við samningsgerðina 53

- Í samningi milli eimskipafélagsins E og veitingaþjónafélags (D) var kveðið á um ákvæðna tölu veitingafólks. Er stríðið skall á, taldi E þetta ákvæði eigi lengur í gildi vegna breyttra aðstæðna. Þ mótmaelti því. Sagt, að aðiljar að kjarasamningum taki á sig áhættu af því, að breytingar verði á aðstæðum á samningstímabilinu. Að visu geti þær orðið svo miklar, að kjarasamningar geti af þeim ástæðum fallið úr gildi, en ekki var talið að slíkar aðstæður væru fyrir hendi í þessu tilfelli 38
- Kröfu verklýðsfélags á hendur vinnuveitanda um, að kauptaxti, sem það hafði auglýst, gildi sem vinnusamningur samkvæmt 6. gr. laga nr. 80/1938, hrundið 45
- Í kjarasamningi sunnlenskra netagerðarmanna og verkafólks var svo um samið, að netabætingar á Norðurlandi um sumartímann greiddust með því kaupí, sem gildi þar á staðnum þann tíma. Deilt var um kaupupphæð á Siglufirði, en þar var enginn netagerðarmaður heimilisfastur. Sagt, að miða yrði við það, sem um semdist milli norðlensks verkafólks og netagerðarmanna, og kaupíð miðað við kaupgreiðslur þess norðlendingsins, sem stærstan hafði rekstur á Siglufirði umrætt sumar 48
- Síðla árs 1939 tóku tveir málameistarar Ó og L að sér að mála háskólabýgginguna. Málarasveinafélag (S) taldi þetta brot á kjarasamningi sínum við meistarafélag (M). Gerðardómur, uppkv. 26. des. 1939, hratt þeirri skoðun S. Þann 1. maí 1940 gerðu S og M kjarasamning að nýju og var í hann sett það nýmæli, að óheimilt væri, að fleiri en einn meistari ynnu samtímis í sama húsi fyrir sama verkkaupa. S hélt því fram, að þeim Ó og L hefði verið óheimilt að vinna saman í háskólabýggingunni eftir 1. maí 1940. Sagt, að Ó og L hafi þrátt fyrir ákvæði samningsins frá 1. maí 1940 verið heimilt að ljúka því verki, sem þeir hefðu áður gert verksamning um, en hins vegar hefði nýr þáttur verksins hafizt haustið 1940 og þeir þá gerzt brotlegir 110
- Verklýðsfélagið D og vinnuveitandinn H gerðu með sér munnlegan samning um ýmis atriði varðandi flutning verkamanna, er unnu við Hitaveitu Reykjavíkur. Þessi samningur var staðfestur með bréfaskiptum aðilja og síðar gerðu þeir skriflegan framhaldsamning. Í máli út af uppsögn samnings þessa hélt D því fram, að hér væri aðeins um bráðabirgða samkomulag að ræða, er segja mætti upp fyrirvaralaust eða fyrirvaralítið, en H taldi samninginn hins vegar gerðan fyrir alla framkvæmd hitaveitunnar og því óuppsgejanlegan. Sagt, að stofnast hafi kjarasamningur milli aðilja, er félli undir ákvæði 6. gr. 1. nr. 80/1938, en hins vegar ættu uppsagnarákvæði 12. liðs 2. gr. laga nr. 51/1940 ekki við um hann 126
- Félag trésmiða (T) gerði verkfall hjá firmanu H út af deilu um flutning trésmiða til og frá vinnustað. H, sem hafði gert samninga við verkamannafélagið D um flutning verkamanna á sömu vinnustaði taldi, að komnir hefðu verið á sams konar samningar við T. Byggði hann þá staðhæfingu sína m. a. á því, að sömu reglur hefðu gilt mánuðum saman um flutning verkamanna og trésmiða, að T hefði ritað á bréf frá D til H, sem fjallaði um

gerð bifreiða þeirra, er flytja skyldu verkamennina, yfirlýsingu þess efnis, að T liti svo á, að flutningur verkamanna næði einnig til trésmiða og að T hefði komið svo að orði í bréfi til H, að trésmiðir hefðu ákveðinn dag verið komnir á burtfararstað á „réttum tíma“. Talið var, að ekki hefðu verið komnir á samningar milli T og H um flutninginn, því hvorki hefði T tekið þátt í samningum H og D né heldur þótti sannað, að T hefði verið kunnugt um þá, og loks þótti ekki verða staðhaft, að áritun T á bréf D né bréf T til H mætti skoða sem skriflega viðurkenningu þess, að fyrir lægi samkomulag milli T og H	145
Verkamannafélagið D gerði þá fundarsamþykkt að skora á bæjarsjórn V að samþykkja kauptaxta félagsins, og var þessi ályktun send V. Daginn eftir sendir D enn fremur til V lágmarkskaupkröfur sínar, og áskilur sér rétt til vinnustöðvunar, ef V hafi ekki innan 7 daga samþykkt þær. V sinnti ekki þessum skrifum. Síðar taldi D, að félagsmenn þess, er ynnu hjá V, ættu heimtingu á kaupi samkv. fyrrgreindum lágmarkskaupkröfum. Sagt, að ekki hafi stofnast milli aðilja vinnusamningur í merkingu 6. gr. 1. 80/1938	155
Kjarasamningur, sem var undirritaður 22. janúar og samkvæmt efni sínu „gerður til eins árs“ talinn gilda til jafnlengdar næsta ár	165
Verklýðsfélag (B), sem gert hafði kjarasamning við vinnuveitendafélag (V) um gjald fyrir akstur vörubifreiða, tilkynnti V rúmum 4 mánuðum áður en samningstíminn var útrunninn, að félagið (B) yrði að hækka allan akstur um 25%, og kvaðst mundu líta svo á að V samþykkti það, ef neikvætt svar hefði ekki borið fyrir tiltekinn dag. V fékk ekki þessa tilkynningu fyrr en eftir að liðinn var frestur sá, er B hafði sett og B hafði opinberlega auglýst hækkun. Þessi aðferð B var talin brot á samningi félaganna	178

Málarar.

Málarasveinafélag dæmt til að veita málarasveini félagsréttindi ..	35
Málarameistari krefst inngöngu í málarameistarafélag, en málinu er vísað frá, þar sem félagið sé ekki stéttarfélag í merkingu laga nr. 80/1938	89
Sagt, að málarameisturum sé heimilt samkvæmt samningi þeirra við málarasveina að nota verkamenn við ryðslípun á jarngröðingum, dráttarbrautum og geymum	101
Málarasveinar og málarameistarar deila um það, hvort heimilt sé samkvæmt kjarasamningi þeirra í milli, að tveir málarameistarar vinni samtímis í sama húsi fyrir sama verkkaupa	110
Málarameistarafélag Reykjavíkur hafði samið um það, að nota eingöngu meðlimi Málarasveinafélags Reykjavíkur til verka, er tilheyrðu málaraiðninni. Sagt, að þetta ákvæði ætti aðeins við um vinnu, er unnin væri innan Reykjavíkur og Seltjarnarneshrepps	120

Matsveinar.

- Skorið úr um það, hvort ákvæði um fjölda veitingafólks á skipum félagsins E hafi fallið úr gildi vegna breyttra aðstæðna 38
- Skip, sem ekki var lengur farþegaskip, var ekki talið falla undir ákvæði kjarasamnings milli matsveina- og veitingaþjónafélags og skipaútgæðar ríkisins 43
- Matsveinar og veitingaþjónar leggja niður vinnu í samúðarskyni með starfsstúlkum eftir fyrirmælum Alþýðusambandsins, en verkfall þeirra er metið ólöglega hafið vegna þess, að ekki hafði verið fylgt fyrirmælum II. kafla laga nr. 80/1938 130

Múrarak.

- Skorið úr um það, hvort stofnast hafi kjarasamningur milli einstakra múrarameistara og sveinafélags, og sagt, að múrarameistarar hafi ekki skuldbundið sig til þess að vinna ekki sjálfir 31, 53, 60, 62, 63, 65, 66, 68, 69, 71, 75, 78, 81, 84, 87
- Múrarameisturum dæmdar bætur vegna ólöglegs verkfalls 53, 71, 75, 78, 81, 84

Ráðningarsamningar í bága við kjarasamninga.

- Sjúkrahús hafði ráðið til sín 2 hjúkrunarmenn með lakari kjörum en tilskilið var í kjarasamningi þess við stéttarfélag. Þetta talið óheimilt og sjúkrahúsið dæmt til að greiða kaup samkvæmt kjarasamningnum 14
- Í kjarasamningi milli verkalýðs- og sjómannafélags og útvegsbændafélags var gert ráð fyrir þrenns konar ráðningarkjörum: Hlutaskiptum, aflaverðlaunum og venjulegu kaupgjaldi. Með l. nr. 10/1939 var sjómönnum veittur sérstakur réttur til að krefjast hlutaskipta. Verkalýðsfélagið notfærði sér þenna rétt og tilkynnti útgerðarmannafélaginu þá ákvörðun. Útgerðarmaðurinn A réði til sín sjómann (B) með þeim kjörum, að hann lofaði að kaupa aflahlut B fyrir tiltekið verð hvert skipbund, en B skyldi ekki bera neina áhættu af útgerðinni. Þessi samningur var talinn hljóða um ráðningu upp á aflaverðlaun. Og með því að verkalýðsfélagið hafði lagt sérstaka áherzlu á, að fylgt yrði reglunum um hlutaskipti, var samningur þessi ógiltur og A skyldaður til þess að greiða B samkvæmt því greiðslufyrirkomulagi, enda varð þá hlutur B betri 92
- Bílstjóri hafði gefið vinnuveitanda sínum viðurkenningu fyrir því, að hann hefði innt af hendi allar greiðslur samkvæmt samningum. Upp kom, að bílstjórinn hafði ekki fengið kaup fyrir veikindadaga. Honum var dæmt kaup fyrir þessa daga þrátt fyrir fullnaðarkvittanir þær, er hann gaf, þar sem stéttarfélag hans hafði ekki samþykkt eftirgjöf 138
- Samkvæmt hlutaskiptasamningi skyldu 37% aflans skiptast í 16 staði ef tveir bátar væru um nótt. Ef meiri hluti skipshafnar samþykkti 17 menn skyldi hlutur þess 17. tekinn af óskiptu. Útgerðarmaður réði 18. Skipti í 17 staði, en tók hlut þess 18. af óskiptu. Þetta talið óheimilt. Sagt, að rétt hefði verið að taka

XVIII

hlut þess 17. af óskiptu. En ekki skipti máli, hvort skipverjar hefðu samþykkt að 18 menn væru á bátunum, því samningurinn heimilaði ekki að hlutur þess 18. væri tekinn af óskiptu 186

Rafvirkjar.

Félag rafvirkja sagði upp kjarasamningi sínum við félag rafvirkjameistara og hóf verkfall. Talið var, að samningstímabilið hefði ekki verið útrunnið, er verkfallið hófst. Verkfallið því metið ólögmeitt og félagið dæmt til þess að greiða bætur 165

Refsingar. Sjá sektir.

Réttur vinnuveitenda til að vinna sjálfir.

Múrarameistari hafði skuldbundið sig til þess gagnvart sveinafélagi, að taka ekki aðra en meðlimi þess, til þeirra verka, sem tilgreind væru í verðskrá félagsins, eða annarra verka, sem viðurkennt hefði verið að heyrðu undir múraraiðnina. Ekki talið að meistarinn hefði með þessu skuldbundið sig til þess að vinna ekki sjálfur með sveinunum 31, 53, 60, 62, 63, 65, 66, 68, 69, 71, 75, 78, 81, 84, 87

Samúðarverkföll.

Samkvæmt fyrirmælum Alþýðusambandsins hófu veitingaþjónar, matsveinar og hljóðfæraleikarar samúðarverkfall til styrktar starfsstúlkum. Verkfallið talið ólöglega hafið, með því að ekki hefði verið gætt fyrirmæla II. kafla laga nr. 80/1938, um framkvæmd vinnustöðvana 130

Sektir.

Verklýðsfélag sektað fyrir að hafa stofnað til ólögmeits verkfalls 6
 Atvinnurekandi sýknaður af kærui brot á samþykkt verklýðsfélags um kaup og kjör, sem talin var jafngilda kjarasamningi; þar sem ekki voru í henni nein ákvæði um sektargreiðslur og heimild til að dæma í sektir fyrir brot á kjarasamningum væri ekki að finna í l. nr. 80/1938 6
 Sýknað af kröfu um sektargreiðslu vegna brots á 7. gr. laga nr. 80/1938 14
 Verklýðsfélag dæmt í sekt fyrir brot á 2. gr. laga nr. 80/1938 26, 35, 190
 Hrundið kröfu um að stéttarfélag verði dæmt í sekt fyrir brot á kjarasamningi, þar sem heimild til slíks var ekki í samningnum og ekki var talið að lög nr. 80/1938 heimiluðu, að slík sekt yrði dæmd 53
 Vinnuveitandi sýknaður af kærui brot á 9. gr. l. nr. 80/1938 .. 97
 Samband verklýðsfélaga dæmt til sektargreiðslu fyrir að hafa fyrirskipað verkfall, án þess að lögmeitur undirbúningur hefði farið fram 130
 Trésmiðafélag sýknað af kærui brot á 14. og 17. gr. laga nr. 80/1938 145

Sjúkrahús.

Skorið úr ágreiningi milli stjórnar ríkisspítalanna og verklyðs- félags	14, 175
--	---------

Skaðabætur.

Verklyðsfélag sýknað af kröfu vinnuveitanda um skaðabætur vegna ólögmæts verkfalls, með því að hann var talinn eiga verulega sök á því, að verkfallið, sem talið var ólögmætt, hófst, þar sem hann hafði í verulegu atriði brotið ákvæði kauptaxta, er verklyðsfélagið hafði sett, og sem talinn var jafngilda kjara- samningi samkv. 6. gr. I. nr. 80/1938	6
Verklyðsfélag krafðist skaðabóta úr hendi atvinnurekenda vegna þess, að hann hefði brotið gerða samninga. Skaðabótakrafan ekki talin nægum rökum studd og því sýknað af henni	6
Múrarmeistarar gerðu hver um sig samning við sveinafélag um kaup og kjör. Er vinna hófst, að lokinni samningsgerð, neituðu svein- arnir að vinna, ef meistararnir ynnu sjálfir. Talið, að meistar- arnir hefðu ekki skuldbundið sig til þess að vinna ekki sjálfir. Framkoma sveinanna var þannig ósamrýmanleg samningnum við meistarana. Stjórn sveinafélagsins hafði ekki tilkynnt sveinunum um efni samninganna, og nægar sannanir þóttu fram komnar fyrir því, að hún hefði yfirleitt stuðlað að verkfalli sveinanna og verið með í ráðum þar um. Þetta var af hennar hálfu talið brot á samningi félagsins og meistaranna og félagið því talið bóta- skyld gagnvart meisturunum fyrir tjón, sem þeir biðu sökum þess, að þeir neyddust til þess að vinna ekki sjálfir 53, 71, 75, 78, 81, 84	84
Sveinafélagið var þó sýknað af bótakröfu eins meistarans, þar sem ekki þótt sannað, að verkfallinu hefði verið beint gegn honum 87	87
Rafvirkjafélag dæmt skaðabótaskyldt vegna þess, að það hafði hafið verkfall, áður en kjarasamningur þess við rafvirkjameistara var útrunninn	165
Rafvirkjafélag ekki talið hafa firrt sig áframhaldandi skaðabóta- skyldu gagnvart rafvirkjameistarafélagi, þótt stjórn þess til- kynnti meisturunum aflýsingu verkfalls, þar sem engir rafvirkjar mættu til vinnu, félag þeirra hafði daginn áður átt þátt í sam- þykkt tillögu, á sameiginlegum fundi nokkurra verklyðsfélaga, er áttu í verkfalli, er var þess efnis, að meðlimum félaganna væri hvorki rétt til skyld að hverfa til vinnu, fyrr en kröfum þeirra hefði verið fullnægt. Stjórn félagsins hafði enn fremur með öllu látið hjá líða að hvetja meðlimi félagsins til þess að hefja vinnu á ný og auk þess stuðlað að áframhaldandi verkfalli með því að leitast við að fá rafvirkjanema hjá viðkomandi meisturum til þess að hætta vinnu	165
Rafvirkjafélag dæmt til að greiða skaðabætur	172

Stéttarfélög, sbr. verklyðsfélög.

Félag fólks, sem starfar við sjúkrahús ríkisins og hefur innan vé- banda sinna fólk, sem starfar við önnur sjúkrahús talið stéttar- félag samkv. I. nr. 80/1938	14
---	----

Talið að lög nr. 80/1938 séu ekki því til fyrirstöðu, að fleiri en eitt stéttarfélag séu starfandi í sömu starfsgrein á sama félagssvæði	26
Ákvæði 2. gr. laga nr. 80/1938, um að stéttarfélög skuli opin öllum í hlutaðeigandi starfsgrein, gilda jafnt þótt tvö stéttarfélög séu í sömu starfsgreininni á sama svæði. Þótt maður þannig njóti félagsréttinda í einu þeirra sviptir það hann ekki rétti til þess að krefjast inngöngu í annað	26, 190
Málameistarafélag ekki talið stéttarfélag í merkingu laga nr. 80/1938. Kröfu málameistara um inngöngu í slíkt félag vísað frá dómi	89
Sagt, að stéttarfélag sé félagsskapur fólks, sem er í þjónustu annarra og þiggur laun fyrir vinnu sína. Gert ráð fyrir að stéttarfélög séu andstaða atvinnurekendafélaga	89
Bífreiðarstjóri hafið gefið vinnuveitanda sínum fullnaðarkvittun án þess að hafa fengið allt það kaup, sem honum bar samkvæmt kjarasamningi stéttarfélags hans við vinnuveitandann. Með því að stéttarfélagið hafði ekki veitt samþykki sitt til neinnar eftirgjafar, var vinnuveitandanum gert að greiða samkvæmt ákvæðum kjarasamningsins	138
Trésmiðafélag krafðist frávísunar máls á þeim grundvelli, að það væri ekki stéttarfélag. Krafa þess var ekki tekin til greina, þar sem svo var lítið á, að eins og máli þessu væri háttað, gæti úrlausn þess atriðis aðeins skipt máli um sekt eða sýknu félagsins, en leiddi ekki til frávísunar	143
Í meðferð málsins að efni til kom þessi mótbára ekki til athugunar, því félagið var sýknað af öðrum ástæðum	145
Sagt, að réttur verkafólks til þess að krefjast inngöngu í stéttarfélög, sé almennur réttur, sem ekki verði því skilyrði bundinn, að félagsréttindi í stéttarfélagi skipti innsækjanda beinlínis máli fjárhagslega á því augnabliki, er hann sækir um inngöngu	190

Stýrimenn.

Sagt, að stýrimenn ættu ekki almennt heimtingu á eftirvinnukaupi, þó gerðardómur, er ákvað kaup þeirra og kjör, segði, að vaktir skyldu vera þrískiptar á skipum, er hefðu 3 stýrimenn, og heimilað væri í sérstökum tilfellum að greiða stýrimanni, er kallaður væri af frivakt, sérstaka aukabóknun	105
---	-----

Stríðsáhættubóknun.

Samkvæmt samningi við útgerðarmenn skyldu sjómenn fá í áhættubóknun tiltekna hundraðstölu „af brúttó söluverði aflans“. Bretar settu þá reglu, að tiltekið gjald skyldi greiðast af uppboðsandvirði innflutts fisks. Útgerðarmenn töldu sér heimilt að draga þetta gjald frá söluverði aflans áður áhættubóknun væri reiknuð. Þetta talið þeim óheimilt. Sagt, að gjald þetta sé ekki svo frábrugðið öðrum sköttum, að um það eigi að gilda sérreglur	182
Þá töldu útgerðarmenn sér heimilt að draga frá söluverðinu andvirði fisks þess, er keyptur væri í skip, en ekki veiddur af því. Sagt, að orðið afli merki í samningnum bæði keyptan og veiddan fisk og sé frádráttur því óheimill	182

Sumarleyfi.

Í kjarasamningi milli félags starfsstúlkna og ríkisspítalanna var sagt, að sumarleyfi skyldu vera 14 dagar. Félagið taldi hér átt við 14 virka daga. Stjórn spítalanna sagði leyfin vera 12 virka daga og tvo helga. Með því framkvæmd sams konar ákvæða um sumarleyfi í eldri samningnum reyndist hafa verið í samræmi við skilning þann, er stjórn spítalanna hélt fram og starfsstúlknafélagið hafði árangurslaust við síðustu samningagerð reynt að fá það ákvæði tekið í samninginn, að sumarleyfin skyldu vera 14 virkir dagar, þótti krafa félagsins ekki verða tekin til greina 175

Trésmiðir.

Félag trésmiða sótt til sekta og skaðabóta fyrir að hafa stofnað til verkfalls út af atriði, sem samningar hefðu verið komnir á um milli þess og atvinnurekanda nokkurs. Félagið var sýknað, þar sem ekki var talið, að samningar hefðu verið komnir á milli aðilja og verkfallið að öðru leyti löglega hafið 145

Trúnaðarmenn.

Verklýðsfélag tilnefndi tvo menn samkvæmt 9. gr. 1. nr. 80/1938 sem trúnaðarmenn og óskaði þess, að vinnuveitandinn D samþykkti annan þeirra. D samþykkti þá báða. Verklýðsfélagið taldi þessa afgreiðslu ófullnægjandi og krafðist þess, að D yrði sektaður fyrir brot á 9. gr. 1. nr. 80/1938. D var talið hafa verið heimilt að samþykkja báða mennina sem trúnaðarmenn og var sýknaður af sektarkröfunni 97

Uppsögn.

Samkvæmt kjarasamningi verklýðsfélagsins I og iðnrekendafélagsins F var uppsagnarfrestur 3 mánuðir og skyldi sá, er upp segði, leggja fram kröfur til breytinga, áður hálfur mánuður væri liðinn af uppsagnarfresti. Lög nr. 51/1940 heimiluðu 2 mánaða uppsagnarfrest og notfærði I sér þetta lagaákvæði, en hafði ekki sent kröfur til breytinga er liðnar voru 3 vikur frá uppsögn. F taldi uppsögnina ógilda af þessum sökum. I byggði sýknu á því, að vanefnd þessa samningsákvæðis gæti ekki ónýtt uppsögnina, enda væri þetta ákvæði niður fellt með lögum nr. 51/1940. Sagt, að lög nr. 51/1940 hefðu ekki fellt niður umdeilt samningsákvæði, en vanefnd I var þó ekki talin leiða til ógildingar á uppsögninni, þar sem sérstakar ytri aðstæður hefðu gert I erfitt um vik með að bera fram ákveðnar kröfur 122

Verklýðsfélagið D og vinnuveitandinn H gerðu í októbermánuði 1939 munnlegan samning um það, hvenær, á hvaða tíma og hvar þeir verkamenn, sem unnu við Hitaveitu Reykjavíkur, skyldu mæta til vinnu. Þessi samningur var síðan að mestu leyti staðfestur skjallega með bréfaskiptum aðilja í nóvember s. á. og loks staðfestur með framhaldssamningi, dags. 2. sept. 1940. Í samningnum voru engin ákvæði um uppsagnarfrest né til hve langs tíma hann skyldi gilda. Þann 29. okt. 1940 sagði D upp samningi þessum frá 1. jan.

1941. H hélt fram ógildi uppsagnarinnar vegna þess, að samningurinn hefði verið gerður um alla framkvæmd verksins og væri því óuppsægjanlegur meðan á því stæði. En ef svo væri ekki, ætti að heita ákvæðum 6. gr. 1. nr. 80/1938 og yrði samningnum þá fyrst sagt upp með 3ja mánaða fyrirvara miðað við 2. sept. 1941. D taldi uppsögn heimila fyrirvaralaust og auk þess væri hún heimil samkvæmt hinum sérstöku uppsagnarákvæðum 12. liðs 2. gr. laga nr. 51/1940. Talið var, að um samning þenna skyldu gilda uppsagnarákvæði 6. gr. 1. nr. 80/1938 og hefði því orðið að segja honum upp með 3ja mánaða fresti miðað við 2. september. Var uppsögn D því metin ógild, þar sem ekki var talið, að hin sérstöku uppsagnarákvæði 12. liðs 2. gr. 1. nr. 51/1940 næðu til ákvæða samnings þessa 126
- Samkvæmt kjarasamningi milli verkfýðsfélagsins I og iðnrekendafélagsins F skyldi uppsagnarfrestur vera 3 mánuðir minnst. Þann 29. sept. er samþykkt á fundi í I að segja samningnum upp frá næstu áramótum. Uppsögnin var tilkynnt F í ábyrgðarbréfi, sem afhent var til pósthússins um 20 mínútum eftir lokunartíma þess 30. sept. og kom ekki í hendur F fyrr en 1. okt. F taldi uppsögnina of seint fram komna. I bar fyrir sig, að samþykktin frá 29. sept. hefði birst í 2 dagblöðum þann 30. sept., og væri viðurkennt að framkvæmdarstjóri F hefði séð hana þar. Þá hefði og formaður I þann dag skýrt einum stjórnanda F frá samþykktinni. Hefði uppsögnin því, eins og á stóð, verið send nægilega fljótt. Uppsögnin var metin ógild. Sagt, að hún hefði þurft að vera komin í hendur F fyrir 1. október eða á þann stað, sem hann gat kynnt sér hana 158
- Kjarasamningi milli A og B, er dagsettur var 22. jan. og skyldi samkv. efni sínu gilda til eins árs, var sagt upp af A 28. sept. frá 1. janúar n. k. Talið, að samningurinn hefði gilt til 22. jan. næsta ár og því ekki orðið sagt upp frá 1. jan. Hins vegar var talið að uppsögnin væri gild, miðað við 22. jan. B mótmælti fyrst 27. des., að uppsögnin væri gild, en það var ekki talið leiða til þess, að hann hefði með því glatað rétti sínum til andmæla gegn því, að samningnum yrði sagt upp frá 1. jan. 165

Úrskurðir.

- Lagt fyrir aðilja að afla frekari upplýsinga 42

Útskipunarvinna. Sjá vinnulaun.

Veikindadagar.

- Ákvæði kjarasamnings um veikindadaga var þess efnis, að „Um veikindi vísast til gildandi laga“. Talið, að með þessu væri átt við 41. gr. laga nr. 74/1937. Fastur starfsmaður hjá vinnuveitenda nokkrum því talinn eiga rétt til kaups í 14 daga 138

XXIII

Venja.

- Verklýðsfélag byggði kröfu sína um það, að tiltekin vinna skyldi teljast til útskipunarvinnu og greiðast hærra kaupi á því, að slíkt væri venja á staðnum. Tveir vinnuveitendur vottuðu að þeir fylgdu slíkri venju, en 5 sögðust hins vegar fylgja gagnstæðri venju. Sagt, að skylda til þess að greiða hærra kaupið yrði ekki byggð á því einu, að það væri föst og almenn venja, en aðrar ástæður leiddu til þess, að krafan var tekin til greina 115
- Málarameistarafélag í R hafði samið um það við málarasveinafélag, að meistarar skyldu aðeins nota meðlimi sveinafélagsins til verka, sem tilheyrðu málaraiðninni. Sveinar töldu þessa reglu gilda um vinnu, hvar sem væri á landinu. Sagt, að samkvæmt þeirri venju, er gilt hefði um þetta, ætti greint ákvæði aðeins við um vinnu, er unnin væri í Reykjavík og Seltjarnarneshreppi 120
- Sagt, að venja geti ekki út af fyrir sig jafngilt samningi í merkingu 6. gr. laga nr. 80/1938 145
- Venja um framkvæmd sumarleyfa á spítölum höfð til hliðsjónar við skýringu á sumarleyfisákvæðum í samningi milli starfsstúlkna og spítalanna 175
- Útgerðarmenn skyldu greiða sjómönnum áhættubóknun af brúttó söluverði afla, en töldu sér heimilan frádrátt á tolli, er greiða varð af uppboðsandvirði fisks, innfluttum til Bretlands. Einnig töldu þeir sé heimilan frádrátt á söluverði fisks, sem keyptur var í skipin. Þenna skilning byggðu þeir m. a. á því, að slíkt hefði áður verið venja í viðskiptum þeirra við skipstjóra og stýrimenn, þó samið hefði þá verið um aflaverðlaun af brúttó söluverði. Sagt, að ekki sé sannað að um fasta venju hafi verið að ræða í slíkum tilfellum 182
- Útgerðarmaður taldi sér heimilt, samkvæmt venju, að draga frá óskiptum afla greiðslu fyrir umsjón og reikningshald, áður en skipti færu fram milli hlutarmanna. Ekki talið að slík venja væri fyrir hendi 186

Verkamenn.

- Maður, sem unnið hafði venjulega verkamaunavinnu síðari hluta árs 1941 og stundað trésmiðavinnu hjá setuliðinu sem ófag-lærður verkamaður fyrri helming næsta árs, en hafði ekki nein iðnréttindi, talinn geta krafist inngöngu í verkamannafélag .. 190

Verkaskipting.

- Sagt, að samkvæmt samningi málarameistara og málarasveina sé það verkamannavinna að ryðslipa járngríðingar, dráttarbrautir og geyma á undan málun 101

Verkföll, sbr. samúðarverkföll.

- Verklýðsfélagið H taldi útgerðarfyrirtæki bæjarfélagsins H hafa brotið gildandi kjarasamning, með því að semja við annað nýstofnað verklýðsfélag (V) um forgangsrétt til vinnu fyrir með-

- limi þess félags og hóf H því verkfall. Verkfall þetta var talið ólögmætt, þar sem hér var deilt um atriði, sem óheimilt var að gera verkfall út af samkvæmt 17. gr. 1. nr. 80/1938 6
- Ofan nefnt verkfall beindist einnig gegn hinu nýstofnaða verkklýðsfélagi (V). En verkklýðsfélaginu H var einnig talið óheimilt að beita verkfalli, til þess að hindra stofnun félagsins V, þar sem hún væri að lögum 6
- Múrarmeistarar gerðu hver um sig samning við sveinafélag. Er vinna hófst, að lokinni samningsgerð, neituðu sveinarnir að vinna, ef meistararnir ynnu sjálfir. Þetta atriði var talið hafa verið leitt til lykta með samningunum. Talið var sannað, að stjórn félagsins hefði staðið að og stutt framkomu sveinanna. Þetta því talið ólögmætt verkfall af hálfu sveinafélagsins og brot á samningum við meistarana. Sagt, að óheimilt sé á samningstímabili að beita verkfalli eða verkbanni, til þess að knýja fram kröfur, sem til lykta hafi verið leiddar með samningnum 53, 71, 75, 78, 81, 84
- Félag starfsstúlkna hóf verkfall á veitingahúsum. Samkvæmt fyrirskipun Alþýðusambandsins lögðu matsveinar, veitingaþjónar og hljóðfæraleikarar á sömu veitingastöðum niður vinnu sama dag. Veitingamenn mótmæltu réttmæti verkfalls þeirra siðarnefndu, en A taldi það heimilt samkv. 18. gr. laga nr. 80/1938. Sagt, að A hefði verið heimilt að banna þeim að vinna störf stúlkanna, en fyrir viðtækari vinnustöðvun væri ekki stoð í nefndri 18. gr. og hefði A því verið óheimilt að skipa þeim að leggja niður sína eigin vinnu 130
- Hins vegar var talið að matsveininum, þjónunum og hljóðfæraleikurunum hefði verið heimilt að stofna til samúðarverkfalls til styrktar stúlkunum, en þá hefði þeim borið að fara eftir fyrirmælum II. kafla stéttarfélagalaganna um framkvæmd vinnustöðvana. Þetta hefði ekki verið gert og væri verkfallið því ólöglega hafið 130.
- Félag trésmiða (T) hóf verkfall hjá H, en H taldi það ólögmætt sökum þess, að samningar hefðu verið komnir á um það atriði, sem deilt var um. Ágreining um það, hvort samningar hefðu verið komnir á, sagði H, þar að leggja undir félagsdóm og var því óheimilt að leggja út í verkfall, meðan ekki var úr því skorið. Enn fremur taldi H að myndast hefði föst venja um framkvæmd annars tiltekins atriðis í viðskiptum T og H, sem um var deilt, og ætti félagsdómur einnig úrskurðarvald um það, hvort sú venja væri orðin svo rík, að talizt gæti samningur. Verfallið talið lögmætt. Engir samningar hafi verið milli aðilja. Sagt, að venja geti ekki út af fyrir sig jafngilt samningi samkv. 6. gr. 1. nr. 80/1938 og hafi deilan því ekki snúist eingöngu um atriði, sem félagsdómur átti úrskurðarvald um, enda nægi ekki staðhæfing annars aðilja, um að samningur sé fyrir hendi um deiluatríði, til þess að óheimila verkfall 145
- Í máli þessu reisti H einnig staðhæfingu um ólögmæti verkfallsins á því, að til þess hefði verið stofnað í ólögmætum tilgangi, en sú krafa var ekki heldur tekin til greina 145

- Verkfall, sem rafvirkjafélag hóf 1. janúar talið brot á kjarasamningi, þar sem samningnum hefði fyrst orðið sagt upp frá 22. janúar 165
- Rafvirkjafélag hóf verkfall 1. janúar. Þann 9. s. m. átti það hlut að tillögu, sem samþykkt var á almennum fundi nokkurra verklýðsfélaga, sem áttu í verkföllum um sömu mundir, þess efnis, að meðlimum félaganna væri hvorki rétt né skylt að hefja aftur vinnu, fyrr en samningar væru undirskrifaðir og kröfum verkfallsmanna fullnægt. Hinn 10. sama mánaðar tilkynnti stjórn rafvirkjafélagsins rafvirkjameisturum þeim, er verkfallið beindist gegn, að því væri aflýst. Þetta var þó ekki talið leiða til þess, að verkfallið væri niður fallið, þar sem engir rafvirkjar mættu til vinnu, stjórn félagsins hafði með öllu látið hjá líða að hvetja þá til vinnu, en var hins vegar talin hafa stuðlað að framhaldi verkfallsins, eftir tilkynningu um aflýsing þess, með því að leitast við að fá rafvirkjanema, er unnu hjá viðkomandi meisturum, til þess að hætta vinnu .. 165

Verklýðsfélög, sbr. stéttarfélög.

- Vegna sundurlyndis í verklýðsfélaginu H var stofnað annað verklýðsfélag í kaupstaðnum. H taldi stofnun nýja félagsins ólög-mæta og reyndi að ónýta hana. Sagt, að nýja félagið hafi verið stofnað að lögum 6
- Verklýðsfélag skyldað til þess að veita verkamanni inngöngu í félagið og sektað fyrir brot á 2. gr. 1. nr. 80/1938 26, 35, 190

Veitingaþjónar. Sjá matsveinar.

Vinnulaun, sbr. aflaverðlaun, hlutaskiptasamningar.

- Tveir hjúkrunarmenn, sem ráðnir voru á sjúkrahús með lægra kaupi en ákveðið var í kjarasamningi milli sjúkrahússins og stéttarfélags þess, er mennirnir voru félagar í, taldir eiga rétt til þeirra vinnulauna, sem í kjarasamningnum greindi 14
- Skorið úr um það, hvaða kaup skuli greiða á dögum, sem nefndir voru fastir fridagar 18
- Í kjarasamningi voru kjör sjómanna ákveðin þau, að þeir skyldu fá tiltekna fjárhæð (premiu) fyrir hvert skippund fisks, er veiddist. Jafnframt var svo kveðið á, að ef gengisfall yrði á íslenzkri krónu miðað við sterlingsund, skyldi „premian“ hækka í hlutfalli við það. Sagt, að ákvæði 3. gr. laga nr. 10 frá 4. apríl 1939 næði einnig til þessa fyrirkomulags á kaupgreiðslu 20
- Í kjarasamningi netagerðarmanna og netabætingafólks í Hafnarfirði og Reykjavík var svo ákveðið, að fólk, er ynni á Norðurlandi um sumartímam fengi það kaup, er gildi þar á staðnum. Deilt var um, hvaða kaup skyldi gjalda á Siglufirði, en þar var enginn netagerðarmanna búsettur. Sagt, að miða yrði við það, sem um semdist milli norðlenskra netagerðarmanna og verka-fólks. Með því að enginn netagerðarmanna var heimilisfastur á Siglufirði var kaupið ákveðið í samræmi við kaupgreiðslur þess

norðlendingsins, sem mestan hafði reksturinn á Siglufirði um- deilt tímabil	48
Útgerðarmaður skyldaður til þess að greiða sjómanni kaup sam- kvæmt ákvæðum hlutaskiptasamnings, í stað þess að greiða hon- um aflaverðlaun	92
Í kjarasamningi var kveðið svo á, að íshúsvinnu skyldi greiða hærra kaupi en venjulega eyrarvinnu. Skorið úr um það, hvaða kaup skyldi greiða fyrir vinnu í hraðfrystihúsi	97
Í úrskurði gerðardóms um kaup og kjör stýrimanna var svo kveðið á, að vaktir skyldu vera þrískiptar á skipum, þar sem 3 stýri- menn væru. Jafnframt voru sett sérstök ákvæði um það, hversu háttað skyldi greiðslum til stýrimanna, er kallaðir væru af fri- vakt, er skipi væri lagt að og frá bryggju. Að öðru leyti var ekki vikið að því, hvort greiða skyldi fyrir eftirvinnu eða hvernig. Stýrimenn kröfðust greiðslu fyrir eftirvinnu almennt. Þeirri kröfu var hrundið. Sagt, að ákvæðið um greiðslu, er skipi væri lagt að og frá bryggju, væri algert undantekningarákvæði, sem ekki yrði jafnað til um greiðslu fyrir eftirvinnu almennt, enda væri þetta tilfelli svo þröngt afmarkað, að það væri aðeins í sérstökum tilfellum, sem eftirvinna, er lagt væri að og frá bryggju, gæfi rétt til eftirvinnukaups	105
Samkvæmt kjarasamningi verklyðsfélags og vinnuveitendafélags skyldi upp og útskipunarvinna greiðast með herra kaupí en venjuleg dagvinna. Deilt var um það, hvort flutningur hrað- frysts fisks til skips skyldi teljast til útskipunarvinnu, er svo stæði á, að einn aðili annaðist flutning að skipshlið eða hleðslu vöru á flutningateki í geymsluhúsi, en annar sæi um að koma vörunni um borð í skipið og hleðslu hennar þar. Sagt, að vinna þessi skyldi greiðast með útskipunarkaupi, því að vinnu- veitandi sá, er hlut átti að máli, hafði greitt hana slíku kaupi áður en kjarasamningurinn var gerður og haldið því áfram fyrst eftir samningssgerðina, og auk þess hafði sá háttur tíðkazi hjá sumum fyrirtækjum á staðnum undanfarin ár	115
Í kjarasamningi milli félags bifreiðarstjóra og bifreiðaeigenda var sagt, að um veikindi vísaðist til gildandi laga. Þetta ákvæði skýrt svo, að átt væri við 41. gr. l. 74/1937. Bifreiðarstjóri, sem talinn var fastur starfsmaður, því sagður eiga rétt á kaupí í 14 veikindadaga	138
Bifreiðarstjóri þessi (A) hafði, án þess að hafa fengið greiðslu fyrir veikindadagana, gefið vinnuveitandanum (S) fullnaðar- kvittun og lýst yfir því, að hann hefði engar frekari kröfur á hendur honum. Þetta ekki talið því til fyrirstöðu, að S yrði krafinn um kaup fyrir veikindadagana, með því að stéttarfélag A hafði ekki veitt samþykki sitt til neinnar eftirgjafar af hálfu A frá ákvæðum kjarasamningsins	138
Útgerðarmönnum talið óheimilt að draga gjald, er greiða varð af uppbóðsandvirði innflutts fisks til Bretlands og andvirði keypts fisks, frá brúttó söluverði aflans, áður en reiknuð væri áhættu- þóknun til sjómanna, en hún átti að reiknast af brúttó söluverði aflans	182

Samkvæmt samningi útgerðarmanns (S) og verklýðsfélagsins (D) skyldu kjör sjómanna á sildveiðum með herpinót vera þau, að 37% afla skiptust í 16 staði, væru 2 bátar um nótt. Ef meiri hluti skipshafnar samþykkir að 17 menn séu á 2 bátum skal taka hlut aukamannsins af óskiptu. S gerði út 2 báta og réði á þá 18 menn og gerði upp þannig, að hann skipti 37% afla í 17 staði, en tók hlut þess 18. af óskiptu. Þetta var S talið óheimilt. Sagt, að rétti hefði verið að skipta í 16 staði og taka hlut þess 17. af óskiptu, því samþykki skipshafnar yrði að teljast að hafa verið fyrir hendi til þess, en hlut 18. mannsins hefði átt að taka af aflahluta útgerðarmanns 186

Vinnusamningar. Sjá kjarasamningar.

Vísitala. Sjá dýrtiðaruppbót.

Miðvikudaginn 11. janúar 1939.

Nr. 1/1938. **Verkamannafélagið Dagsbrún f. h. Vörubílstjóra-
deildar verkamannafélagsins Dagsbrúnar**
gegn

**Borgarstjóra Reykjavíkur f. h. Reykjavíkur-
bæjar.**

Dómari nefndur af stefnda hrm. Lárus Jóhannesson í
stað Kjartans Thors.

Viðurkenndur kauptaxti stéttarfélags talinn jafngilda vinnu-
samningi. Ágreiningur um það hvort ákvæðisvinna sé
leyfileg.

Dómur.

Síðari hluta októbermánaðar f. á. mun bæjarverkfræðingur Reykjavíkur hafa orðað það við stöðvarstjóra vörubílastöðv-
arinnar Þróttur, sem er deild verkamannafélagsins Dagsbrún-
ar, að Reykjavíkurbær mundi fyrst um sinn láta vörubílfreiðar
þær, er hann tæki í þjónustu sína úr nefndri vörubílstjóra-
deild, vinna í ákvæðisvinnu, og greitt mundi fyrir það eftir
gjaldskrá, sem bærinn hefði gert. Á fundi stjórnar vörubí-
stjóradeildarinnar 26. október s. l. var samþykkt ályktun þess
efnis, að mótmælt var fyrirhuguðum „akkorðstaxta“ og að
„leggja málið fyrir gerðardóm, ef þörf krefur“. Hinn 27. októ-
ber, en þann dag hófst vinna hjá bænum, eftir að bæjarverk-
fræðingur hafði tilkynnt bílstjórum þeim, er þátt tóku í vinn-
unni, að unnið yrði í ákvæðisvinnu og hún greidd eftir gjald-
skrá, er Reykjavíkurbær hefði sett, fóru stöðvarstjóri og gjald-
keri vörubílstjóradeildarinnar á fund bæjarverkfræðings og
mótmæltu framangreindu ákvæðisvinnufyrirkomulagi, og hinn
29. sama mánaðar var á fundi, er meðlimir stöðvarinnar héldu,

samþykkt að mótmæla „gjaldtaxta“ Reykjavíkurbæjar sem lögleysu og leggja málið, ef þörf krefði, fyrir „vinnudóm“, með því að framangreindar ákvarðanir Reykjavíkurbæjar væru brot á auglýstum og viðurkenndum kauptaxta, sem samþykktur hefði verið á fundi vörubílstjóradeildar Dagsbrúnar 26. febrúar 1936. Þessa ályktun sína tilkynnti stjórn vörubílstjóradeildarinnar síðan stjórn verkamannafélagsins Dagsbrúnar með bréfi, dags. 1. nóv. s. l. Stjórn Dagsbrúnar ritar svo 10. s. m. bæjarráði Reykjavíkur. Mótmælir því, að bærinn hafi sett „nýjan kauptaxta“ og gerir kröfu til þess, að bæjarráðið greiði framvegis eftir taxta vörubílstjóradeildarinnar frá 1936, og kveðst ella munu skjóta málinu til félagsdóms. Þessu bréfi svarar síðan borgarstjóri Reykjavíkur með bréfi, dags. 15. nóv. s.l. Mótmælir hann þar, að taxta vörubílstjóradeildarinnar hafi verið breytt af hálfu bæjarins, en „hinsvegar hefur verið ákveðið til reynslu, að akstur á grjóti og sandi til gatnagerðar í haust skuli unninn í ákvæðisvinnu eftir taxta, sem er settur með hliðsjón af taxta, sem hefur verið í gildi um nokkurt skeið við akstur á byggingarefni til bæjarins.“ Telur borgarstjórinn og í bréfi þessu, að tryggt sé, þó ákvæðisvinna sé upp tekin, að bílstjórar beri úr býtum kaup, sem sé fyllilega sambærilegt við tímakaupið eftir hinum auglýsta taxta.

Þessum úrslitum vildi vörubílstjóradeild Dagsbrúnar ekki una, og eftir að Alþýðusamband Íslands hafði með bréfi, dags. 10. des. s. l., neitað að reka mál þetta fyrir félagsdómi, höfðaði verkamannafélagið Dagsbrún fyrir hönd vörubílstjóradeildar félagsins mál þetta hér fyrir dómi með stefnu dags. 19. des. f. á., og gerir stefnandi þær dómkröfur *aðallega*, að ákvæðisvinnutaxti Reykjavíkurbæjar frá 27. október s. l. verði dæmdur ógildur, en *til vara*, að hann verði dæmdur ógildur að undanteknu ákvæði hans um sandkeyrslu. Svo krefst hann og þess, að sér verði tildæmdur málskostnaður hér fyrir dómi. Stefndi hefur aftur á móti krafizt sýknu og málskostnaðar eftir mati dómsins.

Dómkröfur sínar byggir stefnandi á því, að í áðurnefndum taxta vörubílstjóradeildar Dagsbrúnar frá 26. febrúar 1936 sé svo ákveðið, að frá og með 10. marz 1936 skuli taxti fyrir bíla deildarinnar vera kr. 5.00 um klukkustund í allri dagvinnu. Þessi taxti hafi verið auglýstur í Alþýðublaðinu 8. marz s. á., og hafi Reykjavíkurbær alla tíð greitt bílstjórum deildarinnar

kaup samkvæmt honum. Þá hafi Reykjavíkurbær og viðurkennt með áður greindu bréfi sínu, dags. 15. nóv. f. á., að hann væri bundinn við greindan texta svo sem um vinnusamning væri að ræða. Sé bænum því óheimilt upp á sitt eindæmi að víkja frá vinnufyrirkomulags- og greiðsluákvæðum taxtans, enda sé óhagkvæmara fyrir bílstjórana, að fylgt sé því vinnufyrirkomulagi og þeirri gjaldskrá, sem bærinn hefur sett. Telur stefnandi, að ef Reykjavíkurbær hefði viljað breyta til frá áðurgreindum texta vörubílstjóradeildarinnar, hefði hann orðið að segja upp samningnum með lögmaeltum fyrirvara, eða a. m. k. að fá samþykki vörubílstjóradeildarinnar á breytingunni.

Varakröfu sína byggir stefnandi á því, að frá því á árinu 1930 hafi vörubílstjóradeildin „praktiserað“ ákvæðisvinnutaxta við sandkeyrslu frá sandnámi bæjarins við Elliðaár. Að vísu hafi Reykjavíkurbær aldrei látið vinna samkvæmt honum, heldur einungis byggingamenn í bænum, en hann telur, að ef Reykjavíkurbær noti ákvæðisvinnufyrirkomulagið við bílaakstur, sé hann bundinn við þenna texta og megi ekki breyta til frá því, sem hann ákveði. Því geti stefnandi eftir atvikum sætt sig við ákvæði texta bæjarins, en þó aðeins að því, er tekur til sandkeyrslu úr sandnámi bæjarins.

Stefndi hefir ekki mótmælt því, að taxti stefnanda frá 26. febrúar 1936 sé nú orðinn bindandi fyrir hann á sama hátt og um samninga á milli aðilja að þessu leyti væri að ræða. En hann telur, að með ákvörðun sinni um ákvæðisvinnu á s. l. hausti sé ekki á nokkurn hátt brotinn hinn auglýsti og viðurkenndi kauptaxti stefnanda, er um ræðir í máli þessu. Það sé mjög títt um vörubifreiðakeyrslu hér í bæ, að hún sé unnin í ákvæðisvinnu. Mikið af sandkeyrslu úr sandnámi bæjarins sé unnið á þann hátt, og flutningar á langleiðum muni allir fara fram með því fyrirkomulagi. Þá sé það og ljóst, að með því að stefnandi hafi á sínum tíma sett tvo texta, annan varðandi tímavinnu og hinn varðandi ákvæðisvinnu, þá sé það ekki verulegt atriði af hálfu stefnanda, hvort fyrirkomulagið sé notað. Loks beri á það að líta, að gjaldskrá sú, sem hann fari eftir við greiðslu ákvæðisvinnunnar, sé þannig samin, að tryggt sé, að bifreiðastjórarnir beri aldrei minna úr býtum í ákvæðisvinnu en þeir myndu fá í tímavinnu, en hafi hins vegar möguleika til þess að bera mun meira frá borði, enda hefi reynslan orðið sú síðan á s. l. hausti.

Að því er varðar varakröfu stefnanda neitar stefndi því, að hann sé á nokkurn hátt bundinn við sandtaxtann frá 1930, þar sem hann hafi aldrei látið vinna samkvæmt honum né viðurkennt hann á annan hátt. Hins vegar hafi hann verið notaður til hliðsjónar, þegar hann (stefndi) samdi gjaldskrá þá, er hann greiðir ákvæðisvinnuna eftir.

Með tilliti til þess, að tímavinnutaxti stefnanda frá 26. febrúar 1936 er gerður og auglýstur nær hálfu þriðja ári fyrir gildistöku laga nr. 80/1938, um stéttarfélög og vinnudeilur, að stefndi hefur allan þenna tíma greitt fyrir vörubifreiðaakstur samkvæmt honum, að stefndi hefur í áður greindu bréfi sínu, dags. 15. nóv. f. á., komið svo að orði, að hann sjái ekki, að „bæjarráð gangi á samninga við bifreiðarstjóra“, og loks þess, að skilja verður málflutning stefnda hér fyrir dómi svo, að hann vilji vera bundinn við oftnefndan taxa frá 26. febrúar 1936 sem um vinnusamning væri að ræða, þá verður, þrátt fyrir ákvæði 6. gr. laga nr. 80/1938, að allir samningar um kaup og kjör skuli vera skriflegir, að líta svo á, að hér hafi stofnast vinnusamningur milli málsaðilja, og heyri því ágreiningur um skilning á honum eða gildi hans undir úrlausn dóms þessa, samkvæmt 2. lið 44. gr. nefndra laga. Ber því að leggja dóm á mál þetta að efni til.

Eins og áður hefur verið minnzt á og tekið er fram í stefnu málsins, hefur stefnandi síðan á árinu 1930 „praktiserað“ ákvæðisvinnutaxta við sandkeyrslu frá sandnámi bæjarins við Elliðaár, og mun hann allmikið notaður af byggingamönnum hér í bæ. Þá verður og að telja það upplýst, að mikið af bifreiðakeyrslu á langleiðum og flutningar ýmis konar fari að verulegu leyti fram í ákvæðisvinnu.

Að þessu athuguðu verður ekki talið, að tilgangurinn með taxtasetningu stefnanda 1936 hafi verið sá, að tryggja það, að bifreiðaakstur vörubifreiða færi fram í tímavinnu, heldur hitt, að tryggja meðlimum sínum vissa lágmarksgreiðslu, sem sé 5 krónur fyrir hverja klukkustund. Meginatriði framangreinds vinnusamnings gagnvart stefnda var því það, að hann greiddi það lágmarkskaup, sem í honum greinir, og með því að telja verður sannað, að gjaldskrá sú, sem stefndi hefur greitt ákvæðisvinnuna eftir síðan í haust, hafi reynt bifreiðarstjór-um jafn hagstæð og jafnvel hagstæðari en bæði sandkeyrslu-taxtinn frá 1930 og tímavinnukaupið, ber að taka sýknukröfu hans til greina.

Jafnvel þótt dómurinn hafi komið að þessari niðurstöðu, telur hann, að stefndi hefði átt að gera frekari tilraunir en upplýst er, að gerðar hafi verið, til að ná samkomulagi við vörubíladeild verkamannafélagsins Dagsbrúnar um hið breytta vinnu- og greiðslufyrirkomulag, og m. a. með tilliti til þess þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Því dæmist rétt vera:

Stefndi, borgarstjórinn í Reykjavík f. h. Reykjavíkurbæjar, á að vera sýkn af kröfum stefnanda, vörubílastjóra-deildar verkamannafélagsins Dagsbrúnar í Reykjavík, í máli þessu.

Málskostnaður falli niður.

Miðvikudaginn 22. febrúar 1939.

Nr. 2/1939. **Friðjón Skarphéðinsson f. h. Bæjarútgerðar
Hafnarfjarðar**
gegn

Verkamannafélaginu Hlíf í Hafnarfirði.

Úrskurður.

Umboðsmaður stefnda hér fyrir dómi gerir kröfu til þess, að Sigurgeir Sigurjónsson, tilnefndur í dóminn af Alpýðusambandi Íslands sem varadómari, víki sæti í máli þessu, með þeirri aðalröksemd, að þar sem að verkamannafélaginu Hlíf í Hafnarfirði hafi verið víkið úr Alpýðusambandi Íslands, sé það ekki bært að tilnefna dómara í þessu máli.

Umboðsmaður stefnanda mótmælir því, að nefndur dómari víki, með því að ákvæði laganna um skipun dómsins séu algerlega tæmandi og réttur Alpýðusambandsins til tilnefningar óvæfengjanlegur.

Í 39. gr. laga nr. 80/1938, um stéttarfélög og vinnudeilur, er kveðið á um það, hvernig félagsdómur skuli skipaður. Er þar tekið fram sérstaklega, að ef atvinnurekandi, sem ekki er í Vinnuveitendafélagi Íslands, sé málsaðili, þá skuli hann tilnefna mann í dóminn af sinni hálfu, enda víki þá sá dómari, sem tilnefndur er af Vinnuveitendafélagi Íslands. Í 48. gr. sömu laga eru ákvæði um það, hvenær dómarar þeir skuli víkja, sem tilnefndir eru af hæstarétti.

Önnur ákvæði um það, hvenær dómari skuli víkja sæti, er ekki að finna í lögnum. Það verður því að líta svo á, að réttur Alþýðusambandsins til tilnefningar í dómnum sé skilyrðislaus, enda þótt félag, sem ekki er í Alþýðusambandinu sé málsaðili.

Hin fram komna krafa verður því ekki tekin til greina.

Því úrskurðast:

Krafa umboðsmanns stefnda, um að Sigurgeir Sigurjónsson víki sæti í máli þessu, verður ekki tekin til greina.

Laugardaginn 25. febrúar 1939.

Nr. 2/1939. **Friðjón Skarphéðinsson f. h. Bæjarútgerðar Hafnarfjarðar**
 gegn

Verkamannafélaginu Hlíf í Hafnarfirði.

Varadómari Sigurgeir Sigurjónsson cand. jur í stað Sigurjóns Á. Ólafssonar og dómari nefndur af stefnanda Guðjón Guðjónsson í stað Kjartans Thors.

Ágreiningur um gildi kauptaxta, er stéttarfélag hafði auglýst. Mál út af lögmæti verkfalls og skaðabótaskyldu vegna þess. Sýknað af kæru fyrir brot á 4. gr. 1. nr. 80/1938. Ekki talin heimild til þess að dæma í sektir fyrir sammingsrof.

Dómur.

Hinn 10. þ. m. ákvað stjórn verkamannafélagsins Hlífur í Hafnarfirði að víkja 12 mönnum úr félaginu, og var mönnum þessum tilkynntur brottreksturinn með bréfi, dags. 11. s. m., og næsta dag var svo brottvikningin samþykkt á framhaldsaðalfundi í félaginu. Meðal þeirra, sem víkið var, var forstjóri bæjarútgerðarinnar. Hinn 13. s. m. var verkamannafélaginu víkið úr Alþýðusambandi Íslands, með því að það taldi Hlíf hafa brotið 61. og 63. gr. laga Alþýðusambandsins. Næsta dag var stofnað nýtt verkamannafélag í Hafnarfirði, er hlaut nafnið Verkamannafélag Hafnarfjarðar, og var félag þetta tekið í Alþýðusambandið 15. þ. m. Þann sama dag gerði nýja félagið samning um kaup og kjör við bæjarútgerðina, bæjarsjóð og

tvö hlutafélög. Er meðal annars kveðið svo á í honum, að meðlimir Verkamannafélags Hafnarfjarðar sitji fyrir allri vinnu við þessi fyrirtæki. Þennan dag var haldinn fundur í verkamannafélaginu Hlíf, og var þar samþykkt að stöðva vinnu hjá þeim atvinnurekendum, sem reyndu að hefja vinnu með utanfélagsmönnum, og meðlimum Hlífar bannað að vinna með meðlimum Verkamannafélags Hafnarfjarðar, og gaf stjórn Hlífar þann dag út tilkynningu til hafnfirzkra verkamanna, þar sem þeim var óheimilað að vinna hjá bæjarútgerðinni, h/f. Hrafnaflóka og h/f. Rán, þar til nefnd fyrirtæki hefðu viðurkennt verkamannafélagið Hlíf, taxa þess og samþykktir. Hinn 16. febrúar kom togarinn Júní, sem er eign bæjarútgerðarinnar, til Hafnarfjarðar. Er uppskipun skyldi hefjast, voru mættir allmargir meðlimir verkafélögganna beggja. Flutti þá formaður Hlífar ræðu, þar sem hann skoraði á meðlimi félags síns að hindra það, að aðrir en þeir ynnu að affermingu skipsins. Varð ekkert úr vinnu þann dag. Næsta dag, er bæjarútgerðin ætlaði að hefja vinnu við affermingu skipsins með mönnum úr Verkamannafélagi Hafnarfjarðar, fór á sömu leið, og lét formaður Hlífar svo um mælt í ræðu, er hann flutti þá, að Hlíf mundi með ofbeldi stöðva alla vinnu við skipið, ef reynt yrði að afferma það með aðstoð annara en meðlima Hlífar. Hinn 17. og 18. þ. m. fór fram allsherjar atkvæðagreiðsla í verkamannafélaginu Hlíf, og var þá samþykkt með 219 atkvæðum gegn 11 svo hljóðandi tillaga:

„Lýsir þú þig samþykkan því, að verkamannafélagið Hlíf sé hér eftir sem hingað til hið eina verkamannafélag í sinni starfsgrein hér í bæ, og fylgjandi tillögu þeirri, er samþykkt var á fundi félagsins 15. þ. m. um að stöðva vinnu hjá þeim atvinnurekendum, sem ekki vilja hlíta viðurkenndum taxa og samþykktum félagsins, eins og þeim ber skylda til. Sért þú samþykkur þessu, þá setur þú kross (X) fyrir framan Já, en ef þú ert andvígur því, þá seturðu kross framan við Nei.“

Stóð síðan í þófi þessu þar til 20. þ. m., er fyrr nefndur togari fór til Akraness, og var hann affermdur þar 21. þ. m.

Með stefnu, dags. 18. þ. m. og birtri 20. s. m., höfðaði bæjarútgerðin svo mál þetta hér fyrir dómi og gerði þær kröfur í stefnunni, að stjórn verkamannafélagsins Hlífar f. h. félagsins, og stjórnendur þess persónulega yrðu dæmdir til þess að greiða skaðabætur eftir mati dómsins, fyrir tjón, er hlotizt hafi af ólögmati vinnustöðvun, ásamt 5% ársvöxtum af

dæmdri upphæð frá stefnudegi til greiðsludags. Auk þess krefst stefnandi þess, að stefndu verði dæmdir til greiðslu sektar fyrir ólögmæta vinnustöðvun. Loks krefst hann málskostnaðar af stefndu eftir máti dómsins. En í flutningi málsins hefur stefnandi fallið frá kröfu sinni á hendur stjórnar-meðlimum Hlífar persónulega.

Kröfur sínar um skaðabætur og sektir byggir stefnandi á því, að stefndi hafi brotið ákvæði laga nr. 80 frá 1938, um stéttarfélög og vinnudeilur, með því að hefja og halda áfram vinnustöðvun án þess að fullnægt væri ákvæðum téðra laga. Hafi stefndi þannig gerzt brotlegur við refsíákvæði nefndra laga og beri honum því að bæta það tjón, sem stefnandi hafi beðið af völdum þessarar ólögmætu vinnustöðvunar.

Stefndi gerir fyrst og fremst þá kröfu, að hann verði algerlega sýknaður. Byggir hann sýknukröfu sína á því, að hinn 13. sept. 1937 hafi í verkamannafélaginu Hlíf verið gerð samþykkt um kaup og kjör verkamanna í Hafnarfirði. Í þessari samþykkt sé ákvæði um það, að meðlimir verkamannafélagsins Hlífar skuli sitja fyrir allri vinnu. Samþykkt þessi hafi verið auglýst 15. sept. 1937. Síðan hafi verið talað við alla atvinnurekendur í Hafnarfirði, þeim send samþykktin, og þeir játast undir ákvæði hennar, þar á meðal forstjóri bæjarútgerðarinnar. Ákvæðum hennar hafi síðan stöðugt verið fylgt að öllu leyti, og sé hún því orðin jafn bindandi fyrir stefnanda sem um undirritaðan samning milli þessara aðilja hefði verið að ræða. Það hafi því verið stórfellt brot af hálfu stefnanda, er hann samdi svo um við Verkamannafélag Hafnarfjarðar, að meðlimir þess skyldu sitja fyrir vinnu hjá honum. Og þótt hann (stefndi) hefði ef til vill, út af því broti einu, átt að leita réttar síns fyrir félagsdómi, þá hafi það tiltæki fyrirsvarmanna stefnanda, að vera aðalhvátamenn og frumkvöðlar þess að nýja verkamannafélagið var stofnað, tvímælalaust réttlætt fyrirvaralausar vinnustöðvun Hlífar, að svo miklu leyti, sem henni hafi verið beint að stefnanda.

Ef ekki yrði litið svo á, að hér væri um samning eða samningsígildi milli málsaðilja að ræða, gerir stefndi þá kröfu, að málinu verði vísað frá dómi, með því að þá sé ekkert það réttarsamband milli aðilja máls þessa, er heimili félagsdómi að kveða upp efnisdóm í því. Stefndi hefur enn fremur uppi þær varnir gegn ólögmæti vinnustöðvunarinnar, að henni hafi fyrst og fremst verið beint gegn hinu nýstofnaða Verkamanna-

félagi Hafnarfjarðar, en stofnun þess hafi að öllu verið ólögleg og gagnstæð ákvæðum og tilgangi laga nr. 80 frá 1938, enda hafi fyrirvarsmenn bæjarútgerðarinnar verið aðalforögungumenn að stofnun hins nýja félags. Þá beri og á það að líta, að sökum þess, hve atburði þá, sem að framan er lýst, bar brátt að, hafi ekki unnizt tími til þess að hafa þann undirbúning undir vinnustöðvunina, sem lög mæli fyrir um, en hins vegar hafi úr þessu verið bætt með allsherjar atkvæðagreiðslu þeirri, er fram fór 17. og 18. þ. m. og áður er lýst, og eftir þann tíma hafi vinnustöðvunin að öllu leyti verið lögleg.

Þá hefur stefndi komið fram með þær gagnkröfur í máli þessu, að stefnandi verði dæmdur í sekt og skaðabætur fyrir ólögleg samningsrof, og að hann verði einnig dæmdur til refsingar fyrir atvinnukúgun, sbr. 4. gr. laga nr. 80 frá 1938. Loks krefst hann málskostnaðar hér fyrir dómi eftir mati dómsins.

Stefnandi hefir mótmælt því, að samþykkt Hlifar frá 13. sept. 1937 hafi orðið bindandi fyrir sig, vegna þess að hún fullnægi ekki skilyrðum 6. gr. laga nr. 80 frá 1938 um það, hvernig samningar milli atvinnurekenda og verklyðsfélaga skuli vera úr garði gerðir. En þó svo væri, verði að skilja framkomu stefnda, orðalag samþykktta, er gerðar voru dagana, sem vinnustöðvun hófst, og fregnmiða, er stefndi gaf út, svo, að hann teldi samþykktina frá 13. sept. ekki lengur í gildi. Þá hafi og stefndur rokið til að gera samninga við ýmsa atvinnurekendur í Hafnarfirði og sýni það ljóst, að hann hafi ekki talið samþykktina vera samningsígildi.

Eins og áður getur, var á fundi í verkamannafélaginu Hlíf 13. sept. 1937 gerð samþykkt um kaup og kjör meðlima Hlifar. Var hún síðan auglýst opinberlega 15. s. m. og næstu daga talað við atvinnurekendur í Hafnarfirði, þeim send samþykktin, og féllust þeir þegar á það, að öll vinna skyldi fara fram á þann hátt og greidd svo sem samþykktin kvað á um, og var svo allt til þess er deila sú, er mál þetta er út af risið, hófst. Meðal þeirra, sem þannig fóru eftir samþykktinni, voru fyrirvarsmenn bæjarútgerðarinnar í Hafnarfirði, enda voru sumir þeirra á þeim tíma meðlimir í verkamannafélaginu Hlíf. Viðurkennt er, að samþykkt þessari hafi að öllu leyti verið fylgt æ síðan, og hefir stefnandi ekki bent á nein sérstök atriði í samþykktinni, sem hann teldi sig ekki hafa viðurkennt í verki. Þá hafa í málinu verið lagðar fram skriflegar beiðnir frá stefnanda til Hlifar um undanþágu frá tilteknum

ákvæðum samþykktarinnar, þar á meðal ein, dags. 21. sept. 1938, eða nokkru eftir gildistöku laga nr. 80/1938. Samþykkt þessi er og mjög ýtarleg.

Samkvæmt framansögðu, og með tilliti til þess, að samþykktin hafði verið í gildi í nálægt eitt ár fyrir gildistöku laga nr. 80/1938, þá verður að líta svo á, sbr. og dóm þessa dómstóls í málinu nr. 1/1938, að samþykktin sé gild sem skriflegur samningur væri milli aðilja, sem þeir hvor í sínu lagi hafi verið bundnir við, og ekki getað án samkomulags losnað frá, nema að segja honum upp með lögmætum fyrirvara, því ekki er hægt að fallast á þá skoðun stefnanda, að leggja verði þann skilning í athafnir, samþykktir og yfirlýsingar stefnda í upphafi vinnustöðvunarinnar, að hann hafi ekki talið samþykktina jafngildandi sem um undirritaðan samning væri að ræða.

Mál út af þessu atriði heyrir því undir félagsdóm, og verður því þegar af þeirri ástæðu að hrinda frávísunarkröfu stefnda.

Nú var, eins og áður er sagt, það ákvæði í samþykktinni, að meðlimir Hlífar skyldu ásamt meðlimum Sjómannafélags Hafnarfjarðar sitja fyrir allri vinnu. Við þetta ákvæði var bæjarútgerðin bundin, og var henni því óheimilt að veita meðlimum Verkamannafélags Hafnarfjarðar forgangsrétt að vinnu, þar sem meðlimir Hlífar höfðu þann rétt samkvæmt framangreindum skilningi á fyrr greindri samþykkt.

Skaðabótakröfu sína byggir stefnandi á því, að vegna vinnustöðvunarinnar hafi hann orðið fyrir tjóni og beri stefnda skylda til þess að bæta sér það. Kveður hann ufsafarm þann, er botnvörpungurinn Júní kom með til Hafnarfjarðar hinn 16. þ. m., hafa eyðilagzt að mjög miklu leyti, og auk þess krefst hann bóta fyrir kostnað við að láta nefnt skip liggja í höfn. En með því að stefnandi hefur, eins og áður segir, gerzt í verulegu atriði brotlegur við oftnefnda samþykkt Hlífar, þá þykir hann, eins og máli þessu er háttað, ekki eiga kröfu til skaðabóta fyrir tjón það, er hann telur sig hafa beðið, enda þótt stefnda, eins og síðar verður vikið að, hafi verið óheimilt að hefja vinnustöðvun út af þessu sammingsbroti stefnanda.

Verður því að sýkna stefnda af framangreindri skaðabótakröfu.

Kemur þá til athugunar, hvort stefndi hafi, með því að framkvæma fyrr greinda vinnustöðvun, unnið til refsingar fyrir brot

á lögum nr. 80/1938, um stéttarfélög og vinnudeilur. Fyrir greint brot bæjarútgerðarinnar á oftnefndri samþykkt heimilaði stefnda ekki að stofna til vinnustöðvunar, því að það var atriði, sem heyrði undir félagsdóm að úrskurða um, og var því vinnustöðvunin óheimil samkvæmt 17. gr. nefndra laga, er leggur bann við vinnustöðvun út af atriðum, sem félagsdómur á úrskurðarvald um. Á sama hátt var og óheimil vinnustöðvun, sem beint var gegn hinu nýja verkamannafélagi, sem virðist hafa verið stofnað að lögum. Og allsherjar atkvæðagreiðslan, sem fram fór 17. og 18. þ. m. í Hlíf, getur ekki leyst það félag (stefnda) undan sektargreiðslu fyrir að hafa á ólög-mætan hátt hafið vinnustöðvun. Það verður því að dæma stefnda í sekt fyrir þetta framferði sitt og þykir hún hæfilega ákveðin kr. 1000.00.

Kröfur stefnda.

Stefndi hefur undir rekstri málsins haft uppi þá kröfu, sbr. 53. gr. I. nr. 80/1938, að stefnandi verði dæmdur í sekt fyrir framangreint brot sitt á samþykktinni frá 13. september 1937. Stefnandi hefur mótmælt kröfu þessari og krafizt sýknu af henni. Með því að ekki er í ofannefndri samþykkt kveðið á um nein viðurlög fyrir brot á henni, og lög nr. 80/1938 gera ekki ráð fyrir slíkum viðurlögum, verður krafa þessi ekki tekin til greina. Þá hefur stefndi krafizt þess, að stefnandi verði dæmdur til þess að greiða skaðabætur fyrir tjón það, er meðlimir Hlífar hafi orðið fyrir vegna samningsrofa af hálfu stefnanda. Hefur stefnandi eindregið mótmælt kröfu þessari, og með því að hún hefur ekki verið nægilega rökstudd af hálfu stefnda, verður hún ekki tekin til greina.

Loks hefur stefndi gert þá kröfu í máli þessu, að stefnandi verði dæmdur til refsingar fyrir ólöglega atvinnukúgun, sbr. 4. gr. laga nr. 80/1938, í sambandi við stofnun Verkamannafélags Hafnarfjarðar. Stefnandi hefur mótmælt kröfu þessari og krafizt sýknu. Um þetta atriði hafa verið leidd 4 vitni. Vitnisburður eins vitnisins, Hafliða Jónssonar, skiptir ekki máli í þessu sambandi, því að hann fjallar um atburði, sem gerðust fyrir gildistöku laga nr. 80/1938, og með framburði hinna vitnanna er það ekki á neinn hátt sannað, að forstjóri eða forráðamenn bæjarútgerðarinnar hafi gerzt sekir um brot á áður-nefndri 4. gr. laga nr. 80/1938. Ber því að taka til greina sýknu-kröfu stefnanda, að því er þetta málsatriði snertir.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Því dæmist rétt vera:

Stefndi, verkamannafélagið Hlíf í Hafnarfirði, greiði 1000 króna sekt til ríkissjóðs, og skal hún greidd innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Að öðru leyti skulu aðiljar máls þessa, Bæjarútgerð Hafnarfjarðar og verkamannafélagið Hlíf, vera sýknir hvor af annars kröfum í máli þessu.

Málskostnaður falli niður.

Sératkvæði Sigurgeirs Sigurjónssonar og Guðjóns Guðjónssonar.

Stefnandi, Bæjarútgerð Hafnarfjarðar, hefur gert þá réttarkröfu, að vinnustöðvun sú, er verkamannafélagið Hlíf hóf hjá stefnanda hinn 16. þ. m., verði dæmd ólögleg, og að nefnt verkamannafélag verði dæmt til greiðslu skaðabóta og sekta auk málskostnaðar.

Með framlögðum gögnum er upplýst, að tilgangur vinnustöðvunarinnar var sá, að knýja fram ákvörðun um kaup og kjör. Það er og upplýst, að stefndi hefur ekki fullnægt ákvæðum 15. og 16. gr. laga nr. 80/1938 um framkvæmd slíkrar vinnustöðunar, og ber því að taka kröfur stefnanda til greina og dæma stefnda til greiðslu skaðabóta og sekta, auk málskostnaðar.

Stefndi, verkamannafélagið Hlíf, hefur gert þær kröfur,

1. að bæjarútgerð Hafnarfjarðar verði dæmd í skaðabætur og sekt fyrir ólögleg samningsrof,
2. að bæjarútgerðin verði dæmd í þyngstu refsingu, sem lög leyfa, fyrir ólöglega atvinnukúgun, og
3. að bæjarútgerðin verði dæmd til greiðslu málskostnaðar.

Um 1. Hinn 13. sept. 1937 var í verkamannafélaginu Hlíf gerð fundar-samþykkt um kaup og kjör verkamanna þar. Í 1. gr. þessarar samþykktar segir svo, að meðlimir Hlífar og Sjómannafélags Hafnarfjarðar skuli sitja fyrir allri vinnu. Síðar í samþykktinni koma svo ákvæði um vinnukjör. Samþykkt þessi var send öllum helztu atvinnurekendum í Hafnarfirði, og þar á meðal stefnanda þessa máls. Síðan samþykkt þessi var gerð, hefur henni verið hlýtt af atvinnurekendum, nema þegar Hlíf hefur gefið undanþágu frá henni samkvæmt skriflegri beiðni atvinnurekenda, þar á meðal stefnanda.

Hinn 15. febrúar 1939 var á fundi í Hlíf staðfestur samningur, sem stjórn félagsins hafði þann dag gert við nokkra atvinnurekendur í Hafnarfirði, og jafnframt samþykkt „að stöðva alla vinnu hjá þeim atvinnurekendum, er neita að gerast aðiljar að samningnum“.

Stefnandi, Bæjarútgerð Hafnarfjarðar, neitaði að gerast aðili að samningi þessum, en samdi hins vegar við Verkamannafélag Hafnarfjarðar, sem þá var nýstofnað og telja verður lögformlegan samningsaðilja samkvæmt 5. gr. laga nr. 80/1938. Framangreindri samþykkt framfylgdi stefndi með því að hindra vinnu hjá stefnanda frá og með 16. þ. m. Í málflutningi sínum hér fyrir dómi hefur málflutningsmaður stefnanda neitað því, að stefnandi hafi viðurkennt textann sem samning eða viljað vera bundinn af honum sem slíkum. Stefnandi telur sér því heimilt að víkja frá textanum hvenær sem er og án fyrirvara.

Dómurinn verður að líta svo á, að Hlíf hafi með hinum nýja samningi við nokkra atvinnurekendur og með samþykktinni um að stöðva vinnu hjá þeim atvinnurekendum, sem ekki vildu gerast aðiljar að þeim samningi, lýst því yfir, að hún vildi ekki vera lengur bundin við taxtann frá 13. sept. 1937 sem slíkan. Enn fremur verður dómurinn að líta svo á, að Bæjarútgerð Hafnarfjarðar hafi með því að neita að ganga að hinum nýja samningi og með því að semja við Verkamannafélag Hafnarfjarðar, ekki heldur viljað vera lengur bundin af taxtanum. Kemur því til álita, hvort aðiljar máls þessa, annarhvor eða báðir, hafi getað felld niður taxa þennan fyrirvaralaust.

Í 6. gr. laga nr. 80/1938 segir, að allir samningar um kaup og kjör verkafólks skuli vera skriflegir og samningstími og uppsagnarfrestur tilgreindur, ella teljist samningstími eitt ár og uppsagnarfrestur þrír mánuðir. Dómurinn verður nú að líta svo á, að samkvæmt ótvíræðum ákvæðum greinarinnar, þá eigi hún eingöngu við þá gerninga, sem báðir aðiljar hafi skriflega og ótvírætt lýst yfir, að þeir vilji vera bundnir við í öllum atriðum. Komi því ákvæðin um uppsagnarfrest ekki til framkvæmda, nema samningar, sem fullnægja þessum skilyrðum, liggi fyrir.

Þessa skoðun telur dómurinn ótvírætt styðjast við meðferð og afgreiðslu laga um stéttarfélag og vinnudeilur á Alþingi 1938. Við aðra umræðu málsins í neðri deild kom fram svo hljóðandi breytingartillaga við 6. gr. frumvarpsins:

„Taxti stéttarfélags um kaup, kjör og vinnuskilmála, sem hefur verið opinberlega auglýstur eða tilkynntur atvinnurekendum, skal gilda sem skriflegur samningur, ef atvinnurekandi hefur farið eftir honum með greiðslur eða tilhögun kjara eða vinnuskilyrði, eða ekki mótmælt honum þegar eftir að hann hefur verið auglýstur eða til kynntur honum. Sé samningstíminn ekki tilgreindur, telst hann eitt ár, og sé uppsagnarfrestur ekki tilgreindur, telst hann 3 mánuðir.“

Breytingartillaga þessi var felld með 17 atkv. gegn 3.

Þessi afgreiðsla málsins á Alþingi sannar, að löggjafinn hefur ætlað til þess, að kauptaxti öðlaðist ekki sama gildi og skriflegur samningur skv. 6. gr., enda þótt hann væri auglýstur og tilkynntur atvinnurekendum og eftir honum unnið.

Dómstólapraxis Norðurlanda við skýringar á sams konar ákvæðum í lögum þessara landa, er í fullu samræmi við framanritaðar niðurstöður. Má t. d. nefna, að í 3. gr. 1. tölul. norskra laga um vinnudeilur (Arbeidstvistloven) er ákvæðið, að vinnusamningar skuli vera skriflegir, samningstími 3 ár og uppsagnarfrestur 3 mánuðir.

Í dómi norska vinnudómsins, uppkveðnum 2. febrúar 1923, er þetta ákvæði skilið þannig, að ákvæðin um uppsagnarfrest eigi því aðeins við, að skriflegur samningur, undirritaður af báðum aðiljum, liggi fyrir. (Norske Arbeidsdomme 1923, bls. 22). Hæstaréttardómari og forseti vinnudómsins norska frá því 1916, Paal Berg, hefur og í fræðiriti sínu „Arbeidsrett“ komið að þeirri niðurstöðu, að ákvæði vinnudeilulaganna norsku um uppsagnarfrest og annað eigi því aðeins við, að fyrir liggi skriflegur vinnusamningur, formlega og skriflega samþykktur af báðum aðiljum. (Arbeidsrett, bls. 164—165). 6. gr. laga nr. 80/1938 er tekin beint úr ákvæðum 3. gr. norsku vinnudeilulaganna.

Samkvæmt skýrum ákvæðum 6. gr. laga nr. 80/1938, meðferð þeirra og

afgreiðslu á Alþingi, fastri réttarvenju á Norðurlöndum og viðurkenndum fræðritum um þetta efni, þá verður dómurinn að líta svo á, að ákvæði nefndrar 6. gr. laganna geti ekki átt við taxa verkamannafél. Hlífar, þar sem hann ekki hefur verið formlega skriflega samþykktur af Bæjarútgerð Hafnarfjarðar, og með því að því hefur ekki verið haldið fram, né nokkuð upplýst um það í málinu, að venja hafi myndast um það, hvorki fyrir eða eftir gildistöku laga nr. 80/1938, að fyrirvara hafi þurft til þess að víkja frá, breyta eða fella niður kauptaxta, sem lengi hefur gilt og unnið hefur verið eftir, verður að telja, að bæjarútgerðinni hafi verið heimilt að víkja fyrirvaralaust frá taxa verkamannafélagsins Hlífar.

Bæjarútgerðin hefur því ekki gerzt sek um sammingsrof, og ber því að sýkna hana af kröfum stefnda um sektir og skaðabætur.

Um 2. Með framlögðum vottorðum og vitnaleiðslum þeim, sem fram hafa farið hér fyrir dómnum, eru engar minnstu líkur fyrir því færðar, að bæjarútgerðin hafi gerzt sek um atvinnukúgun, eða á nokkurn hátt reynt að hafa áhrif á afstöðu eða afskipti verkamanna til deilu þeirrar, er uppi hefur verið í Hafnarfirði. Ber því að sýkna stefnda af þessari kröfu.

Um 3. Samkvæmt framanrituðu verður krafa þessi ekki tekin til greina.

Laugardaginn 25. marz 1939.

Nr. 3/1939. **Alþýðusamband Íslands f. h. Starfsmannafélagsins Þórs**
gegn

Stjórnarnefnd ríkisspítalanna.

Dómari nefndur af stefnda Ragnar Jónsson cand. jur.
í stað Kjartans Thors.

Ágreiningur um skilning á ákvæðum vinnusamnings. Ráðningarkjör tveggja hjúkrunarmanna talin brjóta í bág við vinnusamninginn. Frávísunarkröfu, sem byggð var á því að ekki væri um stéttarfélag að ræða, hrundið.

Dómur.

Hinn 8. maí 1936 gerði Starfsmannafélagið Þór, sem er stefnandi máls þessa, samning við stefnda, stjórnarnefnd ríkisspítalanna, um kjör þeirra starfsmanna ríkisspítalanna og ríkisbúanna, sem nánar voru tilgreindir í 1. gr. samningsins. Þar eru meðal annarra taldir hjúkrunarmenn og hafðir í flokki sér (3. flokki). Lágmarkskaup þeirra er þar ákveðið kr. 145.00 á mánuði. Um þá gilda einnig önnur þau ákvæði, er

í samningnum greinir um kjör, svo sem ókeypis fæði og húsnæði o. s. frv.

Hinn 1. okt. 1938 réð dr. Helgi Tómasson til geðveikrahælisins að Nýja-Kleppi Gunnar Guðmundsson til hjúkrunarstarfa, og hinn 1. febrúar 1939 réð hann Jónas Jónasson þangað til sömu starfa. Kaup þeirra var ákveðið kr. 100.00 á mánuði auk hlunninda, sem virðast hafa verið hin sömu og hjúkrunarmenn nutu, samkvæmt samningnum 8. maí 1936.

Stefnandi lítur svo á, að þessi ráðningarkjör greindra tveggja manna, sem báðir eru í starfsmannafélaginu, brjóti mjög í bág við áðurgreindan samning sinn og stefnds, að því er kaupgreiðslu þeirra snertir. Kvartaði stefnandi fyrst yfir þessu í bréfi til skrifstofu ríkisspítalanna og síðar til stjórnarnefndar ríkisspítalanna með bréfi, dags. 2. febr. s. l., þar sem hann krafðist þess, að þessir menn nytu sömu launa og hjúkrunarmenn eiga að hafa samkv. samningnum 8. maí 1936. Stjórnarnefndin synjaði þeirri kröfu.

Með stefnu, dags. 13. þ. m., stefndi stefnandi máli þessu fyrir félagsdóm. Telur hann, að stefndur hafi með ráðningarsamningum sínum við áðurgreinda tvo menn gerst brotlegur við 7. gr. laga nr. 80 1938, um stéttarfélög og vinnudeilur. Hefur hann gert þá kröfu, að ráðningarsamningar þeirra Gunnars Guðmundssonar og Jónasar Jónassonar verði dæmdir ógildir, en stefndi verði dæmdur til að greiða þeim kaup samkvæmt samningi starfsmannafélagsins Þórs við stjórnarnefnd ríkisspítalanna, dags. 8. maí 1936, 1. gr. 3. fl. frá upphafi starfstíma þeirra hvors um sig. Jafnframt hefur hann gert kröfu um, að stefnandi verði dæmdur í sekt til ríkissjóðs. Loks hefur hann krafizt þess, að stefndi verði dæmdur til að greiða málskostnað að skaðlausu samkv. texta M. F. Í.

Stefndi hefur haft uppi þá kröfu, að málinu verði vísað frá félagsdómi. Hefur hann haldið því fram, að Starfsmannafélagið Þór geti ekki talizt stéttarfélag í merkingu laga nr. 80/1938, um stéttarfélög og vinnudeilur, og samningur þess við stefnda sé því ekki vinnusamningur, sem fara skuli með samkvæmt þeim lögum. Hefur hann fært að þessu þau rök, að félagið sé stofnað utan um spítala og ríkishú, sem standi undir stjórn stefnda. Það sé lokað öðrum en starfsmönnum þeirra og þess vegna starfsmannafélag ákveðins fyrirtækis, en ekki almennt stéttarfélag. Í annan stað hefur hann talið, að starfsmenn stefnda, sem í félaginu eru, séu samkvæmt lögum nr.

33/1915, um verkfall opinberra starfsmanna, opinberir sýslunarmenn og sé þeim því óheimilt að taka þátt í vinnustöðvun, en félagsskapur slíkra manna geti ekki talizt stéttarfélag.

Samkvæmt 2. gr. laga félagsins eru meðlimir þess þeir, „sem starfa við sjúkrahús og ríkisbú Reykjavíkur og nágrennis“. Þó hefir félagið ekki látið til sín taka afskipti af málefnum allra þeirra manna, er við þær stofnanir starfa, heldur einungis ákveðinna starfsmannaflokka, eins og fram kemur í samningnum 8. maí 1936, og einungis þeir starfsmannaflokkar taka þátt í félaginu. Í málflutningnum var það upplýst, að auk þess sem starfsemi félagsins snýr að stefnda, hefur það einnig hagsmuna að gæta við aðrar spítalastofnanir á félagssvæðinu og félagsmenn starfandi þar. Þannig var við stofnun félagsins einn af stjórnarmönnum þess starfsmaður annars fyrirtækis. Hinn 3. júní 1936, eða tæpum mánuði eftir að samningurinn við stefnda var undirskrifaður, gerir félagið annan samning við St. Jóseppspítala að Landakoti um kaup og kjör félagsmanna sinna þar, og er hann enn þá í gildi. Það verður því ekki litið svo á, að félagið sé starfsmannafélag ákveðins fyrirtækis, né heldur, þegar af þeirri ástæðu, að það sé ekki hæft til fyrirsvars sem stéttarfélag vegna þess að því sé meinað að lögum að taka þátt í vinnustöðvun. Ber því að viðurkenna félagið sem stéttarfélag í þeirri merkingu, sem verður að leggja í það orð samkvæmt lögum nr. 80 1938, um stéttarfélög og vinnudeilur, og að samningur þess sé vinnusamningur samkvæmt 2. lið 44. gr. nefndra laga, og ber þess vegna að hrinda frávisunarkröfu stefnda.

Þá hefur stefndi krafizt sýknu í málinu, fyrst og fremst með þeim rökum, að þar sem félagið ekki sé stéttarfélag, þá geti samningur þess ekki orðið til að ógilda ráðningarsamninga þeirra Gunnars Guðmundssonar og Jónasar Jónassonar, samkvæmt 7. gr. laga nr. 80 1938, um stéttarfélög og vinnudeilur. Eins og áður segir, verður rétturinn að lita svo á, að félagið sé löglegt stéttarfélag, og verður af þeim sökum þessi sýknuástæða ekki tekin til greina.

Í annan stað hefur hann haft uppi þá sýknuástæðu, að jafnvel þótt svo yrði talið, að félagið væri stéttarfélag, þá færu ráðningarsamningar þeirra Gunnars Guðmundssonar og Jónasar Jónassonar ekki í bág við samninginn 8. maí 1936. Þeir hafi báðir verið ráðnir til spítalans sem hjúkrunarnemar, en

ekki sem fullgildir hjúkrunarmenn. Samningurinn 8. maí 1936 taki hins vegar einungis til fullgildra hjúkrunarmanna.

Svo virðist, sem stefndi hafi ætlað þeim Gunnari Guðmundssyni og Jónasi Jónassyni hið lægra kaupíð í 6 mánuði, en lofað að fastráða þá sem fullkomna hjúkrunarmenn að þeim tíma liðnum, og þá með fullu kaupi hjúkrunarmanna, samkvæmt samningnum 8. maí 1936. Í málinu er það upplýst, að um eiginlegt hjúkrunarnám, er leiði til prófs sem hjúkrunarmaður eða sérstakrar viðurkenningar í slíku starfi, er ekki að ræða, og stefndi hefur ekki fært fram neinar líkur fyrir því, að menn geti ekki leyst störf hjúkrunarmanna af hendi án sérstaks náms. Stefnandi hefur hins vegar fært fram dæmi þess, að ráðnir hafi verið til spítalanna ólærðir menn með fullu kaupi þegar frá byrjun. Verður og ekki séð, að auðvelt sé að setja glögg mörk á milli slíks náms og starfs. Það verður ekki talið skipta máli, hvaða heiti stefndi hefur valið mönnunum við ráðningu þeirra, heldur einungis hvert er raunverulegt starf þeirra í þjónustu hans. Ekki verður heldur annað séð, en samningurinn 8. maí 1936 sé tæmandi um þá starfsmannaflokka, er hann tekur til. Þeir verða því, að áliti dómsins, að teljast falla undir ákvæði samningsins um hjúkrunarmenn, og ber þeim því það kaup og þau kjör, sem hann tilskilur. Verða kröfur stefnanda því að þessu leyti teknar til greina.

Hins vegar þykir ráðning þeirra ekki gerð með þeim hætti, að stefndi, stjórnarnefnd ríkisspítalanna, hafi bakað sér refsibýrgð, og ber því að sýkna stefnda af refsikröfu stefnanda.

Eftir þessum málsúrslitum ber að dæma stefnda til að greiða stefnanda málskostnað, er ákveðst kr. 200.00.

Því dæmist rétt vera:

Stefnda, stjórnarnefnd ríkisspítalanna, skal skylt að greiða þeim Gunnari Guðmundssyni og Jónasi Jónassyni kaup samkvæmt samningi hans við Starfsmannafélagið Þór, dags. 8. maí 1936, 1. gr. 3. flokki, frá upphafi ráðningartíma þeirra hvors um sig.

Stefndi greiði stefnanda kr. 200.00 í málskostnað innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Föstudaginn 31. marz 1939.

Nr. 1/1939. H. f. Dofri

gegn

Alþýðusambandi Íslands f. h. verkamannafélagsins Brynju.

Ágreiningur út af skilningi á vinnusamningi. Deilt um kaup á umsömdum fridögum.

Dómur.

Hinn 20. jan. þ. á. var á Þingeyri undirritaður samningur milli vinnuveitenda þar annars vegar og verkamannafélagsins Brynju hins vegar, og er 11. gr. hans svo hljóðandi: „Fastir fridagar, auk helgidaga þjóðkirkjunnar, eru sumardagurinn fyrsti, 1. maí, 17. júní og 19. október“. Áður en samningurinn var undirritaður eða þegar hann skyldi undirritast, kom í ljós ágreiningur um það, hvaða merkingu skyldi leggja í orðin „fastir fridagar“, í 11. gr. hans. Varð það úr, að atvinnurekendur, sem eru stefnandi máls þessa og Þorbergur Steinson, rituðu undir samninginn með svohljóðandi fyrirvara: „Undirskrift okkar er bundin þeim fyrirvara, að lagt verði þegar undir úrskurð félagsdóms, hvernig skilja beri orðið fridagur. Falli úrskurður félagsdóms þannig, að það teljist brot á samningi að láta vinna á fridögum, þegar nauðsyn krefur, erum við ekki bundnir af 11. gr. samningsins.“

Stefnandi höfðaði síðan mál þetta hér fyrir dómi með stefnu, útgefinni 6. febrúar þ. á., og gerir hann þær dómkröfur, að kaupgjald á fridögum þeim, sem um ræðir í 11. gr. áðurnefnds samnings, skuli vera hið sama og á virkum dögum, en réttur atvinnurekenda til að láta vinna á þessum fridögum sami og gildir um helgidaga. Þá krefst hann og málskostnaðar. Í flutningi málsins hefur stefnandi að öllu leyti fallið frá framangreindum fyrirvara fyrir sitt leyti, en haldið fast við stefnukröfur sínar, með því að ágreiningur sé um skilning á nefndu ákvæði 11. gr. samningsins milli aðilja máls þessa, nema málskostnaðarkröfuna, sem hann hefur fallið frá.

Stefndi, sem einnig óskar þess, að dómurinn skeri úr nefndum ágreiningi, gerir þær kröfur, að oftnefnd 11. gr. samningsins frá 20. jan. þ. á. verði skýrð þannig, að verkamönnum sé

ekki skylt að vinna á föstum frídögum, þeim, er greinin nefnir, en ef þeir vinni, þá beri þeim kaup sem í nætur- og helgidagavinnu.

Í samningi milli málsaðilja, sem er undirritaður 5. febrúar 1934 og gildi til 20. janúar s. l., er ein greinin svo hljóðandi: „Dagurinn 19. október reiknast sem helgur dagur.“ Hefur stefnandi haldið því fram, að þrátt fyrir orðalag þetta hafi ávallt verið greitt fyrir vinnu á þeim degi sem um virkan dag væri að ræða. Stefndi hefur mótmælt þessu, og hafa gegn mótmælum hans ekki verið færðar nægilegar sannanir fyrir því, að þessu ákvæði samningsins frá 5. febr. 1934 hafi ekki verið fylgt.

Upplýst er í málinu og viðurkennt, að yfirleitt gildi sú regla hér á landi, að þar sem samið sé um frídaga, auk helgidaga þjóðkirkjunnar, eða þeir tíðkist, þá gildi að öllu leyti sömu reglur um þá og venjulega helgidaga.

Með hliðsjón af framangreindu og orðalagi 11. gr. samningsins frá 20. jan. s. l. „Fastir frídagar auk helgidaga þjóðkirkjunnar“, ber að skilja hana svo, að sömu reglur, sem gilda á helgidögum, skuli gilda á dögum þeim, sem nefndir eru fastir frídagar í oftnefndri 11. gr. umgetins samnings.

Þvi dæmist rétt vera:

Reglum þeim, sem gilda um helgidagavinnu samkvæmt samningi málsaðilja frá 20. janúar 1939, skal einnig beitt á þeim dögum, sem nefndir eru „fastir frídagar“ í 11. gr. hans.

Þriðjudaginn 30. maí 1939.

Nr. 5/1939. **Alþýðusamband Íslands f. h. Verkalýðs- og sjómannafélags Keflavíkur**

gegn

Elíasi Þorsteinssyni f. h. Útvegsbændafélags Keflavíkurhrepps.

Dómari nefndur af stefnda hrm. Pétur Magnússon í stað Kjartans Thors.

Ákvæði 3. gr. laga nr. 10 frá 4. apríl 1939 um gengisskráningu o. fl. talin ná til þeirra sjómanna í Keflavík, sem ráðnir voru upp á aflaverðlaun.

Dómur.

Hinn 4. janúar 1938 var gerður samningur milli Verkalýðs- og sjómannafélags Keflavíkur og útgerðarmanna í Keflavíkurhreppi um kjör sjómanna og landmanna við báta í Keflavík og Njarðvíkum, og hefur samningur þessi verið í gildi síðan. Samkvæmt 1. gr. þessa samnings eru kjör sjómanna og landmanna þau, að þeim ber kr. 1.75 fyrir hvert skippund af línufiski og kr. 1.55 af netjafiski. Í 2. gr. samningsins er svo ákveðið, að útgerðarmanni skuli skylt að tryggja hverjum skipverja, sem fæðir sig sjálfur, kr. 125.00 á mánuði, sem greiðast hálfsmánaðarlega, kr. 62.50 eftir á, og að tryggingarféð sé ekki afturkræft, þótt aflahlutur reynist við lokauppgerð lægri en tryggingarupphæðinni nemur, og samkvæmt 3. gr. ber þeim mönnum, sem útgerðarmaður sér fyrir fæði og húsnæði, kr. 35.00 á mánuði í kauptryggingu. Þá er svo ákveðið í 9. gr. téðs samnings, að „verði gengisfall á íslenzkri krónu frá því, sem nú er, miðað við sterlingspund, hækkar premíu í hlutfalli við það.“

Vegna ákvæða laga frá 4. apríl 1939, um gengisskráningu og ráðstafanir í því sambandi, hefur risið ágreiningur milli téðra aðilja um gildi 9. gr. framangreinds samnings.

Með stefnu, dags. 10. þ. m., höfðaði Alþýðusamband Íslands f. h. Verkalýðs- og sjómannafélags Keflavíkur svo mál þetta hér fyrir dómi, og gerði stefnandi þær réttarkröfur, að 9. gr. téðs samnings yrði dæmd í fullu gildi og að hina hækkuðu premíu bæri að miða við þann hluta aflans, sem óseldur var, þegar lög frá 4. apríl þ. á., um gengisskráningu

o. fl., komu í gildi, en til vara þann hluta aflans, sem óvigt-
aður var við gildistöku laganna. Þá krefst stefnandi máls-
kostnaðar af stefnda að skaðlausu, samkvæmt mati réttar-
ins. Loks krefst stefnandi, verði framangreindar kröfur hans
ekki teknar til greina, úrskurðar réttarins um það, hvaða
kjarabætur skipverjum þá beri í samanburði við þá, sem
taka hlut í afla.

Hins vegar gerir stefndi þær réttarkröfur, að ákveðið verði
með dómi réttarins, að 9. gr. í samningi aðilja sé úr gildi
fallin, og enn fremur krefst hann málskostnaðar af stefn-
anda eftir mati réttarins.

Dómkröfur sínar byggir stefnandi á því, að í framangreind-
um samningi sé miðað við hlutarráðningu sjómanna og land-
manna, en ekki fast kaup, og haldi því 9. gr. samningsins
gildi sínu, þar sem ákvæði 3. gr. gengisskráningarlaganna,
sem bannar kauphækkun, enda þótt að í samningum séu
ákvæði um kaupgjaldsbreytingar vegna hækkunar eða lækk-
unar á framfærslukostnaði eða gengi, taki ekki til þeirra
manna, sem ráðnir eru upp á hlut úr afla.

Samkvæmt 1. gr. samningsins frá 4. janúar 1938 ber skip-
verjum ákveðin aflaverðlaun (premia) fyrir hvert skippund,
sem aflast á skipið, auk þess sem þeim er tryggt ákveðið
lágmarkskaup á mánuði. Skipverjarnir eignast ekki hlut af
afla skipsins og hafa engan ráðstöfunarrétt yfir honum,
enn fremur hafa þeir enga áhættu af breytingum, sem
kynnu að verða á verði fisksins. Samkvæmt þessu verður
ekki talið, að um hlutarráðningu sé að ræða í samningnum.

Í 2. mgr. 4. gr. gengisskráningarlaganna er hlutarmönn-
um, ef þeir hafa gert samning um sölu á hlut sínum fyrir
ákveðið verð í íslenskum krónum, heimilað innan hálfis mán-
aðar frá gildistöku laganna að ákveða um þann fisk, er þeir
hafa eigi látið af hendi, þegar lögin ganga í gildi, að hann
skuli, í stað hins samningsbundna verðs, greiddur með því
verði, er fyrir hann fæst fob, að frádregnum þeim verkunar-
kostnaði og öðrum kostnaði, er á hann fellur frá því að
hlutarmaður afhendir hann. Jafnvel þó svo mætti líta á,
að sjómenn og landmenn, sem eingöngu eru ráðnir upp á
aflaverðlaun og fast kaup, eins og gert er í 1. og 2. gr.
oftnefnds samnings, kynnu að geta talizt hlutarmenn, þá
verður ekki séð, að þeir gætu notfært sér rétt þann, sem hér

um ræðir, nema þá að gerast hlutarmenn samkvæmt 1. mgr. 4. gr. laganna, en önnur hlunnindi en þessi eru hlutarmönnum ekki veitt í lögnum.

Samkvæmt þessu verður ekki talið, að þeir sjómenn og landmenn, sem ráðnir eru með þeim kjörum, sem um getur í 1. og 2. gr. samningsins, verði taldir hlutarmenn, heldur séu þeir ráðnir upp á kaup.

Nú er svo ákveðið í 3. gr. gengisskráningarlaganna, að kaup það, sem greitt er við gildistöku þeirra, skuli óbreytt standa til 1. apríl 1940, og gildi þetta jafnt, þó að í samningum séu ákvæði um kaupgjaldsbreytingar vegna hækkunar eða lækkunar á gengi. Samningur sá, sem um ræðir í máli þessu, fellur samkvæmt framansögðu undir ákvæði nefndrar lagagreinar, og verða því úrslit máls þessa þau, að krafa stefnanda, um að 9. gr. oftnefnds samnings sé nú dæmd í gildi, verður ekki tekin til greina.

Eftir atvikum þykir rétt að málskostnaður falli niður.

Því dæmist rétt vera:

Stefndi, Elías Þorsteinsson f. h. Útvegsbændafélags Keflavíkurhrepps, á að vera sýkn af kröfum stefnanda, Alþýðusambands Íslands f. h. Verkalýðs- og sjómannafélags Keflavíkur, í máli þessu.

Málskostnaður falli niður.

Sératkvæði

Sverris Þorbjörnssonar og Sigurjóns Á. Ólafssonar.

Stefnandi, Alþýðusamband Íslands f. h. Verkalýðs- og sjómannafélags Keflavíkur, hefur gert þá réttarkröfu, að 9. gr. hins umdeilda samnings verði dæmd í fullu gildi og að hina hækkuðu premíu beri að miða við þann hluta aflans, sem óseldur er, þegar gengisskráningarlögin komu í gildi, en til vara þann hluta aflans, sem óvigtaður var, þegar lögin gengu í gildi, enn fremur krefst hann málskostnaðar.

Stefndi, Elías Þorsteinsson f. h. Útvegsbændafélags Keflavíkurhrepps, gerir þá réttarkröfu, að 9. gr. samningsins verði dæmd úr gildi fallin. Enn fremur krefst hann málskostnaðar eftir mati dómsins.

Stefndi byggir kröfu sína á 3. gr. laga um gengisskráningu og ráðstafanir í því sambandi og telur, að ákvæði laganna um kaupgjaldsbreytingar vegna hækkunar eða lækkunar á framfærslukostnaði eða gengi sé fortakslaust, og sé því 9. gr. umdeilds samnings úr gildi fallin.

Kjör fiskimanna eru aðallega með tvennu móti, þ. e. fast kaup miðað við veiðitíma, eða hlutaskipti, og miðast ákvæði 3. gr. við kaupgreiðslu en ekki hlutaskipti, enda sérákvæði í 4. gr. nefndra laga um hlutaskipti. Kemur þá til athugunar til hvorrar tegundar kjara ákvæði umdeilds samnings teljast.

Fyrirsögn samningsins er: Samningur milli Verkalyðs- og Sjómannafélags Keflavíkur og útgerðarmanna í Keflavíkurhreppi um kjör sjó- og landmanna við báta í Keflavík og Njarðvíkum.

1. gr. samningsins gerir ráð fyrir því, að fyrir hvert skippund, sem veitt sé, verði greiddar kr. 1.75 fyrir línufisk en kr. 1.55 fyrir netafisk.

Í 10. gr. samningsins segir: Komi útgerðarmaður og skipverji sér saman um hlutaskipti eða kaup ... Enn fremur er upplýst í meðferð málsins, að fyrirspurn um atriði þessu viðvikjandi var lögð fyrir 1. flutningsmann frumvarps til laga um gengisskráningu og ráðstafanir í því sambandi, þar sem spurt var um, hvort skilja bæri frumvarpið svo, að allir, sem eru ráðnir upp á hlut, þannig að þeir fá ákveðna krónutölu fyrir hvert skippund eða smálest, eigi að njóta sama hagnaðar af gengislækkuninni og þeir, sem taka hlutinn sjálfir.

Flutningsmaður svaraði: Ég lit svo á, að þessir samningar hljóti að standa óhaggaðir, þrátt fyrir ákvæði 2. og 3. gr. þessa frumvarps.

Að því athuguðu, að 1. samningurinn er um *kjör*, 2. að 10. gr. samningsins gerir ráð fyrir því, að skipverjar geti samið um kaup og 3. að ummæli aðalflutningsmanns frumv. til laga um gengisskráningu benda ótvírátt í þá átt, verður að álitast, að ekki sé hér um kaup að ræða í þeirri merkingu, sem í það orð er lagt í 3. gr. umræddra laga.

Á hinn bóginn er hér ekki heldur um venjuleg hlutaskipti að ræða, heldur um sérstakt kjarafyrirkomulag, sem, þar sem það er miðað við aflamagn, verður að teljast jafngilda hlutaskiptum.

Því ber að líta svo á, að 9. gr. umdeilds samnings standi óhöggud, þrátt fyrir 3. gr. laga um gengisskráningu og ráðstafanir í því sambandi, og ber því að taka þá kröfu stefnanda, að stefnda beri að greiða hækkun aflaverðlaun, sem nemi gengisfalli íslensku krónunnar, til greina.

Í 1. gr. umdeilds samnings er ákveðið, að fiskinn skuli vigta 14 daga staðinn, og skuli allir skipverjar vinna að vigtuninni. Það verður að álitast, að við vigtun fisksins sé hann endanlega kominn úr umsjá fiskimanna og á hendur útgerðarmanni, og ber því að líta svo á, að hækkun aflaverðlaun skuli aðeins greidd af þeim hluta aflans, sem óvigtaður var, þegar umrædd lög gengu í gildi.

Verður því hvað þetta atriði snertir að hafna aðalkröfu stefnanda, en taka til greina varakröfu hans.

Mánudaginn 3. júlí 1939.

Nr. 10/1939. **Alþýðusamband Íslands f. h. Verklýðsfélagsins Baldurs**

gegn

Hálfdáni Hálfðánarsyni.

Atvinnurekandi ekki talinn bundinn við samning milli félags atvinnurekenda og stéttarfélags, með því að hann var ekki meðlimur atvinnurekendafélagsins og hafði ekki á annan hátt skuldbundið sig til þess að hlíta samningnum.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi af Alþýðusambandi Íslands f. h. verklýðsfélagsins Baldurs á Ísafirði gegn Hálfdáni Hálfðánarsyni, Hnífsdal, með stefnu, útgefinni 24. maí þ. á. Hefur stefnandi gert þær dómkröfur, að stefndi verði, að viðlögðum dagsektum, skyldaður til þess að hita upp allt vatn til fiskþvottar á fiskverkunarstöð sinni á Norðurtanga á Ísafirði, að stefndi verði dæmdur í hæfilega sekt til ríkissjóðs og til þess að greiða málskostnað að skaðlausu eftir mati dómsins.

Stefndi hefur gert þær dómkröfur aðallega, að málinu verði vísað frá dómi, en til vara, að hann verði algerlega sýknaður af öllum kröfum stefnanda. Þá krefst hann og málskostnaðar eftir mati dómsins.

Dómkröfur sínar byggir stefnandi á því, að samkvæmt samningi, sem gildi á Ísafirði milli atvinnurekenda þar og verklýðsfélagsins, um kaup verkafólks á Ísafirði, þá sé atvinnurekendum skylt að „upphita allt vatn til fiskþvottar“. Nú hafi stefndi í máli þessu hafið fiskþvott á Ísafirði vorið 1938. En með því að hús það, er hann þvotið fiskinn í, hafi ekki verið þannig útbúið, að hægt væri að hita þar upp vatn, hafi stefndi fengið undanþágu hjá verklýðsfélaginu frá greindu samningsákvæði, að því er snerti þvott á fiskslatta þeim, er stefndi lét þvo í stöð sinni á Norðurtanga vorið 1938. Þess í stað hafi stefndi greitt nokkru hærra kaup en ákveðið sé í greindum samningi. Telur stefnandi, að stefndi hafi með því að hefja atvinnurekstur á Ísafirði, orðið skyldur til þess að hlíta í öllum greinum samningi þeim, sem gildi á staðnum milli verkalyðsins og atvinnurekenda þar. Og með því að sækja um und-

anþágu frá greindum samningi, hafi hann beinlinis sýnt í verki, að hann vildi vera við hann bundinn.

Frávísunarkröfu sína byggir stefndi aðallega á því, að hann hafi aldrei gerzt aðili að framangreindum samningi atvinnurekenda og verklyðsfélagsins á Ísafirði. Hann hafi hvorki undirskrifað hann né gefið öðrum umboð til þess, né heldur viðurkennt hann t. d. með því að sækja um undanþágu frá honum, heldur hafi hann stöðugt lýst því yfir við forráðamenn verklyðsfélagsins, að hann mundi ekki ganga inn á það ákvæði samningsins, að láta hita upp fiskþvottavatnið.

Samkvæmt 2. mgr. 44. gr. laga nr. 80/1938 er það verkefni þessa dóms meðal annars að dæma um gildi vinnusamnings. Og með því að krafa stefnanda í máli þessu byggist á því, að framangreindur samningur sé bindandi fyrir stefnda, á hann (stefnandi) rétt á að fá það atriði dæmt að efni til, og verður frávísunarkrafa stefnda því ekki tekin til greina.

Sýknukröfu sína byggir stefndi fyrst og fremst á ástæðum þeim, sem frávísunarkrafa hans er byggð á, og því, að hann hafi aldrei, hvorki beint né óbeint, tekið á sig neinar skuldbindingar um upphitun vatns þess, er um ræðir í dómkröfum stefnanda. Og með því að ekki liggur fyrir í máli þessu nein sönnun þess, að stefndi hafi á nokkurn hátt skriflega, sbr. 6. gr. laga nr. 80/1939, undirgengizt ákvæði oftnefnds samnings í einstökum atriðum né í heild, auk þess sem það er upplýst, að stefndi hefur ekki í verki fullnægt ákvæði 5. greinar téðs samnings, um að hafa upphitað vatn til fiskþvotta, þá ber að taka sýknukröfu hans til greina.

Eftir þessum málalokum verður að dæma stefnanda til þess að greiða stefnda málskostnað, er ákveðst kr. 100.00.

Því dæmist rétt vera:

Stefndi, Háldán Hálfðánarson, á að vera sýkn af kröfum stefnanda, Alþýðusambands Íslands f. h. verklyðsfélagsins Baldurs.

Stefnandi greiði stefnda kr. 100.00 í málskostnað innan 15 daga frá löglegri birtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Mánudaginn 25. september 1939.

Nr. 7/1939. Sigmundur Björnsson

gegn

Verkamannafélaginu Hlíf

Varadómari hrm. Jón Ásbjörnsson i stað Kjartans Thors.

Stéttarfélag skyldað til þess að veita verkamanni félagsréttindi og sektað fyrir brot á 2. gr. l. nr. 80/1938.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 31. maí þ. á., af Sigmundi Björnssyni, verkamanni í Hafnarfirði, gegn stjórn verkamannafélagsins Hlíf í Hafnarfirði, og gerir stefnandi þær dómkröfur, að samþykktir verkamannafélagsins Hlíf hinn 26. febr. og 19. maí 1939, um að þeir einir geti verið löglegir meðlimir verkamannafélagsins Hlíf, sem ekki séu jafnframt meðlimir annars stéttarfélags verkamanna í Hafnarfirði í sömu starfsgrein, verði ómerktar, að því er hann varðar, að verkamannafélagið Hlíf verði skyldað til þess að veita stefnanda full og óskert félagsréttindi í Hlíf, þar með talin réttindi til setu á félagsfundum, málfrelsi, tillögu- og atkvæðisréttur ásamt öllum vinnuréttindum samkv. texta og samningum félagsins, að verkamannafélagið Hlíf verði dæmt í sekt fyrir brot á lögum um stéttarfélög og vinnudeilur nr. 80/1938, og að verkamannafélagið Hlíf verði dæmt til að greiða stefnanda málskostnað samkv. mati réttarins.

Hið stefnda verkamannafélag gerir hins vegar þær dómkröfur, að það verði algerlega sýknað og því dæmdur málskostnaður eftir mati dómsins.

Tildrög máls þessa og málavextir eru þessir:

Í febrúarmánuði síðastliðnum ákvað stjórn verkamannafélagsins Hlíf í Hafnarfirði að vikja nokkrum mönnum úr félaginu og hlaut þessi ráðstöfun samþykki félagsfundar. Þessi brottvikning leiddi til þess, að margir verkamenn sögðu sig úr félaginu og stofnuðu nýtt verkamannafélag, er hlaut nafnið „Verkamannafélag Hafnarfjarðar“. Var félag þetta strax tekið upp í Alþýðusamband Íslands, og 15. febrúar s. l. gerði það samning við nokkur fyrirtæki í Hafnarfirði um kaup og kjör, og var meðal annars kveðið svo á í samningi þessum, að meðlimir verkklýðsfélagsins skyldu sitja fyrir

vinnu hjá þessum atvinnurekendum. Meðal atvinnurekenda þeirra, er þannig sömdu við þetta nýja verklýðsfélag, var Bæjarútgerð Hafnarfjarðar. Verkamannafélagið Hlíf vildi ekki sætta sig við þennan gang málanna. Taldi það, að meðlimir þess hefðu forgangsrétt til vinnu hjá fyrirtækjum þeim, er samið hefðu við verkamannafélag Hafnarfjarðar, enda væri stofnun hins nýja félags andstæð lögum. Hóf Hlíf þá þegar vinnustöðvun hjá Bæjarútgerðinni og hindraði, að meðlimir Verkamannafélags Hafnarfjarðar gætu hafið vinnu hjá því fyrirtæki. Bæjarútgerðin höfðaði þá mál hér fyrir dómi til að fá skorið úr deilum þessum, og lauk því með dómi þessa dóms, sem upp var kveðinn 25. febrúar s. l., með þeim úrslitum, að viðurkenndur var réttur meðlima Hlífar til þess að sitja fyrir vinnu hjá Bæjarútgerðinni, en Hlíf var dæmd í sekt fyrir að hafa stofnað til ólögmarks verkfalls. Þegar eftir þessi málsúrslit ákváðu meðlimir Verkamannafélags Hafnarfjarðar að afturkalla úrsagnir sínar úr Hlíf, og var bréf þess efnis, frá allflestum þeirra, tekið fyrir á fundi í Hlíf 26. febr. s. l. og afturkallanirnar samþykktar á þeim fundi. Nokkrir munu hafa sent afturkallanir sínar til Hlífar daginn eftir, eða litlu síðar, og var stefnandi máls þessa meðal þeirra. Á þessum sama fundi í Hlíf var og samþykkt svohljóðandi tillaga: „Verkamannafélagið Hlíf ályktar, að þeir einir geti verið löglegir meðlimir Hlífar, sem ekki eru jafnframt meðlimir annars stéttarfélags í sömu starfsgrein.“ Hlíf hófst þó ekki handa um framkvæmd þessarar ályktunar. Áðurgreindir menn, er afturkölluðu úrsagnir sínar úr Hlíf, virðast hafa notið fullra félagsréttinda þar, en héldu þó áfram að vera meðlimir Verkamannafélags Hafnarfjarðar. Stóð við svo búið til 19. maí s. l. En á fundi í Hlíf þann dag var samþykkt svo hljóðandi ályktun:

„Fundur í verkamannafélaginu Hlíf, haldinn 26. febrúar 1939, samþykkti svohljóðandi ályktun: „Verkamannafélagið Hlíf ályktar, að þeir einir geti verið meðlimir Hlífar, sem ekki eru jafnframt meðlimir annars stéttarfélags verkamanna í Hafnarfirði í sömu starfsgrein.“

Þar sem nokkrir meðlimir Hlífar hafa, þrátt fyrir það, haldið uppi klofningsstarfsemi innan verkamannafélagsins Hlíf, á þann hátt, að halda uppi klofningsfélagi, hinu svokallaða „Verkamannafélagi Hafnarfjarðar“, þá ályktar fundur í verkamannafélaginu Hlíf, haldinn 19. maí 1939, að þeir meðlimir Hlífar, sem gengið hafa í hið svokallaða „Verka-

mannafélag Hafnarfjarðar“ og eru jafnframt meðlimir Hlífar, verði að skrifa og undirrita úrsagnir úr „Verkamannafélagi Hafnarfjarðar“ og afhenda þær stjórn Hlífar innan 5 daga frá 19. þ. m. að telja. Að öðrum kosti teljast þeir ekki lengur fullgildir meðlimir Hlífar, samkvæmt samþykkt félagsins frá 26. febrúar 1939 og öðrum samþykktum félagsins og lögum þess. Síðan sé atvinnurekendum tilkynnt, að þeir menn — ef nokkrir verða — sem ekki vilja segja sig úr „Verkamannafélagi Hafnarfjarðar“, séu ekki löglegir meðlimir v. m. f. Hlíf og njóti því ekki vinnuréttinda svo lengi sem nokkur fullgildur Hlífarmaður er fánlegur til vinnu.“

Þeir meðlimir Hlífar, sem jafnframt voru í Verkamannafélagi Hafnarfjarðar, munu hafa haft þessa fundarályktun að engu, þar á meðal stefnandi. Ritaði þá stjórn Hlífar hinn 25. maí, atvinnurekendum í Hafnarfirði bréf og sendi þeim jafnframt lista yfir 110 menn, sem hún kvað ekki vera fullgilda meðlimi Hlífar, vegna þess að þeir væru meðlimir annars stéttarfélags verkamanna í Hafnarfirði. Þeir hefðu því ekki vinnuréttindi meðan fullgildir Hlífarmenn væru fánlegir til vinnu. Efstur á þessum lista var stefnandi máls þessa, Sigmundur Björnsson.

Þessum gerðum verkamannafélagsins Hlífar vildu þeir meðlimir þess, er jafnframt voru í Verkamannafélagi Hafnarfjarðar, ekki hlíta. Hefur einn þeirra, stefnandi máls þessa, því höfðað mál þetta, og hefur hann hér fyrir dómi haft uppi framangreindar dómkröfur.

Til stuðnings máli sínu tilfærir hann það, að stofnun Verkamannafélags Hafnarfjarðar hafi að öllu leyti verið lögleg samkv. 1. gr. laga nr. 80 1938, um stéttarfélög og vinnudeilur. Sú grein lögheimili stofnun stéttarfélaga, og það jafnt fyrir því, þó annað starfandi stéttarfélag í sömu starfsgrein sé til á staðnum. Hlíf geti því ekki byggt neinn rétt á því, að Verkamannafélag Hafnarfjarðar sé ekki stofnað að lögum. Þá heldur hann því og fram, að samkvæmt 2. gr. nefndra laga skuli stéttarfélög opin öllum í hlutaðeigandi starfsgrein, og það jafnt fyrir því, þótt svo sé, að menn, sem sækja um innngöngu í eitt stéttarfélag, séu jafnframt meðlimir í öðru stéttarfélagi í sömu starfsgrein í sama byggðarlagi. Og þeirri meginreglu 2. gr. áðurnefndra laga geti viðkomandi stéttarfélög ekki breytt, með því að setja gagnstæð ákvæði í samþykktir sínar. Hér sé ekki heldur því til að dreifa, að hann

hafi á nokkurn hátt brotið lög Hlífar, enda sé svipting sú á félagsréttindum, sem beitt hafi verið gagnvart honum, eingöngu byggð á þátttöku hans í öðru stéttarfélagi í sömu starfsgrein. Telur hann, að stefndi hafi með framferði sínu gerzt brotlegur við 2. gr. oftnefndra laga, og beri því að dæma hann til greiðslu sekta samkv. 70. gr. sömu laga.

Stefndi hefur haft uppi þær varnir hér fyrir dómi, að tilgangur laga nr. 80 1938 hafi verið sá, að aðeins eitt stéttarfélag væri í hverri starfsgrein á sama stað. Verkamannafélag Hafnarfjarðar hafi því ekki verið stofnað að lögum, með því að annað stéttarfélag var fyrir í sömu starfsgrein, og hafi því Hlíf verið heimilt að setja það að skilyrði fyrir inngöngu og veru í því félagi, að viðkomandi verkamenn væru ekki í öðru hliðstæðu félagi í sömu starfsgrein, og þar af leiðandi ólöglegu. En enda þótt svo yrði litið á, að heimilt hefði verið að stofna Verkamannafélag Hafnarfjarðar, þá væri það fjarri lagi að félagsmenn þar ættu nokkurn rétt til þess að vera jafnframt í verkamannafélaginu Hlíf. Ákvæði 2. gr. laga nr. 80/1938, um að stéttarfélög skyldu opin vera öllum í hlutaðeigandi starfsgrein, væri fullnægt, þegar verkamenn ættu þess kost að vera í einhverju því verklýðsfélagi í starfsgrein þeirra, er starfandi væri á félagssvæðinu. Þá væri og stéttarfélögum í 2. gr. oftnefndra laga gefið vald til þess að ákveða það sjálf, hvaða skilyrði þau settu fyrir því, að menn gætu fengið inngöngu í þau og verið þar.

Samkvæmt 1. gr. laga nr. 80/1938, um stéttarfélög og vinnudeilur, eiga menn rétt á því að stofna stéttarfélög í þeim tilgangi að vinna sameiginlega að hagsmunum verkalyðsstéttarinnar og launtaka yfirleitt. Eru í nefndri grein engar takmarkanir settar við því, að ekki megi vera nema eitt stéttarfélag í hverri starfsgrein á hverjum stað, og ekki verður það heldur dregið út af öðrum ákvæðum laganna. Verður að telja, að ef tilgangur löggjafans hefði verið sá, að takmarka tölu stéttarfélaganna, þá hefði það þurft að koma skýrt í ljós, og það því fremur sem vitað var, að á þeim tíma, er lögin voru sett, voru fleiri en eitt stéttarfélag starfandi, og höfðu, a. m. k. um skeið, verið starfandi í sömu starfsgrein innan sama bæjar- eða sveitarfélags. Og með því að telja verður, að Verkamannafélag Hafnarfjarðar sé stéttarfélag í skilningi 1. gr. laga nr. 80/1938, getur stefndi í máli þessu ekki byggt neinn rétt á því, að það sé ekki stofnað að lögum.

Þá verður og að fallast á þá skoðun stefnanda, að það ákvæði 2. gr. oftnefndra laga, að stéttarfélögin skuli opin öllum í hlutaðeigandi starfsgrein, gildi jafnt, hvort heldur að eitt eða fleiri stéttarfélög kunna að vera í sömu starfsgreininni í sama bæjar- eða sveitarfélaginu. Tilgangur löggjafans með þessu ákvæði virðist vera sá, að tryggja verkamönnum það, að afkomu- og atvinnumöguleikum þeirra geti ekki orðið spillt með því, að láta það vera að öllu leyti komið undir geðþótta verklýðsfélaganna hverjum þau veita viðtöku í félagsskap sinn. Og þótt stéttarfélögin séu fleiri en eitt í sömu starfsgrein, getur það skipt einstaka verkamenn miklu að geta verið í fleirum en einu þeirra, meðal annars vegna samninga stéttarfélaganna um forgangsrétt að vinnu hjá atvinnurekendum. Stefnda var þannig óheimilt að setja það að skilyrði fyrir því, að stefnandi nyti félagsréttinda í Hlíf, að hann segði sig úr Verkamannafélagi Hafnarfjarðar, og hefur hann (stefndi) því með framangreindum fundarályktunum sínum frá 26. febrúar og 19. maí þessa árs og með tilkynningu sinni til atvinnurekenda í Hafnarfirði 25. maí sama ár, um að stefnandi máls þessa væri ekki fullgildur og löglegur meðlimur Hlífar, brotið gegn ákvæðum 2. gr. laga nr. 80/1938, og ber að refsa honum fyrir það. Við ákvörðun refsingarinnar þykir rétt að taka tillit til þess, að upplýst er, að stefnandi hefur, óhindrað af hálfu stefnda, unnið hjá atvinnurekendum á staðnum, eftir að ofangreind tilkynning frá 25. maí var gerð.

Þar sem framangreindar fundarályktanir voru þannig andstæðar lögum, að því er stefnanda máls þessa varðar, og stefndi (Hlíf) byggir rétt sinn til þess að svipta hann félagsréttindum í því félagi aðeins á því, að hann sé meðlimur í öðru stéttarfélagi í sömu starfsgrein, verður samkvæmt framansögðu að taka þá kröfu stefnanda til greina, að honum verði veitt full félagsréttindi í verkamannafélaginu Hlíf, og er stefnda skylt að veita honum þau.

Samkvæmt framansögðu verða úrslit máls þessa þau, að kröfur stefnanda verða allar teknar til greina, og þykir refsing stefnda samkvæmt framansögðu hæfilega ákveðin eftir 70. gr. laga nr. 80/1938, eitt hundrað króna sekt í ríkissjóð.

Eftir þessum málsúrslitum verður að dæma stefnda til þess að greiða stefnanda málskostnað, og þykir hann hæfilega ákveðinn kr. 150.00.

Því dæmist rétt vera:

Stefnda skal skylt að veita stefnanda, Sigmundi Björnssyni, full og óskert félagsréttindi í verkamannafélaginu Hlíf í Hafnarfirði.

Stefndi, verkamannafélagið Hlíf, greiði kr. 100.00 í sekt í ríkissjóð. Svo greiði hann og stefnanda kr. 150.00 í málskostnað, og greiðist fjárhæðir þessar innan 15 daga frá birtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Föstudaginn 13. október 1939.

Nr. 22/1939. Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Jóns Eiríkssonar

gegn

Sveinafélagi múrara í Reykjavík.

Ágreiningur um það, hvort vinnusamningur hafi stofnast og út af því, hvort múrarameistari hafi skuldbundið sig til þess að vinna ekki.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 15. september þ. á., af Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Jóns Eiríkssonar, múrarameistara, Urðarstíg 15 hér í bæ, gegn Sveinafélagi múrara hér í bæ. Málavextir eru þessir:

Hinn 30. júní 1938 gerðu múrarameistarar og Sveinafélag múrara í Reykjavík með sér vinnusamning, og gekk samningur þessi úr gildi 15. júlí s. l. samkvæmt uppsögn frá Sveinafélaginu. Eftir að uppsögn hafði farið fram, en áður en samningstíminn væri útrunninn, reyndu aðiljar að semja um framlengingu samningsins. Það gekk ekki saman með þeim og slitnaði upp úr samningsumleitunum 8. júlí s. l. Hinn 16. júlí, eða daginn eftir að fyrr greindur samningur rann út, birti Sveinafélag múrara auglýsingu í blöðum bæjarins, þar sem það tilkynnir, að með því að samningar þess við múrarameistara séu útrunnir, geti meðlimir þess (sveinafélagsins) ráðið sig til múrarávinnu hjá hverjum þeim, sem skuldbindi sig til þess að verða við þeim lágmarkskröfum, sem svo eru nánar tilgreindar í auglýsingunni. Samkvæmt

Þessari auglýsingu fóru svo múrarameistarar í skrifstofu sveinafélagsins 18. og 19. júlí s. l. og undirrituðu þar, hver fyrir sig, skuldbindingarskjal samkvæmt nefndri auglýsingu, en þó mun ýtarlegra. Skjal þetta undirritaði stefnandi máls þessa, Jón Eiríksson, 18. júlí s. l., en formaður sveinafélagsins gaf því svo hljóðandi áritun: „Móttekið samhljóða frumrit. Guðjón Benediktsson“. Höfst nú vinna við múrarastörfin aftur. En er múrarameistarar fóru að vinna sjálfir með sveinunum við þau hús, er þeir höfðu í smíðum, neitaði sveinafélagið, að þeir hefðu rétt til þess og taldi, að samkvæmt þeim skuldbindingum, er múrarameistarar hefðu undirgengið, væri þeim óheimilt að vinna sjálfum við hús, er þeir hefðu í smíðum, og ekki væri þeim heldur heimilt að vinna með nemendum í múraraiðninni, sem ekki væru í sveinafélaginu. Kom ágreiningur þessi fyrir sáttasemjara ríkisins og fór fram sáttatilaun um þessi atriði 20. júlí s. l., en hún bar ekki neinn árangur. Múrarameistarar hafa ekki viljað una þessum úrslitum og hafa 16 þeirra höfðað mál hér fyrir dómi til þess að fá úr ágreiningi þessum skorið, og hafa þeir jafnframt haft uppi skaðabótakröfur á hendur sveinafélaginu.

Í máli þessu, sem múrarameistarari Jón Eiríksson hefur höfðað, svo sem að framan greinir, gerir hann eftirfarandi dómkröfur:

1. Að viðurkennt verði með dómi, að framangreindur samningur hans við stefnda, dags. 18. júlí s. l., fullnægi ákvæðum 6. gr. laga nr. 80/1938, og fari um hann eftir ákvæðum nefndrar greinar.
2. Að viðurkennt verði, að hann hafi ekki á nokkurn hátt bundið sig til þess að vinna ekki sjálfur að múraraiðninni með sveinunum, og að sveinunum sé því ekki heimilt að leggja niður vinnu, þó hann vinni með þeim.
3. Að viðurkennt verði, að hann hafi ekki afsalað sér rétti til að láta nemendur, er hann kynni að taka, vinna með sveinunum, og að sveinafélaginu sé óheimilt að láta sveinana leggja niður vinnu, þó hann láti nemendur vinna með þeim.
4. Að stefnt félag verði dæmt til þess að greiða honum skaðabætur, og
5. að stefnt félag verði dæmt til þess að greiða sektir fyrir að hafa rofið ofangreindan samning, dags. 18. júlí þ. á. Þá krefst hann og málskostnaðar.

Eftir að mál þetta var þingfest leyfði dómurinn, eftir ósk aðilja og með skírskotun til 71. gr. laga nr. 85/1936, sbr. 69. gr. laga nr. 80/1938, að flutningi máls þessa yrði skipt þannig, að í þessum hluta málsins yrðu aðeins teknir til meðferðar þeir fyrstu liðirnir í kröfum stefnanda, en að hinir yrðu síðar teknir til meðferðar. Stefndi hefur þó gert kröfu til málskostnaðar að því er þennan hluta málsins varðar.

Stefndi hefur gert þær kröfur, að hann verði algerlega sýknaður og honum dæmdur málskostnaður.

Koma þá til athugunar þær kröfur stefnanda, er um ræðir í þessum hluta málsins.

Um 1. Stefndi telur, að með skjali því, er hann undirritaði 18. júlí s. l., hafi stofnast vinnusamningur milli hans og stefnda, er fullnægi ákvæðum 6. gr. laga nr. 80/1938, um stéttarfélag og vinnudeilur, og fari um samning þennan eftir ákvæðum nefndrar greinar um samningstíma og uppsagnarfrest. Þessu hefur stefndi mótmælt. Telur hann, að til þess að svo yrði litið á, hefði hann þurft að undirrita skjal þetta sem aðili. Þetta hafi hann ekki gert, heldur aðeins ritað á það yfirlýsingu um, að hann hefði mótttekið samrit þess, enda sé skjalið eftir innihaldi sínu aðeins einhliða skuldbinding af hálfu stefnanda, og sé því ekki um skriflegan samning að ræða, samkvæmt 6. gr. nefndra laga.

Eins og áður greinir, heimilaði sveinafélagið meðlimum sínum með auglýsingunni 16. júlí s. l. að vinna hjá þeim, er undirgengjust þær skuldbindingar, sem upp voru taldar í henni. Samkvæmt auglýsingunni fór svo stefndi á skrifstofu sveinafélagsins og undirritaði þar framangreint skjal, sem fyrir hann var lagt af sveinafélaginu og samið af því. Er það töluvert ýtarlegra en auglýsingin og innihald og form þess svipað því, sem hér tiðkast um vinnusamninga milli stéttarfélaga og atvinnurekenda. Þá stendur í því, að „*hvor aðili*“ haldi sínu eintaki, en það er gert í tveim frumritum. Þá hefur og formaður sveinafélagsins ritað á skjalið, að hann hafi mótttekið samhljóða frumrit. Verður að telja, með tilvísun til þess, er nú hefur verið rakið, að stofnast hafi milli aðilja máls þessa vinnusamningur, er fullnægi ákvæðum 6. gr. laga nr. 80/1938, og fari um hann eftir ákvæðum nefndrar greinar, að svo miklu leyti sem aðiljar verða ekki ásáttir um annað. Ber því að taka þennan kröfuflið stefnanda til greina.

Um 2. Samkvæmt fyrsta lið framangreinds samnings frá 18. júlí s. l. skuldbindur stefnandi sig til þess „að taka ekki aðra en meðlimi Sveinafélags múrara í vinnu til þeirra verka, sem tilgreind eru í verðskrá félagsins, eða annara þeirra, sem viðurkennt hefur verið að heyrði undir múraraíðnina“. Telur stefnandi, að í þessu ákvæði felist ekki nein skuldbinding af sinni hálfu til þess að vinna ekki sjálfur að múraraíðninni við þau verk, er hann sjálfur lætur framkvæma. Stefndi heldur hins vegar fram gagnstæðri skoðun. Með því að framangreindur 1. liður getur ekki talizt fela í sér þá takmörkun á rétti stefnanda til að vinna sjálfur, sem stefndi heldur fram, og aðrir liðir samningsins frá 18. júlí fela ekki í sér slíka takmörkun, ber að taka þennan kröfulið stefnanda til greina.

Um 3. Eins og áður getur, er 1. liður oftnefnds samnings frá 18. júlí s. l. þess efnis, að stefnandi skuldbindur sig til þess „að taka ekki aðra en meðlimi Sveinafélags múrara í vinnu til þeirra verka, sem tilgreind eru í verðskrá félagsins ...“. Telur stefnandi, að þetta ákvæði nái ekki til nemenda, er hann kunni að taka, og sé honum því heimilt að vinna með nemendum sínum án tillits til þess, hvort þeir kynnu að vera meðlimir í sveinafélaginu eða ekki. Stefndi heldur því hins vegar fram, að skuldbinding stefnanda í ofangreindum 1. lið nái einnig til nemenda hans, og sé honum því óheimilt að taka þá til þeirra verka, sem nánar er vísað til í 1. lið samningsins, nema þeir hafi áður gerzt meðlimir sveinafélagsins.

Upplýst er, að sú venja hafi tíðkazt um skeið, að nemendur í múraraíðninni gerðust meðlimir í Sveinafélagi múrara jafnskjótt og þeir höfðu gert námssamning við meistara sinn. Var venja þessi komin á hinn 30. júní 1938, er múrarameistarar og sveinafélagið sömdu í það sinn. Í 1. grein þess samnings skuldbinda meistarararnir sig til þess að nota eingöngu meðlimi sveinafélagsins til þeirra verka, sem þar eru nánar tilgreind, og verður að líta svo á, m. a. með tilliti til þeirrar venju, er skapazt hafði um inngöngu nemenda í sveinafélagið, að múrarameisturunum hafi, samkvæmt þeim samningi, því aðeins verið heimilt að nota nemendur til vinnu í múraraíðninni, að þeir væru meðlimir sveinafélagsins. Fyrsti liður samningsins frá 18. júlí er að efni til samhljóða 1. gr. samningsins frá 30. júní 1938. Það er því

ekki hægt að fallast á það, að stefnandi máls þessa hafi haft réttmæta ástæðu til þess að ætla, að sveinafélagið vildi með samningnum frá 18. júlí s. l. falla frá þessu atriði með nemendurnum, og það því síður sem ekki voru í samninginn 18. júlí tekin upp nein ákvæði um töku nemenda eða tölu þeirra hjá stefnanda, svo sem verið hafði í samningnum milli múrarameistarafélagsins og sveinafélagsins. Dómurinn verður því að fallast á þá skoðun stefnda, að stefnanda sé því aðeins heimilt að vinna með nemendum sínum að þeim verkum, sem um getur í 1. lið samningsins frá 18. júlí, að þeir séu meðlimir í Sveinafélagi múrara, og verður því þessi kröfu-liður stefnanda ekki tekinn til greina að þessu leyti.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður, að því er snertir þennan hluta máls þessa, falli niður.

Því dæmist rétt vera:

Framangreindur samningur milli aðilja máls þessa, dags. 18. júlí 1939, fullnægir skilyrðum 6. greinar laga nr. 80/1938 um vinnusamninga, og gilda um hann ákvæði nefndrar greinar. Stefnanda, Jóni Eiríkssyni, er heimilt að vinna sjálfum við verk þau, er falla undir 1. lið framangreinds samnings og hann lætur framkvæma, en honum er óheimilt að nota til þeirra verka nemendur í múraraiðninni, sem ekki eru í Sveinafélagi múrara.

Málskostnaður falli niður.

Fimmtudaginn 16. nóvember 1939.

Nr. 27/1939. Magnús Guðbergur Maríonsson
gegn

Málarasveinafélagi Reykjavíkur.

Agreiningur út af skyldu stéttarfélags til þess að veita málarasveini félagsréttindi. Félagið sektað fyrir brot á 2. gr. l. nr. 80/1938.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi af Magnúsi Guðbergi Maríonssyni, málara, gegn Málarasveinafélagi Reykjavíkur, með stefnu dags. 4. nóv. 1939. Hefur hann fengið gjafsókn

og málf lutningsmaður verið skipaður til þess að flytja málið. Stefnandi gerir þær dómkröfur: 1. að stefndi verði dæmdur til þess að greiða sekt í ríkissjóð fyrir brot á lögum nr. 80/1938, 2. að stefndi verði dæmdur til þess að veita sér (stefnanda) inngöngu í Málarasveinafélag Reykjavíkur með fullum félagsréttindum, og 3. að stefndi verði dæmdur til þess að greiða málskostnað að skaðlausu.

Stefndi hefur gert þær dómkröfur *aðallega*, að málinu verði vísað frá dómi, en *til vara*, að hann verði sýknaður og honum dæmdur málskostnaður, og *til þrautavara*, að málskostnaður verði látinn falla niður, þótt dómur gangi gegn honum.

Málavextir eru þeir, að 5. maí s. l. öðlaðist stefnandi máls þessa sveinsbréf í málaraíðn, að loknu námi og prófi í Hafnarfirði. Í ágústmánuði s. l. fluttist hann, að því er telja verður, til Reykjavíkur. Sótti hann síðan um upptöku í Málarasveinafélag Reykjavíkur, en á fundi í því félagi 11. okt. s. l. var honum synjað um inngöngu í félagið. Telur stefnandi, að stefndi hafi með þessu gerzt brotlegur við 2. gr. laga nr. 80/1938, um stéttarfélög og vinnudeilur, með því að hann hafi samkvæmt þeirri grein átt tvímælalausan rétt á því, að fá inngöngu í félagið, þar sem hann hafði öðlzt sveinsréttindi í málaraíðninni og var búsettur í Reykjavík.

Stefndi hefur krafizt þess aðallega, að málinu verði vísað frá dómi. Byggir hann þá kröfu sína á því, að samkv. 1. lið 44. gr. laga nr. 80/1938 eigi dómurinn að eins að dæma um þau brot á nefndum lögum, sem framin séu í sambandi við vinnudeilur, en hér sé ekki um neina vinnudeilu að ræða. Á þennan skilning stefnda verður ekki fallist. Samkvæmt áður-nefndum 1. lið 44. gr. laga nr. 80/1938 verður að líta svo á, að félagsdómi beri að dæma í málum, er rísa út af kærur um þess konar brot á greindum lögum, sem hér um ræðir og ber því að leggja dóm á mál þetta að efni til. Verður frávisunarkrafan því ekki tekin til greina.

Sýknukröfu sína byggir stefndi á því, að samkv. 3. gr. laga Málarasveinafélags Reykjavíkur sé félaginu heimilt að samþykkja eða synja inntökubeiðnum, er því berast. Þennan synjunarrétt hafi félagið notfært sér, er það neitaði stefnanda um upptöku. Nefnt ákvæði 3. gr. félagslaganna sé og í samræmi við 2. gr. laga nr. 80/1938, þar sem ráð sé fyrir því gert, að það fari eftir „nánar ákveðnum reglum í sam-

þykktum félaganna“, að hve miklu leyti þau séu opin fólki í hlutaðeigandi starfsgrein.

Það er ekki hægt að fallast á þá skoðun stefnda, að 2. gr. laga nr. 80/1938 veiti honum svo víðtækan rétt til þess að ráða því, hverjir geti orðið meðlimir í málarasveinafélaginu, sem hann vill vera láta, því með því móti gæti raunverulega að engu orðið sú meginregla nefndrar 2. gr., að stéttarfélögin skuli opin öllum í hlutaðeigandi starfsgrein. Og með því að stefnandi hefir, svo sem áður segir, öðlzt sveinsbréf í málaraíðninni og er búsettur hér í Reykjavík og það skiptir auk þess miklu máli, að því er atvinnumöguleika fyrir hann varðar, að njóta félagsréttinda í málarasveinafélaginu, bæði vegna ákvæða í lögum þess, er banna félagsmönnum að vinna með utanfélagsmönnum, svo og vegna samninga félagsins við málarameistara, þá var stefnda óheimilt að synja honum um inngöngu í félagið, og hefur hann með því gerzt brotlegur við 2. gr. l. nr. 80/1938, og ber að refsa honum fyrir það. Þá ber og að dæma stefnda til þess að veita stefnanda félagsréttindi í Málarasveinafélagi Reykjavíkur með þeim réttindum og skyldum, er lög félagsins ákveða. Þykir refsing stefnda hæfilega ákveðin eftir 70. gr. l. nr. 80/1938, kr. 100.00. Eftir þessum málsúrslitum ber að dæma stefnda til þess að greiða stefnanda málskostnað, er þykir hæfilega ákveðinn kr. 100.00.

Því dæmist rétt vera:

Stefndi, Málarasveinafélag Reykjavíkur, greiði kr. 100.00 í sekt í ríkissjóð og er honum skylt að veita stefnanda, Magnúsi Guðbergi Maríonssyni, félagsréttindi í Málarasveinafélagi Reykjavíkur, með réttindum og skyldum samkvæmt lögum félagsins.

Stefndi greiði stefnanda kr. 100.00 í málskostnað. Dóminum ber að fullnægja innan 15 daga frá birtingu hans, að viðlagðri aðför að lögum.

Laugardaginn 9. desember 1939.

Nr. 28/1939. Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Eimskipafélags Íslands h/f

gegn

Alþýðusambandi Íslands f. h. Matsveina- og veitingaþjónafélags Íslands.

Varadómari Sigurgeir Sigurjónsson cand. jur. í stað Sigurjóns Á. Ólafssonar.

Mál út af því, hvort tiltekið ákvæði í vinnusamningi væri fallið niður vegna breyttra aðstæðna frá því er samningurinn var gerður.

Dómur.

Árið 1933 tók Eimskipafélag Íslands h/f. matsöluna á skipum félagsins í sínar hendur, og hinn 10. febrúar 1933 gerði félagið samning við Matsveina- og veitingaþjónafélag Íslands, og var svo ákveðið í 6. gr. hans, að „tala starfsfólksins við veitingastörf í skipum félagsins haldist óbreytt frá því, sem verið hefir ...“. Hinn 3. maí 1938 var gerður nýr samningur milli þessara aðilja, og var 6. gr. hins eldra samnings tekin upp óbreytt sem 4. gr. hins nýja samnings. Skyldi samningur þessi gilda til 1. apríl 1939, og áfram um eitt ár í senn, ef honum væri ekki sagt upp með 3ja mánaða fyrirvara, miðað við 1. apríl ár hvert. Hinn 7. október s. l. gerðu aðiljar máls þessa, ásamt öðrum, samning sín á milli um stríðsáhættubókun og stríðstryggingu vegna yfirstandandi Norðurálífuófriðar. Þegar verið var að vinna að þeim samningi, varð ágreiningur út af framangreindu samningsákvæði um tölu veitingafólksins. Vildu skipaeigendur ekki ganga að þeirri launahækkun, sem stríðsáhættubókunin hefði í för með sér, ef þeir þyrftu að hafa fleira fólk á skipunum en aðstaðan vegna ófriðarins gerði nauðsynlegt, en Matsveina- og veitingaþjónafélagið vildi hvorki viðurkenna, að ákvæðið í 4. gr. samningsins frá 3. maí 1938 gæti ekki gilt lengur vegna hins breytta ástands, né heldur fallast á það, að gera á því nokkrar breytingar. Varð loks að samkomulagi, að það skyldi lagt undir þennan dóm, hvort framangreint ákvæði 4. gr. samningsins frá 3. maí 1938, um tölu starfsfólks, væri í gildi áfram „þrátt fyrir þá nýju aðstöðu, sem

ófriðurinn hefur skapað.“ Var samkomulag þetta tekið upp í 4. gr. framannefnds samnings frá 7. okt. s. l.

Samkvæmt þessu hefur stefnandi höfðað mál þetta hér fyrir dómi með stefnu, dags. 16. nóv. þ. á., og gerir hann þær dómkröfur, að viðurkennt verði, að 4. gr. samnings h/f. Eimskipafélags Íslands við Matsveina- og veitingaþjónafélag Íslands, dags. 3. maí 1938, skuli frá 7. okt. þ. á. að telja og meðan ófriðurinn helst, eigi talin í gildi um tölu starfsfólks við veitingastörf í skipum félagsins, og að stefndi verði dæmdur til þess að greiða sér málskostnað eftir mati dómsins.

Stefndi hefur krafizt sýknu og að sér verði dæmdur málskostnaður.

Kröfur sínar byggir stefnandi á því, að framangreint samningsákvæði um tölu veitingafólks sé að sjálfsögðu miðað við venjulegt ástand í siglingum á friðartímum, en nú hafi á því orðið svo róttækar breytingar, að horfinn sé sá grundvöllur, er samningsákvæði þetta var byggt á, og beri því að fella það úr gildi. Er það einkum fernt, sem hann byggir á: Í fyrsta lagi hafi farþegaflutningur minnkað mjög mikið og á sumum siglingaleiðum lagzt niður með öllu. Sé því ekki þörf fyrir nema litinn hluta af því fólki, sem nauðsynlegt sé við veitingastörf í skipunum á venjulegum tímum. Í öðru lagi hafi útgjöldin stórauðizt vegna stríðsáhættuþóknunar og sérstakrar stríðstryggingar, og komi ekki til mála, að hann þurfi að greiða laun til fólks, sem engin þörf sé fyrir og sem ekkert hafi að gera. Þá sé það mikið öryggismál fyrir skipshafnir, að ekki séu fleiri menn á skipunum en nauðsynlegt sé, og loks hafi 2. farrými á sumum skipunum verið lagt alveg niður, með því að skipshafnirnar, sem töldu sér öruggari dvöl þar, hafi fengið leyfi til þess að búa þar.

Stefndi hefur eindregið mótmælt kröfum stefnanda. Telur hann, að óheimilt sé með öllu að fella úr gildi slíka samninga og hér er um að ræða, að öllu eða nokkru leyti, þó annað ástand skapist heldur en var, þegar samningar voru gerðir. Þeir geti aðeins fallið úr gildi fyrir uppsögn. Þá mótmælir hann því og, að samningsákvæði það, sem um er deilt, sé miðað sérstaklega við venjulega tíma, heldur sé það einmitt miklu fremur sett til þess að tryggja meðlimi Matsveina- og veitingaþjónafélagsins gegn því, að stefnandi geti fækkað þessu starfsfólki sínu, ef hann, vegna óhagstæðara ástands, teldi sér hag í því. En enda þótt heimilt væri að rifta

eða að fella úr gildi framangreint samningsákvæði vegna breytts ástands, þá mótmælir hann því eindregið, að slíkar ástæður séu fyrir hendi í þessu tilfelli, og hefur hann véfengt útreikninga og skýrslur stefnanda um þessi atriði.

Telja verður, að ekki sé útilokað, að vinnusamningar, slíkir sem um er að ræða í máli þessu, geti að meira eða minna leyti fallið úr gildi, ef aðstæður breytast svo, að því er samningsaðilja varðar, að telja má að grundvöllur sá, er samningurinn hvílir á, sé með öllu á brott fallinn. Hins vegar hljóta þeir, sem slíka samninga gera, að taka á sig áhættu af því, að þær breytingar geti orðið á samningstímabilinu, er leiði til óhagkvæmari niðurstöðu fyrir aðilja en gert var ráð fyrir, þegar samningurinn var gerður. Nú er það svo í máli því, er hér liggur fyrir, að stefnanda er það óhagkvæmt að þurfa að hafa í þjónustu sinni og á launum fólk, sem telja má, eftir upplýsingum þeim, er fyrir liggja, að hann hafi ekki fulla þörf fyrir. En með tilliti til þess, sem að ofan greinir um sjálf-sagða áhættu aðilja og þess, að stefnandi hefur, eins og áður, skip sín búin til farþegaflutninga, og telja verður, að hann hafi, þrátt fyrir miklar líkur um mjög minnkandi farþega-flutninga, að meira eða minna leyti möguleika til þess að fá bætt þau aukin fjárútlát, sem ætla má að hann verði fyrir vegna skuldbindinga sinna samkvæmt samningnum við stefnda, þá verður ekki litið svo á, að hann hafi rétt til þess að losna frá oftnefndu samningsákvæði gegn vilja hins samningsaðiljans. Er þá einnig m. a. höfð hliðsjón af því, að með brottfalli nefnds samningsákvæðis væri stefndi, unz hann gæti sagt samningnum upp, með öllu sviptur þeim rétti, er hann nú hefur, til íhlutunar um það, hversu margt fólk ynni að störfum þeim, sem hér um ræðir, en viðurkennt er af stefnanda, að enn þá a. m. k. þurfi hann að hafa þó nokkuð af starfsfólki í þessari starfsgrein.

Samkvæmt framansögðu ber því að sýkna stefnda af kröfum stefnanda í máli þessu, en eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Einn dómara, Kjartan Thors, hefur ekki getað fallið á ofanritaða niðurstöðu. Telur hann, að forsendunum fyrir hinu umdeilda samningsákvæði sé nú algerlega umturnað af ástæðum óviðráðanlegum og fyrir stefnanda lítt fyrirjáanlegum. Telur hann því, að taka beri kröfur stefnanda til greina, að því er snertir ákvæði 4. gr. samningsins frá 3. maí 1938.

Því dæmist rétt vera:

Stefndi, Alþýðusamband Íslands f. h. Matsveina- og veitingaþjónafélags Íslands, á að vera sýkn af kröfum stefnanda. Vinnuveitendafélags Íslands f. h. Eimskipafélags Íslands h/f, í máli þessu.

Málskostnaður falli niður.

Þriðjudaginn 16. janúar 1940.

Nr. 4/1939. **Alþýðusamband Íslands f. h. Verklýðsfélagsins
Baldurs á Ísafirði**
 gegn

**Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Íshúsfélags
Ísfirðinga.**

Úrskurður.

Áður en dómur verður lagður á mál þetta þykir rétt að leita í því frekari upplýsinga og verður því með tilvísun til 56. gr. laga nr. 80/1938 að leggja fyrir aðilja máls þessa, að afla fyllri upplýsinga um eftirtalin atriði:

1. Samkvæmt því, sem upplýst er í málinu, virðast ekki hafa verið skriflegir kjarasamningar milli málsaðilja fyrir 21. maí 1938. Ber því að upplýsa hvort stefnandi hafði í kaup-töxtum sínum fyrir nefndan dag ákvæði um vinnu þá, er um er deilt, og ef svo var, skulu kauptaxtarnir lagðir fram.

2. Þá skal það og upplýst, hvort h/f Fiskimjöl á Ísafirði sendi frá sér útflutningsvöru á tímabilinu frá 21. maí 1938 til 20. febr. 1939 og ef svo var, hvort meðlimir verklýðsfélagsins Baldurs unnu að þeirri vinnu, og hvort þar er um svipaða eða hliðstæða aðstöðu að ræða og hjá stefndum í máli þessu.

3. Loks ber að upplýsa, hvenær stefndi byrjaði eftir 21. maí 1938, að greiða „skipavinnukaup“ fyrir að setja útflutningsvörur hans á bíla þá, er fluttu þær til skips, og hvort hann hafði greitt dagvinnukaup fyrir slíka vinnu eftir 21. maí 1938, áður en hann greiddi hana með „skipavinnukaupi“ því, sem hann telur hafa verið greitt í ógáti.

Því úrskurðast:

Aðiljum máls þessa ber að veita upplýsingar um framantalin atriði svo fljótt sem verða má.

Miðvikudaginn 17. janúar 1940.

Nr. 1/1940. Skipaútgerð ríkisins
gegn

**Alþýðusambandi Íslands f. h. Matsveina- og
veitingaþjónafélags Íslands.**

Varadómari cand. jur. Sigurgeir Sigurjónsson í stað
Sigurjóns Á. Ólafssonar.

Agreiningur út af skilningi á vinnusamningi. Aðiljar deila um það, hvort ákveðið skip skuli teljast til farþegaskipa.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 12. þ. m., af Skipaútgerð ríkisins gegn Alþýðusambandi Íslands f. h. Matsveina- og veitingaþjónafélags Íslands, og gerir stefnandi þær dómkröfur, að viðurkennt verði að 6. gr. samnings milli aðilja máls þessa, dags. 28. maí 1938, skuli eigi talin í gildi að því er snertir e/s Súðina, frá dómsuppsögn að telja, svo lengi sem skipið telst eigi vera farþegaskip, heldur aðeins flutningaskip. Þá krefst hann og málskostnaðar eftir mati dómsins.

Stefndi krefst algerðrar sýknu og málskostnaðar eftir mati dómsins.

Tildrög máls þessa og málavextir eru þannig, að í framannefndum samningi milli aðilja máls þessa er svo kveðið á í 6. gr. hans, að „tala veitingafólks á farþegaskipum ríkisins haldist óbreytt frá því, sem verið hefur . . .“. Þegar e/s Súðin, sem undanfarin ár hefur verið notuð til farþega- og vöruflutninga hér við land, fór með kjötfarm til Noregs s. l. haust, ætlaði stefnandi að fækka þjónustufólki á skipinu, er hann taldi óþarflega margt í slíkri ferð. Stefndi mótmælti þessu, og varð þá að samkomulagi að fækka þjónustufólkinu, en þó svo, að það, sem af skipinu fór hélt venjulegu kaupi og fékk fæðispeninga í landi. Síðan fór Súðin aðra ferð til útlanda, og hélzt þá nefnt samkomulag einnig. En er skrá skyldi

á skipið til nýrrar utanlandsferðar nú í þessum mánuði, krafðist stefndi, að tala veitingafólksins á skipinu yrði sú sama og verið hafði, þegar skipið var í strandferðum hér við land. Þessu neitaði stefnandi með því að e/s Súðin væri ekki lengur farþegaskip. Hún væri nú skráð sem vöruflutningaskip og ætti því ofanefnt ákvæði 6. gr. samningsins frá 28. maí 1938 ekki við um hana nú. Á þetta vildi stefndi ekki fallast, og var því mál þetta höfðað, og gerðar í því framangreindar kröfur. Telur stefnandi að með því að breytt hafi verið svo til um útbúnað e/s Súðarinnar, að hún nú frá byrjun þessa árs hafi aðeins siglingaskirteini sem flutningaskip, en ekki sem farþegaskip, og með því að ákveðið hafi verið, að nefndu skipi verði aðeins haldið úti sem flutningaskipi milli Íslands og útlanda með viðkomu á höfnum úti um land, eftir því sem þarf í sambandi við slíkar siglingar, þá eigi ákvæði fyrrnefndrar 6. gr. ekki við um skip þetta, og hafi stefnandi frjálsar hendur að því er varðar tölu veitingafólks á skipinu.

Stefndi telur hins vegar, að það geti ekki á neinn hátt haggað ákvæðum nefnds vinnusamnings, að því er e/s Súðina varðar, þótt hún hafi verið skráð sem vöruflutningaskip, enda hafi útbúnaði hennar ekki verið breytt frá því, sem áður var. Hér sé aðeins verið að sniðganga gildandi samninga, og sé stefnanda því með öllu óheimilt að fækka veitingafólkinu á skipi þessu frá því sem áður var, er það var í strandferðum hér við land.

Samkvæmt vottorði skipaskoðunarstjóra, var e/s Súðin skoðuð 8. þ. m. sem flokkað vöruflutningaskip og samkvæmt haffærissskirteini, dags. 9. þ. m., má skipið vera í förum sem flutningaskip við strendur Íslands, og hafskip. Þá hefur og skipaskoðunarstjóri gefið vottorð um það, að samkvæmt alþjóðasamþykktinni frá 31. maí 1929, um öryggi mannslífa á sjónum, fullnægi e/s Súðin alls ekki þeim kröfum, sem gerðar eru til farþegaskipa, sem eru í förum á alþjóðasiglingaleiðum, en Ísland gerðist þátttakandi í greindri samþykkt með auglýsingu 3. júlí 1933. Þá hefur útbúnaði skipsins verið breytt þannig, að sá framhluti skipsins, er skipverjar áður bjuggu í, og 2. farrými, er nú notað fyrir vörur, en nokkurn hluta 1. farrýmis hefir skipshöfnin fengið til íbúðar.

Með tilliti til framanritaðs og þess, að e/s Súðin hefur samkvæmt yfirlýsingu stefnanda verið tekin úr strandferðum og verður framvegis aðeins haldið úti sem flutningaskipi í

millilandasiglingum milli Íslands og útlanda, verður hún ekki, meðan svo er ástatt um hana, sem að framan greinir, talin farþegaskip, samkvæmt 6. gr. fyrrnefnds samnings aðilja frá 28. maí 1938, og gildir því nefnd 6. gr. eigi um þetta skip, eins og nú stendur á um það.

Eftir atvikum þykir mega láta málskostnað falla niður.

Því dæmist rétt vera:

E/s Súðin telst ekki til farþegaskipa samkvæmt 6. gr. samnings, dags. 28. maí 1938, milli aðilja máls þessa, og gildir sú grein því ekki um nefnt skip meðan svo er ástatt um það sem að framan greinir.

Málskostnaður falli niður.

Þriðjudaginn 13. febrúar 1940.

Nr. 6/1939. **Alþýðusamband Íslands f. h. Verklýðsfélagsins Fram**
 gegn

Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Kristjáns Gíslasonar.

Mál út af ágreiningi um það, hvort stofnast hafi vinnusamningur milli málsaðilja.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 24. maí f. á., af Alþýðusambandi Íslands f. h. verklýðsfélagsins Fram á Sauðárkróki gegn Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Kristjáns Gíslasonar, Sauðárkróki, og hefur stefnandi gert þær dómkröfur í málinu, að taxti verklýðsfélagsins Fram, frá 28. apríl 1938, verði viðurkenndur sem bindandi fyrir stefnda sem um skriflegan samning milli aðilja máls þessa væri að ræða. Þá krefst hann og málskostnaðar hér fyrir dómi, eftir mati dómsins. Til vara krefst hann þess, að málskostnaður verði látinn falla niður, þó að kröfur hans verði ekki teknar til greina.

Stefnundur mótmælir því, að nefndur taxti verði viðurkenndur sem samningur milli sín og stefnanda og krefst sýknu og málskostnaðar af stefnanda eftir mati dómsins.

Undanfarin ár hefur verklýðsfélagið Fram á Sauðárkróki gefið út kauptaxta ár hvert, sem meðlimir þess skyldu fara eftir. Hinn 28. apríl 1938 gaf félagið þannig út kauptaxta, sem það kveður, að auglýstur hafi verið opinberlega og sendur atvinnurekendum á staðnum, þar á meðal stefnda. Hafi engin mótmæli komið fram gegn taxtanum og vinnuveitendur síðan farið eftir honum í öllum greinum. Í taxta þessum er meðal annars svo að orði komið, að meðlimir verklýðsfélagsins skuli sitja fyrir allri vinnu í bænum. Nú telur stefnandi, að einn vinnuveitandinn á Sauðárkróki, stefndi í máli þessu, hafi gerzt brotlegur við ákvæði kauptaxtans um forgangsrétt félagsmanna Fram til vinnu í bænum, með því að taka mann í vinnu, sem ekki hefði haft full félagsréttindi, þó að kostur væri á félagsmönnum með fullum réttindum. Telur stefnandi, að með framangreindum aðgerðum verklýðsfélagsins hafi stofnast samningur milli aðilja máls þessa, er jafngildi skriflegum samningi samkv. 6. gr. laga nr. 80/1938, með því að ekki hefði af hálfu stefnda verið hreyft mótmælum gegn taxtanum, er hann var tilkynntur, og hann síðan farið eftir honum í öllum greinum.

Stefndur hefur fyrst og fremst krafist sýknu á þeim grundvelli, að eins og stefnukrafan sé orðuð, verði hún að skiljast svo, sem þess eins sé krafist, að fyrrnefndur taxti skuli aðeins vera bindandi fyrir meðlimi verklýðsfélagsins Fram og sé slíkt með öllu óviðkomandi stefnda í máli þessu.

Það er nú að vísu svo, að sjálf stefnukrafan er ónákvæm, þar sem þess er aðeins krafist, „að taxti félagsins frá 28. apríl 1938 sé dæmdur í fullu gildi,“ en ekki gerð bein krafa um það, að taxtinn sé viðurkenndur sem samningur milli aðilja máls þessa. En af öðru innihaldi stefnunnar er það ljóst, hvað fyrir stefnanda hefur vakað, og þar að auki hefur hann í greinargerð síðar í málinu orðað kröfur sínar alveg ljóst. Og ekki verður séð, að stefndi hafi látið undir höfuð leggja að hafa uppi allar varnir í máli þessu, þrátt fyrir ógreinilegt orðalag kröfunnar í stefnunni. Verður þessi sýknukrafa stefnda því ekki tekin til greina.

Þá hefur stefndi eindregið mótmælt því, að stofnast hafi bindandi vinnusamningur (kjarasamningur) milli hans og stefnanda með taxta þeim, er verklýðsfélagið gaf út 28. apríl 1938. Kveður hann, að sér hafi ekki verið tilkynntur taxti þessi sérstaklega, né heldur hafi hann viðurkennt hann í

verki með því að fara eftir honum í öllum greinum, og sérstaklega mótmælir hann því eindregið, að hann hafi í verki farið eftir því ákvæði taxtans, að láta meðlimi verklýðsfélagsins ætíð og ávallt sitja fyrir allri vinnu. Hann hafi ekki heldur á nokkurn hátt viðurkennt taxtann skriflega, né heldur munnlega.

Ekki hafa verið sönnur á það færðar í máli þessu, að stefndi hafi á nokkurn hátt skriflega gengið við nefndum taxta eða viðurkennt hann á þann hátt. Ekki verður það heldur talið alveg öruggt, að honum hafi hlotið að vera kunnugt um innihald taxtans í hverju einstöku atriði hans. Og gegn eindregnum mótmælum stefnda þykir ekki vera fram komin örugg sönnun þess, að hann hafi að öllu leyti farið eftir taxtanum í verki, þegar af þeirri ástæðu, að ekki verður talið, að fullar sannanir hafi verið að því færðar, að stefndi hafi ætíð látið meðlimi verklýðsfélagsins sitja fyrir „allri vinnu í bænum“, eins og það er orðað í taxta félagsins.

Að þessu athuguðu þykir ekki fært að taka kröfur stefnanda til greina, og ber því að sýkna stefnda að öllu leyti af þeim. Kemur því ekki til athugunar í máli þessu, hve viðtækan rétt verklýðsfélagið hefur til þess að ákveða, hverjir meðlimir þess hafi „vinnuréttindi“ á hverjum tíma, né heldur hitt, hvort forgangsréttur meðlima verklýðsfélagsins geti því aðeins gilt, að einhverjir þeirra hafi „boðið sig fram“ til vinnunnar, en um þessi atriði hefur málflutningurinn að töluverðu leyti snúist.

Eftir atvikum þykir mega láta málskostnað falla niður.

Með því að allra gagna í máli þessu hefur orðið að afla norður á Sauðárkróki, hefur dómur ekki orðið lagður á mál þetta fyrr.

Því dæmist rétt vera:

Stefndi, Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Kristjáns Gíslasonar, á að vera sýkn af kröfum stefnanda, Alþýðusambands Íslands f. h. verklýðsfélagsins Fram, í máli þessu.

Málskostnaður falli niður.

Priðjudaginn 12. marz 1940.

Nr. 9/1939. Alþýðusamband Íslands f. h. Nótar, félags neta-
vinnufólks

gegn

Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Björns Bene-
diktssonar.

Ágreiningur út af skilningi á kaupgjaldsákvæðum vinnusam-
ins.

Dómur.

Hinn 17. júní 1938 var undirritaður samningur milli Vinnu-
veitendafélags Íslands og Alþýðusambands Íslands um kaup
og kjör fólks, sem starfar við að búa til og bæta síldarnætur,
og hinn 23. s. m. gekk félag netaverkstæðaeigenda og félag
netabætingafólks inn í samning þennan með áritun á hann.
En meðlimir þessara félaga eru netagerðarmenn og neta-
bætingafólk, búsett í Reykjavík og Hafnarfirði. Í 4. gr. sam-
nings þessa segir svo: „Fólk það, sem vinnur við netabætingar í
Norðurlandi um sumartímann, hafi kaup það, sem gildir þar á
staðnum þann tíma.“

Sumarið 1938 starfrækti stefndi í máli þessu, Björn Bene-
diktsson, netaviðgerðaverkstæði á Siglufirði. Mun starfsfólk
hans nær eingöngu hafa verið að sunnan og meðlimir í félagi
netavinnufólks hér. Fólki þessu greiddi hann kr. 2.02½ fyrir
hverja klukkustund, að einum manni undanskildum, for-
manni Nótar, sem vann hjá honum nokkra tíma, og mun
hafa fengið fyrir vinnu sína kr. 2.25 fyrir hverja klukku-
stund. Auk stefnda höfðu þessir menn netaviðgerðaverk-
stæði á Siglufirði þetta sumar: Ingólfur Theodórsson og Jónas
Halldórsson, báðir úr Reykjavík, og greiddu þeir kr. 2.25 um
klst. Pétur Njarðvík, frá Ísafirði, er greiddi, að því er virðist,
kr. 2.00 um klst., og loks þeir Jónas Hallgrímsson og Óli
Konráðsson, báðir búsettir á Akureyri. Greiddi Jónas kr. 2.25
um klst., en Óli kr. 2.25 ÷ 3%, eða kr. 2.18¼, eins og nánar
verður vikið að síðar.

Er starfsfólk stefnda kom hingað suður að lokinni síldar-
vertíð á Siglufirði sumarið 1938, mun það hafa farið að bera
sig saman um kaup það, er það hafði fengið greitt, og komst
þá að þeirri niðurstöðu, að það hefði fengið lægra kaup en

því bar, og á fundi í Nót, félagi netavinnufólks, sem haldinn var 13. des. 1938, var samþykkt að fela Alþýðusambandi Íslands að fá úr því skorið, hver réttur þess hefði verið. Alþýðusambandið höfðaði síðan mál þetta með stefnu, útg. 14. júní 1939, og hefur gert þær dómkröfur aðallega, að stefndi verði skyldaður til að greiða þeim meðlimum Nótar, félags netavinnufólks, er hjá honum unnu við netabætingar á Siglufirði sumarið 1938, kr. 2.25 fyrir hverja klst., en til vara, að kaupið verði ákveðið kr. 2.21 um klst., og til þrautavara, að kaupið verði ákveðið eftir mati dómsins. Enn fremur hefur það krafizt málskostnaðar eftir mati dómsins. Stefndi hefur krafizt algerðrar sýknu af öllum kröfum stefnanda og málskostnaðar eftir mati dómsins.

Dómkröfur sínar byggir stefnandi á því, að tilgangurinn með 4. gr. áðurnefnds samnings frá 17. júní 1938 hafi verið sá, að sunnanmenn, bæði netagerðarmeistararnir og verkafólkið, skyldu hlíta þeim kaupgreiðslum, er um semdist milli netagerðarmanna og verkafólks norðanlands. Nú hafi að vísu enginn netagerðarmaður, búsettur á Siglufirði, rekið þennan atvinnurekstur þar þetta sumar, og verði þá að leggja til grundvallar kaupgreiðslum stefnda það kaup, er þeir norðanmenn greiddu, sem ráku netabætingaverkstæði á Siglufirði sumarið 1938, en það voru þeir Óli Konráðsson og Jónas Hallgrímsson, báðir búsettir á Akureyri. Hafi þeir greitt: Jónas kr. 2.25 og Óli kr. $2.25 \div 3\%$, og beri stefnda því að greiða það kaup, kr. 2.25. Er aðalkrafa hans, svo sem áður segir, kr. 2.25 um tímann, en varakrafan er meðaltal þessara tveggja upphæða. Mótmælir hann því eindregið, að samið hafi verið um það, að kaupið skyldi vera kr. 2.25 pr. klukkustund, að frá dregnum 10%, eins og stefndi heldur fram.

Stefndi hefur hins vegar eindregið mótmælt því, að einungis beri að leggja kaupgreiðslur norðlendinganna til grundvallar. Í 4. gr. áðurnefnds samnings segi, að kaupið við netabætingar norðanlands skuli vera það, sem gildi á hverjum stað þar. Nú séu engir netagerðarmenn búsettir á Siglufirði og engin ástæða sé til þess, að láta menn búsetta á Akureyri ráða meira um kaup í þessari starfsgrein á Siglufirði heldur en sunnanmenn, enda engin heimild til slíks. Þá hafi og verið ákveðið í upphafi síldarvertíðar á Siglufirði sumarið 1938, að kauptaxtinn við netabætingar skyldi vera kr. 2.25 um klst., að frá dregnum 10% — tíu af hundraði —. Þennan kaup-

taxta hafi hann (stefndi) haldið, og greitt starfsfólki sínu kr. 2.02½ um klukkustund, og sé honum óviðkomandi, þótt sumir af netagerðarmeisturunum hafi ekki greitt samkvæmt þessum taxa. Þá hafi og Pétur Njarðvík frá Ísafirði greitt kaup samkv. taxa þessum, en þeir hafi báðir til samans greitt meira en helming þeirra vinnulauna, sem greidd voru á Siglufirði í þessari starfsgrein sumarið 1938, og hljóti það því að teljast það kaup, er gildi þar á staðnum.

Eins og áður segir, er svo kveðið á í 4. gr. samningsins frá 1938, að „fólk það, er vinnur við netabætingar á Norðurlandi um sumartímann, hafi kaup það, er gildir þar á staðnum.“ Verður að líta svo á, að samningsaðiljar, en meðlimir þeirra munu allir vera búsettir hér syðra, hafi gengizt undir það, að hlita því kaupi, sem ákveðið yrði af netagerðarmeisturum og verkafólki norðanlands, svo sem það yrði á hverjum stað, án þess að þeir hefðu íhlutunarrétt þar um.

Nú er það að vísu svo, að „þar á staðnum“, þ. e. Siglufirði, var enginn netagerðarmeistari búsettur þetta sumar, og er því ekki hægt að hafa hliðsjón af kaupgreiðslum slíks manns. En þar sem svo er ekki, þykir eðlilegast að leggja til grundvallar kaupgreiðslur þeirra norðlendinga, er ráku netabætingastarfsemi á Siglufirði sumarið 1938, en það voru þeir Akureyringarnir Jónas Hallgrímsson og Óli Konráðsson. Þessu til stuðnings er og það, að Ingólfur Theodórsson hefir vottað það, að hann og umboðsmaður stefnda hafi verið sem „áheyrendur“ á fundi er Óli Konráðsson hafi haldið með verkafólki sínu á Siglufirði 15. júlí 1938, til þess að ræða um kaup það, er gilda skyldi þá um sumarið. Koma þá kaupgreiðslur Péturs Njarðvík, sem búsettur er á Ísafirði og kom með sitt starfsfólk þaðan, þegar af þessari ástæðu ekki til álita við lausn máls þessa.

Þá kemur til athugunar sú staðhæfing stefnda, að Óli og starfsfólk hans hafi samið svo um, að kaupið skyldi vera kr. 2.25 ÷ 10 % fyrir hverja klukkustund. Ingólfur Theodórsson hefir vottað, að svo hafa verið ákveðið á nefndum fundi, 15. júlí 1938. En ekki fór hann þó eftir þessu, þar sem hann greiddi kr. 2.25 um klst. án frádráttar. Óli segir í símskeyti til stefnda, að umtalaður taxti hafi verið kr. 2.25 ÷ 10% pr. klst., en er til framkvæmda kom, hafi hann greitt kr. 2.25 ÷ 3%, og í vitnaleiðslu á Akureyri neitar

hann því, að nokkur endanleg ákvörðun hafi verið tekin um kaupið á nefndum fundi, 15. júlí 1938. Og ekki hefir fengist nein staðfesting á því frá starfsfólki Óla, að kaupið hafi á nefndum fundi verið ákveðið á þann hátt, er stefndi heldur fram. Þá hefir Pétur Njarðvik vottað það, að samkomulag hafi orðið milli sín og Óla og umboðsmanns stefnda á Siglufirði, að greiða verkafólkinu kr. 2.00 um klst., en enginn þeirra fór eftir þessari tilhögun nema Pétur. Loks hefir Jónas Hallgrímsson borið við vitnaleiðslu í málinu, að Óli hafi tilkynnt honum, að kauptaxtinn væri kr. 2.25. Þar sem upplýsingar um þetta atriði eru svo sundurleitar og framkvæmd kaupgreiðslunnar svo margvísleg, sem raun er á, þykja ekki vera framkomnar nægar sannanir þess, að svo hafi umsamizt með Óla og starfsfólki hans, að kaupið skyldi vera kr. $2.25 \div 10\%$ pr. klst. Verður því, þegar af þeirri ástæðu, að leggja til grundvallar við ákvörðun kaups þess, er stefnda ber að greiða, það kaup, er starfsfólk þeirra Jónasar Hallgrímssonar og Óla Konráðssonar raunverulega bar úr bótum. Óumdeilt er, að Jónas hafi greitt kr. 2.25 pr. klst. án nokkurs frádráttar. Þá hafa og málsaðiljar orðið ásáttir um það við munnlegan flutning málsins, að ganga megi út frá því, að Óli hafi greitt kr. $2.25 \div 3\%$ pr. klst. En í rekstri málsins höfðu þeir deilt um það, hvort Óli hefði raunverulega greitt þá upphæð eða kr. 2.25 án frádráttar. Samkvæmt því, sem fyrir liggur í málinu, er Óli stærsti atvinnurekandinn í þessari starfsgrein, þeirra manna, er höfðu netaviðgerðir á Siglufirði þetta sumar, hvort heldur sem miðað er við heildarupphæð greiddra launa, eða vinnustundir, ef miðað er við heildarlaunagreiðslu hvers einstaks, deildri með tímakaupi því, er þeir greiddu hver um sig. Jónas Hallgrímsson mun hinsvegar hafa greitt í vinnulaun þetta sumar upphæð, er nemur í hæsta lagi tæpum þriðjungi þeirrar upphæðar, er Óli greiddi og var kaup hans þó 3% hærri. Með því að kaupgreiðslur Óla eru þannig svo verulegur hluti þeirra kaupgreiðslna, sem lagðar eru til grundvallar við úrlausn máls þessa, verður að telja, að kaup það, er starfsfólk hans bar úr bótum, kr. $2.25 \div 3\%$ eða kr. 1.1825 um klst., hafi verið það lágmarkskaup, er stefnda bar að greiða þeim meðlimum Nótar, er hjá honum unnu við netabætingar á Siglufirði sumarið 1938, og ber því að viðurkenna rétt meðlima Nótar til þess kaups.

Eftir atvikum þykir mega láta málskostnað falla niður.
Sökum endurtekinna vitnaleiðslna úti á landi hefir mál þetta ekki orðið tekið til munnlegs málflutnings fyrr en nú.

Því dæmist rétt vera:

Þeim meðlimum Nótar, félags netavinnufólks, sem unnu að netabætingum hjá stefnda, Birni Benediktssyni, á Siglufirði sumarið 1938, bar í kaup kr. 2.25 ÷ 3% eða kr. 2.1825 fyrir hverja klukkustund.

Málskostnaður falli niður.

Priðjudaginn 16. apríl, 1940.

Nr. 2/1940. Alþýðusamband Íslands f. h. Verkakvennafélagsins Brynju

gegn

Ingimundi Hjálmarssyni.

Mál út af ákvæðum vinnusamnings um forgangsrétt til vinnu.

Dómur.

Mál þetta er höfðað af Alþýðusambandi Íslands f. h. verkakvennafélagsins Brynju á Seyðisfirði gegn Ingimundi Hjálmarssyni á Seyðisfirði með stefnu, dags. 3. febr. s. l., og hefir stefnandi gert þær dómkröfur, að stefndi verði skyldaður til þess að láta verkakonur, sem eru gildir meðlimir í verkakvennafélaginu Brynju á Seyðisfirði, hafa forgangsrétt til allrar almennrar verkakvennavinnu, þegar þess er krafizt og meðlimir Brynju bjóðast, er séu fullkomlega hæfir til þeirrar vinnu, sem um er að ræða.

Stefndi hefir hvorki mætt né látið mæta, og er honum þó löglega stefnt. Hefir málið því verið flutt skriflega, sbr. 52. gr. laga nr. 80/1938.

Kröfur sínar í málinu byggir stefnandi á kauptaxta eða samningi, sem stefndi ásamt öðrum hefur undirritað, og gildir kauptaxti þessi eða samningur eftir innihaldi sínu frá 1. apríl 1939 til jafnlengdar 1940. En stefnandi telur, að stefndi hafi á umræddu tímabili brotið ákvæði 1. gr. samnings þessa. Með því að dómkröfur stefnanda eru í samræmi við

nefndan samning, sem lagður hefir verið fram í málinu í staðfestu eftirriti, ber að taka þær til greina.

Málkostnaðar hefir ekki verið krafizt.

Því dæmist rétt vera:

Stefndi, Ingimundur Hjálmarsson, er skyldur til þess, meðan framangreindur samningur er í gildi, að láta verkakonur, sem eru gildir meðlimir í verkakvennafélaginu Brynju, hafa forgangsrétt til allrar almennrar verkakvennavinnu, þegar þess er krafizt og meðlimir Brynju bjóðast, er séu fullkomlega hæfir til þeirrar vinnu, sem um er að ræða.

Þriðjudaginn 21. maí 1940.

Nr. 26/1939 Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Þorkels Ingibergssonar
gegn

Sveinafélagi múrara í Reykjavík.

Ágreiningur út af því, hvort stofnast hafi vinnusamningur milli málsaðilja. Múrarameistari ekki talinn hafa skuldbundið sig til þess að vinna ekki sjálfur með sveinum sínum. Stéttarfélag dæmt í skaðabætur fyrir að hafa stuðlað að og stutt óréttmætt verkfall múrarasveina. Sýknað af kröfu um sektir fyrir samningsrof.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 15. september f. á., af Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Þorkels Ingibergssonar, múrarameistara, Bjarkargötu 8 hér í bæ, gegn Sveinafélagi múrara hér í bæ.

Málavextir eru þessir:

Hinn 30. júní 1938 gerðu múrarameistarar og Sveinafélag múrara í Reykjavík með sér vinnusamning, og gekk samningur þessi úr gildi 15. júlí s. l. samkvæmt uppsögn frá Sveinafélaginu. Eftir að uppsögn hafði farið fram, en áður en samningstíminn væri útrunninn, reyndu aðiljar að semja um framlenging samningsins. Það gekk ekki saman með

þeim og slitnaði upp úr samningsumleitunum 8. júlí s. l. Hinn 16. júlí, eða daginn eftir að fyrrgreindur samningur rann út, birti Sveinafélag múrara auglýsingu í blöðum bæjarins, þar sem það tilkynnir, að með því að samningar þess við múrarameistara séu útrunnir, geti meðlimir þess (sveinafélagsins) ráðið sig til múraravinnu hjá hverjum þeim, sem skuldbindi sig til þess að verða við þeim lágmarkskröfum, sem svo eru nánar tilgreindar í auglýsingunni. Samkvæmt þessari auglýsingu fóru svo múrarameistarar í skrifstofu sveinasambandsins 18. og 19. júlí s. l. og undirrituðu þar, hver fyrir sig, skuldbindingarskjal samkvæmt nefndri auglýsingu, en þó mun ýtarlegra. Skjal þetta undirritaði stefnandi máls þessa, Þorkell Ingibergsson, 18. júlí s. l., en formaður sveinafélagsins gaf því svo hljóðandi áritun: „Móttakið samhljóða frumrit. Guðjón Benediktsson.“ Höfst nú vinna við múrarastörfin aftur. En er múrarameistarar fóru að vinna sjálfir með sveinunum við þau hús, er þeir höfðu í smíðum, neitaði sveinafélagið, að þeir hefðu rétt til þess og taldi, að samkvæmt þeim skuldbindingum, er múrarameistarar hefðu undirgengizt, væri þeim óheimilt að vinna sjálfum við hús, er þeir hefðu í smíðum, og ekki væri þeim heldur heimilt að vinna með nemendum í múraraiðninni, sem ekki væru í sveinafélaginu. Kom ágreiningur þessi fyrir sátta-semjara ríkisins og fór fram sáttatilraun um þessi atriði 20. júlí s. l., en hún bar ekki neinn árangur. Múrarameistarar hafa ekki viljað una þessum úrslitum og hafa 16 þeirra höfð að mál hér fyrir dómi til þess að fá úr ágreiningi þessum skorið, og jafnframt haft uppi skaðabótakröfur á hendur sveinafélaginu.

Í máli þessu, sem múrarameistari Þorkell Ingibergsson hefir höfðað, svo sem að framan greinir, gerir hann eftirfarandi dómkröfur:

1. Að viðurkennt verði með dómi, að framangreindur samningur hans við stefnda, dags. 18. júlí s. l., fullnægi ákvæðum 6. gr. laga nr. 80/1938, og fari um hann eftir ákvæðum nefndrar greinar.
2. Að viðurkennt verði, að hann hafi ekki á nokkurn hátt skuldbundið sig til þess að vinna ekki sjálfur að múraraiðninni með sveinunum, og hafi sveinafélagið því ekki haft, né hafi, rétt til þess, að láta sveinana leggja niður vinnu, þó meistarinn vinni með þeim.

3. Að stefnt félag verði dæmt til þess að greiða honum skaðabætur, að upphæð kr. 25.00 hvern dag, frá og með 19. júlí 1939 að telja, sem sveinafélagið heldur uppi banni gegn því, að sveinarnir vinni með honum.
 4. Að stefnt félag verði dæmt til þess að greiða sekt fyrir að hafa rofið ofangreindan samning, dags. 18. júlí f. á. Þá krefst hann og málskostnaðar samkvæmt mati dómsins. Stefndi hefir gert þær kröfur, að hann verði algerlega sýknaður og honum dæmdur málskostnaður.
- Koma þá til athugunar kröfur stefnanda.

Um 1. Stefndandi telur, að með skjali því, er hann undirritaði 18. júlí s. l., hafi stofnast vinnusamningur milli hans og stefnda, er fullnægi ákvæðum 6. gr. laga nr. 80/1938, um stéttarfélög og vinnudeilur, og fari um samning þennan eftir ákvæðum nefndrar greinar, um samningstíma og uppsagnarfrest. Þessu hefir stefndi mótmælt. Telur hann, að til þess að svo yrði litið á, hefði hann þurft að undirrita skjal þetta sem aðili. Þetta hafi hann ekki gert, heldur aðeins ritað á það yfirlýsingu um, að hann hefði móttekið samrit þess, enda sé skjalið eftir innihaldi sínu aðeins einhliða skuldbinding af hálfu stefnanda, og sé því ekki um skriflegan samning að ræða, samkvæmt 6. gr. nefndra laga. Eins og áður greinir, heimilaði sveinafélagið meðlimum sínum, með auglýsingunni 16. júlí s. l., að vinna hjá þeim, er undirgengjust þær skuldbindingar, sem upp voru taldar í henni. Samkvæmt auglýsingunni fór svo stefndandi á skrifstofu sveinafélagsins og undirritaði þar framangreint skjal, sem fyrir hann var lagt af sveinafélaginu og samið af því. Er það töluvert ýtarlegra en auglýsingin og innihald og form þess svipað því, sem hér tíðkast um vinnusamninga milli stéttarfélaga og atvinnurekenda. Þá stendur og í því, að „*hvor aðili*“ haldi sínu eintaki, en það er gert í tveimur frumritum. Þá hefir og formaður sveinafélagsins ritað á skjalið, að hann hafi móttekið samhjóða frumrit. Verður að telja, með tilvisun til þess, er nú hefir verið rakið, að stofnast hafi milli aðilja máls þessa vinnusamningur, er fullnægi ákvæðum 6. gr. laga nr. 80/1938, og fari um hann eftir ákvæðum nefndrar greinar, að svo miklu leyti sem aðiljar verða ekki ásáttir um annað. Ber því að taka þennan kröfulið stefnanda til greina.

Um 2. Samkvæmt fyrsta lið framangreinds samnings frá 18. júlí s. l. skuldbindur stefndandi sig til þess „að taka ekki

aðra en meðlimi Sveinafélags múrara í vinnu til þeirra verka, sem tilgreind eru í verðskrá félagsins, eða annarra þeirra, sem viðurkennt hefir verið að heyri undir múraraiðnina.“ Telur stefnandi, að í þessu ákvæði felist ekki nein skuldbinding af sinni hálfu til þess, að vinna ekki sjálfur að múraraiðninni við þau verk, er hann sjálfur lætur framkvæma. Stefndi heldur hinsvegar fram gagnstæðri skoðun. Með því að framangreindur 1. liður getur ekki talizt fela í sér þá takmörkun á rétti stefnanda til að vinna sjálfur, sem stefndi heldur fram, og aðrir liðir sammingsins frá 18. júlí fela ekki í sér slíka takmörkun, ber að taka þennan kröfulið stefnanda til greina.

Um 3. Skaðabótakröfu sína byggir stefnandi á því, að sveinarnir hafi með því að leggja niður vinnu, er (hann) meistarinn ynni með þeim, gerzt sekir um sammingsrof, og hafi hann beðið tjón af þessari ákvörðun sveinanna. Hafi stjórn sveinafélagsins átt þann þátt í þessum aðgerðum sveinanna, að því beri að bæta stefnanda það tjón, sem hann hafi af þessu hlotið. Stefndi hefir eindregið mótmælt því, að hann hafi á nokkurn hátt orðið skaðabótaskyldur gagnvart stefnanda fyrir afskipti sín af þessum málum.

Meðan sammingsumleitanir þær, er áður getur, fóru fram, hafði sveinafélagið gert þær kröfur til meistaranna, að þeir skuldbindi sig til þess að vinna ekki sjálfir að iðninni. Þessari kröfu höfðu meistararnir hafnað. Þegar þeir svo undirskrifuðu hver fyrir sig samningana við sveinafélagið 18. og 19. júlí f. á., var þessari kröfu ekki hreyft, en aðeins tekin upp skuldbinding um að taka ekki aðra en meðlimi sveinafélagsins til ákveðinna verka, eins og að framan greinir. Meistararnir máttu því líta svo á, að krafa um, að þeir ynnu ekki sjálfir, væri úr sögunni meðan samningar þeir giltu, er þeir undirrituðu 18. og 19. júlí f. á. Nú verður að telja, að vinnuveitenda- og verklýðsfélagi, sem gert hafa kjarasamning sín á milli, sé óheimilt á samningstímabilinu að beita verkfalli eða verkbanni til þess að knýja fram kröfur, sem telja verður að til lykta hafi verið leiddar með samningnum. Sveinafélaginu var því, eins og hér stóð á, óheimilt að setja það skilyrði fyrir vinnu meðlima sinna hjá meisturunum, að þeir ynnu ekki sjálfir að iðninni, og átti á hættu að verða bótaskyld gagnvart þeim, er það beitti slíku skilyrði þannig, að það yrði þeim til tjóns.

Hinn 6. júlí f. á. var á fundi í Sveinafélagi múrara gerð samþykkt þess efnis, að félagsmönnum væri óheimilt að vinna þar, sem utanfélagsmaður ynni, að þeim verkum, sem tilgreind eru á verðlista félagsins, og sendi stjórn félagsins þessa samþykkt til félagsmanna með bréfi, dags. 15. júlí f. á., og var þá jafnframt tilkynnt, að samþykkt þessi kæmi til framkvæmda þegar í stað eftir 15. júlí f. á. Þegar svo meistararnir ætluðu sjálfir að fara að vinna, er vinna hófst, eftir að þeir höfðu gert samninga við sveinafélagið 18. og 19. júlí, báru sveinarnir fyrir sig þessa samþykkt, er þeir neituðu að vinna með meisturunum. Ekki verður séð, að stjórn sveinafélagsins hafi tilkynnt meðlimum félagsins innihald samninga þeirra, er meistararnir gerðu við félagið, eins og henni var þó skylt.

Í máli þessu hafa verið lagðar fram vitnaleiðslur þær, er fram fóru í málum þeim, sem rekin hafa verið samhliða þessu máli hér fyrir dómi milli múrarameistaranna og sveinafélagsins, en samkvæmt þeim hafa, að því er stefnandi telur, a. m. k. 15 sveinar og 1 nemandi lagt niður vinnu eða hót að leggja niður vinnu af framangreindum orsökum. Upplýst má telja, að stjórn sveinafélagsins hafi vitað um öll þau tilfelli, er sveinarnir lögðu niður vinnu, án þess að gera nokkrar ráðstafanir því til hindrunar, og allar líkur benda til þess, að hún hafi yfirleitt verið *með i ráðum þar um*.

Koma þá til athugunar afskipti sveinanna og sveinafélagsins af stefnanda þessa máls.

Hann undirritar, sem fyrr segir, samning sinn við sveinafélagið 18. júlí og byrjar samdægurs vinnu sjálfur ásamt múrarasveininum Jóni Jónssyni. En síðdegis sama dag koma þeir formaður sveinafélagsins og tveir aðrir úr stjórninni þangað, sem stefnandi og Jón voru að vinna. Eiga þeir tal við Jón og skýra honum frá, að því er þeir sjálfir hafa hermt, að framangreind samþykkt, sem sveinunum var tilkynnt 15. júlí, sé enn í gildi gagnvart stefnanda. Lagði Jón þá þegar niður vinnu og hóf hana ekki aftur fyrr en næsta dag, er honum hafði horizt vitneskja um það, að stefnandi mundi ekki vinna sjálfur. Stefnandi átti síðan þetta sama kvöld símtal við einn úr stjórn sveinafélagsins á skrifstofu þess, og eftir að hann hafði lofað því, að vinna ekki sjálfur, að svo stöddu, til þess að eiga ekki á hættu að vinnan stöðvaðist hjá honum, lofaði nefndur stjórnarmeðlim-

ur, að vinna skyldi hefjast aftur næsta dag, og varð svo. Samkvæmt framansögðu verður að telja, að vinnan hafi í þetta sinn stöðvast hjá stefnanda fyrir beina íhlutun stjórnar sveinafélagsins.

Hinn 13. okt. f. á. var í félagsdómi kveðinn upp dómur í máli því, er múrarameistari Jón Eiríksson hafði höfðað gegn Sveinafélagi múrara. Voru dómkröfur þess máls samhljóða þeim, er hér eru gerðar, og gekk dómur í því máli um tvær fyrstu dómkröfurnar, og urðu úrslit þau sömu og greint er hér að framan, þannig, að réttur meistaranna til þess að mega vinna sjálfir, var viðurkenndur. Urðu umboðsmenn málsaðilja síðan ásáttir um það að úrslit þess máls skyldi vera bindandi fyrir hin málin, þar sem dómkröfurnar voru samhljóða.

Eftir að framannefndur dómur hafði verið kveðinn upp, mátti stjórn múrarasveinafélagsins vera það ljóst, að henni bar sem slíkri að tilkynna félagsmönnum, að réttur meistaranna til að vinna sjálfir hefði verið viðurkenndur með honum, og væri sveinafélaginu því óheimilt að binda vinnu þeirra því skilyrði, að meistararnir ynnu ekki sjálfir. Þetta virðist stjórnin þó ekki hafa gert. Hinsvegar er nú á fundi í sveinafélaginu 23. okt. f. á. samþykkt svohljóðandi tillaga með samhljóða atkvæðum:

„Til þess að koma í veg fyrir misskilning, skal öllum félagsmönnum send á ný samþykkt félagsins frá 8. (svo) júlí, er bannar meðlimum þess að vinna með utanfélagsmönnum að múrvinnu“.

Samþykkt þessi var síðan send félagsmönnum, ásamt fyrrgreindri samþykkt frá 6. júlí, og er tekið fram í bréfi stjórnar sveinafélagsins, er hún sendir samþykktir þessar, að þetta sé gert vegna þess, að ýmsir hafi haldið því fram, að samþykktin frá 6. júlí hefði verið felld úr gildi með dómi félagsdóms frá 13. okt. og áður er getið.

Með þessari samþykkt sker sveinafélagið og stjórn þess hreint upp úr með það, að það ætlar sér að virða að vettugi framangreindan dóm frá 13. okt., og verður ekki litið á þessar aðgerðir þess öðruvísi en sem áskorun til einstakra félagsmanna um það, að halda áfram hinum óréttmætu vinnustöðvunum, ef meistararnir fari að vinna.

Daginn eftir, að kvöldi hins 24. okt., tilkynna tveir sveinar, sem unnu þennan dag hjá stefnanda, að þar sem

hann sé nú farinn að vinna sjálfur, þá verði þeir að leggja niður vinnu hjá honum, og hefir annar þeirra skýrt svo frá, að hann hafi gert þetta eftir að formaður sveinafélagsins hafi tjáð honum, að samþykktin frá 6. júlí væri enn í fullu gildi. Tók stefnandi enn þann kostinn að hætta vinnu til þess að fá múrarasveinana í vinnu.

Með tilvísun til þess, sem að framan er greint, verður að fallast á þá staðhæfingu stefnanda, að stefndi hafi með framangreindum aðgerðum sínum orðið sannur að sök um það, að styðja sveinana og jafnvel hvetja til þess að setja framangreint skilyrði fyrir vinnu sinni hjá stefnanda. Og með því að slíkur stuðningur af hálfu sveinafélagsins var óréttmætur, ber að leggja á það ábyrgð á því tjóni, sem stefnandi kann að hafa beðið af þessum sökum. Kemur þá til atvugunar upphæð þeirrar skaðabótakröfu, er stefnandi hefir gert í máli þessu. Í málflutningnum hefir hann takmarkað bótakröfu sína við tímabilið frá 19. júlí f. á. til 31. des. s. á. Telst honum til, að á tímabili þessu séu 130 virkir vinnudagar, og hefði hann því getað á þessu tímabili unnið sér inn kr. 3250.00, miðað við 25 kr. dagkaup, og sé það kaup múrarameistara og hafi verið svo síðan 1934. Vegna aðgerða sveinanna kveðst hann nú á greindu tímabili ekki hafa getað unnið sér inn með vinnu sinni nema kr. 1429.00, og sé því tap hans af þeim ástæðum kr. 1821.00. Stefndi hefir mótmælt þessari upphæð sem allt of hári.

Það er upplýst í máli þessu, að stefnandi hafði, í félagi við föður sinn, tvö hús í smíðum. Var annað þeirra byggt fyrir eigin reikning þeirra, en hitt tóku þeir í ákvæðisvinnu. Þá hefir því ekki verið mótmælt, að stefnandi hafi undanfarið unnið sjálfur að múraravinnu. Upplýst er, að í framangreindum kr. 1429.00 eru ekki meðtaldar greiðslur, sem hann kann að hafa unnið sér inn á greindu tímabili fyrir fyrirkomulagsáætlanir. Ætla má, að nokkuð af tíma stefnanda hafi farið í eftirlit með húsunum og innkaup til þeirra. Hinsvegar verður að telja nægilega sterkar líkur fram komnar fyrir því, að stefnandi hafi beðið tjón af framangreindum aðgerðum sveinafélagsins, og þykir hæfilegt að dæma það til þess að greiða honum kr. 1000.00 í skaðabætur.

Um 4. Stefndi hefir haft uppi þá kröfu, að stefndi verði dæmdur í sekt fyrir samningsrof. En með því að í framangreindum samningi eru engin ákvæði um slíkar sektir, og

ekki þykir felast í lögum nr. 80/1938, um stéttarfélög og vinnudeilur, nægileg heimild til að dæma í sektir fyrir brot á vinnusamningum, verður krafa þessi ekki tekin til greina.

Samkvæmt framangreindum málsúrslitum þykir rétt að dæma stefnda til að greiða stefnanda kr. 300.00 í málskostnað.

Þvi dæmist rétt vera:

1. Framangreindur samningur milli aðilja máls þessa, dags. 18. júlí 1939, fullnægir skilyrðum 6. gr. laga nr. 80/1938, um vinnusamninga, og gilda um hann ákvæði nefndrar greinar.
2. Stefnanda, Þorkeli Ingibergssyni, er heimilt að vinna sjálfum við verk þau, er falla undir 1. lið framan- greinds samnings.
3. Stefndi á að vera sýkn af sektakröfu stefnanda í máli þessu.
4. Stefndi, Sveinafélag múrara í Reykjavík, greiði stefnanda, Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Þorkels Ingibergssonar, kr. 1000.00 og kr. 300.00 í málskostnað innan fimmtán daga frá lögbirtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Þriðjudaginn 4. júní 1940.

Nr. 11/1939. Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Ásmundar Vilhjálmssonar

gegn

Sveinafélagi múrara.

Ágreiningur um það, hvort stofnast hafi vinnusamningur og um rétt meistara til þess að vinna með sveinum sínum.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 15. september f. á., af Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Ásmundar Vilhjálmssonar, múrrameistara, Seljaveg 5 hér í bæ, gegn Sveinafélagi múrara hér í bæ.

Málavextir eru þessir:

Hinn 30. júní 1938 ... (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939, uppkveðinn 21. maí 1940 bls. 53) ... Ásmundur Vilhjálmsson 18. júlí ... sveinafélaginu.

Í máli þessu gerir stefnandi eftirfarandi dómkröfur:

1. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 54.)
2. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939.)

Í stefnu gerði stefnandi og kröfu til skaðabóta úr hendi stefnda, en undir rekstri málsins var fallið frá þeirri kröfu. Sömuleiðis krafðist hann í stefnu, að stefndi yrði dæmdur í sekt fyrir að hafa rofið umræddan samning, en við munnlegan flutning málsins féll umboðsmaður hans frá þeirri kröfu með skírskotun til þess, að samskonar kröfu hefði verið hrundið með dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939.

Loks hefir hann krafizt málskostnaðar samkvæmt mati dómsins.

Stefndi hefir krafizt sýknu og málskostnaðar.

Koma þá til athugunar kröfur stefnanda.

Um 1. Stefndi ... (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 55.)

Um 2. Samkvæmt ... (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939.)

Vegna framkomu sveinafélags múrara eftir að dómur féll hér í rétti 13. okt. f. á. í máli Jóns Eiríkssonar, og sem nánar er lýst í dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939, hafði stefnandi máls þessa aukna ástæðu til þess að fá með dómi skorið úr um gildi samnings síns gagnvart sveinafélaginu, enda þótt hann hefði ekki uppi skaðabótakröfu á hendur því, og þykir því, m. a. af þeirri ástæðu, rétt að dæma honum málskostnað úr hendi stefnda, er ákveðst kr. 50.00.

Því dæmist rétt vera:

1. Framangreindur samningur milli aðilja máls þessa, dags. 18. júlí 1939, fullnægir skilyrðum 6. gr. laga nr. 80/1938, um vinnusamninga, og gilda um hann ákvæði nefndrar greinar.
2. Stefndi, Ásmundi Vilhjálmssyni, er heimilt að vinna sjálfum við verk þau, er falla undir 1. lið framangreinds samnings.

Stefndi, Sveinafélag múrara, greiði stefnanda, Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Ásmundar Vilhjálmssonar, kr. 50.00 í málskostnað innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Priðjudaginn 4. júní 1940.

Nr. 13/1939. Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Davíðs Jónssonar

gegn

Sveinafélagi múrara.

Ágreiningur um það, hvort stofnast hafi vinnusamningur og um rétt meistara til þess að vinna með sveinum sínum.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 15. september f. á., af Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Davíðs Jónssonar, múrarameistara, Grettisgötu 33 B hér í bæ, gegn Sveinafélagi múrara hér í bæ.

Málavextir eru þessir.

Hinn 30. júní 1938 (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 53.) ... Davíð Jónsson 19. júlí ... sveinafélaginu.

Í máli þessu gerir stefnandi eftirfarandi dómkröfur:

1. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 54.)
2. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939.)

Í stefnu gerði stefnandi og kröfu til skaðabóta úr hendi stefnda, en undir rekstri málsins var fallið frá þeirri kröfu. Sömuleiðis krafðist hann í stefnu, að stefndi yrði dæmdur í sekt fyrir að hafa rofið umræddan samning, en við munnlegan flutning málsins féll umboðsmaður hans frá þeirri kröfu, með skírskotun til þess, að samskonar kröfu hefði verið hrundið með dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939.

Loks hefir hann krafizt málskostnaðar samkvæmt mati dómsins.

Stefndi hefir krafizt sýknu og málskostnaðar.

Koma þá til athugunar kröfur stefnanda.

Um 1. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 55.)

Um 2. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939.)

Vegna framkomu Sveinafélags múrara eftir að dómur féll hér í rétti 13. okt. f. á. í máli Jóns Eiríkssonar, og sem nánar er lýst í dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939, hafði stefnandi máls þessa aukna ástæðu til þess að fá með dómi skorið úr um gildi samnings síns gagnvart sveinafélaginu, enda þótt hann hefði ekki uppi skaðabótakröfu á hendur því,

og þykir því, m. a. af þeirri ástæðu, rétt að dæma honum málskostnað úr hendi stefnda, er ákveðst kr. 50.00.

Því dæmist rétt vera:

1. Framangreindur samningur milli aðilja máls þessa, dags. 19. júlí 1939, fullnægir skilyrðum 6. gr. laga nr. 80/1938, um vinnusamninga, og gilda um hann ákvæði nefndrar greinar.
2. Stefnanda, Davíð Jónssyni, er heimilt að vinna sjálf-um við verk þau, er falla undir 1. lið framangreinds samnings.

Stefndi, Sveinafélag múrara, greiði stefnanda, Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Davíðs Jónssonar, kr. 50.00 í málskostnað innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Þriðjudaginn 4. júní 1940.

Nr. 18/1939. **Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Guðm. St. Gíslasonar**
 gegn
Sveinafélagi múrara.

Ágreiningur um það, hvort stofnast hafi vinnusamningur og um rétt meistara til þess að vinna með sveinum sínum.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 15. september f. á., af Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Guðm. St. Gíslasonar, múrarameistara, Reynimel 31 hér í bæ, gegn Sveinafélagi múrara hér í bæ.

Málavextir eru þessir:

Hinn 30. júní 1938 ... (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939, uppkveðinn 21. maí 1940 bls. 53.) ... Guðm. St. Gíslason 18. júlí ... sveinafélaginu.

Í máli þessu gerir stefnandi eftirfarandi dómkröfur:

1. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 54.)
2. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939).

Í stefnu gerði stefnandi og kröfu til skaðabóta úr hendi stefnda, en undir rekstri málsins var fallið frá þeirri kröfu. Sömuleiðis krafðist hann í stefnu, að stefndi yrði dæmdur í sekt fyrir að hafa rofið umræddan samning, en við munnlegan flutning málsins féll umboðsmaður hans frá þeirri kröfu, með skírskotun til þess, að samskonar kröfu hefði verið hrundið með dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939.

Loks hefir hann krafizt málskostnaðar samkvæmt mati dómsins.

Stefndi hefir krafizt sýknu og málskostnaðar.

Koma þá til athugunar kröfur stefnanda.

Um 1. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 55.)

Um 2. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939.)

Vegna framkomu Sveinafélags múrara eftir að dómur féll hér í rétti 13. okt. f. á. í máli Jóns Eiríkssonar, og sem nánar er lýst í dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939, hafði stefnandi máls þessa aukna ástæðu til þess að fá með dómi skorið úr um gildi samnings síns gagnvart sveinafélaginu, enda þótt hann hefði ekki uppi skaðabótakröfu á hendur því, og þykir því, m. a. af þeirri ástæðu, rétt að dæma honum málskostnað úr hendi stefnda, er ákveðst kr. 50.00.

Því dæmist rétt vera:

1. Framangreindur samningur milli aðilja máls þessa, dags. 18. júlí 1939, fullnægir skilyrðum 6. gr. laga nr. 80/1938, um vinnusamninga, og gilda um hann ákvæði nefndrar greinar.
2. Stefnanda, Guðm. St. Gíslasyni, er heimilt að vinna sjálfum við verk þau, er falla undir 1. lið framangreinds samnings.

Stefndi, Sveinafélag múrara, greiði stefnanda, Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Guðm. St. Gíslasonar, kr. 50.00 í málskostnað innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Þriðjudaginn 4. júní 1940.

Nr. 16/1939. Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Gísla Þorleifssonar

gegn

Sveinafélagi múrara.

Ágreiningur um það, hvort stofnast hafi vinnusamningur og um rétt meistara til þess að vinna með sveinum sínum.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 15. september f. á., af Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Gísla Þorleifssonar, múrarameistara, Hringbraut 74 hér í bæ, gegn Sveinafélagi múrara hér í bæ.

Málavextir eru þessir:

Hinn 30. júní 1938 ... (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939, uppkveðinn 21. maí 1940 bls. 53.) ... Gísli Þorleifsson 18. júlí ... sveinafélaginu.

Í máli þessu gerir stefnandi eftirfarandi dómkröfur:

1. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 54.)
2. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939.)

Í stefnu gerði stefnandi og kröfu til skaðabóta úr hendi stefnda, en undir rekstri málsins var fallið frá þeirri kröfu. Sömu leiðis krafðist hann í stefnu, að stefndi yrði dæmdur í sekt fyrir að hafa rofið umræddan samning, en við munnlegan flutning málsins féll umboðsmaður hans frá þeirri kröfu, með skírskotun til þess, að samskonar kröfu hefði verið hrundið með dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939.

Loks hefir hann krafizt málskostnaðar samkvæmt mati dómsins.

Stefndi hefir krafizt sýknu og málskostnaðar.

Koma þá til athugunar kröfur stefnanda.

Um 1. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 55.)

Um 2. Samkvæmt ... (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939.)

Vegna framkomu Sveinafélags múrara eftir að dómur féll hér í rétti 13. okt. f. á. í máli Jóns Eiríkssonar, og sem nánar er lýst í dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939, hafði stefnandi máls þessa aukna ástæðu til þess að fá með dómi skorið úr um gildi samnings síns gagnvart sveinafélaginu, enda þótt hann hefði ekki uppi skaðabótakröfu á hendur því.

og þykir því, m. a. af þeirri ástæðu, rétt að dæma honum málskostnað úr hendi stefnda, er ákveðst kr. 50.00.

Því dæmist rétt vera:

1. Framangreindur samningur milli aðilja máls þessa, dags. 18. júlí 1939, fullnægir skilyrðum 6. gr. laga nr. 80/1938, um vinnusamninga, og gilda um hann ákvæði nefndrar greinar.
2. Stefnanda, Gísla Þorleifssyni, er heimilt að vinna sjálfum við verk þau, er falla undir 1. lið framan- greinds samnings.

Stefndi, Sveinafélag múrara, greiði stefnanda, Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Gísla Þorleifssonar, kr. 50.00 í málskostnað innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Þriðjudaginn 4. júní 1940.

Nr. 21/1939. Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Jóns Bergsteinssonar

gegn

Sveinafélagi múrara.

Ágreiningur út af því, hvort stofnast hafi vinnusamningur og um rétt meistara til þess að vinna með sveinum sínum.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 15. september f. á., af Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Jóns Bergsteinssonar, múrarameistara, Tjarnargötu 5 B hér í bæ, gegn Sveinafélagi múrara hér í bæ.

Málavextir eru þessir:

Hinn 30. júní 1938 ... (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939, uppkveðinn 21. maí 1940 bls. 53.) ... Jón Bergsteinsson 18. júlí ... sveinafélaginu.

Í máli þessu gerir stefnandi eftirfarandi dómkröfur:

1. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 54.)
2. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939.)

Í stefnu gerði stefnandi og kröfu til skaðabóta úr hendi stefnda, en undir rekstri málsins var fallið frá þeirri kröfu. Sömuleiðis krafðist hann í stefnu, að stefndi yrði dæmdur í sekt fyrir að hafa rofið umræddan samning, en við munnlegan flutning málsins féll umboðsmaður hans frá þeirri kröfu, með skirskotun til þess, að samskonar kröfu hefði verið hrundið með dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939.

Loks hefir hann krafizt málskostnaðar samkvæmt mati dómsins.

Stefndi hefir krafizt sýknu og málskostnaðar.

Koma þá til athugunar kröfur stefnanda.

Um 1. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 55.)

Um 2. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939.)

Vegna framkomu Sveinafélags múrara eftir að dómur féll hér í rétti 13. okt. f. á. í máli Jóns Eiríkssonar, og sem nánar er lýst í dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939, hafði stefnandi máls þessa aukna ástæðu til þess að fá með dómi skorið úr um gildi samnings síns gagnvart sveinafélaginu, enda þótt hann hefði ekki uppi skaðabótakröfu á hendur því, og þykir því, m. a. af þeirri ástæðu, rétt að dæma honum málskostnað úr hendi stefnda, er ákveðst kr. 50.00.

Þvi dæmist rétt vera:

1. Framangreindur samningur milli aðilja máls þessa dags. 18. júlí 1939, fullnægir skilyrðum 6. gr. laga nr. 80/1938, um vinnusamninga, og gilda um hann ákvæði nefndrar greinar.
2. Stefnanda, Jóni Bergsteinssyni, er heimilt að vinna sjálfum við verk þau, er falla undir 1. lið framangreinds samnings.

Stefndi, Sveinafélag múrara, greiði stefnanda, Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Jóns Bergsteinssonar, kr. 50.00 í málskostnað innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Þriðjudaginn 4. júní 1940.

Nr. 24/1939. Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Jóns Guðjónssonar

gegn

Sveinafélagi múrara.

Ágreiningur um það, hvort stofnast hafi vinnusamningur og um rétt meistara til þess að vinna með sveinum sínum.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 15. september f. á., af Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Jóns Guðjónssonar, múrarameistara, Suðurgötu 18 hér í bæ, gegn Sveinafélagi múrara hér í bæ.

Málavextir eru þessir:

Hinn 30. júní 1938 ... (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939, uppkveðinn 21. maí 1940 bls. 53.) ... Jón Guðjónsson 18. júlí ... sveinafélaginu.

Í máli þessu gerir stefnandi eftirfarandi dómkröfur:

1. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 54.)
2. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939.)

Í stefnu gerði stefnandi og kröfu til skaðabóta úr hendi stefnda, en undir rekstri málsins var fallið frá þeirri kröfu. Sömuleiðis krafðist hann í stefnu, að stefndi yrði dæmdur í sekt fyrir að hafa rofið umræddan samning, en við munnlegan flutning málsins féll umboðsmaður hans frá þeirri kröfu, með skírskotun til þess, að samskonar kröfu hefði verið hrundið með dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939.

Loks hefir hann krafizt málskostnaðar samkvæmt mati dómsins.

Stefndi hefir krafizt sýknu og málskostnaðar.

Koma þá til athugunar kröfur stefnanda.

Um 1. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 55.)

Um 2. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939.)

Vegna framkomu Sveinafélags múrara eftir að dómur féll hér í rétti 13. okt. f. á. í máli Jóns Eiríkssonar, og sem nánar er lýst í dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939, hafði stefnandi máls þessa aukna ástæðu til þess að fá með dómi skorið úr um gildi samnings síns gagnvart sveinafélaginu, enda þótt hann hefði ekki uppi skaðabótakröfu á hendur því,

og þykir því, m. a. af þeirri ástæðu, rétt að dæma honum málskostnað úr hendi stefnda, er ákveðst kr. 50.00.

Því dæmist rétt vera:

1. Framangreindur samningur milli aðilja máls þessa, dags. 18. júlí 1939, fullnægir skilyrðum 6. gr. laga nr. 80/1938, um vinnusamninga, og gilda um hann ákvæði nefndrar greinar.
2. Stefnanda, Jóni Guðjónssyni, er heimilt að vinna sjálfum við verk þau, er falla undir 1. lið framan- greinds samnings.

Stefndur, Sveinafélag múrara, greiði stefnanda, Vinnu- veitendafélagi Íslands f. h. Jóns Guðjónssonar, kr. 50.00 í málskostnað innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Þriðjudaginn 4. júní 1940.

Nr. 25/1939. **Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Sigurðar Jónssonar**
 gegn
Sveinafélagi múrara.

Ágreiningur um það, hvort stofnast hafi vinnusamningur og um rétt meistara til þess að vinna með sveinum sínum.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 15. september f. á., af Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Sigurðar Jónssonar, múrarameistara, Fjölvisveg 18 hér í bæ, gegn Sveinafélagi múrara hér í bæ.

Málavextir eru þessir:

Hinn 30. júní 1938 ... (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939, uppkveðinn 21. maí 1940 bls. 53.) ... Sigurður Jónsson 18. júlí ... sveinafélaginu.

Í máli þessu gerir stefnandi eftirfarandi dómkröfur:

1. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 54.)
2. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939.)

Í stefnu gerði stefnandi og kröfu til skaðabóta úr hendi stefnda, en undir rekstri málsins var fallið frá þeirri kröfu. Sömu leiðis krafðist hann í stefnu, að stefndi yrði dæmdur í sekt fyrir að hafa rofið umræddan samning, en við munnlegan flutning málsins féll umboðsmaður hans frá þeirri kröfu, með skírskotun til þess, að samskonar kröfu hefði verið hrundið með dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939.

Loks hefir hann krafizt málskostnaðar samkvæmt mati dómsins.

Stefndi hefir krafizt sýknu og málskostnaðar.

Koma þá til athugunar kröfur stefnanda.

Um 1. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 55.)

Um 2. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939.)

Vegna framkomu Sveinafélags múrara eftir að dómur féll hér í rétti 13. okt. f. á. í máli Jóns Eiríkssonar, og sem nánar er lýst í dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939, hafði stefnandi máls þessa aukna ástæðu til þess að fá með dómi skorið úr um gildi samnings síns gagnvart sveinafélaginu, enda þótt hann hefði ekki uppi skaðabótakröfu á hendur því, og þykir því, m. a. af þeirri ástæðu, rétt að dæma honum málskostnað úr hendi stefnda, er ákveðst kr. 50.00.

Því dæmist rétt vera:

1. Framangreindur samningur milli aðilja máls þessa, dags. 18. júlí 1939, fullnægir skilyrðum 6. gr. laga nr. 80/1938, um vinnusamninga, og gilda um hann ákvæði nefndrar greinar.
2. Stefnanda, Sigurði Jónssyni, er heimilt að vinna sjálfum við verk þau, er falla undir 1. lið framangreinds samnings.

Stefndi, Sveinafélag múrara, greiði stefnanda, Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Sigurðar Jónssonar, kr. 50.00 í málskostnað innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Priðjudaginn 4. júní 1940.

Nr. 22/1939. Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Jóns Eiríkssonar

gegn

Sveinafélagi múrara.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 15. sept. f. á. Í októbermánuði f. á. var ákveðið að skipta flutningi máls þessa, og voru þrjár fyrstu stefnukröfurnar teknar til meðferðar þá og kveðinn upp dómur um þær 13. okt. f. á. Var í þeim dómi ákveðið, að málskostnaður, að því er þann hluta málsins varðaði, skyldi falla niður. Auk þeirra krafna, er dæmdar voru 13. okt. f. á., hafði stefnandi gert þær kröfur í stefnu, að honum yrði dæmdar skaðabætur úr hendi stefnda og stefndi dæmdur í sekt fyrir samningsrof. Í nóvembermánuði f. á. féll stefnandi frá skaðabótakröfu sinni, og við flutning máls þessa hér fyrir rétti 28. maí s. l. féll hann frá sektakröfu sinni með skirskotun til þess, að samskonar kröfu hefði verið hrundið af félagsdómi með dómi í málinu nr. 26/1939. Hins vegar krafðist hann málskostnaðar úr hendi stefnda. Stefndi krafðist sýknu og málskostnaðar úr hendi stefnanda.

Þar sem máli þessu er svo háttað sem að framan greinir, þykir eftir atvikum mega láta málskostnað falla niður.

Því dæmist rétt vera:

Málskostnaður falli niður.

Priðjudaginn 11. júní 1940.

Nr. 14/1939. Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Diðriks Helgasonar

gegn

Sveinafélagi múrara.

Ágreiningur um það, hvort stofnast hafi vinnusamningur. Múrarameistari ekki talin hafa skuldbundið sig til þess að vinna ekki sjálfur með sveinum sínum. Stéttarfélag

dæmt til að greiða skaðabætur vegna óréttmæts stuðnings við meðlimi sína er þeir lögðu niður vinnu hjá stefnanda.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 15. sept. f. á., af Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Diðriks Helgasonar, múrarameistara hér í bæ, gegn Sveinafélagi múrara hér í bæ. Málavextir eru þessir:

Hinn 30. júní ... (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 53.)
... Diðrik Helgason 18. júlí ... sveinafélaginu.

Í máli þessu gerir stefnandi eftirfarandi dómkröfur:

1.—3. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 54.)

Þá krefst hann og málskostnaðar eftir mati dómsins.

Í stefnu gerði hann og þá kröfu, að stefndi yrði dæmdur í sekt fyrir samningsrof, en við munnlegan flutning málsins féll hann frá þeirri kröfu með skírskotun til þess, að samskonar kröfu hefði verið hrundið með dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939.

Stefndi hefir krafizt sýknu og málskostnaðar.

Koma þá til athugunar kröfur stefnanda.

Um 1. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 55.)

Um 2. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939.)

Um 3. Skaðabótakröfu ... (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939)
... með í ráðum þar um.

Koma þá til athugunar afskipti sveinanna og sveinafélagsins af stefnanda þessa máls.

Þegar stefnandi gerði framangreindan samning við sveinafélagið, hafði hann sem múrarameistari eftirlit með múrvinnu við 3 hús, sem voru í byggingu hér í bænum. Hafði hann skrifað upp á teikningar húsanna. En auk eftirlitsins skyldi hann vinna við húsin og fá fyrir það kaup múrarameistara. Þegar hann ætlaði sjálfur að hefja vinnu eftir 18. júlí kveður hann, að sveinarnir hafi neitað að vinna hjá honum, ef hann ynni sjálfur. Og hinn 24. s. m. gefa 5 sveinar honum skriflega yfirlýsingu þess efnis, að þeir muni leggja niður vinnu, ef hann fari að vinna, og sé þetta fyrirskipun stjórnar múrarasveinafélagsins. Við vitnaleiðslur í málinu neituðu þeir hins vegar, að stjórn sveinafélagsins hefði lagt fyrir þá, að þeir settu það skilyrði fyrir vinnu sinni hjá stefnanda, að hann ynni ekki sjálfur, heldur hefðu þeir þar

farið eftir framangreindri fundarsamþykkt. Stefnandi hefir aftur á móti haldið því fram, að stjórn sveinafélagsins hafi verið með í ráðum og hvatt sveinana til þess að setja greind skilyrði fyrir vinnu sinni hjá stefnanda. Þessu hefir stefndi neitað.

Þegar lítið er til framkomu stjórnar sveinafélagsins gagnvart öðrum múrarameisturum um þessar mundir, sem gert höfðu samning við félagið, kemur í ljós, samkvæmt því, sem upplýst er í máli þessu, að hún hefir beinlínis stöðvað vinnu hjá Þorkeli Ingibergssyni, vegna þess að hann vann sjálfur, svo sem nánar er lýst í málinu nr. 26/1939. Upplýst má telja, að hún hefir nokkru síðar, eða a. m. k. formaður hennar, tjáð 3 sveinum, að þeim væri ekki gerlegt að vinna hjá Haraldi Sigurðssyni, múrarameistara, vegna þess að hann væri í „sveinabanni“, og í samtali, er Haraldur átti þá við hann, sagði formaðurinn, að það væri „stríð“ milli sveinafélagsins og múrarameistaranna og yrði það að bitna á Haraldi sem öðrum múrarameisturum, og hefir ekki verið upplýst, að annað lægi þar til grundvallar en það, að hann hefði unnið sjálfur. Að því er snertir framkomu sveinafélagsins og forráðamanna þess, eftir að skorið var úr um rétt meistaranna til að vinna sjálfir, með dómi þessa réttar 13. október f. á., og sem nánar er lýst í dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939 (mál Þorkels Ingibergssonar), verður hún ekki skilin á annan veg, en sem beint áframhald af hálfu stefnda í viðleitni þess að knýja meistarana til þess að vinna ekki. Loks má geta þess, að í febrúar þ. á. gerir þáverandi formaður sveinafélagsins tilraun til þess að fá sveinana til þess að leggja niður vinnu hjá einum múrarameistara, sem vann sjálfur, og er tveir af sveinunum neita því, er þeim gert að greiða sekt til sveinafélagsins fyrir þá afstöðu sína. Að framangreindu athuguðu og því, að stjórn sveinafélagsins virðist ekki á neinn hátt hafa vakið athygli meðlima sinna á því, að framangreind samþykkt væri ósamrímaleg samningi félagsins við stefndanda, ef henni væri beitt þannig, að hún takmarkaði rétt hans sjálfs til vinnu, né heldur tilkynnt meðlimum félagsins innihald hans, verður ekki hjá því komizt að líta svo á, að það hafi verið með vilja og fullu samþykki sveinafélagsstjórnarinnar, að sveinarnir settu greint skilyrði fyrir vinnu sinni hjá honum. Og með því að slíkur stuðningur af hálfu sveinafélagsins var óréttmætur,

verður að leggja á það ábyrgð af tjóni, er stefnandi kann að hafa beðið sökum þess, að honum var þannig bægt frá vinnu. Þess skal getið, að ekki verður talið, að samningar, er sveinafélagið gerði um þessar mundir við eigendur þeirra húsa, sem stefnandi hafði eftirlit með og ætlaði að vinna við, hafi á neinn hátt áhrif á afstöðu aðilja máls þessa, en því hefir stefndi viljað halda fram í málinu.

Vegna framangreindra aðgerða sveinanna og sveinafélagsins kveðst stefnandi hafa orðið að leggja niður vinnu og þannig misst af vinnu við framangreind 3 hús frá því 19. júlí f. á. og til þess er þau voru fullgerð. Miðar hann bótakröfu sína við tímabilið frá 19. júlí til 31. des. f. á. Telur hann 130 vinnudaga á tímabili þessu, og miðað við 25 króna kaup á dag, sem sé kaup múrarameistara, hefði hann getað unnið sér inn þennan tíma kr. 3250.00. Nú hafi hann vegna aðgerða stefnda aðeins getað unnið sér inn kr. 638.75, og gerir hann samkvæmt því kröfu til bóta að upphæð kr. 2611.25. Byggingu framangreindra húsa mun hafa verið lokið í október og nóvember. Með því að telja verður, að færðar hafi verið nægilegar líkur fyrir því, að stefnandi hafi, vegna framangreindra aðgerða stefnda, misst af vinnu, sem hann ella hefði haft, og þannig orðið fyrir fjártjóni, þykir rétt að dæma stefnda til að greiða stefnanda bætur, er þykja hæfilega ákveðnar kr. 1200.00.

Eftir þessum málsúrslitum þykir rétt að dæma stefnda til þess að greiða stefnanda kr. 250.00 í málskostnað.

Því dæmist rétt vera:

1. Framangreindur samningur milli aðilja máls þessa, dags. 18. júlí 1939, fullnægir skilyrðum 6. gr. laga nr. 80/1938, um vinnusamninga, og gilda um hann ákvæði nefndrar greinar.
2. Stefnanda, Diðrik Helgasyni, er heimilt að vinna sjálfum við verk þau, er falla undir 1. lið framangreinds samnings.

Stefndi, Sveinafélag múrara í Reykjavík, greiði stefnanda, Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Diðriks Helgasonar, kr. 1200.00 og kr. 250.00 í málskostnað innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Priðjudaginn 11. júní 1940.

Nr. 15/1939. Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Einars Stefánssonar

gegn

Sveinafélagi múrara.

Aðiljar deila um það, hvort stofnast hafi vinnusamningur þeirra í milli. Múrarameistari ekki talinn hafa skuldbundið sig til þess að vinna ekki með sveinum sínum. Stéttarfélag dæmt til að greiða skaðabætur vegna afskipta þeirra, er það hafði af því, er meðlimir þess lögðu niður vinnu.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 15. september f. á., af Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Einars Stefánssonar, múrarameistara hér í bæ, gegn Sveinafélagi múrara hér í bæ.

Málavextir eru þessir:

Hinn 30. júní ... (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 53.)

... Einar Stefánsson 18. júlí ... sveinafélaginu.

Í máli þessu gerir stefnandi eftirfarandi dómkröfur:

1.—3. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 54.)

Þá krefst hann málskostnaðar eftir mati dómsins.

Í stefnu gerði hann þá kröfu, að stefndi yrði dæmdur í sekt fyrir samningsrof, en við munnlegan flutning málsins féll hann frá þeirri kröfu með skírskotun til þess, að samskonar kröfu hefði verið hrundið með dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939.

Stefndi hefir krafizt sýknu og málskostnaðar.

Koma þá til athugunar kröfur stefnanda.

Um 1. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 55.)

Um 2. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939.)

Um 3. Skaðabótakröfu ... (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939) ... með í ráðum þar um.

Koma þá til athugunar afskipti sveinanna og sveinafélagsins af stefnanda máls þessa.

Þegar hann gerði samninginn við sveinafélagið, hafði hann umsjón og eftirlit með allri steypu- og múrvinnu við 2 hús hér í bænum samkvæmt samningum, dags. 4. maí og 28. júní f. á. Skyldi hann og vinna við húsin eftir því sem

honum entist tími til. Eftir að hann gerði framangreindan samning við sveinafélagið, kveður hann, að sveinarnir hafi neitað að vinna hjá sér, ef hann ynni, og hafa 2 sveinar, er hjá honum unnu, vottað, að þeir hafi gefið honum skriflega yfirlýsingu þess efnis, en sá þriðji kveðst hafa lýst því yfir munnlega. Telur stefnandi, að þeir hafi sett sér greint skilyrði að fyrirlagi stefnda, en þessu hafa sveinarnir neitað og sömuleiðis hefir stefndur neitað því. Þegar litið er á framkomu stjórnar sveinafélagsins gagnvart öðrum múrarameisturum um þessar mundir, sem gert höfðu samning við félagið, kemur í ljós, samkvæmt því, sem upplýst er í máli þessu, að hún hefir beinlínis stöðvað vinnu hjá Þorkeli Ingibergssyni vegna þess að hann vann sjálfur, svo sem nánar er lýst í málinu nr. 26/1939. Upplýst má telja, að hún hefir nokkru síðar, eða a. m. k. formaður hennar, tjáð 3 sveinum, að þeim væri ekki gerlegt að vinna hjá Haraldi Sigurðssyni, múrarameistara, vegna þess að hann væri í „sveinabanni“, og í samtali, er Haraldur átti þá við hann, sagði formaðurinn, að það væri stríð milli sveinafélagsins og múrarameistaranna, og yrði það að bitna á Haraldi sem öðrum múrarameisturum, og hefir ekki verið upplýst, að annað lægi þar til grundvallar en það, að hann hefði unnið sjálfur. Að því er snertir framkomu sveinafélagsins og forráðamanna þess, eftir að skorið var úr um rétt meistaranna til að vinna sjálfir, með dómi þessa réttar, 13. október f. á., og sem nánar er lýst í dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939 (mál Þorkels Ingibergssonar), verður hún ekki skilin á annan veg, en sem beint áframhald af hálfu stefnda í viðleitni þess, að knýja meistarana til þess að vinna ekki. Loks má geta þess, að í febrúar þ. á. gerir þáverandi formaður sveinafélagsins tilraun til þess að fá sveinana til þess að leggja niður vinnu hjá einum múrarameistara, sem vann sjálfur, og er 2 af sveinum neita því, er þeim gert að greiða sekt til sveinafélagsins fyrir þá afstöðu sína. Að framangreindu athuguðu og því, að stjórn sveinafélagsins virðist ekki á neinn hátt hafa vakið athygli meðlima sinna á því, að framangreind samþykkt væri ósamrímaleg samningi félagsins við stefnanda, ef henni væri beitt þannig, að hún takmarkaði rétt hans sjálfs til vinnu, né heldur tilkynnt meðlimum félagsins innihald hans, verður ekki hjá því komizt að líta svo á, að það hafi verið með vilja og

fullu samþykki sveinafélagsstjórnarinnar, að sveinarnir settu greint skilyrði fyrir vinnu sinni hjá honum. Og með því að slíkur stuðningur af hálfu sveinafélagsins var óréttmætur, verður að leggja á það ábyrgð af tjóni, er stefnandi kann að hafa beðið sökum þess, að honum var þannig bægt frá vinnu.

Vegna framangreindra aðgerða sveinanna og sveinafélagsins, kveðst stefnandi hafa neyðzt til þess að hætta vinnu sjálfur og þannig orðið af vinnulaunum, sem hann ella hefði fengið. Telur hann sig hafa misst af 29 vinnudögum, frá 18. júlí til 21. ágúst f. á., en við það tímabil miðar hann bótakröfu sína, og nemur skaðabótakrafa hans, miðað við 25 kr. dagkaup, kr. 725.00. Þar frá beri að draga kr. 145.00, sem hann hafi fengið fyrir vinnu á nefndu tímabili, og verður þá krafa hans í málinu kr. 580.00. Með því að stefnandi hefir fært fram nægilegar líkur fyrir því, að hann hafi misst af vinnu og þannig orðið fyrir fjártjóni vegna framangreindra aðgerða stefnda, þykir rétt að dæma honum bætur úr hendi stefnda, er þykja hæfilega ákveðnar kr. 300.00.

Eftir þessum málalokum þykir rétt að dæma stefnda til að greiða kr. 100.00 í málskostnað.

Því dæmist rétt vera:

1. Framangreindur samningur milli aðilja máls þessa, dags. 18. júlí 1939, fullnægir skilyrðum 6. gr. laga nr. 80/1938, um vinnusamninga, og gilda um hann ákvæði nefndrar greinar.
2. Stefndanda, Einari Stefánssyni, er heimilt að vinna sjálfum við verk þau, er falla undir 1. lið framan- greinds samnings.

Stefndi, Sveinafélag múrara, greiði stefndanda, Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Einars Stefánssonar, kr. 300.00 og 100 krónur í málskostnað innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Priðjudaginn 11. júní 1940.

Nr. 17/1939. Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Guðjóns Sigurðssonar

gegn

Sveinafélagi múrara.

Ágreiningur um það, hvort stofnast hafi vinnusamningur milli málsaðilja. Múrarameistari ekki talinn hafa skuldbundið sig til þess að vinna ekki með sveinum sínum. Stéttarfélag dæmt til þess, að greiða skaðabætur fyrir að hafa á óréttmætan hátt átt þátt í að hindra stefnanda í því að vinna með sveinum sínum.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 15. september f. á., af Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Guðjóns Sigurðssonar, múrarameistara hér í bæ, gegn Sveinafélagi múrara hér í bæ.

Málavextir eru þessir:

Hinn 30. júní ... (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 53.)
... Guðjón Sigurðsson 19. júlí ... sveinafélaginu.

Í máli þessu gerir stefnandi eftirfarandi dómkröfur:

1.—3. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 54.)

Þá krefst hann málskostnaðar eftir mati dómsins.

Í stefnu gerði hann þá kröfu, að stefndi yrði dæmdur í sekt fyrir sammingsrof, en við munnlegan flutning málsins féll hann frá þeirri kröfu með skírskotun til þess, að samskonar kröfu hefði verið hrundið með dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939.

Stefndi hefir krafizt sýknu og málskostnaðar.

Koma þá til athugunar kröfur stefnanda.

Um 1. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 55.)

Um 2. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939.)

Um 3. Skaðabótakröfu ... (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939)
... með í ráðum þar um.

Koma þá til athugunar afskipti sveinanna og sveinafélagsins af stefnanda þessa máls.

Þegar stefnandi gerði framangreindan samning við sveinafélagið, hafði hann, sem múrarameistari, eftirlit með múrvinnu við húsið nr. 10 við Laugaveg. Kveðst hann hafa ætlað að vinna fulla vinnu við það, auk eftirlitsins. En þegar hann

ætlaði að fara að vinna þar 25. júlí f. á., tjáði múrarasveinn sá, er þar vann hjá honum, að hann mundi leggja niður vinnu, ef stefnandi færi að vinna, og þar fyrir sig nefnda samþykkt sveinafélagsins. Þá hafði stefnandi og sem múrarameistari eftirlit og umsjón með múrvinnu tveggja annarra húsa, og hafa eigendur þeirra húsa vottað og staðfest hér fyrir réttinum, að sveinarnir, sem unnu við þau hús, hafi í þeirra áheyrn neitað að vinna hjá stefnanda, ef hann ynni sjálfur. Loks byggði stefnandi eitt hús fyrir eigin reikning. Vegna þessarar framkomu sveinanna kveðst stefnandi hafa neyðst til þess að vinna ekki, til þess að sveinar fengjust til múrvinnunnar. Heldur hann því fram, að stjórn sveinafélagsins hafi staðið að hótun sveinanna um vinnustöðvun og hvatt þá til þess að setja nefnt skilyrði fyrir vinnu hjá honum. Þessu hefir stefndi neitað.

Þegar lítið er til framkomu stjórnar sveinafélagsins gagnvart öðrum múrarameisturum um þessar mundir, sem gert höfðu samning við félagið, kemur í ljós samkvæmt því, sem upplýst er í máli þessu, að hún hefir beinlínis stöðvað vinnu hjá Þorkeli Ingibergssyni vegna þess að hann vann sjálfur, svo sem nánar er lýst í málinu nr. 26/1939. Upplýst má telja, að hún hefir nokkru síðar, eða a. m. k. formaður hennar, tjáð þremur sveinum, að þeim væri ekki gerlegt að vinna hjá Haraldi Sigurðssyni, múrarameistara, vegna þess að hann væri í „sveinabanni“, og í samtali, er Haraldur átti þá við hann, sagði formaðurinn, að það væri „stríð“ milli sveinafélagsins og múrarameistaranna, og yrði það að bitna á Haraldi sem öðrum múrarameisturum, og hefir ekki verið upplýst, að annað lægi þar til grundvallar en það, að hann hefði unnið sjálfur. Að því er snertir framkomu sveinafélagsins og forráðamanna þess, eftir að skorið var úr um rétt meistaranna til að vinna sjálfir með dómi þessa réttar 13. okt. f. á., og sem nánar er lýst í dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939 (mál Þorkels Ingibergssonar), verður hún ekki skilin á annan veg en sem beint áframhald af hálfu stefnda í viðleitni þess, að knýja meistarana til þess að vinna ekki. Loks má geta þess, að í febrúar þ. á. gerir þáverandi formaður sveinafélagsins tilraun til þess að fá sveinana til þess að leggja niður vinnu hjá einum múrarameistara, sem vann sjálfur, og er 2 af sveinunum neita því, er þeim gert að greiða sekt til sveinafélagsins fyrir þá afstöðu sína.

Að framangreindu athuguðu og því, að stjórn sveinafélagsins virðist ekki á neinn hátt hafa vakið athygli meðlima sinna á því, að framangreind samþykkt væri ósamrímanleg samningi félagsins við stefnanda, ef henni væri beitt þannig, að hún takmarkaði rétt hans sjálfs til vinnu, né heldur tilkynnt meðlimum félagsins innihald hans, verður ekki hjá því komizt að líta svo á, að það hafi verið með vilja og fullu samþykki sveinafélagsstjórnarinnar, að sveinarnir settu greint skilyrði fyrir vinnu sinni hjá stefnanda. Og með því að slíkur stuðningur af hálfu sveinafélagsins var óréttmætur, verður að leggja á það ábyrgð af tjóni, er stefnandi kann að hafa beðið sökum þess, að honum var þannig bægt frá vinnu.

Vegna framangreindra aðgerða sveinanna og sveinafélagsins kveðst stefnandi hafa orðið fyrir tjóni, þar sem hann hafi þeirra vegna misst af vinnu, sem hann ella hefði haft. Telur hann sig hafa misst af vinnu 82 vinnudaga á tímabilinu 20. júlí til 2. nóv. f. á., og nemi tjón hans því, miðað við 25 kr. dagkaup, kr. 2050.00. Þar frá beri þó að draga kr. 1015.30, sem hann hafi getað unnið sér inn á nefndu tímabili. Nemur bótakrafa hans samkvæmt því kr. 1034.70. Með því að telja verður, að færðar hafi verið nægilegar líkur fyrir því, að stefnandi hafi orðið fyrir tjóni vegna framangreindra aðgerða stefnda, verður að dæma honum bætur úr hendi stefnda, og þykja þær hæfilega ákveðnar kr. 600.00.

Eftir þessum málalokum ber að dæma stefnda til að greiða stefnanda málskostnað, er ákveðst kr. 150.00.

Því dæmist rétt vera:

1. Framangreindur samningur milli aðilja máls þessa, dags. 19. júlí 1939, fullnægir skilyrðum 6. gr. laga nr. 80/1938, um vinnusamninga, og gilda um hann ákvæði nefndrar greinar.
2. Stefnanda, Guðjóni Sigurðssyni, er heimilt að vinna sjálfum við verk þau, er falla undir 1. lið framangreinds samnings.
3. Stefndi, Sveinafélag múrara í Reykjavík, greiði stefnanda, Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Guðjóns Sigurðssonar, kr. 600.00 og kr. 150.00 í málskostnað innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Þriðjudaginn 11. júní 1940.

Nr. 19/1939. Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Haralds
Sigurðssonar
gegn
Sveinafélagi múrara.

Ágreiningur um það, hvort stofnast hafi vinnusamningur milli aðilja. Múrarameistari ekki talinn hafa skuldbundið sig til þess að vinna ekki með sveinum sínum. Stéttarfélag dæmt til þess að greiða skaðabætur vegna þess, að það hafi á ólögmatan hátt hindrað stefnanda í því að vinna með sveinum sínum.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 15. september f. á., af Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Haralds Sigurðssonar, múrarameistara hér í bæ, gegn Sveinafélagi múrara hér í bæ.

Málavextir eru þessir:

Hinn 30. júlí ... (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 53.)

... Haraldur Sigurðsson 18. júlí ... sveinafélagið.

Í máli þessu gerir stefnandi eftirfarandi dómkröfur:

1.—3. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 54.)

Þá krefst hann málskostnaðar eftir mati dómsins.

Í stefnu gerði hann þá kröfu, að stefndi yrði dæmdur í sekt fyrir samningsrof, en við munnlegan flutning málsins féll hann frá þeirri kröfu með skírskotun til þess, að samskonar kröfu hefði verið hrundið með dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939.

Stefndi hefir krafizt sýknu og málskostnaðar.

Koma þá til athugunar kröfur stefnanda.

Um 1. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 55.)

Um 2. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939.)

Um 3. Skaðabótakröfu ... (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939)

... með í ráðum þar um.

Koma þá til athugunar afskipti sveinanna og sveinafélagsins af stefnanda máls þessa.

Stefnandi kveðst s. l. sumar hafa haft eftirlit og umsjón sem múrarameistari með múrvinnu við byggingu þriggja húsa hér í bænum. Voru það húsin Bergþórugata 63,

Auðarstræti 5 og Hringbraut 50. Annaðist hann að öllu leyti uppsteypu tveggja hinna fyrst greindu. Áður en múrhúðun hússins nr. 63 við Bergþórugötu skyldi hefjast, gerði hann tilboð í þann hluta verksins. Kveður hann sitt tilboð hafa verið lægst og hafi hann í fyrstu ekki getað skilið húseigandann öðru vísi en svo, að hann fengi verkið, en úr því hafi þó ekki orðið, og hafi húseigandinn látið í veðri vaka, að hann, stefndi mundi ekki geta fengið sveina til að vinna að múrvinnunni. Að því er varðar Auðarstræti 5 gerði hann samning við eiganda þess húss um að annast múrvinnu við það að öllu leyti. Ætlaði hann og að vinna sjálfur við það hús. En vegna þess, að sveinafélagið hafi bannað sveinunum að vinna hjá sér, kveðst hann ekki hafa fengið múrhúðun við Bergþórugötu 63, og einnig hafi hann orðið að hætta vinnu við Auðarstræti 5.

Við vitnaleiðslur í máli þessu báru 3 sveinar það, að þeir hefðu um þær mundir, er lokið var við að steypa upp húsið nr. 63 við Bergþórugötu, falast eftir vinnu hjá stefnanda. En áður en til vinnu kæmi, áttu þeir tal um það við formann sveinafélagsins, og tjáði hann þeim, að stefnandi væri í „sveinabanni“, og að ekki væri gerlegt að vinna hjá honum. Verður ekki séð, að önnur ástæða hafi legið til grundvallar „sveinabanninu“ en sú, að stefnandi taldi sér heimilt, samkvæmt samningi sínum við stefnda, að vinna sjálfum, enda tjáði formaður sveinafélagsins stefnanda, er hann spurðist fyrir um það hjá honum, hvers vegna sveinarnir ekki mættu vinna hjá sér, að það væri „stríð“ milli sveinafélagsins og múrarameistaranna, og yrði það að bitna á stefnanda eins og öðrum múrarameisturum.

Í dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939 er lýst afstöðu þeirri, er sveinafélagið sem heild tók til þessara mála, eftir að viðurkenndur hafði verið réttur meistaranna til vinnu með dómi þessa réttar, uppkveðnum 13. október f. á., í máli Jóns Eiríkssonar. En sú afstaða verður ekki skilin öðru vísi en sem áframhald þeirrar viðleitni, að knýja meistarana til þess að vinna ekki. Loks má geta þess, að 2. febr. þ. á. gerði þáverandi formaður sveinafélagsins tilraun til þess að fá 3 sveina, er unnu þá hjá stefnanda, til að leggja niður vinnu hjá honum, vegna þess að hann, stefnandi, vann þá með sveinunum. Varð einn sveinninn við þeim tilmælum, en því hefir ómótmælt verið haldið fram í málinu, að hinir tveir,

sem ekki urðu við tilmælum formannsins, hafi af félaginu verið sektaðir um 75 kr. hvor, fyrir þá félagslegu óhlýðni.

Með tilvísun til þess, sem að framan er greint, verður að telja, að stefndi hafi orðið sannur að sök um það, að hafa hindrað það, að stefnandi gæti unnið sjálfur, og með því að slið framkoma af hálfu stefnda var óréttmæt og brot á samningnum við hann (stefnanda), verður að leggja á stefnda ábyrgð af því tjóni, er stefnandi kann að hafa beðið af þeim sökum.

Skaðabótakröfu sína miðar stefnandi við það, að hann hafi, af völdum stefnda, misst af vinnu við framangreind hús í 130 daga á tímabilinu frá 19. júlí til 31. des. f. á., og miðað við 25 króna dagkaup nemi það kr. 3250.00. Þar frá beri þó að draga kr. 1491.58, sem hann hafi fengið fyrir vinnu á nefndu tímabili, og verður því bótakrafa hans kr. 1758.42, og er þá ekki dregið frá eftirlitsgjald, er stefnandi fékk á umræddu tímabili. Ekki verður talið sannað, að hann hafi misst af vinnu við húsið nr. 63 við Bergþórugötu fyrir tilverknað stefnda. Þá verður heldur ekki séð, að til vinnustöðvunar hafi komið hjá honum fyrr en seint í ágústmánuði f. á. En með því að stefnandi hefir fært nægilegar líkur fyrir því, að hafa á nefndu tímabili misst af vinnu og þannig orðið fyrir tjóni vegna framangreindra aðgerða stefnda, ber að dæma honum bætur úr hendi stefnda, er þykja hæfilega ákveðnar kr. 700.00.

Eftir þessum málslyktum ber að dæma stefnda til að greiða stefnanda málskostnað, er ákveðst kr. 150.00.

Því dæmist rétt vera:

1. Framangreindur samningur milli aðilja máls þessa, dags. 18. júlí 1939, fullnægir skilyrðum 6. gr. laga nr. 80/1938, um vinnusamninga, og gilda um hann ákvæði nefndrar greinar.
2. Stefnanda, Haraldi Sigurðssyni, er heimilt að vinna sjálfum við verk þau, er falla undir 1. lið framangreinds samnings.
3. Stefndi, Sveinafélag múrara í Reykjavík, greiði stefnanda, Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Haralds Sigurðssonar kr. 700.00 og kr. 150.00 í málskostnað innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Þriðjudaginn 11. júní 1940.

Nr. 23/1939. Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Jóns Gíslasonar

gegn

Sveinafélagi múrara.

Ágreiningur um það, hvort stofnast hafi vinnusamningur milli málsaðilja. Múraramleistari ekki talinn hafa skuldbundið sig til þess að vinna ekki með sveinum sínum. Stéttarfélag dæmt til þess að greiða skaðabætur fyrir að hafa, á óréttmætan hátt, stuðlað að því, að stefnandi gæti ekki sjálfur unnið með sveinum sínum.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 15. september f. á., af Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Jóns Gíslasonar, múraramleistara hér í bæ, gegn Sveinafélagi múrara hér í bæ.

Málavextir eru þessir:

Hinn 30. júlí ... (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 53.)
Jón Gíslason 19. júlí ... sveinafélaginu.

Í máli þessu gerir stefnandi eftirfarandi dómkröfur:

1.—3. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 54.)

Þá krefst hann málskostnaðar eftir mati dómsins.

Í stefnu gerði hann þá kröfu, að stefndi yrði dæmdur í sekt fyrir samningsrof, en við munnlegan flutning málsins féll hann frá þeirri kröfu með skírskotun til þess, að samskonar kröfu hefði verið hrundið með dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939.

Stefndi hefir krafizt sýknu og málskostnaðar eftir mati dómsins.

Koma þá til athugunar kröfur stefnanda.

Um 1. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 55.)

Um 2. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939.)

Um 3. Skaðabótakröfu ... (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939) ... með í ráðum þar um.

Koma þá til athugunar afskipti sveinanna og sveinafélagsins af stefnanda máls þessa.

Þegar stefnandi gerði framangreindan samning við sveinafélagið, hafði hann sem múraramleistari eftirlit með múr-

vinnu allri við byggingu tveggja húsa hér í bænum. Átti hann að fá fyrir það venjulegt eftirlitsgjald, og auk þess kveðst hann hafa ætlað að vinna fullan vinnutíma við byggingu þeirra, og hafi hann átt að fá fyrir það venjulegt múraraméistarakaup. En er hann hafi ætlað að hefja vinnu, eftir að hafa gert greindan samning við sveinafélagið, hafi sveinar þeir, er hjá honum unnu, tjáð honum, að þeir mundu leggja niður vinnu, ef hann ynni sjálfur, og hafi þeir sagt, að þeir færu í því eftir fyrirskipun stjórnar sveinafélagsins. Og hinn 25. júlí f. á. gáfu 5 sveinar honum skriflegt vottorð þess efnis. Hafi hann af þessum sökum neyðzt til að hætta vinnu sinni. Við vitnaleiðslur í málinu neituðu þó sveinarnir að það væri rétt, að stjórn sveinafélagsins hefði lagt svo fyrir þá, heldur hefðu þeir í því efni farið eftir framangreindri samþykkt sveinafélagsins. Stefnandi hefir aftur á móti haldið því fram, að stjórn sveinafélagsins hafi þó verið með í ráðum og hvatt sveinana til þess að setja nefnt skilyrði fyrir vinnu sinni hjá honum. Þessu hefir stefndi neitað.

Begar litið er til framkomu stjórnar sveinafélagsins gagnvart öðrum múrarameisturum um þessar mundir, sem gert höfðu samning við félagið, kemur í ljós samkvæmt því, sem upplýst er í máli þessu, að hún hefir beinlínis stöðvað vinnu hjá Þorkeli Ingibergssyni vegna þess að hann vann sjálfur, svo sem nánar er lýst í málinu nr. 26/1939. Upplýst má telja, að hún hefir nokkru síðar, eða a. m. k. formaður hennar, tjáð 3 sveinum, að þeim væri ekki gerlegt að vinna hjá Haraldi Sigurðssyni, múrarameistara, vegna þess að hann væri í „sveinabanni“, og í samtali, er Haraldur átti þá við hann, sagði formaðurinn, að það væri „stríð“ milli sveinafélagsins og múrarameistaranna, og yrði það að bitna á Haraldi sem öðrum múrarameisturum, og hefir ekki verið upplýst, að annað lægi þar til grundvallar en það, að hann hefði unnið sjálfur.

Að því er snertir framkomu sveinafélagsins og forráðamanna þess, eftir að skorið var úr um rétt meistaranna til að vinna sjálfir með dómi þessa réttar 13. okt. f. á., og sem nánar er lýst í dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939 (mál Þorkels Ingibergssonar), verður hún ekki skilin á annan veg en sem beint áframhald af hálfu stefnda í viðleitni þess, að knýja meistarana til þess að vinna ekki. Loks má geta þess, að í febrúar þ. á. gerir þáverandi formaður sveinafélagsins

tilraun til þess að fá sveinana til þess að leggja niður vinnu hjá einum múrarameistara, sem vann sjálfur, og er 2 af sveinunum neita því, er þeim gert að greiða sekt til sveinafélagsins fyrir þá afstöðu sína. Að framangreindu athuguðu og því, að stjórn sveinafélagsins virðist ekki á neinn hátt hafa vakið athygli meðlima sinna á því, að framangreind samþykkt væri ósamrímaleg samningi félagsins við stefnanda, ef henni væri beitt þannig, að hún takmarkaði rétt hans sjálfs til vinnu, né heldur tilkynnt meðlimum félagsins innihald hans, verður ekki hjá því komið að líta svo á, að það hafi verið með vilja og fullu samþykki sveinafélagsstjórnarinnar, að sveinarnir settu greint skilyrði fyrir vinnu sinni hjá honum. Og með því að slíkur stuðningur af hálfu sveinafélagsins var óréttmætur, verður að leggja á það ábyrgð af tjóni, er stefnandi kann að hafa beðið sökum þess að honum var þannig bægt frá vinnu.

Vegna framangreindra aðgerða sveinanna og sveinafélagsins kveðst stefnandi, svo sem áður segir, hafa neyðzt til þess að hætta vinnu, og þannig misst af vinnulaunum við byggingu nefndra húsa frá 19. júlí til 9. nóv. f. á., þar sem hann ella hefði átt þarna vísa vinnu. En hinn 10. nóv. f. á. sigldi hann til útlanda. Telur hann sig þannig hafa misst af 88 vinnudögum, og nemur skaðabótakrafa hans, miðað við 25 kr. dagkaup, kr. 2200.00. En hann kveðst ekki hafa getað unnið sér neitt inn á nefndu tímabili. Með því að telja verður, að færðar hafi verið nægilegar líkur fyrir því, að stefnandi hafi misst af vinnu, og þannig orðið fyrir tjóni vegna framangreindra aðgerða stefnda, þykir rétt að dæma honum bætur úr hendi stefnda, er þykja hæfilega ákveðnar kr. 1200.00.

Samkvæmt þessum málslökum þykir rétt að dæma stefnda til að greiða stefnanda kr. 250.00 í málskostnað.

Því dæmist rétt vera:

1. Framangreindur samningur milli aðilja máls þessa, dags. 19. júlí 1939, fullnægir skilyrðum 6. gr. laga nr. 80/1938, um vinnusamninga, og gilda um hann ákvæði nefndrar greinar.
2. Stefndi, Jóni Gíslasyni, er heimilt að vinna sjálfum við verk þau, er falla undir 1. lið framangreinds samnings.

3. Stefndi, Sveinafélag múrara í Reykjavík, greiði stefnanda, Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Jóns Gíslasonar, kr. 1200.00 og kr. 250.00 í málskostnað innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Priðjudaginn 18. júní 1940.

Nr. 20/1939. Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Hjálmars Jóhannssonar
 gegn
 Sveinafélagi múrara.

Ágreiningur út af því, hvort stofnast hafi vinnusamningur milli málsaðilja. Múrarameistari ekki talinn hafa skuldbundið sig til þess að vinna ekki. Stéttarfélag sýknað af kröfu um skaðabætur, með því að ekki var talið sannað að ólöglegri hindrun, sem félagið hafði beitt gagnvart öðrum múrarameisturum, hefði verið beitt gagnvart stefnanda.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 15. sept. f. á., af Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Hjálmars Jóhannssonar, múrarameistara hér í bæ, gegn Sveinafélagi múrara hér í bæ.

Málavextir eru þessir:

Hinn 30. júní ... (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 53.)
 ... Hjálmar Jóhannsson 18. júlí ... sveinafélaginu.

Í máli þessu gerir stefnandi eftirfarandi dómkröfur:

1.—3. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 54.)

Þá krefst hann málskostnaðar eftir mati dómsins.

Í stefnu gerði hann þá kröfu, að stefndi yrði dæmdur í sekt fyrir sanningsrof, en við munnlegan flutning málsins féll hann frá þeirri kröfu með skírskotun til þess, að samskonar kröfu hefði verið hrundið með dómi þessa réttar í málinu nr. 26/1939.

Stefndi hefir krafizt sýknu og málskostnaðar úr hendi stefnanda eftir mati dómsins.

Koma þá til athugunar kröfur stefnanda.

Um 1. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939 bls. 55.)

Um 2. (Sjá dóm í málinu nr. 26/1939.)

Um 3. Skaðabótakröfu sína byggir stefnandi á því, að sveinarnir hafi lagt niður hjá sér vinnu eða hótad að leggja niður vinnu, ef hann ynni sjálfur. Telur hann, að samkvæmt samningi sínum við sveinafélagið hafi sveinunum verið þetta óheimilt, og hafi þessi afstaða þeirra valdið sér tjóni. Hafi stjórn sveinafélagsins átt þann þátt í þessum aðgerðum sveinanna, að félaginu beri að bæta honum það tjón, sem hann varð fyrir af þessum sökum. Stefndi hefir eindregið mótmælt því, að hann hafi á nokkur hátt orðið bótaskyldur gagnart stefnanda fyrir afskipti sín af framangreindum málum.

Þegar stefnandi þessa máls gerði framangreindan samning við stefnda, hafði hann, sem múrarameistari, eftirlit og umsjón með múrvinnu allri við húsið nr. 17 við Baugsveg hér í bæ. Kveðst hann hafa ætlað að vinna fulla vinnu við húsið auk eftirlitsins, en hafi orðið að hætta við það áform sitt sökum þess, að sveinar þeir, er hjá honum unnu, hafi skýrt sér frá því, að þeir myndu leggja niður vinnu hjá honum, ef hann færi að vinna sjálfur. Skömmu síðar kveðst hann hafa fengið umsjón og eftirlit með múrvinnu við byggingu hússins nr. 13 A við Garðastræti, og kveðst hann hafa getað unnið þar meðan sveinar hans unnu við hitt húsið, en ekki eftir að þeir hófu vinnu í því síðarnefnda.

Við vitnaleiðslur í máli þessu mættu tveir af sveinum þeim, er unnu hjá stefnanda s. l. sumar. Neituðu þeir báðir að hafa lagt niður vinnu hjá stefnanda eða að hafa hótad að leggja niður vinnu hjá honum, ef hann ynni sjálfur, og hefir það gagnstæða ekki verið sannað gegn þessari neitun þeirra. Og ekki verður talið, að fram séu komnar í málinu nægar sannanir þess, að stefnandi þessa máls hafi á annan hátt verið hindraður frá vinnu af meðlimum sveinafélagsins eða forráðamönnum þess. Því þótt upplýst hafi verið í máli þessu, að aðrir múrarameistarar hafi um þessar mundir, og áður, á óréttmætan hátt, verið hindraðir frá vinnu, að tilhlutun forráðamanna sveinafélagsins, þá getur stefnandi þessa máls ekki borið það *eitt* fyrir sig sem skaðabótagrundvöll gagnvart stefnda, þar sem ekki hafa verið færðar sönnur á, að slíkum aðgerðum hafi verið beitt gagnvart honum sérstaklega. Hann hafði gert sérstakan samning við sveinafélagið,

þótt sá samningur væri að visu að öllu leyti samhljóða samningum þeim, er hinir múrarameistararnir gerði við sveinafélagið, enda virðast sumir meistaranna hafa komið hjá því að verða hindraðir frá vinnu. Verður því að sýkna stefnda af skaðabótakröfu stefnanda.

Rétt þykir að dæma stefnda til að greiða stefnanda málskostnað, er ákveðst kr. 150.00.

Því dæmist rétt vera:

1. Framangreindur samningur milli aðilja máls þessa, dags. 18. júlí 1939, fullnægir skilyrðum 6. gr. laga nr. 80/1938, um vinnusamninga, og gilda um hann ákvæði nefndrar greinar.
2. Stefndi, Hjálmar Jóhannssyni, er heimilt að vinna sjálfum við verk þau, er falla undir 1. lið framangreinds samnings.
3. Stefndi á að vera sýkn af skaðabótakröfu stefnanda í máli þessu.
4. Stefndi, Sveinafélag múrara, greiði stefnanda, Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Hjálmars Jóhannssonar, kr. 150.00 í málskostnað innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Fimmtudaginn 20. júní 1940.

Nr. 5/1940. Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Hjálta Einarssonar

gegn

Málarameistarafélagi Reykjavíkur.

Málarameistarafélag ekki talið stéttarfélag í merkingu laga nr. 80/1938 og kröfu málarameistara um að félagið verði dæmt til þess að veita honum félagsréttindi, vísað frá dómi.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 4. þ. m., af Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Hjálta Einarssonar, málarameistara hér í bæ, gegn Málarameistarafélagi Reykjavíkur.

Stefnandi gerir þær kröfur hér fyrir dómi, að stefndi verði, að viðlögðum dagsektum, dæmdur til þess að viðurkenna sig sem félagi í málarameistarafélaginu, eða til vara, að veita sér full og óskert félagsréttindi. Þá krefst hann og þess, að stefndi verði dæmdur í sekt fyrir brot á lögum nr. 80/1938. Ennfremur krefst hann skaðabóta og málskostnaðar úr hendi stefnda samkvæmt mati dómsins.

Stefndi gerir fyrst og fremst þá kröfu, að málinu verði vísað frá dómi, og hefir það atriði verið tekið til meðferðar sérstaklega og málið aðeins flutt að því leyti. Þá krefst hann og málskostnaðar úr hendi stefnanda eftir mati dómsins. Stefnandi hefir mótmælt frávísunar- og málskostnaðarkröfu stefnda.

Kröfu sína um frávísun byggir stefndi á því, að Málarameistarafélag Reykjavíkur sé ekki stéttarfélag í merkingu laga nr. 80/1938, um stéttarfélög og vinnudeilur, og taki því ákvæði téðra laga ekki til þess. Félagsdómur hafi því ekki heldur samkvæmt valdsviði hans, svo sem það er ákveðið í 44. gr. nefndra laga, vald til þess að kveða á um rétt félagsins til þess að hafna eða leyfa mönnum inngöngu í það. Telur stefndi, að Málarameistarafélag Reykjavíkur sé atvinnurekendafélag.

Í lögum nr. 80/1938, um stéttarfélög og vinnudeilur, er ekki að finna skilgreiningu þess, hvaða merkingu beri að leggja í orðið „stéttarfélag“ í nefndum lögum. Í fyrstu grein laganna segir, að menn eigi rétt á að stofna stéttarfélög „í þeim tilgangi að vinna sameiginlega að hagsmunamálum verklyðsstéttarinnar og launtaka yfirleitt.“ En í athugasemdom þeim, er fylgdu frumvarpinu að nefndum lögum, segir, að orðið stéttarfélag sé í lögnum notað „um félög, sem stofnuð eru í þeim tilgangi að gæta hagsmuna þeirra manna, sem hafa lífsviðurværi sitt af því, að selja vinnu sína gegn ákveðnu kaupgjaldi“. Verður að leggja þessa skilgreiningu til grundvallar, er ákveða skal merkingu orðsins „stéttarfélag“ í merkingu nefndra laga. Af ýmsum ákvæðum greindra laga er og ljóst, að með stéttarfélögum er átt við félagsskap fólks, sem er í þjónustu annarra og þiggur laun fyrir vinnu sína, og er þar gert ráð fyrir stéttarfélögum sem andstæðu atvinnurekenda eða atvinnurekendafélaga.

Samkvæmt lögum Málarameistarafélags Reykjavíkur er tilgangur félagsins meðal annars „að koma á sem mestu

samræmi í atvinnurekstri málarameistaranna bæði verðlagi, vinnukaupi og öðru ...“, og „að gæta hagsmuna félagsmanna gagnvart öllum starfsmönnum þeirra, sérstaklega að því er snertir launakjör og hvers konar ráðningarkjör sem vera skal,“ og enn fremur „að vera félagsmönnum til leiðbeiningar um allt, er snertir atvinnurekstur þeirra, inn á við og út á við.“

Með samningi við Málarasveinafélag Reykjavíkur hefir málarameistarafélagið skuldbundið sig til þess að greiða sveinunum tiltekið kaup fyrir þá vinnu, er þeir leysa af hendi í þjónustu meistaranna, og samkvæmt sama samningi leggja meðlimir málarameistarafélagsins málarasveinum til öll vinnutæki, með fáum undantekningum.

Um starfsemi meðlima málarameistarafélagsins er það upplýst, að þeir hafi lífsviðurværi sitt jöfnum höndum af því að selja vinnu sveinanna, efnissölu og sölu sinnar eigin vinnu.

Með tilvísun til þess, sem að framan er rakið um tilgang málarameistarafélagsins, starfsháttu meðlima þess og við skipti við málarasveinana, verður ekki talið, að Málarameistarafélag Reykjavíkur sé „stéttarfélag“ í merkingu þeirri, sem samkvæmt framangreindu verður að leggja í það orð í lögum nr. 80/1938, og skiptir ekki máli í þessu sambandi, þótt félagið setji sérstakan lágmarkskauptaxta fyrir meðlimi sína, þar sem starfsháttum þeirra og félagsskap er svo háttað, sem að framan er greint. Og þar sem málarameistarafélagið er ekki stéttarfélag í framangreindri merkingu, eiga ekki við um það þau ákvæði laga nr. 80/1938, er varða stéttarfélög. Úrlausn þess, hvort Hjalta Einarssyni, stefnanda máls þessa, beri réttur til inngöngu í nefnt meistarafélag, heyrir því ekki undir valdsvið þessa réttar, sbr. 44. gr. laga nr. 80/1938, og ber því að vísa málinu ex officio frá dómi.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Því dæmist rétt vera:

Máli þessu vísast frá dómi.

Málskostnaður fellur niður.

Föstudaginn 6. september 1940.

Nr. 6/1940. **Alþýðusamband Íslands f. h. Verkalýðs- og sjómannafélags Keflavíkur vegna Kristófers Jónssonar**

gegn

Útvegsbændafélagi Keflavíkurhrepps vegna Sigurbjörns Eyjólfssonar, og Sigurbirni Eyjólfssyni persónulega.

Ráðningarsamningur milli útgerðarmanns og sjómanns ógiltur, þar sem hann var talinn brjóta í bág við kjara-samning milli félags útvegsbænda og sjómanna, en aðiljar ráðningarsamningsins voru meðlimir þeirra félaga.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 18. júní þ. á., af Alþýðusambandi Íslands f. h. Verkalýðs- og sjómannafélags Keflavíkur vegna Kristófers Jónssonar gegn Útvegsbændafélagi Keflavíkurhrepps vegna Sigurbjörns Eyjólfssonar og gegn Sigurbirni sjálfum, án þess að útvegsbændafélaginu sé þar stefnt fyrir hans hönd. Eru dómkröfur stefnanda hér fyrir dómi á hendur útvegsbændafélaginu vegna Sigurbjörns Eyjólfssonar þær, að ógiltur verði samningur milli Kristófers og Sigurbjörns, dags. 26. janúar 1940, um sölu á aflahlut Kristófers af bátnum Goðafoss G. K. 498. En kröfur stefnanda beint á hendur Sigurbirni eru þær, að hann verði dæmdur til að greiða Kristófer það fyrir aflahlutinn, sem útgerð m/b Goðafoss hafi fengið fyrir hann. Þá krefst stefnandi málskostnaðar af stefnda eftir mati réttarins.

Stefndi, útvegsbændafélagið vegna Sigurbjörns, hefir krafizt sýknu af kröfum stefnanda, en stefndi Sigurbjörn krefst aðallega frávisunar, en til vara sýknu, að því er varðar kröfur þær, sem eingöngu er beint að honum án þess að félagi hans sé stefnt fyrir hans hönd. Loks krefjast stefndu málskostnaðar af stefnanda eftir mati réttarins.

Tildrög máls þessa eru þau, sem hér greinir:

Í ársbyrjun 1938, eða 4. janúar þess árs, gerðu aðiljar máls þessa, útvegsbændafélagið og Verkalýðs- og sjómannafélag Keflavíkur, samning sín á milli um kaup og kjör. Var samn-

ingur þessi í þremur þáttum. Fjallaði einn hluti hans um hlutaskipti, annar hluti hans um kjarategund þá, er kölluð er „premiá“, þ. e. tiltekin greiðsla til hvers sjómanns fyrir hvert skippund fisks, og þriðji hluti hans um almennt kaupgjald. Var aðiljum frjálst val um það, hver þessara ráðningartegunda væri notuð, og mun það hafa orðið svo í framkvæmdinni, að sjómenn í Keflavík voru yfirleitt ráðnir upp á „premiú“.

Í 4. gr. laga nr. 10. frá 4. apríl 1939, er kveðið svo á, að sjómenn geti krafizt þess að vera ráðnir upp á hlutaskipti, og skuli þá gilda um þau þær reglur, er áður hafi verið farið eftir á viðkomandi útgerðarstað, nema samkomulag verði um annan hlutaskiptagrundvöll. Á fundi í Verkalýðs- og sjómannafélagi Keflavíkur 29. nóv. 1939 var samþykkt að notfæra sér nefnda heimild og meðlimum félagsins óheimilað að ráða sig í skiprúm upp á önnur kjör en hlutaskipti, og skyldi þá farið eftir framangreindum samningi frá 4. janúar 1938. Var útvegsbændafélaginu tilkynnt þessi samþykkt. Það félag vildi í fyrstu ekki kannast við, að verkalýðs- og sjómannafélaginu væri heimilt að krefjast hlutaskipta, en með bréfi, dags. 17. janúar 1940, tilkynnti það verkalýðs- og sjómannafélaginu, að það (útvegsbændafélagið) liti svo á, að samþykkt verkalýðsfélagsins frá 29. nóv. 1939 væri lögmæt. Áður hafði útvegsbændafélagið reynt að fá hlutaskiptunum breytt frá því, sem ákveðið var 4. jan. 1938, en verkalýðs- og sjómannafélagið neitaði öllum breytingum og hélt fast við samþykktina frá 29. nóv. f. á.

Hinn 13. janúar þ. á. skrifar Sigurbjörn Eyjólfsson Kristófer Jónssyni. Segir hann í bréfi þessu, að gert hafi verið ráð fyrir þeirra í milli, að Kristófer starfaði við bát hans, en með því að kjör þau, sem verkalýðsfélagið heimti, séu honum svo óhagstæð, þá sjái hann sér ekki fært að gera bát sinn út á komandi vertíð samkvæmt þeim. Hins vegar býður hann Kristófer upp á að ráða hann gegn premíu eða 27 staða hlutaskiptum í stað 24, sem kveðið er á um í samningnum frá 4. jan. 1938. Lýkur Sigurbjörn bréfi sínu með því, að sjái Kristófer sér ekki fært að ráða sig upp á önnur hvor þessi kjör, megi hann ráða sig hjá öðrum. Hinn 26. s. m. gera þeir samning sín á milli, sem þeir kalla að fjalli um sölu á aflahlut Kristófers, og hinn 30. s. m. er Kristófer skráður á bát Sigurbjörns, m/b Goðafoss G. K. 498, og eru

kjörin, eftir því sem stendur í skipshafnarskránni, samkvæmt hlutaskiptasamningnum frá 4. janúar 1938.

Hinn 4. febrúar þ. á. ritar verkalýðs- og sjómannafélagið útvegsbændafélaginu. Segist það hafa komið að því, að sumir útgerðarmenn hafi gert sérsamninga við sjómenn, sem fari í bága við hlutaskiptasamninginn frá 4. janúar 1938 og séu jafnframt brot á 7. gr. laga um stéttarfélög og vinnudeilur. Krefst verkalýðsfélagið leiðréttingar á þessu. Útgerðarmannafélagið mun ekki hafa svarað bréfi þessu, og kveður stefnandi, að verkalýðsfélagið hafi haldið, að þessir sérsamningar mundu látnir falla niður og telur að sú hafi orðið raunin á í ýmsum tilfellum. Síðar hafi þó verkalýðsfélagið komið að því, að farið væri eftir sérsamningnum hjá einstaka útgerðarmanni. Ritari það Alþýðusambandi Íslands um málið 11. maí s. l., og var mál þetta síðan höfðað svo sem að framan greinir og í því gerðar framangreindar kröfur.

Stefnandi hefir haldið því fram í málinu, að samningur sá, er þeir gerðu, Sigurbjörn og Kristófer, 26. janúar s. l., brjóti algerlega í bág við hlutaskiptasamninginn frá 4. janúar 1938, því að samningurinn frá 26. janúar sé raunverulega ekki um sölu á aflahlut Kristófers, heldur sé þar um hreinan „premíusamning“ að ræða, þar sem Kristófer fái tiltekna fjárhæð af hverju skippundi fisks, er veiðist. Hér sé því verið að sniðganga gerða samninga við verkalýðsfélagið, en það hafi einmitt lagt ríka áherzlu á, að fylgt væri nákvæmlega hlutaskiptafyrirkomulaginu og einstökum atriðum í nefndum samningi frá 4. janúar 1938. Þá sé og með þessu verið að sniðganga og gera að engu rétt þann, er sjómenn hafa samkvæmt 4. gr. laga nr. 10 frá 4. apríl 1939, til þess að krefjast hlutaskipta, og einmitt hafi verið veittur þeim til hagsbóta. Þá beri og Kristófer minna úr býtum samkvæmt samningi sínum við Sigurbjörn heldur en hann hefði fengið, ef farið hefði verið að öllu eftir reglum hlutaskiptasamningsins. Telur stefnandi þannig, að nefndur sérsamningur brjóti svo í bág við hlutaskiptasamninginn, að ógilda beri hinn fyrrnefnda samkvæmt 7. gr. laga nr. 80/1938, um stéttarfélög og vinnudeilur.

Stefndi hefir hins vegar haldið því fram, að sérsamningur þeirra Kristófers og Sigurbjörns sé aðeins samningur um sölu á afla, sem ekki brjóti á neinn hátt í bág við hluta-

skiptasamninginn frá 4. janúar 1938, en sé í alla staði löglegur.

Hlutaskiptasamningurinn frá 4. janúar 1938 er allýtarlegur. Er þar tekið fram, hvað af útgerðarkostnaði skuli greiðast af óskiptum afla og um hámark hluta. Þá eru ýms ákvæði, er miða að því, að tryggja sjómönnum sem lægstan útgerðarkostnað, svo sem um sildarverð, salt og olíu, og önnur, er miða að því, að tryggja þeim gangverð fyrir afurðirnar, t. d. ákvæði um sölu lifrar og nýs fisks „til ísunar, flökunar, herzlu, eða til Reykjavíkur (bæjarmarkaður)“. Er meginstefna samningsins sú, að sjómaðurinn taki fullan þátt í kostnaði útgerðarinnar, en hafi hins vegar alla möguleika til þess að njóta góðs af því verði, sem sjávarafurðir seljast á hverjum tíma.

Samkvæmt samningi þeirra Sigurbjörns og Kristófers selur Kristófer aflahlut sinn úr hverju skippundi fisks, sem aflast á m/b Goðafoss á s. l. vetrarvertíð, fyrir kr. 2.20 pr. skpd., hvort heldur um saltfisk, fisk upp úr sjó eða innanífarinn er að ræða, en mismunandi magn af fiski er lagt í skpd. eftir því í hvaða ástandi fiskurinn er. Þá tekur Sigurbjörn að sér að greiða allan þann kostnað við útgerð bátsins, sem takast skyldi af óskiptu samkvæmt hlutaskiptasamningnum. Afstaða Kristófers til útgerðar bátsins verður því sú, að allur útgerðarkostnaður er honum óviðkomandi, og afurðaverð snertir hann ekki, heldur á hann að fá visst verð fyrir hvert skippund, eða verður með samningi þessum nákvæmlega eins settur og væri hann ráðinn upp á premíu. Er ekki hægt að líta öðruvísi á samning þennan en sem tilraun til þess að fara í kringum hlutaskiptasamninginn. Með honum er sniðgengið höfuðatriðið í samningum verklyðs- og sjómannafélagsins og útvegsbændafélagsins, hlutaráðningarfyrirkomulagið, sem sjómannafélagið virðist hafa lagt höfuðáherzluna á, enda er sjómönnum veittur sérstakur réttur til þess fyrirkomulags með 4. gr. laga nr. 10 frá 4. apríl 1939, um gengisskráningu o. fl. Eftir því, sem upplýst er í málinu, hefur Sigurbjörn greitt Kristófer nokkru hærri premíu pr. skippund en gert er ráð fyrir í samningi þeirra frá 26. jan. þ. á. En eigi að síður hefði Kristófer, ef miðað er við yfirlit yfir hlutaskipti á m/b Goðafossi á vetrarvertíðinni 1940, sem Sigurbjörn hefir gert og lagt hefir verið fram í málinu, borið

ca. 300 kr. meira úr bítum, ef fylgt hefði verið í öllu hlutaskiptasamningnum, heldur en hann fékk samkvæmt sérsamningnum, að viðbættu því, sem Sigurbjörn greiddi til viðbótar.

Að framangreindu athuguðu verður að telja, að samningur þeirra Sigurbjörns og Kristófers brjóti í bág við hlutaskiptasamning þann, er Verkalýðs- og sjómannafélag Keflavíkur og Útvegsbændafélag Keflavíkur gerðu með sér 4. janúar 1938. Og þar sem Kristófer var meðlimur sjómannafélagsins, var hann að þessu leyti bundinn við gerða samninga félags síns og samþykktir og var því óheimilt, án þess samþykkis, að gera samning við Sigurbjörn, sem braut í bág við margnefndan hlutaráðningarsamning, sem Sigurbjörn var og bundinn við sem meðlimur útvegsbændafélagsins. Ber því samkvæmt 7. gr. laga nr. 80/1938 að taka til greina þá kröfu stefnanda, að sérsamningur þeirra Kristófers og Sigurbjörns, dags. 26. jan. 1940, skuli teljast ógildur, og skulu skipti þeirra, að því er varðar vetrarvertíðina 1940 fara eftir oftnefndum hlutaráðningarsamningi, dags. 4. jan. 1938.

Kemur þá til athugunar sú krafa stefnanda á hendur Sigurbirni, að hann verði dæmdur til þess að greiða Kristófer það fyrir aflahlutann, sem útgerð m/b Goðafoss hafi fyrir hann fengið, er hann var seldur. Hefir Sigurbjörn, eins og áður segir, aðallega krafizt frávísunar á kröfunni, en til vara sýknu. Krafa þessi, sem stafar af vinnusambandi Kristófers og Sigurbjörns og lýtur að reikningsskilum þeirra á milli, er ekki þess eðlis, að talið verði að úrlausn hennar heyri undir úrskurð félagsdóms eins og verkefni hans eru skilgreind í 44. gr. laga nr. 80/1938, og ber því að vísa kröfu þessari frá dómi.

Eftir þessum málsúrslitum þykir rétt að dæma stefnda til þess að greiða stefnanda málskostnað, er ákveðst 125 kr.

Því dæmist rétt vera:

Framangreindur samningur milli Kristófers Jónssonar og Sigurbjörns Eyjólfsssonar, dags. 26. janúar 1940, skal vera ógildur, og skulu ráðningarkjör nefnds Kristófers á m/b Goðafossi G. K. 498 vetrarvertíðina 1940 fara eftir framangreindum samningi um hlutaskipti, dags. 4. janúar 1938.

Kröfu stefnanda á hendur Sigurbirni Eyjólfsyni persónulega er vísað frá dómi.

Stefndi, Útvegsbændafélag Keflavíkurhrepps vegna Sigurbjörns Eyjólfssonar, greiði stefnandanum, Alþýðusambandi Íslands f. h. Verkalýðs- og sjómannafélags Keflavíkur vegna Kristófers Jónssonar, kr. 125.00 í málskostnað innan 15 daga frá birtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Föstudaginn 25. október 1940.

Nr. 7/1940. Anton Proppe f. h. h/f Dofri á Þingeyri
gegn

Alþýðusambandi Íslands f. h. Verklýðsfélagsins
Brynju á Þingeyri og gagnsök.

Mál út af því, hvort vinna við hraðfrystingu fisks falli undir kaupákvæði kjarasamnings um ishúsvinnu. Það ekki talið brot á 9. gr. laga nr. 80/1938, að atvinnurekandi viðurkenndi tvo af meðlimum verklýðsfélags sem trúnaðarmenn þess, þótt félagið hefði aðeins farið fram á að einn væri viðurkenndur sem trúnaðarmaður.

Dómur.

I. Aðalsök.

Hinn 20. jan. 1939 var undirritaður kjarasamningur milli atvinnurekenda á Þingeyri og verklýðsfélagsins Brynju þar á staðnum. Er 2. gr. samnings þessa svohljóðandi: „Við upp- og ofansetningu skipa, hafnarvinnu, ishúsvinnu, ístöku greiðist 10 aurum herra kaup á klukkustund heldur en í eyrarvinnu“. Þegar samningur þessi var gerður, var ekki um aðra ishúsvinnu að ræða en frystingu á hvalkjöti, sem flutt var til Þingeyrar frá Tálknafirði, og var greitt fyrir vinnu þessa skv. nefndri 2. gr. Í janúarmánuði s. l. hóf h/f Dofri á Þingeyri hraðfrystingu á fiski á Þingeyri, en áður en til þess kæmi, ritaði hann verklýðsfélaginu bréf, þar sem hann spurðist fyrir um skilning þess á því, undir hvaða ákvæði kjarasamningsins það teldi, að vinna við hraðfrystingu fisks ætti að falla, og lýsti þeirri skoðun sinni, að ekki væri ástæða til þess, að flokka þessa vinnu öðruvísi en eyrarvinnu og aðra slíka vinnu. Verklýðsfélagið svaraði þessu litlu síðar og

kvaðst álíta, að öll vinna við hraðfrystingu fisks yrði að teljast íshúsvinna, en féllst á, að til 1. júní þessa árs yrði greitt fyrir þessa vinnu sem eyrarvinnu skv. 1. gr. samningsins. Stóð svo til 1. júní, en aðiljar virðast, þrátt fyrir samkomulag þetta, hafa verið sinn á hvorri skoðun um það, undir hvaða ákvæði kjarasamningsins vinnan við hraðfrystinguna skyldi falla. Á fundi í verklyðsfélaginu 11. júní s. l., sem boðað hafði verið til samkvæmt beiðni verkafólks þess, er vann að hraðfrystingunni hjá stefnanda, var samþykkt ályktun þess efnis, að þar sem ekki væru í gildandi samningi nein ákvæði um kaupgreiðslu fyrir flökun á fiski og frystingu á honum, fæli fundurinn samninganefnd félagsins að semja við h/f Dofra um kaup fyrir þessa vinnu. Til samninga kom þó ekki, og hefir Dofri h/f skotið máli þessu til félagsdóms og gert þær kröfur, að viðurkenndur verði sá skilningur hans á framangreindum samningi milli atvinnurekenda á Þingeyri og verklyðsfélagsins Brynju, dags. 20. jan. 1939, að fyrir alla vinnu við hraðfrystingu fisks á Þingeyri beri að greiða venjulegt eyrarvinnukaup skv. 1. gr. þess samnings, að því leyti sem ekki er um hafnarvinnu að ræða, eða til vara, vinnu í frystiklefum. Þá krefst hann og málskostnaðar eftir mati dómsins.

Stefndi, Alþýðusamband Íslands f. h. verklyðsfélagsins Brynju, hefir krafizt sýknu og málskostnaðar úr hendi stefnanda, eftir mati dómsins.

Í málflutningnum hefir umboðsmaður stefnanda lýst því yfir, að hann byggði út af fyrir sig ekki rétt á því, að verklyðsfélagið kynni að hafa, með fundarsamþykktinni 11. júní þ. á., afsalað sér rétti til þess að fá vinnu við hraðfrystinguna greidda skv. 2. gr. samningsins, þó það hefði átt slíkan rétt, og liggur samkvæmt málflutningi aðilja það fyrir í aðalsök þessa máls að ákveða, hvort orðið „íshúsvinna“ í 2. gr. nefnds samnings feli í sér vinnu við hraðfrystingu fisks að nokkru leyti eða öllu.

Svo sem áður segir, var ekki um aðra íshúsvinnu að ræða á Þingeyri, er samningurinn frá 20. jan. 1939 var gerður, en frystingu á hvalkjöti. Ekki liggja fyrir neinar sannanir þess, að rætt hafi verið um það, þegar samningurinn var gerður, að hraðfrysting á fiski gæti komið til mála. Fullkomnar upplýsingar um vinnuaðferðir við undirbúning á frystingu hvalkjötsins liggja ekki fyrir, en sömu tæki og aðferðir eru notuð

við frýstingu þess og fisksins, en stefnandi hefir haldið því fram, að vinnan við hvalinn sé sérstaklega sóðaleg vinna, og hafi verið greitt herra kaup fyrir vinnu við frýstingu hans af þeim sökum, en því hefir stefndi mótmælt.

Við hraðfrýstingu fisksins er aðferðin sú samkvæmt því, sem fyrir liggur í málinu, að fiskurinn er fluttur í fiskhúsið. Þar er gert að honum, þ. e. a. s. hann er afhausaður, þvegin, slægdur, flakaður og flokkaður. Síðan er hann settur í frýstirinn, sem er einskonar skápur. Að frýstingu lokinni er hann pakkaður og loks fluttur í frýstiklefa til geymslu.

Ákvæði 2. gr. nefnds samnings um „íshúsvinnu“ verður að teljast undantekningarákvæði frá hinu almenna kaupgjaldsákvæði í 1. gr. hans, og má því ekki leggja viðtækari merkingu í það en orðin gefa beint tilefni til. Þar sem hér er nú bæði um nýja starfrækslu að ræða og hún með þeim hætti, sem að ofan er lýst, þykir varhugavert að telja öll störfin við undirbúning að hraðfrýstingu fisksins til íshúsvinnu. Hins vegar má telja nokkurn hluta hennar til þess flokks. Þykir rétt, meðal annars með tilliti til þess, að samskonar vinna við hvalkjötið er greidd sem íshúsvinna, að draga markalínuna þannig, að vinna við að setja fiskinn í frýstirinn, taka hann úr honum, pakka hann, að svo miklu leyti sem það er gert þá, og koma honum til geymslu í frýstiklefa, vinna í frýstiklefum sem og flutningur hans úr frýstiklefa, skuli teljast íshúsvinna og greiðast samkv. 2. gr. nefnds samnings, en önnur vinna við undirbúning frýstunarinnar (aðgerð, flökun, flokkun) skal þá greidd því kaupi, er 1. gr. samningsins mælir fyrir um.

II. Gagnsökin.

Í máli þessu hefir stefnandi haft uppi gagnkröfur á hendur stefnanda án þess að gagnstefna, skv. 53. gr. l. nr. 80/1938. Er gagnkrafa stefnda þess efnis, að Anton Proppe f. h. h/f Dofri verði dæmdur í sekt fyrir brot á 9. gr. l. nr. 80/1938, um stéttarfélag og vinnudeilur. Sektarkröfu sína byggir verklýðsfélagið á því, að 16. marz 1939 hafi það tilnefnt tvo menn til trúnaðarstarfa fyrir félagið á vinnustað h/f Dofra, og þá strax óskað þess, að annar þeirra yrði samþykktur af hlutafélaginu svo sem fyrir er mælt í 9. gr. l. nr. 80/1938. Þetta hafi h/f Dofri ekki gert, en í stað þess hafi það 17. s. m. ritað verklýðsfélaginu á þessa leið: „Viljum vér jafn-

framt, samkvæmt tilmælum yðar, samþykkja tilnefnda trúnaðarmenn yðar, hr. ... og hr. ..., báða sameiginlega eða hvorn fyrir sig, eftir ósk yðar og vilja“. Þessa afgreiðslu af hálfu h/f Dofra telur verklýðsfélagið ófullnægjandi og refsiverða samkvæmt nefndum lögum, þar sem Dofra h/f hafi aðeins verið heimilt að samþykkja annan hinna tilnefndu manna sem trúnaðarmann verklýðsfélagsins. Kveður stefndi, að ekki hafi verið unnt, þrátt fyrir itrekaðar tilraunir, að fá leiðréttingu á þessu hjá h/f Dofra.

Stefnandi máls þessa, h/f Dofri, hefir ekki mótmælt því, að lagður yrði dómur á kröfu þessa í þessu máli, en hefir krafizt sýknu af refsikröfu stefnda og málskostnaðar úr hendi hans.

Enda þótt segja mætti, að réttara hefði verið af h/f Dofra að tilnefna aðeins annan manninn sem trúnaðarmann, eins og um var beðið, verður ekki talið, að hann hafi gerzt brotlegur við 9. gr. 1. nr. 80/1938 með því að tilnefna báða mennina. Réttur verklýðsfélagsins var síður en svo fyrir borð borinn með því, þar sem því var með tilnefningu h/f Dofra gefinn í hendur endanlegur ákvörðunarréttur þess, hvor mannanna skyldi koma fram gagnvart atvinnurekendanum sem trúnaðarmaður félagsins, og gefinn kostur á að hafa þá tvo, ef það kærði sig um. Samkvæmt þessu ber að sýkna stefnanda af gagnkröfu stefnda.

Eftir atvikum þykir mega láta málskostnað í aðalsök og gagnsök falla niður.

Því dæmist rétt vera:

I. Vinna við undirbúning að hraðfrystingu fisks hjá h/f Dofra á Þingeyri, að því leyti sem ekki er um hafnarvinnu að ræða, skal greidd því kaupi, sem fyrir er mælt í 1. gr. kjarasamnings milli aðilja máls þessa, dags. 20. jan. 1939. Þó skal öll vinna við að setja fiskinn í frystirinn og taka hann úr honum, pökkun hans, sú er þá fer fram, flutningur í frystiklefa, vinna í frystiklefa og flutningur úr frystiklefa greidd sem íshúsvinna samkv. 2. gr. nefnds samnings.

II. Stefnandi h/f Dofri, á að vera sýkn af sektarkröfu stefnanda, Alþýðusambands Íslands f. h. verklýðsfélagsins Brynju á Þingeyri.

Málskostnaður í aðalsök og gagnsök falli niður.

Þriðjudaginn 29. október 1940.

Nr. 9/1940. Málarameistarafélag Reykjavíkur
gegn
Málarasveinafélagi Reykjavíkur.

Ágreiningur um skilning á kjarasamningi. Deilt um, hvort ryðslípun væri verkamannavinna eða fagmanna.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 14. þ. m., af Málarameistarafélagi Reykjavíkur gegn Málarasveinafélagi Reykjavíkur. Dómkröfur stefnanda eru þær, að viðurkennt verði með dómi réttarins, að félögum Málarameistarafélags Reykjavíkur skuli heimilt að nota verkamenn við ryðslípun og að það komi ekki á nokkurn hátt í bága við samninga þess félags við Málarasveinafélag Reykjavíkur, og að það félag hafi því ekki haft né hafi neinn rétt til þess, að láta málarasveinana leggja niður vinnu, þó að verkamenn séu notaðir til slíkra verka. Þá krefst stefnandi málskostnaðar af stefnda eftir mati réttarins.

Stefndi krefst aðallega sýknu af kröfum stefnanda, en til vara frávísunar á málinu frá félagsdómi. Loks krefst stefndi 200 kr. í málskostnað af stefnanda.

Tildrög þessa máls eru þau, sem hér greinir:

Hinn 1. maí 1940 var gerður kjarasamningur milli aðilja þessa máls. 9. gr. þessa samnings kveður svo á, að Málarameistarafélag Reykjavíkur skuldbindi meðlimi sína til að nota eingöngu meðlimi Málarasveinafélags Reykjavíkur til allra verka, sem málaraiðninni tilheyra (samkvæmt núgildandi lögum). Í 10. gr. sama samnings er svo ákveðið: Málarameisturum er skylt að nota eingöngu málarasveina til allrar skipavinnu samkvæmt 9. gr., þó skal meisturum heimilt að fá hjálparmenn til málningarvinnu í fiskiskipunum, séu ekki sveinar eða meistarar fánlegir (sveinar gangi fyrir) til framkvæmdar verksins, þó að eins í samráði við formann M. S. F. R. Fáist sveinar á tímanum, sem leyfið er veitt, skal viðkomandi meistarar skylt að taka þá til vinnu með dags fyrirvara. Ennfremur er meistarar heimilt að hafa hjálparmenn að undirbúningi að málun bíla.

Þegar framangreindur kjarasamningur var gerður, var í

gildi annar samningur, dags. 24. ágúst 1938, um verka-skiptingu í byggingarvinnu, milli verkamannafélagsins Dagsbrúnar, Sambands meistara í byggingariðnaði í Reykjavík og Sveinasambands byggingarmanna í Reykjavík, en aðiljar þessa máls voru þátttakendur í þessum félagssamtökum. 1. gr. þessa samnings ákveður, að aðiljar þeir, er að ofan greinir, staðfesti með samningi þessum, hvað teljast skuli verkamannavinna og hvað iðnaðarvinna við húsbyggingar í þeim iðngreinum, er ákvæði samningsins ná yfir. Í 4. gr. samningsins segir, að verkamannavinna teljist „að bika þök, ryðslipa og menjubera járngríðingar, dráttarbrautir og geyma, undir málningu. Ennfremur er málarameisturum heimilt að nota verkamenn við að ryðslipa járnklædd hús undir málningu í samráði við stjórn Málarasveinafélags Reykjavíkur“.

Með bréfi, dags. 17. febrúar 1940, tilkynnir Sveinasamband byggingarmanna verkamannafélaginu Dagsbrún, að málarasveinafélagið hafi skorað á sveinasambandið að sjá um, að 4. gr. samningsins frá 24. ágúst 1938 verði felld strax úr gildi, að þeim samningsfresti liðnum, sem tilskilinn var. Með því að verkamannafélagið Dagsbrún svaraði engu þessu bréfi, tilkynnti Sveinasambandið verkamannafélaginu með bréfi, dags. 11. maí s. l., að ef því berist ekki svar við fyrrgreindu bréfi fyrir 16. s. m., þá liti það svo á, að Dagsbrún fallist á ósk málarasveinafélagsins um brottfellingu téðs samningsákvæðis.

Uppsagnarfrestur að þessum samningi var ákveðinn 6 mánuðir.

Við munnlegan flutning þessa máls hér fyrir dómi hafa aðiljar orðið ásáttir um, að ákvæði 4. gr. samningsins frá 4. ágúst 1938 væru nú niður fallin vegna framangreindrar uppsagnar.

Með bréfi, dags. 2. september s. l., fer stefnandi þess á leit, að stefndi „veiti nauðsynlegar undanþágur frá núgildandi samningum milli félaganna“ þannig, að meisturum sé heimilt að taka verkamenn til vinnu við málun brezku hermanskálanna, að svo miklu leyti sem málaraar komast ekki yfir það, og með bréfi dags. 12. s. m. skorar stefnandi á stefnda að veita heimild til þess að málarameistarar geti tekið verkamenn til ryðslípunar á þessum hermanskálum.

Þessum málaleitunum stefnanda var algerlega hafnað af

stefnda. Eftir þessi málalok hóf stefnandi ryðslípun á hermannaskálunum með verkamönnum. Stefndi hótaði verkfalli, og voru verkamenn þá látnir hætta þessum störfum.

Framangreindar undanþágubeiðnir hefir stefnandi skýrt með því, að hann hafi talið 4. gr. sammingsins frá 24. ágúst 1938 í gildi, enda hafi honum verið ókunnugt um uppsögn hans þá, er áður getur. En þar sem nú sé upplýst, að samningur þessi sé ekki lengur í gildi, þá hafi hann óskoraðan rétt til þess að nota verkamenn við ryðslípun. Ryðslípun verði með engu móti talin tilheyra málaraíðninni, sbr. 9. gr. kjarasammingsins frá 1. maí 1940. Til stuðnings þessari fullyrðingu hefir stefnandi lagt fram vottorð frá Landsambandi iðnaðarmanna, rskj. nr. 12, þar sem segir, að stjórn Landssambandsins liti svo á, „að það sé á engan hátt heppilegt að telja hreinsun járns, sem húða á eða mála, til iðnaðarvinnu. Ryð er hreinsað af járnri á margvíslegan hátt eftir aðstæðum og mjög erfitt að fella slíka hreinsun undir sérstaka iðngrein. Það verður þó að telja heppilegt og sjálf-sagt, að iðnaðarmenn megi óhindraðir af verkamönnum hreinsa járn það eða mannvirki þau úr járnri, er þeir eru að vinna við“. Jafnframt hafa verið lögð fram vottorð frá fjórum iðnfyrirtækjum hér í bænum (Landssmiðjunni S/F, Stálsmiðjunni, Vélsmiðjunni Héðni og Slippfélaginu), þess efnis, að þessi fyrirtæki noti eingöngu verkamenn til ryðslípunar og ryðhreinsunar.

Í þessu máli kemur það ekki til úrlausnar, hvort ryðslípun til undirbúnings málun verði almennt talin tilheyra málaraíðninni, heldur það, hvort stefnandi hafi undirgengið með samningum við stefnda að nota eingöngu meðlimi Málara-sveinafélags Reykjavíkur til þessa verks.

Í máli þessu er ekki sannað gegn mótmælum stefnda, að málarameistarar hafi notað verkamenn við ryðslípun fyrir gildistöku framangreinds sammings frá 24. ágúst 1938.

Hins vegar er það viðurkennt af stefnanda, að þegar oftnefndur kjarasamningur frá 1. maí 1940 var gerður, þá taldi hann (stefnandi) sig bundinn af ákvæðum 4. gr. sammingsins frá 24. ágúst 1938, um að samþykki stjórnar málara-sveinafélagsins þyrfti að koma til, svo að meðlimum málarameistarafélagsins væri heimilt að nota verkamenn við að ryðslípa járnklædd hús undir málun. Og í september s. l. telur hann sig enn bundinn þeim samnnigi.

Rétturinn verður því að líta svo á, að ákvæði 9. gr. kjara-samningsins frá 1. maí s. l. séu byggð á þágildandi vinnu-fyrirkomulagi í þessari iðngrein, þ. e. að meðlimum málara-meistarafélagsins sé aðeins heimilt með samþykki stjórnar málarasveinafélagsins að nota aðra en meðlimi þess við ryðslípun á húsum. Og þó að aðiljar hafi í flutningi þessa máls orðið ásáttir um, að samningurinn frá 1938, sem staðfesti þetta vinnufyrirkomulag, sé nú úr gildi fallinn, fyrir framan-greinda uppsögn stefnda gagnvart Dagsbrún, þá heimilar það ekki þá ályktun, að stefndi hafi með því afsalað sér nokkrum rétti gagnvart stefnanda í þessu efni. Loks bendir undan-tekningarákvæðið í niðurlagi áður nefndrar 10. gr. samn-ingsins frá 1. maí 1940 til þess, að undirbúningur að málun (en viðurkennt er, að þar er átt við ryðslípun) heyri að einhverju leyti undir verkvið málarasveinanna, því ella hefði nefnt ákvæði verið óþarft.

Samkvæmt framansögðu verður ekki talið, að meisturum sé heimilt án samþykkis málarasveinafélagsins að nota verkamenn til ryðslípunar á húsum, og ber því að þessu athuguðu að taka sýknukröfu stefnda til greina að þessu leyti.

Eftir þessum málsúrslitum þykir rétt að dæma stefnanda til þess að greiða stefnda málskostnað, er ákveðst kr. 75.00.

Því dæmist rétt vera:

Stefnanda, Málarameistarafélagi Reykjavíkur, er heimilt að nota verkamenn við ryðslípun á járngirðingum, dráttarbrautum og geymum, á undan málun. Hins vegar er stefnanda óheimilt að nota verkamenn við ryðslípun á járnklæddum húsum nema með samþykki stefnda, Málarasveinafélags Reykjavíkur.

Stefnandi greiði stefnda kr. 75.00 í málskostnað innan 15 daga frá birtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Fimmtudaginn 14. nóvember 1940.

Nr. 3/1940. **Alþýðusamband Íslands f. h. Stýrimannafélags
Íslands**
 gegn
 Skipaútgerð ríkisins.

Deilt um skilning á gjörðardómi í kaupdeilu. Stýrimenn ekki taldir hafa öðlast rétt til yfirvinnukaups nema í sérstökum undantekningar tilfellum.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 18. marz þ. á., af Alþýðusambandi Íslands f. h. Stýrimannafélags Íslands gegn Skipaútgerð ríkisins. Eru dómkröfur stefnanda þær, að stefndi verði dæmdur til þess að greiða Jóni Jónssyni, 3. stýrimanni á v/s Ægir, en hann er meðlimur stýrimannafélagsins, kr. 46.00 ásamt 5% ársvöxtum frá 1. okt. 1939 til greiðsludags og málskostnað að skaðlausu. Stefndi hefir krafizt sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans, eftir mati dómsins.

Málsatvik eru þessi:

Fyrri hluta ársins 1938 hófst kaupdeila milli stýrimannafélagsins annars vegar og skipaútgerðar ríkisins o. fl. hins vegar um kaup og kjör stýrimanna. Samkomulag náðist ekki, og með l. nr. 39/1938 var deilan lögð undir úrskurð gerðardóms, sem skipaður var samkvæmt nefndum lögum, og kvað hann upp úrskurð sinn 17. maí 1938. Í 6. gr. II. kafla úrskurðarins segir svo:

„Á skipum Skipaútgerðar ríkisins, sem hafa 3 stýrimenn, skulu vera þrískiptar vaktir, nema þegar skipstjóri telur að nauðsyn beri til þess að vikja frá þessari reglu vegna öryggis skipsins.

Þegar lagt er að bryggjum eða frá bryggjum skal eigi kalla til starfa nema tvo stýrimenn, nema skipstjóri telji að brýna nauðsyn beri til þess. Nú eru tveir stýrimenn, þegar svo stendur á, kallaðir til starfa á frivakt, og skal þá, ef lagt er að bryggju, sá þeirra, sem styttra hefir verið á frivakt, fá eina krónu fyrir hverja byrjaða hálfu klukkustund, sem tekin er af frivakt hans. Þegar lagt er frá bryggju, skulu stýrimenn, sem hafa frivakt og kallaðir eru til starfa,

fá sömu aukagreiðslu sem að ofan greinir. Aukagreiðslur þessar greiðast samkvæmt skýrslu skipstjóra“.

Aðilja máls þessa greinir nú á um það, hvernig skilja beri ákvæði nefndrar greinar. Telur stefnandi, að samkvæmt henni beri stýrimönnum á skipum skipaútgerðarinnar 2 krónur fyrir hverja klukkustund, ef þeir séu kallaðir til starfa á þeim tíma, sem þeir eiga frívakt samkvæmt ákvæði greinarinnar um þrískiptar vaktir, nema öryggi skipsins krefjist starfa þeirra. Byggir hann þessa skoðun sína á því, að þar sem sett séu ákvæði í greininni um þrískiptar vaktir þá hljóti stýrimönnum að bera kaup fyrir vinnu þá, er þeir leysa af hendi á frívakt, og þar sem ekki séu bein ákvæði um kaupupphæðina, beri að leggja til grundvallar kaupgreiðslur þær, sem ákveðnar eru þegar stýrimenn eru kallaðir af frívakt, er skipi er lagt að og frá bryggju. Þá heldur stefnandi því og fram, að samkvæmt 6. gr. l. nr. 32/1935, um varðskip landsins og skipverja á þeim, eigi stýrimenn varðskipanna sama rétt til greiðslu fyrir yfirvinnu sem stýrimenn strandferðaskipanna. Nú hafi nefndur Jón Jónsson unnið 23 tíma samtals á frívakt sinni við björgun e/s Lappen í september 1939, og beri honum 46 krónur fyrir yfirvinnu þessa, og kemur þannig út hin umstefnda upphæð.

Stefndi hefir algerlega mótmælt þeim skilningi stefnanda á ákvæðum 6. gr. II. kafla gerðardómsúrskurðarins, sem að framan getur. Telur hann, að ekki sé að finna í gerðardómnum neina heimild fyrir því, að stýrimenn eigi heimtingu á yfirvinnukaupi, né heldur verði slík greiðsluskylda á hendur stefnda byggð á ákvæðum nefndrar greinar um þrískiptar vaktir. Í úrskurðinum sé aðeins ákveðin aukabóknun til stýrimanna, þegar lagt sé að eða frá bryggju, og þar sem sú aukagreiðsla sé ákveðin undir alveg sérstökum kringumstæðum, þá verði af því að draga þá ályktun, að í öðrum tilfellum eigi stýrimenn ekki rétt á neinum aukagreiðslum. En enda þótt svo yrði litið á, mótmælir hann því eindregið, að stýrimenn á varðskipum ríkisins eigi heimtingu á nokkurri aukabóknun í formi tímavinnukaups, þegar þeir vinna að björgunarstörfum í yfirvinnu, og krefst hann til vara sýknu á þeim grundvelli.

Áður en framannefndur gerðardómsúrskurður var kveðinn upp, voru ekki í samningum stýrimanna og skipafélag-

anna nein ákvæði um tilhögun vaktaskipta né heldur um aukakaupgreiðslur til stýrimanna, ef vinnutími þeirra færi fram úr tilteknu hámarki. Þegar framangreint verkfall 1938 stóð yfir, gerðu þeir hins vegar kröfu til þess, að ef þeir ynnu lengur en tiltekinn tímafjöldi á sólarhring, skyldi þeim greitt yfirvinnukaup, og enn fremur kröfðust þeir þess, að tekin yrðu upp í samninga þeirra við skipafélögin ákvæði þess efnis, að á þeim skipum, er hefðu þrjá stýrimenn, skyldu vera þrískiptar vaktir. Skipafélögin neituðu alveg að greiða eftirvinnukaup, en munu hins vegar undir sáttaumleitunum málsins hafa boðizt til þess að ganga inn á þrískiptar vaktir.

Í úrskurði gerðardómsins II. lið 6. gr. er tekið upp það nýmæli, að vaktir skuli vera þrískiptar á þeim skipum, sem hafa þrjá stýrimenn. Hins vegar eru ekki í nefndri grein nánari ákvæði um vinnutíma, skyldu til greiðslu yfirvinnukaups né upphæð þess, að undanskildum sérstökum ákvæðum, er gilda skulu, þegar lagt er að og frá bryggju. Var þó gild ástæða til þess að taka sérstaklega fram um rétt til yfirvinnukaups og upphæð þess, ef innleiða átti með valdboði slíkt fyrirkomulag, sem var algert nýmæli hér að því er stýrimenn snertir, og auk þess andstætt yfirlýstum vilja skipseigendanna í umræddri deilu. Það verður því að skýra grein þessa þröngt, og er því ekki hægt að fallast á þá skoðun stefnanda, að réttur til yfirvinnukaups almennt verði dreginn af þeim ákvæðum nefndrar 6. gr., er fjallar um aukagreiðslur til stýrimanna, þegar skipi er lagt að eða frá bryggju. Þar er um sérstakt undantekningarákvæði að ræða, sem ekki verður jafnað til um kaupgjald fyrir yfirvinnu almennt, og kemur það greinilegast í ljós við athugun greinarinnar, sem takmarkar svo mjög réttinn til aukagreiðslna, að þegar tveir stýrimenn eru kallaðir til starfa á frivakt, þegar skipi er lagt að bryggju, þá á aðeins annar þeirra rétt til aukabóknunar.

Með tilliti til framangreindra atriða verður ekki talið, að stýrimenn í þjónustu stefnda geti byggt rétt til yfirvinnukaups á nefndum úrskurði umfram þær aukagreiðslur, er sérstaklega eru tilgreindar í 6. gr. hans, og verður því þegar af þessari ástæðu að taka sýknukröfu stefnda í máli þessu til greina.

Eftir þessum málsúrslitum ber að dæma stefnanda til að greiða stefnda málskostnað, er ákveðst kr. 150.00.

Einn dómenda, Sigurjón Á. Ólafsson, getur ekki fallizt á þessa niðurstöðu og gerir sérstaklega grein fyrir sinni skoðun í málinu.

Því dæmist rétt vera:

Stefndi, Skipaútgerð ríkisins, á að vera sýkn af kröfum stefnanda, Alþýðusambands Íslands f. h. Stýrimannafélags Íslands, í máli þessu.

Stefnandi greiði stefnda kr. 150.00 í málskostnað innan 15 daga frá birtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Sératkvæði Sigurjóns Á. Ólafssonar.

Mál þetta er höfðað af Alþýðusambandi Íslands vegna Stýrimannafélags Íslands gegn Pálma Loftssyni fyrir hönd Skipaútgerðar ríkisins með stefnu, útgefinni 18. marz 1940.

Tildrög máls þessa eru þessi:

Með úrskurði gerðardóms, sem skipaður var samkvæmt lögum frá 6. maí 1938 vegna ágreinings Eimskipafélags Íslands h/f o. fl. annars vegar og Stýrimannafélags Íslands hins vegar, voru sett ákvæði um kaup og kjör stýrimanna. Í 6. gr. úrskurðarins segir svo: „Á skipum félagsins skulu vera þrískiptar vaktir nema þegar skipstjóri telur, að nauðsyn beri til að víkja frá þessari reglu vegna öryggis skipsins.“

Stýrimannafélag Íslands lítur svo á, að grein þessi verði ekki skilin á annan veg en þann, að ef stýrimenn séu kvaddir til starfa um fram hina föstu þrískiptu vakt, þá beri þeim sérstök þóknun fyrir.

Skipaútgerð ríkisins lítur hins vegar svo á, að greinina beri að skilja svo, að stýrimönnum sé ekki skylt að koma á vörð utan hins fasta varðtíma, nema öryggi skipsins krefjist slíks, og undir slíkum kringumstæðum beri þeim engin sérstök þóknun.

Út af þessum ágreiningi er mál þetta risið.

Í sjómannalögum nr. 41/1930 er svo ákveðið, að skipverjum, þar á meðal stýrimönnum, beri að hlýða fyrirskipun skipstjóra um að fara á vörð og vera á verði, og er refsing viðlögð, ef út af er brugðið.

Stýrimönnum er því lögum samkvæmt óheimilt að neita skipan skipstjóra um að vera lengur á verði en þrískipta vaktin segir fyrir um. Úrskurður gerðardómsins frá 1938 getur enga breytingu gert hér á.

Það verður því ekki fallizt á þá skoðun stefnda, að skilja beri ákvæði gerðardómsins á þann veg, að hann leysi stýrimenn undan þeirri skyldu að vera á verði umfram þrískiptu vaktina nema öryggi skips útheimti slíkt.

Er þá að athuga skýringu stefnanda, Stýrimannafélags Íslands. Undirritaður verður að lita svo á, að með takmörkun varðtímans hafi vakað fyrir gerðardóminum að takmarka vinnutíma stýrimanna þeim til hagslóta. Ákvæði gerðardómsins megnar ekki að leysa stýrimenn undan þeirri skyldu að standa vörð samkvæmt fyrirskipun skipstjóra, þó utan hins venjulega vinnutíma sé. Ætti stýrimönnum að vera slíkt skylt, án

sérstakrar greiðslu, væri ákvæði gerðardómsins um takmörkun varðtímans með öllu þýðingarlaus.

Virðist því liggja beinast við að fallast á skýringu stefnanda, Stýrimannafélags Íslands, og telja, að með 6. gr. gerðardómsúrskurðarins frá 1938 hafi stefnda verið sköpuð skylda til að greiða stýrimönnum sérstaka þóknun fyrir þær vaktir, er þeir stæðu umfram þrískiptu vaktirnar.

Af hálfu stefnda, Skipaútgerðar ríkisins, hefir því verið haldið fram, að stýrimenn þeir, er þetta mál er út af risið, hefðu þegar fengið greiddar aukavaktirnar með björgunarlaunum. Á þetta verður ekki fallið.

Björgunarlaunin hafa verið ákveðin eftir sérstökum reglum, alveg án tillits til varðtímans, en aukavinnan er eingöngu greiðsla fyrir störf, unnið í þágu útgerðarmanns í frítíma skipverjans.

Samkvæmt ofanrituðu verður því að fallast á kröfur stefnanda og dæma Skipaútgerð ríkisins til greiðslu aukabóknunar fyrir yfirvinnu.

Fimmtudaginn 21. nóvember 1940.

Nr. 10/1940. Málarasveinafélag Reykjavíkur

gegn

Málarameistarafélagi Reykjavíkur.

Varadómari Sigurgeir Sigurjónsson í stað Sigurjóns Á. Ólafssonar.

Úrskurður.

Í máli þessu hefir stefnandi gert kröfur þess efnis, að það verði dæmt brot á samningi milli málsaðilja, dags. 1. maí 1940, að tvö málarameistarafirmu önnuðust málningu á húsi Háskóla Íslands eftir 1. maí 1940, þar sem slíkt hafi verið óheimilt samkvæmt 13. gr. nefnds samnings.

Stefndi hefir krafizt þess, að málinu verði vísað frá dómi, og hefir það atriði verið tekið sérstaklega til meðferðar. Byggir stefndi frávisunarkröfu sína á því að með gerðardómi, er upp var sagður 26. des. 1939 í deilumáli milli þessara sömu aðilja, út af málun á húsi Háskóla Íslands, hafi verið endanlega skorið úr um rétt meistaranna til þessarar vinnu. Gildi sá úrskurður meðan verkið standi yfir og verði ályktunum hans ekki breytt hér fyrir dómi. Enn fremur heldur hann því fram, að verki þessu sé nú lokið og skipti því ekki lengur máli fyrir stefnanda að fá dómsúrskurð um það, hvort um brot af hálfu meistaranna væri að ræða, þar sem engir hagsmunir séu við það bundnir fyrir hann.

Stefnandi hefir mótmælt frávísunarkröfunni. Telur hann, að nefndur gerðardómur hafi aðeins kveðið á um skilning á samningi þeim, er þá gildi milli málsaðilja, og með því að því ákvæði hins eldra samnings, sem gerðardómurinn skýrði, hafi verið breytt með samningi málsaðilja, dags. 1. maí 1940, þá verði skilningur gerðardómsins ekki lagður til grundvallar um rétt og skyldur aðiljanna að þessu leyti eftir 1. maí 1940. Þá heldur stefnandi því fram, að það skipti máli fyrir sig að fá úr því skorið, hvort um brot hafi verið að ræða í framkvæmd verksins, enda þótt því sé nú lokið, m. a. með tilliti til mögulegrar skaðabótakröfu.

Úrskurður gerðardómsins kveður á um það, hver réttur málarameistaranna var samkvæmt samningi þeim, er þá gildi milli málsaðilja. Upplýst er, að samningsákvæði því, er gerðardómurinn skýrði, hefir nú verið breytt með samningum frá 1. maí 1940. Eins og málið liggur nú fyrir, verður ekki fullyrt, að úrskurður gerðardómsins standi óhaggaður eftir sem áður. Stefnandi á rétt til að fá úr því skorið hér fyrir dómi, hvort samningurinn frá 1. maí 1940 hafi verið brotinn og gildir það jafnt fyrir því, þótt málningu í húsi háskólans sé nú lokið, þar sem ekki er útilokað, að það skipti máli fyrir hann að fá dómsúrlausn um það, hvort um brot af hálfu meistaranna hafi verið að ræða í sambandi við vinnu þessa. Samkvæmt framansögðu verður frávísunarkrafa stefnda ekki tekin til greina.

Því úrskurðast:

Frávísunarkrafa stefnda verður ekki tekin til greina.

Priðjudaginn 10. desember 1940.

Nr. 10/1940. **Málarasveinafélag Reykjavíkur**
gegn

Málarameistarafélagi Reykjavíkur.

Varadómari Sigurgeir Sigurjónsson í stað Sigurjóns Á. Ólafssonar.

Kjarasamningur milli málarameistara og málarasveina ekki talinn hafa áhrif á ákvæði áðurgerðra verksamninga meist-

aranna, þótt ákvæði kjarasamningsins yrðu ekki samrímd ákvæðum verksamninganna.

Dómur.

Með samningi, dags. 4. nóv. 1939, tók málarameistari Ósvaldur Knudsen að sér „málningu, sem framkvæmd verður nú í kjallara og fyrstu hæð háskólabyggingarinnar“, eins og það er orðað í samningnum, og með samningi, dags. sama dag, tekur Ludvig Einarsson, málarameistari, að sér „málningu, sem framkvæmd verður nú á 2. og 3. hæð háskólabyggingarinnar“. Málarasveinafélag Reykjavíkur taldi það brot á samningi þess við Málarameistarafélag Reykjavíkur, dags. 14. júní 1939, að tveir eða fleiri meðlimir í meistarafélaginu tækju að sér verk í sömu nýbyggingu og krafðist þess, að ekki tæki nema einn málarameistari að sér málningarvinnu í háskólanum. Var atriði þessu skotið til gerðardóms, og féll úrskurður hans á þá leið, að kröfur sveinafélagsins voru ekki teknar til greina. Var gerðardómur þessi uppkveðinn 26. des. f. á. og hófst þá málningarvinna í háskólanum, og sáu ofangreindir málarameistarar um verkið. Í maí eða júní þ. á. var gerður kjarasamningur milli aðilja máls þessa, og gildir sá samningur frá 1. maí s. l. Er 13. gr. hans svo hljóðandi: „Heimilt skal málarameisturum að stofna til félags-skapar innan iðninnar, enda sé það skrásett firma, þó ekki fleiri en 2 saman, og skal stjórnunum beggja félaganna tilkynnt það með minnst mánaðar fyrirvara, enda undirriti þeir báðir sameiginlega kaupgjaldsskrá. Óheimilt er fleiri en einum meistara að vinna samtímis í sömu byggingu fyrir sama verkkaupa, nema um löglegt firma sé að ræða, sbr. fyrri málsgrein“. Er síðari hlutinn nýmæli í samningum félaga þeirra, er standa að máli þessu, og mun hafa verið sett inn í samninginn vegna niðurstöðu gerðardómsins um það, að framangreindum meisturum væri báðum heimilt að taka að sér verk í sömu byggingunni. Málningarvinna nefndra meistara í háskólanum stóð yfir til 15. júní þ. á. Einhverjar tafir munu hafa orðið á verkinu á þessum tíma. En hinn 17. júní var háskólinn vígður, svo sem alkunnugt er, og var þá nokkuð af byggingunni ómálað.

Næstu 3 mánuði, eða fram undir miðjan september s. l., var ekkert unnið að málningu í byggingunni, en þá byrjar

Ósvaldur Knudsen aftur að mála þar og málar þá það, sem eftir var af þriðju hæð hússins og nokkurn hluta kjallarans, og mun því verki hafa verið lokið um mánaðamótin október og nóvember s. l. Nokkru fyrir miðjan október, að því er virðist, tekur Ludvig Einarsson að mála hluta af kjallara hússins, og mun hann hafa lokið því verki um sama leyti og Ósvaldur lauk sínum hluta. Hinn 15. október s. l. sendir málarasveinafélagið kæru til málarameistarafélagsins vegna þess, að tveir málarameistarar máli þá samtímis í háskólabyggingunni. Þeir Ósvaldur og Daniel annars vegar, en þeir eru í félagi, og Lúdvig Einarsson hins vegar. Telur sveinafélagið, að þetta sé brot á gildandi samningi milli félaganna. Ekki verður séð, að meistarafélagið hafi sinnt þessari kæru, en nokkur bréfaskipti fóru fram milli Ludvigs og sveinafélagsins, er nánar verður vikið að síðar. En þar mótmælir Ludvig því, að vinna hans í háskólabyggingunni, samhliða vinnu Ósvalds þar, fari í bág við samning félaganna.

Þessum undirtektum vildi Málarasveinafélag Reykjavíkur ekki una og höfðaði mál þetta með stefnu, dags. 4. nóv. þ. á., gegn Málarameistarafélagi Reykjavíkur. Eru dómkröfur stefnanda þær, að stefnda sé talið óheimilt að láta fleiri en einn meistara vinna samtímis í sömu byggingu hjá sama verktaka, nema í samræmi við 13. gr. núgildandi samnings milli aðilja máls þessa, og að það verði dæmt brot á nefndum samningi, að málarameistarafirmað Ósvaldur og Daniel annars vegar og Ludvig Einarsson málarameistari hins vegar, unnu samtímis í háskólabyggingunni í s. l. október. Þá krefst stefnandi málskostnaðar úr hendi stefnda kr. 200.00. Stefndi krefst sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans, samkvæmt mati dómsins.

Stefnandi rökstyður kröfur sínar með því, að samkvæmt 13. gr. núgildandi kjarasamnings milli hans og stefnda sé óheimilt að fleiri en einn málarameistari vinni samtímis í sömu byggingu fyrir sama verkkaupa, nema um skrásett firma sé að ræða. Gildi samningur þessi frá 1. maí þ. á. Nú hafi eitt málarameistarafirma, Ósvaldur og Daniel annars vegar og málarameistarinn Ludvig Einarsson hins vegar, unnið samtímis í háskólabyggingunni fyrir sama verkkaupa eftir 1. maí s. l. Hafi málarasveinafélagið látið það afskiptalaust að því er snertir vinnu þá, er unnin var til 15. júní s. l.,

en vilji nú ekki hlíta áframhaldandi broti á gerðum samningum, að því er varðar haustvinnuna í háskólabyggingunni, enda hafi þá hafizt nýr þáttur í málningarvinnunni í nefndri byggingu, því hinum upphaflegu samningum milli málarameistaranna og byggingarnefndar háskólans um málningu á oftnefndri byggingu hafi verið fullnægt, er verkinu lauk 15. júní s. l. Hafi verið um nýja samninga að ræða, að því er varðaði vinnu þá, er unnin var í haust, í september og október, og því tvímælalaust skylda meistaranna að taka þá fullt tillit til ákvæða 13. gr. núgildandi kjarasamnings málsaðilja.

Stefndi hefir í flutningi málsins tjáð sig sammála framangreindum skilningi stefnanda á ákvæðum 13. gr. núgildandi samnings milli aðilja máls þessa, og telur hann, að stefnanda sé þess engin þörf að fá dómsúrlausn um það atriði. En með því að ekki verður fullyrt, að það skipti engu máli fyrir stefnanda að fá dómsúrlausn um kröfu sína að þessu leyti, og skilningur hans á greindum ákvæðum greinarinnar kemur heim við efni og orðalag hennar, ber að taka kröfu hans að þessu leyti til greina.

Stefndi mótmælir því hins vegar eindregið, að málarameistarafélagið sem heild, eða einstakir meðlimir þess, hafi brotið 13. gr. núgildandi samnings milli aðilja máls þessa með framkvæmd á málningarvinnu í húsi háskólans, og krefst hann sýknu af þeim kröfulið stefnanda. Byggir hann sýknukröfu sína á því, að samkvæmt áðurnefndum samningum þeirra Ósvalds og Ludvigs, dags. 4. nóv. 1939, hafi þeir tekið að sér alla málningarvinnu í húsi háskólans. Nú hafi gerðardómurinn skorið úr um rétt meistaranna til þessa verks, og geti síðari samningsákvæði milli meistarafélagsins og sveinafélagsins ekki leitt til þess, að fella þyrfti úr gildi áðurgerða verksamninga þeirra. Heldur stefndi því fram, að málning sú, er framkvæmd var s. l. haust í háskólabyggingunni, og lýst er að framan, sé beint áframhald þeirrar vinnu, er unnin var þar fyrrihluta ársins, því haustvinnan sé framkvæmd samkvæmt áðurnefndum verksamningum og til fullnægingar þeim.

Þegar gengið var frá samningum milli aðilja máls þessa s. l. vor og 2. másl. 13. gr. tekinn upp í þá, var ekki gerður neinn áskilnaður af hálfu sveinafélagsins um það, að áðurgreindum málarameisturum væri óheimilt að halda áfram vinnu samkvæmt samningunum frá 4. nóv., þar til því verki

væri lokið. Var þeim því heimilt að halda verkinu áfram á sama hátt og áður hafði verið, meðan þeir voru að inna af hendi skyldur sínar samkvæmt þeim samningum. Koma þá til athugunar þær staðhæfingar stefnanda, að nýtt verk hafi hafizt, er byrjað var að mála á ný í september s. l. Ekki verður fallizt á þá skoðun stefnda, að með verksamningnum frá 4. nóv. f. á. hafi verið samið um alla málningu í húsi háskólans. Eins og getið er um í upphafi dóms þessa, taka þar greindir meistarar að sér þá „málningu, sem framkvæmd verður nú“ eins og það er orðað og verður að telja, að þetta ákvæði feli í sér fyrirvara um það af hálfu verkkaupa, að honum sé ekki skylt að láta framkvæma málningu á öllu húsinu þá þegar, heldur eigi verksali aðeins rétt til þeirrar vinnu, er verkkaupi lætur framkvæma í fyrstu atrennu. Þegar verkinu lýkur 15. júní þ. á., verður fullkomið hlé á málningarvinnu í háskólabyggingunni í þrjá mánuði.

Í bréfi, sem Lúdvig Einarsson skrifar málarasveinafélaginu 15. okt. s. l. í tilefni af því, að honum hefir borizt til eyrna, að félagið teldi það brot á gildandi samningum milli aðilja máls þessa, ef þeir Ósvaldur ynnu samtímis í háskólabyggingunni, vekur hann athygli á því, „að verk það, sem nú er verið að vinna í háskólanum, er ekki unnið fyrir sama verkkaupa, heldur eru þeir tveir, sem fyrir verkið eiga að greiða“. Enn fremur segir í sama bréfi: „Nú í haust var afráðið, að öll háskólabyggingin skyldi tekin til notkunar, og var farið fram á það við mig, að ég lyki við málningu á efstu hæð hússins“. Og í bréfi til sama félags 19. okt. endurtekur hann þá fullyrðingu sína, að verkkauparnir séu nú tveir, ríkissjóður annars vegar, en háskólinn og stúdentagarðurinn hins vegar. Loks má geta þess, að framkvæmd málningarinnar s. l. haust varð sú, að Ósvaldur málaði efstu hæðina og nokkurn hluta kjallarans, en Lúdvig aðeins nokkurn hluta kjallarans.

Með tilvísun til framanritaðs verður að telja, að nægar líkur hafi verið færðar því til sönnunar, að þáttaskipti hafi orðið s. l. sumar að því er varðar málningu í háskólabyggingunni, þannig, að vinnan í september- og októbermánuði s. l. hafi ekki verið unnin samkvæmt verksamningunum frá 4. nóv. 1939. Málarameisturunum bar því sem meðlimum málarameistarafélagsins að taka tillit til 13. gr. oftnefnds kjarasamnings milli félaganna við framkvæmd vinnunnar

og var óheimilt samkvæmt henni, að þeir Ósvaldur og Ludvig ynnu báðir samtímis í háskólabyggingunni hjá sama verkkaupa. Í flutningi málsins deildu aðilar um það, hvort verkkaupar væru einn eða fleiri, að því er haustvinnuna varðar, en í munnlegum flutningi málsins verða þeir loks ásáttir um það, að verkkaupi hefði raunverulega aðeins verið einn. Telja verður sannað, að þeir Ósvaldur og Ludvig hafi unnið samtímis í nefndri byggingu. Var það brot á 13. gr. oftnefnds samnings milli aðilja máls þessa, er nú er í gildi, og ber því að taka kröfu stefnanda að þessu leyti til greina.

Eftir atvikum þykir rétt að láta málskostnað falla niður.

Því dæmist rétt vera:

Samkvæmt 13. gr. kjarasamnings þess milli aðilja máls þessa, er gildir frá 1. maí 1940, er óheimilt að fleiri en einn málarameisteri vinni samtímis í sömu byggingu hjá sama verkkaupa, nema um skrásett firma málarameistara sé að ræða, enda séu ekki fleiri en 2 meistarar saman um firmað. Það var því brot á nefndri grein, að málarameistararnir Ósvaldur Knudsen og Ludvig Einarsson unnu samtímis í háskólabyggingunni í síðastliðnum októbermánuði.

Málskostnaður falli niður.

Laugardaginn 14. desember 1940.

Nr. 4/1939. **Alþýðusamband Íslands f. h. Verklýðsfélagsins Baldurs á Ísafirði**

gegn

Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Íshúsfélags Ísfirðinga.

Deilt um það, hvort tiltekin vinna á Ísafirði falli undir ákvæði kjarasamnings um út- og uppskipunarvinnu.

Dómur.

Í samningi milli verklýðsfélagsins Baldurs á Ísafirði og atvinnurekenda þar, dags. 21. maí 1938, segir í 1. gr. e-lið, að kaup karla skuli vera: „Við alla upp- og útskipun nema

losun fiskskipa í dagvinnu kr. 1.55 á klst.“. En dagvinna skal annars greiðast með kr. 1.30 pr. klst. Íshúsfélag Ísfirðinga hefir með höndum hraðfrystingu fisks. Þegar hann er fluttur burt úr húsum félagsins til skips, er tilhögun vinnunnar sú, að hinn hraðfrysti fiskur, sem yfirleitt er í kössum, er tekinn úr hlöðum í íshúsinu. Kössunum er síðan staflað á lausa hlera á flutningabílum. Þegar bílarnir koma að skipshlið, er krók skipsvinduvirsins krækt í hlerana og þeir fluttir um borð í skipið með kössunum á. Er ágreiningurinn í máli þessu um það, hvort verkamönnum þeim, er vinna að því að setja kassana á bílana í frystihúsinu, beri kr. 1.55 um klukkustund eða hvort þeir eigi aðeins að fá kr. 1.30 um klst.

Stefnandi, Alþýðusamband Íslands f. h. verklyðsfélagsins Baldurs, sem hefir höfðað mál þetta með stefnu, dags. 10. maí f. á., gerir þær dómkröfur, að stefndi, Vinnuveitendafélags Íslands f. h. Íshúsfélags Ísfirðinga, verði skyldaður til þess, að greiða samkv. e-lið 1. gr. framannefnds sammings fyrir þá vinnu, að setja fiskassana á bifreiðarnar, svo sem lýst er hér að framan, kr. 1.55 um klst. Miðar hann dómkröfu sína við 1. desember 1938 eða síðari tíma, eftir mati dómsins, og krefst viðurkenningar á þessari skyldu stefnda til þess að greiða samkvæmt ofangreindum e-lið 1. gr. fyrir nefnda vinnu meðan samningurinn frá 21. maí 1938 er í gildi. Þá krefst hann og málskostnaðar úr hendi stefnda eftir mati dómsins.

Stefndi krefst sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans, eftir mati dómsins. Til vara krefst hann þess, að skylda stefnda til greiðslu samkvæmt nefndum sammingslið, yrði aðeins talin gilda frá dómsuppsögn.

Stefnandi byggir kröfur sínar á því, að vinnan við að setja kassana á bílana sé útskipunarvinna, og beri því að greiða fyrir hana samkvæmt því. Sé það föst venja á Ísafirði, og enda sammingsbundið, að greiða slíka vinnu sem þessa með útskipunarkaupi. Þetta hafi stefndi líka viðurkennt með því að greiða þannig fyrir þessa vinnu, bæði fyrir og eftir 21. maí 1938, þar til í nóvember 1938. En þá hafi hann fyrst kippt að sér hendinni með þessar greiðslur.

Stefndi heldur því hins vegar fram, að vinna sú, er hér um ræðir, sé ekki útskipunarvinna, og sé hann því ekki skuldbundinn til þess að greiða fyrir hana nema venjulegt

dagvinnukaup, kr. 1.30 pr. klst. Telur stefndi, að því aðeins gæti hér verið um útskipunarvinnu að ræða, að hann annað-ist alla vinnu við flutning fiskkassana úr húsi og til þess, er þeim væri komið fyrir í skipinu. Heldur hann því eindregið fram, að venjan sé einmitt sú á Ísafirði, að það sé ekki talin útskipunarvinna þar, þegar sendandi vöru hefir ekki önnur afskipti af flutningi hennar til skips en að setja hana á bíl eða vagn í húsi eða á geymslustað. Hafi það verið án vitundar forráðamanna stefnda, að starfsmönnum hans var greidd nefnd vinna með útskipunarvinnukaupi þrisvar sinnum sumarið 1938, og hafi því verið hætt undir eins og gjaldkeri félagsins veitti þessum greiðslum eftirtekt.

Samningur málsaðilja frá 21. maí 1938 inniheldur ekki neina skilgreiningu á því, hvað sé upp- eða útskipunarvinna. En af vottorðum þeim, sem lögð hafa verið fram frá ýmsum fyrirtækjum á Ísafirði, er ljóst, að sú venja ríkir þar, að það skuli talin útskipun, þegar sami aðili annast flutning vöru úr húsi eða geymslustað og um borð í flutningaskip og hleðslu þar. Er þá greitt fyrir vinnuna með skipavinnukaupi, eins og hærra kaupgjaldið er þar nefnt, hvort sem um vinnu í skipi er að ræða eða vinnu við hleðslu bíla eða vagna í geymsluhúsi eða geymslustað. Eru aðiljar og sammála um þetta. Aftur á móti eru skiptar skoðanir um það, hver venjan sé, þegar svo stendur á, sem um ræðir í máli þessu, að einn aðili sér um flutning vöru að skipshlið, eða aðeins hleðslu hennar á flutningateki í geymsluhúsi eða geymslustað, en annar sér um að koma henni um borð í skip og hleðslu hennar þar. Í máli þessu hafa 5 atvinnurekendur á Ísafirði vottað, að það væri venja þar, að greiða aðeins venjulegt dagkaup, þegar svo stæði á sem hér, að útflytjandi vöru kæmi henni aðeins að skipshlið. En 2 atvinnurekendur kveðast fylgja þeirri venju að greiða skipavinnukaup fyrir það að setja vörur á bíla eða vagna á geymslustað, þó þeir sjái aðeins um flutning hennar að skipshlið. Tjáir annar þessara tveggja sig hafa fylgt þessari reglu frá árinu 1928, en hinn frá 1936, en til þess tíma hafi mjög sjaldan verið um slíka vinnu að ræða hjá sér. Loks hefir einn atvinnurekandi gefið vottorð um þetta atriði, en vitnisburður hans er ekki svo ljós að séð verði með öruggri vissu, hvaða reglu hann hefir fylgt um þetta. Í eldri samningum milli verklýðsfélagsins og atvinnurekenda þarna er ekki að finna skilgreiningu á

þessu atriði, sem hér er deilt um. Það er því ekki hægt að byggja greiðsluskyldu stefnda á því einu, að föst og almenn venja hafi myndast um það, að telja það útskipun, þegar svo stendur á, sem í máli þessu getur. Kemur þá til athugunar, hvort stefndi hefir á annan hátt bundist skyldu til þess að greiða framangreinda vinnu samkvæmt e-lið 1. gr. samningsins frá 21. maí 1938. Gjaldkeri Íshúsfélagsins hefir í málarekstri þessum upplýst, að félagið hafi fyrir 21. maí 1938 greitt útskipunarkaup fyrir vinnu þá, er um ræðir í máli þessu, en þá um skeið virðast ekki hafa verið gerðir sérstakir samningar milli stefnanda máls þessa og atvinnurekenda á Ísafirði. Þá er það og upplýst í máli þessu, að eftir 21. maí 1938 greiddi stefndi strax útskipunarkaup fyrir framangreinda vinnu, og telur gjaldkeri félagsins, að svo hafi verið um þær útskipanir, er áttu sér stað mánuðina júní til október 1938, að þeim meðtöldum. Með tilliti til þess, að stefndi hafði þegar fyrir 21. maí 1938 greitt útskipunarkaup fyrir samskonar vinnu og þá, er hér ræðir um, og hélt áfram þeirri reglu fyrirvaralaust fyrstu mánuðina eftir að nefndur samningur var gerður, mátti stefnandi ganga út frá því, að það greiðslufyrirkomulag skyldi gilda hjá Íshúsfélaginu meðan samningurinn væri í gildi, og það því fremur, sem tvö önnur fyrirtæki á staðnum fylgdu þá þessari reglu og höfðu fylgt henni undanfarin ár, annað frá 1928 en hitt frá 1936, eins og að framan greinir. Það verður því að taka til greina þá kröfu stefnanda, að stefnda sé skylt að greiða fyrir vinnu þá, sem um er deilt í máli þessu og að framan er lýst, samkvæmt e-lið 1. gr. samningsins frá 1938, meðan hann er í gildi milli málsaðilja.

Stefndi hefir gert þá varakröfu, að greiðsluskylda hans miðist við seinni tíma en 1. des. 1938. Útskipanir á hraðfrystum fiski frá stefnda fóru fram 26. nóv. og 10. des. 1938, og er það þá, sem hann greiðir almennt dagkaup fyrir að setja kassana á bílana. Síðan mun ekki hafa verið fluttur út fiskur frá stefnda fyrr en seint í febrúar 1939. Hinn 20. febrúar 1939 kvartar stefnandi yfir þessu við stefnda og krefst leiðréttingar. Og hinn 27. s. m. svarar stefndi og neitar að hafa í nokkru brotið gerða samninga. Ekki er upplýst, að óhæfilegur dráttur hafi á því orðið, að stefnandi kæmi fram með aðfinnslur sínar, eftir að honum var orðið kunnugt um, að stefndi greiddi lægra kaupið, enda liða þarna svo

fullir tveir mánuðir, að enginn útflutningur á sér stað frá stefnda. Það er hins vegar aðfinnsluvert, að stefnandi skuli draga það frá 27. febrúar til 10. maí 1939 að framfylgja kröfu sinni til dóms, úr því að hann kaus að fara þá leiðina. En ekki þykir þó, eins og hér stendur á, ástæða til þess, að láta það varða missi réttinda til útskipunarvinnukaups á þessu tímabili, enda er hér um einstök tilfelli að ræða en ekki samfellda vinnu. Þykir því mega miða greiðsluskyldu stefnda að þessu leyti við 1. des. 1938, svo sem stefnandi hefir krafizt.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Á máli þessu hefir orðið allmikill dráttur. Stafar hann að verulegu leyti af því, að allra gagna hefir orðið að afla vestur á Ísafirði, og hafa þar oftsinnis farið fram vitnaleiðslur í því. Í janúarmánuði þ. á. fór fram munnlegur málflutningur í máli þessu, en að honum lóknum óskaði rétturinn eftir frekari upplýsingum. Stefnandi hafði þá frest í málinu til frekari gagnasöfnunar frá 16. jan. til 14. maí þ. á., og svo síðar frá 11. júní til 17. september þ. á. Þessir löngu frestir stefnanda hafa ekki verið nægilega réttlættir og verður að átelja drátt þennan. Loks hefir orðið nokkur dráttur á því, að mál þetta yrði nú flutt munnlega vegna veikinda umboðsmanns stefnda.

Því dæmist rétt vera:

Stefndi, Íshúsfélag Ísfirðinga, skal greiða samkvæmt e-lið 1. gr. samningsins frá 21. maí 1938, fyrir þá vinnu, þegar fiskkössum er hlaðið á flutningatæki í húsi hans til útflutnings, svo sem að framan greinir, og um er deilt í máli þessu. Skal þessi greiðsluskylda stefnda gilda frá 1. desember 1938.

Málskostnaður falli niður.

Þriðjudaginn 17. desember 1940.

Nr. 12/1940. **Málarasveinafélag Reykjavíkur**
gegn

Málarameistarafélagi Reykjavíkur.

Varadómari Jón hrm. Ásbjörnsson í stað Kjartans Thors.

Ákvæði kjarasamnings milli málarameistara og málarasveina í Reykjavík um skyldu meistaranna til þess að nota eingöngu meðlimi sveinafélagsins til verka, sem tilheyra málaraíðninni, ekki talin gilda ef verk er framkvæmt utan Reykjavíkur og Seltjarnarness.

Dómur.

Í samningi, sem gerður var milli Málarasveinafélags Reykjavíkur og Málarameistarafélags Reykjavíkur s. l. vor og gildir frá 1. maí 1940, er 9. greinin svo hljóðandi:

„Málarameistarafélag Reykjavíkur skuldbindur meðlimi sína til að nota eingöngu meðlimi Málarasveinafélags Reykjavíkur til allra verka, sem málaraíðninni tilheyra (samkvæmt núgildandi lögum). Einnig skuldbinda þeir sig til að nota til vinnu aðeins sína en ekki annara nemendur. Skytt er meisturum að hafa ekki færri en 1 svein í nýbyggingu, sé sveinn fyrir hendi“.

Málsaðiljar deila um það, hvort ákvæði nefndrar greinar gildi einnig um vinnu utan Reykjavíkur og Seltjarnarness-hrepps.

Í máli þessu, sem höfðað er af Málarasveinafélagi Reykjavíkur með stefnu, dags. 23. f. m., gegn Málarameistarafélagi Reykjavíkur, gerir stefnandi þær dómkröfur, að viðurkennt verði, að framangreind 9. gr. verði talin taka til allrar málara-vinnu, sem meðlimir Málarameistarafélags Reykjavíkur taka að sér, hvar sem er á landinu, og að þeim sé því óheimilt að nota aðra en féлага Málarasveinafélags Reykjavíkur til slíkrar vinnu. Þá krefst stefnandi málskostnaðar að skaðlausu eftir mati dómsins.

Stefndi hefir krafizt sýknu af kröfum stefnanda og heldur því fram, að ákvæði nefndrar 9. gr. eigi aðeins við um þá vinnu, sem unnin er innan Reykjavíkur og Seltjarnarness-

hrepps. Þá krefst hann og málskostnaðar úr hendi stefnanda eftir mati dómsins.

Stefnandi byggir kröfur sínar á því, að samkvæmt framannefndri 9. gr. sé ljóst, að hún eigi við alla málaraðvinnu, er málarameistararnir láti framkvæma, hvar sem er á landinu. Nú hafi það mjög tíðkæpt s. l. haust, að málarameistarar, er tóku að sér málningu á hermannaskálum Breta utan Reykjavíkur, hafi notað til þeirrar vinnu bæði ófaglærða menn og aðra, sem ekki voru meðlimir málarasveinafélagsins. Við þetta vilji stefnandi ekki una, og sé því mál þetta höfðað til þess að fá úr þessu skorið, þar sem stefndi hafi ekki viljað fallast á þessa skoðun stefnanda.

Stefndi telur hins vegar, að það hafi aldrei verið tilætlunin, að 9. gr. samningsins gildi um vinnu, sem unnin væri utan Reykjavíkur og Seltjarnarnesshrepps. Það hafi og verið svo í framkvæmdinni, að málarameistarar hafi undanfarin ár, þrátt fyrir samskonar ákvæði í þágildandi samningum, átölulaust af hálfu stefnanda notað aðra en meðlimi í Málarasveinafélagi Reykjavíkur við málningarvinnu utan Reykjavíkur og Seltjarnarnesshrepps.

Ekkert hefir komið fram í máli þessu um það, að rætt hafi verið um það við samningagerðir undanfarinna ára milli aðilja máls þessa, að ákvæði 9. gr. í núgildandi samningi aðilja skyldi vera svo viðtækt, er stefnandi vill vera láta, en sú grein hefir staðið óbreytt í samningum þeirra a. m. k. síðan 1. maí 1937. Hins vegar er það upplýst í málinu, og enda viðurkennt af stefnanda, að til s. l. hausts hafi það verið látið með öllu afskiptalaust, bæði af forráðamönnum stefnanda og einstökum meðlimum sveinafélagsins, þótt meðlimir meistarafélagsins hefðu í þjónustu sinni og létu vinna að allskonar málningarvinnu utan Reykjavíkur og Seltjarnarnesshrepps, menn, sem ekki voru meðlimir í sveinafélaginu. Má telja sannað, að slíkt hafi þráfaldlega komið fyrir. Þá hafa nokkrir meðlimir sveinafélagsins vottað, að það væri fyrst s. l. haust, sem sá skilningur hefði verið hafður uppi, að skuldbindingar meistaranna samkvæmt nefndri 9. gr. næðu til vinnu, sem unnin væri utan Reykjavíkur og Seltjarnarnesshrepps, og enn fremur hafa þeir vottað, að skrifstofustjóri Sveinasambandsins, en málarasveinafélagið er meðlimur þess, hafi s. l. ár gefið tilteknum málarasveini þær upplýsingar, að nefnt samningsákvæði væri ekki því til

hindrunar, að hann ynni með svo kölluðum hjálparmönnum utan ofan nefndra staða, og hefir þessum vottorðum sveinanna ekki verið mótmælt. Þar sem framkvæmd oftnefndrar 9. gr., sem hér er deilt um, hefir undanfarin ár og athugasemdalaust af hálfu forráðamanna eða meðlima stefnda verið sú, sem lýst er hér að framan, verður að telja, að skilningur stefnda á nefndri 9. gr. sé réttur. Ber því að taka sýknukröfu hans til greina.

Eftir þessum málsúrslitum þykir rétt, að stefnandi greiði stefnda kr. 75.00 í málskostnað.

Því dæmist rétt vera:

Stefndi, Málarameistarafélag Reykjavíkur, á að vera sýkn af kröfum stefnanda, Málarasveinafélags Reykjavíkur, í máli þessu.

Stefnandi greiði stefnda kr. 75.00 í málskostnað innan 15 daga frá birtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Mánudaginn 23. desember 1940.

Nr. 13/1940. **Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Félags íslenzkra iðnrekenda**
gegn

Alþýðusambandi Íslands f. h. Iðju, félags verksmiðjufólks í Reykjavík.

Varadómari hrm. Jón Ásbjörnsson í stað Kjartans Thors.

Ekki talið leiða til ógildingar á uppsögn stéttarfélags á kjarasamningi, að félagið hafði ekki, innan tilskilins tíma, sent gagnaðilja kröfur til breytinga á samningi þeim, er upp var sagt, með því að drátturinn væri réttlætanlegur vegna sérstakra ástæðna.

Dómur.

Þann 22. desember 1937 var undirritaður kjarasamningur milli Félags íslenzkra iðnrekenda og félagsins Iðju (félags verksmiðjufólks). Fyrri mgr. 18. gr. þessa samnings er svo hljóðandi:

„Samningurinn gildir frá 1. janúar 1938, og skal hann vera í gildi þar til annar hvor aðili segir honum upp fyrir áramót, með minnst þriggja mánaða fyrirvara. Áður en hálfur mánuður er liðinn af uppsagnartímanum skal sá aðili, sem tilkynnir uppsögn sína, hafa lagt fram við gagnaðilja kröfur sínar til breytingar á gildandi samningum, og áður en einn mánuður er liðinn, skulu samningsaðiljar eiga fund saman um þau atriði“.

Með bréfi, dags. 28. október þ. á., tilkynnir 5 manna nefnd, er Iðja hafði kosið til þess að segja upp téðum samningi og semja að nýju, Félagi ísl. iðnrekenda, að félagsfundur í Iðju hafi ákveðið að segja upp frá 1. janúar 1941 „þeim ákvæðum samnings félagsins við atvinnurekendur, er fjalla um kaupgjald félagsfólks“. Jafnframt æskir nefndin þess, að hefja samningaumleitanið hið fyrsta við Félag ísl. iðnrekenda. Þessu bréfi svarar Félag íslenskra iðnrekenda með bréfi, dags. 5. nóv. þ. á., og tilkynnir þar, að félagið hafi kosið þriggja manna samninganefnd.

Með bréfi, dags. 22. nóvember s. l., er Iðju tilkynnt af samninganefnd iðnrekenda, að þar sem nefndinni hafi ekki enn þá borizt neinar kröfur til breytinga á kjarasamningnum, sem sagt var upp með bréfi, dags. 28. október, og hinn samningsbundni frestur til þess að leggja þær fram samkvæmt 18. gr. samningsins væri liðinn, þá telji samninganefndin fyrrgreinda uppsögn ógilda og kaupgjaldsákvæði kjarasamningsins frá 22. desember 1937 ekki falla úr gildi um næstu áramót og því bindandi fyrir báða samningsaðilja a. m. k. allt árið 1941. Þessum skilningi mótmælir Iðja í bréfi, dags. 28. nóvember s. l., og skírskotar í því efni til 12. töluliðs 2. gr. laga nr. 51 12. febrúar 1940, um gengisskráningu og ráðstafanir í því sambandi.

Með stefnu, dags. 6. þ. m., höfðar Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Félags ísl. iðnrekenda mál þetta og gerir þær réttarkröfur: *aðallega* að viðurkennt verði með dómi, að framangreind uppsögn félagsins „Iðju“ í áðurnefndu bréfi til Félags ísl. iðnrekenda, dags. 28. október s. l., á nefndum samningi, dags. 22. des. 1937, frá 1. janúar n. k. að telja, skuli teljast *að öllu leyti ógild*, en *til vara*, að viðurkennt verði með dómi, að uppsögnin verði aðeins talin gild að því er snertir c-lið 2. gr. fyrrnefnds samnings. Þá krefst stefnandi málkostnaðar eftir mati dómsins.

Stefndi, Alþýðusamband Íslands f. h. Iðju (félags verksmiðjufólks), krefst sýknu af aðalkröfu stefnanda, en að varakröfunni verði vísað frá dómi, svo krefst hann og málskostnaðar af stefnanda, eftir mati dómsins. Loks krefst stefndi þess, að stefnandi verði sektaður fyrir ástæðulausa málshöfðun.

Aðaldómkröfu sína byggir stefnandi á því, að þar sem ákvæði 18. gr. téðs kjarasamnings mæli svo fyrir, að sá aðili, sem tilkynnir uppsögn, skuli, áður en hálfur mánuður sé liðinn af uppsagnartímanum, leggja fram kröfur sínar til breytinga á samningnum, þá hljóti vanræksla í því efni að valda því, að samningurinn framlengist óbreyttur, að öðrum kosti sé þetta ákvæði með öllu þýðingarlaust. Þá heldur stefnandi því fram, að ákvæði 12. töluliðs 2. gr. laga nr. 51/1940, sem heimilar uppsögn kaupgjaldsákvæða í kjarasamningum með tveggja mánaða fyrirvara, miðað við 1. janúar 1940, breyti engu í þessu efni, öll önnur ákvæði samninga um uppsögn standi óhöggð.

Stefndi hefir hins vegar haldið því fram, að ákvæði 18. gr. kjarasamningsins hafi eingöngu verið sett aðiljum til aðhalds um að hraða samningaumleitunum sínum, og geti vanræksla á því, að leggja fram kröfur til breytinga á samningi, á engan hátt valdið því, að uppsögn samningsins verði fyrir það ógild. Til þess að þannig verði litið á, hefði þurft að taka það skýrt fram í samningnum sjálfum, og það því fremur sem hér sé um nýmæli að ræða í kjarasamningnum. Þá telur stefnandi, að ákvæði 12. töluliðs 2. gr. laga nr. 51/1940 felli úr gildi öll sérákvæði kjarasamninga um uppsögn.

Rétturinn verður að fallast á þá skoðun stefnanda, að heimild 12. töluliðs 2. gr. laga nr. 51/1940 til þess að segja upp kaupgjaldsákvæðum, verði ekki skýrð á þann veg, að ef þar greind heimild sé notuð, þá falli jafnframt úr gildi önnur sérákvæði í kjarasamningnum, sem uppsögnina varða.

Hins vegar verður að líta svo á, að ákvæði það í samningi aðilja, sem hér um ræðir, sé miðað við venjulegar ástæður í þjóðfélaginu, en ekki slíkt ástand, sem nú ríkir, þegar verðlag á nauðsynjum, sem er hinn eðlilegi grundvöllur undir kaupgjaldskröfum verkamanna, breytist óðfluga. Um það leyti, sem samningar skyldu hefjast, stóð auk þess svo á, að kauplagsnefnd var í undirbúningi með nýjan grundvöll

undir útreikning á verðlagsbreytingum, en flest verklýðs-félög í landinu höfðu sagt upp kjarasamningum við atvinnu-rekendur og var í ráði að samríma kröfur þeirra sem mest innbyrðis. Félagi ísl. iðnrekenda mátti því vera það ljóst, að stefnda var óhægt um vik að koma fram með ákveðnar til-lögur um breytingar á kaupgjaldinu að svo stöddu. Þá var og eigi unnt að draga þá ályktun af athafnaleysi Iðju í þessu efni, að hún vildi falla frá uppsögn sinni á samningnum frá 22. des. 1937.

Samkvæmt því, sem að framan segir, verður rétturinn, vegna hinna sérstæðu kringumstæðna, að líta svo á, að van-ræksla félagsins Iðju á því að gera í tæka tíð ákveðnar kröfur um breytingar á oftnefndum samningi, sé ekki svo verulegt brot á núgildandi samningi. að það eigi að valda ógildingu á uppsögn hans, og verður því aðalkrafa stefn-anda ekki tekin til greina.

Fyrir varakröfu sinni hefir stefnandi fært þær málsástæð-ur, að ekki sé fyllilega ljóst, við hvaða ákvæði kjarasamn-ingsins sé átt í bréfi Iðju frá 28. október s. l. með orð-unum: „þeim ákvæðum samninga félagsins við atvinnu-rekendur, er fjalla um kaupgjald félagsfólks“, og sé því nauðsynlegt að fá úr því skorið, hvað uppsögnin sé viðtæk.

Við munnlegan flutning þessa máls hefir umboðsmaður stefnda lýst því yfir, að með framangreindum orðum sé átt við ákvæðin í c-lið 2. gr. samningsins. Þar sem þessi yfirlýsing, sem er í samræmi við varakröfu stefnanda, hefir fyrst verið gefin við flutning málsins, ber að taka til greina varakröfu stefnanda um, að viðurkennt verði með dómi réttarins, að uppsögn kjarasamningsins verði aðeins tekin gild að því er tekur til c-liðs 2. gr. samnings málsaðilja dags. 22. des. 1937.

Krafa stefnda um sekt á hendur stefnanda fyrir ástæðu-lausa málshöfðun verður ekki tekin til greina.

Eftir atvikum þykir rétt að málskostnaður falli niður.

Því dæmist rétt vera:

Uppsögn Iðju, félags verksmiðjufólks, dags. 28. okt. þ. á., á kjarasamningi frá 22. desember 1937 milli þess félags og Félags íslenzkra iðnrekenda, tekur aðeins til c-liðs 2. gr. þess samnings.

Málskostnaður falli niður.

Mánudaginn 23. desember 1940.

Nr. 14/1940. **Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Höjgaard & Schultz A/S**

gegn

Verkamannafélaginu Dagsbrún.

Varadómari hrm. Jón Ásbjörnsson í stað Kjartans Thors

Mál út af ágreiningi um uppsögn á kjarasamningi.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu dags. 6. þ. m. af Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. firmans Höjgaard & Schultz A/S gegn Verkamannafélaginu Dagsbrún í Reykjavík. Eru dómkröfur stefnanda þær, að það verði viðurkennt með dómi réttarins að ógild sé uppsögn stefnda dags. 29. okt. s. l., þar sem upp er sagt frá 1. jan. 1941 gildandi samningi milli aðilja máls þessa um flutning verkamanna til vinnustöðva við Hitaveitu Reykjavíkur frá Reykjavík til Reykja í Mosfellsveit. Þá krefst stefnandi og málskostnaðar úr hendi stefnda eftir mati dómsins.

Stefndi krefst sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Málavextir eru þessir:

Hinn 21. október 1939 var gerður munnlegur samningur milli Verkamannafélagsins Dagsbrúnar og firmans Höjgaard & Schultz A/S um það á hvaða tíma og hvaða stöðum þeir verkamenn skyldu mæta til vinnu, sem unnu við Hitaveitu Reykjavíkur, en nefnt firma hefur á hendi framkvæmd hennar. Var vegalengdinni frá Reykjavík til Reykja í Mosfellsveit skipt í þrjú svæði og voru samningsákvæðin mismunandi eftir því í hvaða svæði unnið var. Þenna munnlega samning staðfesti firmað Höjgaard & Schultz A/S með bréfi dags. 23. okt. f. á., en sem sent var þáverandi formanni Dagsbrúnar með bréfi dags. 8. nóv. f. á. Með bréfi dags. 22. nóv. f. á. staðfestir stefndi þenna samning með nokkrum breytingum þó, og er á þær fallt af firmanu með bréfi dags. 27. nóvember f. á. En í því bréfi er jafnframt stungið upp á því, að burtfarartími verkamanna héðan úr bænum, þegar unnið er á svæðinu frá „landamærunum“ við Grafarholt að

Reykjum, en hann var áætlaður mismunandi eftir því, hvar á svæðinu er unnið, skuli verða nokkur annar en tiltekið var í bréfi Dagsbrúnar frá 22. nóv. f. á. Er vinna hófst við hitaveituna s. l. vor virðist hafa verið fylgt uppástungum Højgaard & Schultz frá 27. nóv. f. á. um burtfarartíma þeirra verkamanna er unnu á því svæðinu, er fjærst var bænum. S. l. sumar lenti í stappi milli aðilja máls þessa út af burtfarartímanum og lauk þeim málum á þann veg, að 2. sept. s. l. gerðu þeir skriflegan framhaldssamning viðvíkjandi brottfarartíma, þegar verkamenn vinna á svæði því, er fjærst er Reykjavík, og er í samningi þessum vísað til bréfs stefnanda frá 27. nóv. f. á. en það má að öðru leyti telja loka- staðfestingu hinna eldri samninga.

Með bréfi dags. 29. okt. s. l. tilkynnir stefndi firmanu Højgaard & Schultz A/S að trúnaðarráð Dagsbrúnar hafi ákveðið að segja upp gildandi samkomulagi um flutninga verkamanna til vinnustöðva á leiðinni Reykjavík—Reykir í Mosfellssveit og vísar þar um til bréfaskipta aðilja í nóvember 1939 og samkomulags frá 2. sept. s. l. Jafnframt tilkynnir stefndi að lögmætur félagsfundur hafi samþykkt ákvörðun þessa og segir upp nefndum samningum frá og með 1. jan. 1941. Með bréfi dags. 1. nóv. s. l. mótmælir firmað Højgaard & Schultz að taka uppsögnina til greina og þar sem stjórn Dagsbrúnar vildi ekki fallast á þá skoðun stefnanda, höfðaði hann mál þetta til ógildingar uppsögninni og eru dómkröfur hans þær, sem að framan greinir.

Stefnandi byggir kröfur sínar fyrst og fremst á því, að framannefndur samningur hafi verið gerður fyrir ákveðið verk, alla framkvæmd hitaveitunnar frá Reykjavík að Reykjum í Mosfellssveit og sé því óuppsegjanlegur meðan það verk stendur yfir. En til vara telur hann, að ef samningurinn yrði talinn uppsegjanlegur yrði sú uppsögn að vera í samræmi við ákvæði 6. gr. laga nr. 80/1938 og með því að engin uppsagnarákvæði séu í samningnum sjálfum verði honum fyrst sagt upp með þriggja mánaða fyrirvara miðað við 2. sept. n. k., þar sem núgildandi samningur verði að teljast gjörður 2. sept. s. l., þegar framhaldssamningurinn var gerður. En stefnandi telur að ekki komi til mála að uppsagnarákvæði 12. liðs 2. gr. laga nr. 51 frá 12. febr 1940 geti átt hér við, þar sem ekki sé hér um slíkan samning að ræða, er nefnt lagaákvæði taki til.

Sýknukröfu sína byggir stefndur á því, að það beri aðeins að líta á frammanfnda samninga sem bráðabirgða samkomulag, er segja megi upp fyrirvaralaust hvenær sem er, þótt það sé hins vegar oft svo að slíkum bráðabirgðasamningum sé sagt upp með nokkrum fyrirvara. Sé því uppsögnin gild þegar af þeirri ástæðu.

Þá telur stefndur að þótt að fyrirvaralaus eða fyrirvaralítill uppsögn frammanfnds samnings væri talin óheimil þá leiddi þó ákvæði 12. liðs 2. gr. laga nr. 51/1940 til þess, að heimilt væri að segja upp þessum samningi með þeim uppsagnarfresti, er þar er settur, þar sem hann fjallar um kaup og kjör.

Með framangreindum bréfaskiptum málsaðilja í október og nóvember f. á. og samningi þeirra 2. sept. s. l. má telja að stofnast hafi milli þeirra skriflegur vinnusamningur samkv. 6. gr. laga nr. 80/1938. Er því ekki hægt að fallast á þá staðhæfingu stefnda að hér sé um bráðabirgðasamkomulag að ræða, sem segja megi upp fyrirvaralaust. Samningurinn inniheldur hins vegar ekki nein ákvæði um það til hve langs tíma hann gildi né heldur um það með hve löngum fyrirvara honum verði sagt upp. Engin þau ákvæði eru í honum, að dregin verði af þeim sú ályktun, að hann hafi átt að gilda fyrir allt verkið, þ. e. alla framkvæmd hitaveitunnar hversu lengi sem hún stæði yfir. En slíkt atriði er þess eðlis, að það hefði þurft að koma skýrt fram, ef tilætlun samningsaðiljanna var að samningurinn væri óuppsegjanlegur meðan framkvæmd hitaveitunnar stæði yfir. Er því ekki hægt að byggja ógildingu uppsagnarinnar á þessari ástæðu.

Kemur þá til athugunar sú varnarástæða stefnda að uppsögnin hafi verið heimil samkvæmt 12. lið 2. gr. laga nr. 51/1940. Á það verður þó ekki fallizt þar eð samningur sá, er hér um ræðir lýtur ekki að kaupgjaldi.

Eins og áður segir er samningur sá, er um ræðir í máli þessu vinnusamningur í merkingu 6. gr. laga nr. 80/1938. Hann inniheldur ekki nein ákvæði um uppsagnarfrest eða samningstíma. Samkvæmt framansögðu fellur hann ekki undir hin sérstöku uppsagnarákvæði laga nr. 51/1940. Ber því að fara eftir 6. gr. laga nr. 80/1938 um uppsögn á honum nema aðiljar komi sér saman um annað og verður að telja, að honum verði nú fyrst sagt upp með þriggja mánaða fyrirvara miðað við 2. sept. 1941. Var framangreind upp-

sögn stefnda dags. 29. okt. þ. á. því ógild og ber að taka kröfu stefnanda um ógildingu uppsagnarinnar til greina.

Eftir atvikum þykir mega láta málskostnað falla niður.

Því dæmist rétt vera:

Uppsögn verkamannafélagsins Dagsbrúnar, dags. 29. okt. þ. á., þar sem sagt er upp frá og með 1. jan. 1941 samningi félagsins við firmað Højgaard & Schultz, um flutning verkamanna til vinnustöðva við Hitaveitu Reykjavíkur á leiðinni frá Reykjavík til Reykja í Mosfellssveit, skal vera ógild.

Málskostnaður falli niður.

Sératkvæði Sigurjóns Á. Ólafssonar.

Ég skrifa undir með þeim fyrirvara, að ég get ekki fallið á þann skilning meiri hlutans á 12. lið 2. gr. laga nr. 51 frá 12. febrúar 1940, að uppsagnarheimildin taki aðeins til kaupgjaldsákvæða vinnusamninga. Þessu til stuðnings vísa ég til meðferðar málsins á Alþingi svo og þeirrar almennu reglu, að öll ákvæði vinnusamninga séu hvort öðru svo háð og bundin, að engin þeirra öðrum fremur verði talin kaupgjaldsákvæði.

Föstudaginn 14. febrúar 1941.

Nr. 1/1941. Vinnuveitendafélag Íslands
gegn

Alþýðusambandi Íslands.

Varadómari próf. Ísleifur Árnason í stað Hákonar Guðmundssonar.

Deilt um lögmæti verkfalls. Samúðarverkfall talið heimilt, en skylt að boða það með sama fyrirvara og önnur verkföll.

Dómur.

Málavextir eru þeir, að hinn 24. f. m. kl. 0,30 hóf Sjöfn, félag starfsstúlkna á veitingahúsum og skipum, að undan- genginni allsherjar atkvæðagreiðslu um þetta efni, vinnu- stöðvun hjá þeim veitingamönnum, sem eru félagar í Vinnu- veitendafélagi Íslands. Síðar sama dag lagði Alþýðusamband Íslands, með bréfi, fyrir matsveina, veitingaþjóna og hljóð- færaleikara að vinna ekki meðan deila starfsstúlkna stæði yfir á veitingastöðunum: Hótel Borg, Hótel Ísland og í Odd- fellowhúsinu, að því er það taldi samkvæmt heimild í 18. gr. laga um stéttarfélög og vinnudeilur nr. 80 frá 1938. Eftir fyrirmælum alþýðusambandsins lögðu þessir aðiljar síðan niður vinnu þennan sama dag. Vinnuveitendafélag Íslands telur umrædda vinnustöðvun matsveinanna, veitingaþjón- anna og hljóðfærleikaranna ólögmæta og hefur með stefnu, útgefinni 27. jan. s. l., höfað mál þetta fyrir félagsdómi og gert þær réttarkröfur:

1. Að viðurkennt verði með dómi, að 18. gr. laga nr. 80 frá 1938 sé rétt skilin þannig, að þar sé aðeins bannað þeim, sem eru í sama félagi eða sambandi og þeir, sem

verkfall hafa gert, að vinna þá vinnu, sem þeir hafa lagt niður, er verkfallið gerðu, og sérstaklega, að Alþýðusambandi Íslands hafi verið óheimilt að banna veitingaþjónum, matsveinum og hljóðfæraleikurum að vinna vinnu sína hjá veitingamönnunum í því tilfelli, sem framan er greint.

2. Að Alþýðusamband Íslands verði sektað fyrir brot á framangreindum lögum og
3. Að Alþýðusamband Íslands verði dæmt til þess að greiða málskostnað eftir mati dómsins.

Litur stefnandi svo á, að fyrrnefnda lagagrein beri að skilja á þann veg, að þar sé aðeins bannað að vinna þá vinnu, sem þeir hafa haft á hendi, er verkfall hafa gert, en hins vegar sé mönnum heimilt að halda áfram venjulegri eigin vinnu sinni, þó að þeir séu í sama stéttarsambandi og þeir, sem hafa hafið verkfall.

Stefndi hefur mótmælt framangreindum lagaskilningi stefnanda og kröfum hans, og gert eftirgreindar réttarkröfur:

1. Að viðurkennt verði með dómi, að 18. gr. laga nr. 80 frá 1938 sé rétt skilin þannig, að sérhver aðstoð meðlima þess félags eða sambands, sem að vinnustöðvun standa, sé óheimil, ef aðstoðin er til þess fallin að stuðla að því að afstýra vinnustöðvun, sem löglega hefur verið hafin, og að bann stefnda við vinnu þjóna, matsveina og hljóðfæraleikara á Hótel Borg, Hótel Ísland og Oddfellowhúsinu verði talið lögmætt.
2. Að sýknað verði af málskostnaðar- og sektarkröfu stefnanda og
3. Að stefnandi verði dæmdur til að greiða málskostnað eftir mati dómsins.

Eins og framangreindar dómkröfur beggja aðiljanna bera með sér, ganga þær að nokkru leyti í þá átt, að viðurkenndur verði með dómi ákveðinn, almennur skilningur á 18. gr. laga um stéttarfélög og vinnudeilur. Dómurinn telur sér hvorki rétt né skylt að taka slíka almenna afstöðu til skilnings á greininni, en tekur í þessu sambandi aðeins til athugunar, hvort ákvæði greinarinnar hafi heimilað stefnda að fyrirskipa matsveinum, veitingaþjónum, og hljóðfæraleikurum vinnustöðvun þá, sem að framan getur, eða ekki.

Að því er snertir skilning á ákvæðum nefndrar greinar, heldur stefndi því fram, að samstarf fyrrgreindra manna, sér-

staklega matsveina og veitingaþjóna annars vegar og starfsstúlkanna hins vegar, sé svo náð, að óhjákvæmilegt hafi verið fyrir þessa menn að grípa á ýmsan hátt inn í störf stúlkanna, eftir að þær lögðu niður vinnu. Ef þeir hefðu starfað í veitingahúsunum áfram, hefðu þeir ekki getað komið hjá, að stuðla að því með vinnu sinni, að hnekkja vinnustöðvun stúlkanna, og þar sem þeir séu meðlimir félaga í alþýðusambandinu, en það standi að vinnustöðvun starfsstúlkanna, hafi þetta verið óheimilt eftir nefndri 18. gr. Telur stefndi, að sér hafi því verið fyllilega heimilt, að fyrirskipa þeim að hætta að vinna í því skyni, að vinnustöðvun stúlkanna yrði virk.

Hefur stefndi leitt 3 matsveina sem vitni fyrir dómnum, einn frá hverju áður nefndra veitingahúsa. Hafa þeir hver fyrir sig borið það, að þeir hafi að einhverju leyti í störfum sínum farið inn á starfssvið stúlkanna meðan þeir unnu í veitingahúsinu, eftir að þær lögðu niður vinnu hinn 24. f. m.

Stefnandi hefur mótmælt framangreindri röksemdafærslu stefnda, svo og framburðum matsveinanna um það, að þeir hafi unnið nokkur störf umræddan dag, er verið hafi á verk-sviði starfsstúlkanna. En enda þótt matsveinarnir eða veitingaþjónarnir hafi að einhverju leyti farið inn á starfssvið stúlkanna, verða ákvæði oftnefndrar lagagreinar ekki skilin svo, að það hafi heimilað stefnda að banna þessum mönnum og hljóðfæraleikurunum, að inna af hendi sína venjulegu vinnu á veitingastöðunum. Hins vegar verður að telja, að stefndi hefði samkvæmt ákvæðum greinarinnar haft rétt til að banna þeim að vinna annað en venjuleg störf sín, en hvorki orðalag greinarinnar sjálfrar eða greinargerðar millipinganefndar þeirrar, er undirbjó lögin, veita heimild til viðtækari skýringar á henni. Samkvæmt framansögðu hefur því bann stefnda við allri vinnu matsveina, veitingaþjóna og hljóðfæraleikara á fyrrgreindum veitingastöðum ekki stoð í oftnefndri 18. gr. laga um stéttarfélag og vinnudeilur.

Í öðru lagi hefur stefndi haldið því fram, að honum hafi undir öllum kringumstæðum verið heimilt að láta félag matsveina, veitingaþjóna og hljóðfæraleikara hefja samúðarverkföll með starfsstúlkunum og það án fyrirvara, þar sem engin heimild sé til þess að heimta fyrirvara að því er samúðarverkföll snertir. Sé því vinnustöðvun þeirra lögmæt sem sam-

úðarverkfall, enda þótt svo yrði litið á, að hún væri ekki heimil eftir ákvæðum 18. gr.

Stefnandi hefur mótmælt því, að samúðarverkföll séu heimil, en þó svo væri, þá hafi hér ekki verið um slíkt verkfall að ræða.

Í lögunum um stéttarfélög og vinnudeilur er hvergi berum orðum á samúðarverkföll minnst, en þar sem slík verkföll voru tíðkuð áður en lögin voru sett og gagnályktun frá 3. tölulið 17. gr. bendir til þess, að þau geti átt sér stað, telur rétturinn þau heimil. Þá er það álit dómsins, að hinar almennu reglur í II. kafla laganna um framkvæmd vinnustöðvuna eigi og að ná til samúðarverkfalla, því að ástæður þær, er liggja til grundvallar þeim reglum, eigi engu síður við um slík verkföll. Má í því efni benda á greinargerð téðrar milliþinganefndar við 16. gr. laganna. Nú er upplýst, að vinnustöðvun matsveinanna, veitingaþjónanna og hljóðfæraleikaranna var fyrirskipuð og framkvæmd fyrirvaralaust. Var því ekki fylgt ákvæðum 16. gr. um það, að tilkynna sáttasemjara og þeim, sem vinnustöðvunin aðallega bendist gegn, vinnustöðvunina 7 sólarhringum áður en tilætlunin var að hún skyldi hefjast. Þegar af þessari ástæðu var umrædd vinnustöðvun því ekki hafin á lögmætan hátt sem samúðarverkfall.

Eftir því, sem að framan segir, verður þá að fallast á það hjá stefnanda, að stefnda hafi verið óheimilt að banna á þann hátt, sem gert var, veitingaþjónum, matsveinum og hljóðfæraleikurum að vinna venjulega vinnu sína á áðurgreindum veitingastöðum.

Að fenginni þessari niðurstöðu og þar sem stefndi átti framkvæði að hinni ólögmætu vinnustöðvun fyrrgreindra manna, þykir ekki verða hjá því komizt að sekta stefnda fyrir brot gegn ákvæðum laga nr. 80 frá 1938 um stéttarfélög og vinnudeilur, en að öllum málavöxtum athuguðum þykir rétt að dæma stefnda í lágmarkssekt eða kr. 50.00, er renni í ríkissjóð.

Eftir þessum úrslitum og öllum málavöxtum ber að dæma stefnda til þess að greiða stefnanda kr. 150.00 í málskostnað.

Því dæmist rétt vera:

Stefnda, Alþýðusambandi Íslands, var óheimilt að banna, eins og gert var, hinn 24. jan. 1941, veitingaþjónum, matsveinum og hljóðfæraleikurum að vinna venju-

lega vinnu sína á veitingastöðunum: Hótel Borg, Hótel Ísland og Oddfellowhúsinu.

Stefndi, Alþýðusamband Íslands, greiði 50 kr. sekt í rikissjóð.

Þá greiði stefndi Vinnuveitendafélagi Íslands kr. 150.00 í málskostnað.

Dómi þessum ber að fullnægja innan fimmtán daga frá birtingu hans að viðlagðri aðför að lögum.

Sératkvæði Sigurjóns Á. Ólafssonar.

Mál þetta er höfðað af Vinnuveitendafélagi Íslands gegn Alþýðusambandi Íslands með stefnu, útgefinni 27. f. m.

Tildrög máls þessa eru eftirfarandi svo sem viðurkennt er af málflutningsmönnum beggja málsaðila og sannað með eiðfestum framburði þriggja vitna.

Aðfaranótt og að morgni þess 24. f. m. hófu starfsstúlkur, sem eru meðlimir í starfsstúlknaflaganinu Sjöfn, verkfall hjá veitingamönnum, sem eru félagar í Vinnuveitendafélagi Íslands, þar á meðal hjá eigendum Hótel Íslands, Hótel Borgar og Oddfellowhússins, og skipta þessir þrír veitingastaðir einir máli í sambandi við málshöfðun þessa. Á Hótel Borg unnu 30 starfsstúlkur, á Hótel Ísland 11 og í Oddfellowhúsinu ca. 6. Allar þessar stúlkur lögðu niður vinnu, er verkfallið hófst. Eigendur þessara veitingahúsa hugðust hins vegar að halda rekstrinum áfram, enda þótt um 47 af starfsmönnum þeirra hefðu lagt niður vinnu. Á Hótel Borg var veitingasölun haldið opnum og gestir afgreiddir með venjulegum hætti, í Oddfellowhúsinu var veitingasölunum haldið opnum, gestir afgreiddir með venjulegum hætti og auk þess áformuð, undirbúin og haldin veizla með 150 gestum að kvöldi þess 24. f. m. Á Hótel Ísland var veitingasölunum að vísu lokað, en matur og annað afgreitt til hótélgesta á herbergjum hótelsins. Til þess að nefnd veitingahús gætu haldið áfram starfsemi sinni svo sem lýst hefur verið, var óhjákvæmilegt að einhver leysti af hendi starf stúlkanna, sem var í því fölgandi að annast um allar hreingerningar, allan þvott í eldhúsi á matarílátum og öðru, afhýðing kartaflna, tilbúning á the og kaffi, afgreiðslu til þjóna í bítiborð og annað slíkt. Til þess að unnin yrðu þessi störf stúlkanna, fóru nefnd veitingahús þessar leiðir: Á Hótel Borg, þar sem 5 stúlkur unnu venjulega í eldhúsi, kom húsmóðirin sjálf til starfa í eldhúsið ásamt tveim dætrum sínum, sem ekki höfðu unnið slík störf áður, auk þess sem matsveinn veitingahússins varð sjálfur að vinna að afhýðingu kartaflna, upphvotti á matarílátum og að þrifa eldhúsbörð, en þessi störf höfðu stúlkurnar eingöngu unnið áður. Þjónar veitingahússins afgreiddu sig sjálfir í bítiborði og sóttu matinn í eldhúsið. Á Hótel Ísland var annar matsveinninn kallaður tæpum tveim klukkustundum fyrr til starfs en venjulegt er, að morgni þess 24. f. m., til að vinna morgunverk stúlkanna, auk þess sem hann ásamt fyrsta matsveini annaðist allan upphvott matarílata, en það hafði hann aldrei gert áður. Eigandi Hótel Íslands kom sjálfur til vinnu í eldhúsi hótelsins að morgni þess 24. f. m. Í Oddfellowhúsinu komu bæði

húsmóðir og húsbóndi til starfs í eldhúsinu um morguninn er verkfallið hófst, og unnu störf stúlkanna, ásamt matsveininum, sem vann að því að þvo upp matarilát, þrifa borð og afhýða kartóflur. Vegna þess að óvenju mikið var að gera í Oddfellowhúsinu þennan dag vegna veizluhalds um kvöldið, voru fengnar konur utan úr bæ til snúninga og aðstoðar. Þjónar og matsveinar á þessum þrem veitingahúsum eru allir meðlimir í Matsveina- og veitingaþjónafélagi Íslands, og er félagið meðlimur Alþýðusambands Íslands.

Begar stjórn Alþýðusambandsins varð það ljóst, að eigendur veitingahúsanna héldu áfram rekstrinum eftir að verkfallið hófst, með því að láta menn, sem voru félagsbundnir í félagi innan Alþýðusambandsins, vinna störf stúlkanna, sem voru í verkfalli og aðstoða ófélagsbundna verkfallsbrjóta við störf þeirra, þá ákvað hún með skirskotun til 18. greinar laga nr. 80 frá 1938 að banna þjónum, matsveinum og hljóðfæraleikurum að halda áfram starfi sínu á Hótel Borg, Hótel Ísland og Oddfellowhúsinu. Síðari hluta dags þess 24. f. m. tilkynnti Alþýðusamband Íslands stéttarfélagum þessara aðila bann þetta, og lögðu þeir þá begar niður vinnu.

Vinnuveitendafélag Íslands leit svo á, að Alþýðusamband Íslands hefði ekki stoð fyrir banni sínu í 18. grein fyrrnefndra laga og telur vinnustöðvun þjóna, matsveina og hljóðfæraleikara óheimila. Hefur Vinnuveitendafélag Íslands höfðað mál þetta hér fyrir dómi til viðurkenningar á skilningi sínum á 18. gr. laga nr. 80/1938, refsingar á hendur Alþýðusambandi Íslands og greiðslu málskostnaðar. Eru kröfur Vinnuveitendafélags Íslands í málinu þessar:

1. Að viðurkennt verði, að 18. gr. laga nr. 80/1938 sé rétt skilin þannig, að þar sé aðeins bannað þeim, sem eru í sama félagi eða sambandi og þeir, sem verkfall hafa gert, að vinna þá vinnu, sem þeir hafa lagt niður, er verkfall gerðu, og sérstaklega að Alþýðusambandi Íslands hafi verið óheimilt að banna þjónum, matsveinum og hljóðfæraleikurum að vinna vinnu sína hjá veitingamönnum.
2. Að Alþýðusamband Íslands verði sektað fyrir brot á framangreindum lögum og dæmt til greiðslu málskostnaðar.

Skilningi sínum á 18. gr. og kröfum í málinu til stuðnings, telur stefnandi, að 18. gr. laga nr. 80/1938 sé óskiljanleg markleysa, eins og hún er orðuð, en að af greinargerð frumvarpsins í þinginu og umræðum um það þar megi ráða, að tilgangur greinarinnar sé sá einn, að banna félagsbundnum verkfallsbrjótum að vinna störf verkfallsmanna. Telur stefnandi, að hvorki þjónar, matsveinar né hljóðfæraleikarar hafi á nokkurn hátt farið inn á starfssvið stúlkanna, sem gert hafa verkfall, og að því hafi bann Alþýðusambandsins verið lögleysa.

Af hálfu Alþýðusambands Íslands hefur því verið haldið fram í málinu, að 18. gr. margnefndra laga bæri að skilja þannig, að óheimil sé sérhver aðstoð félagsbundinna manna, sem stuðlaði að því að afstýra verkfalli, sem félag þeirra eða annað félag í sama sambandi hafi löglega hafið. Þá telur Alþýðusambandið að þjónar, matsveinar og hljóðfæraleikarar hafi stuðlað að því að afstýra vinnustöðvun á starfssviði starfstúlkna með því sumpart sjálfir að vinna störf þeirra og sumpart með því að vinna í nánú samstarfi við verkfallsbrjóta, er gengu inn í störf stúlkanna, og með því að þjónar, matsveinar og hljóðfæraleikarar

séu eins og starfsstúlkurnar félagsbundnir í félagi innan Alþýðusambands Íslands, sem standi að verkfallinu, þá hafi þeim verið óheimilt að halda þannig áfram störfum og Alþýðusambandinu heimilt að skipa þeim að leggja niður vinnu. Hefur Alþýðusambandið krafizt þess, að öllum kröfum stefnandans verði hafnað og því tildæmdur málskostnaður.

Þá er því og haldið fram af hálfu Alþýðusambands Íslands, að vinnustöðvun matsveina, þjóna og hljóðfæraleikara hafi verið heimil fyrirvaralaus sem samúðarverkfall, þar eð Alþýðusambandi Íslands sé heimilt að fyrirskipa félögum innan sambandsins að hefja samúðarverkfall, þegar nauðsyn krefji, og til slíkra verkfalla þurfi engan fyrirvara. Af hálfu Vinnuveitendafélags Íslands er þessari skoðun mótmælt, og aðallega vegna þess, að öll samúðarverkföll séu óheimil, ef viðkomandi félag hefur gert vinnusamning við þann, sem verkfallið beinist gegn, en einnig er þessu mótmælt á grundvelli þess, að Alþýðusambandið hafi ekki heimild til að fyrirskipa samúðarverkföll og loks, að samúðarverkföll útheimti tilkynningarfyrirvara skv. 16. gr. laga nr. 80/1938.

Skulu nú kröfur og staðhæfingar málsaðilja athugaðar:

I. Um skilning aðilja á 18. gr. l. 80/1938.

Greinin er svo hljóðandi:

„Þegar vinnustöðvun hefur verið löglega hafin, er þeim, sem hún að einhverju leyti beinist gegn, óheimilt að stuðla að því að afstýra henni með aðstoð einstakra meðlima þeirra félaga eða sambanda, sem að vinnustöðvuninni standa.“

Orðalag greinarinnar virðist skýrt og ótvírætt banna sérhverja aðstoð meðlima þeirra félaga, sem í deilu eru, og meðlima þeirra félaga, sem eru innan sama sambands og félag það, sem að deilunni stendur, ef aðstoðin stuðlar að því að afstýra því, að vinnustöðvun verði á starfssviði því, sem vinnustöðvunin hefur verið löglega boðuð á. Tilvitnanir málfærslumanns Vinnuveitendafélags Íslands í athugasemdir við einstakar greinar frumvarpsins til l. nr. 80/1938 á Alþingi og ummæli einstakra þingmanna á þingi staðfesta þessa niðurstöðu fremur en hnekkja. Kom það greinilega fram á Alþingi, að aðaltilgangur greinarinnar var að visu sá, að banna félagsbundna verkfallsbrjóta, en það var ekki einasti tilgangurinn, því það er beinlínis tekið fram, að bannið við að nota slíka menn til vinnu er aðeins nefnt sem dæmi um, hvaða aðstoð sé ólögleg í verkfalli, en alls ekki sem tæmandi upptalning. Rétturinn getur því ekki fallið á kröfu Vinnuveitendafélags Íslands um þann skilning á 18. gr. l. nr. 80/1938, að í henni felist aðeins bann við að nota félagsbundna verkfallsbrjóta þeirra félaga, sem í verkfallinu eru.

II. Krafan um, að bann Alþýðusambands Íslands við vinnu þjóna, matsveina og hljóðfæraleikara á Hótel Borg, Hótel Ísland og Oddfellowhúsinu hafi verið ólöglegt.

Samkvæmt því, sem sagt hefur verið undir I. lið hér að framan, hefur eigendum margnefndra veitingahúsa verið óheimilt að halda áfram rekstri veitingahúsanna með aðstoð þjóna, matsveina og hljóðfæraleikara, sem allir eru í félagi innan Alþýðusambands Íslands, sem, að því er upplýst er í málinu, stendur að verkfallinu.

Spurningin er því sú hér, hvort Alþýðusambandinu hafi verið heimilt að skipa þessum mönnum að leggja niður vinnu fyrirvaralaust, eða hvort sambandið hefði átt að kæra málið fyrst fyrir félagsdómi eða boða vinnustöðvun með 7 sólarhringa fyrirvara.

Rétturinn verður að líta svo á, að þegar vinnustöðvun hafi verið löglega hafin, þá séu deiluaðiljum heimilar vissar aðgerðir fyrirvaralaust, enda sé það í þágu hvorugs deiluaðilja að þræða tilkynningar-fyrirvarann út í æsar. Telur rétturinn, að félagsbundið verkafólk hafi til þess fulla heimild, að neita að vinna verk verkfallsmanna og neita að vinna með verkfallsbrjótum, og að stéttarsamband félaga hafi til þess fulla heimild, að banna meðlimum sínum að halda áfram störfum, þegar hætta er á, að þeir vinni verk verkfallsmanna eða vinna í nánu sambandi við verkfallsbrjóta. Ákvörðun og tilkynning um verkfall, sem samþykkt hefur verið af stéttarsambandi, nær að sjálfsögðu ekki aðeins til þeirra einstaklinga, sem í félagi því eru, sem verkfall gera, heldur einnig til allra meðlima sambandsins. Hefur þetta verið svo hér um langan aldur, og á Norðurlöndum, þar sem dómstólarnir hafa mikla reynslu í þessum efnum, er því beinlínis slegið föstu með dómum, að þegar vinnustöðvun hafi verið löglega hafin, þá sé öðrum stéttarfélögum heimilt að láta meðlimi sína leggja niður vinnu fyrirvaralaust, ef hætta er á, að þeir geti að einhverju leyti gripið inn í venjuleg störf þeirra, sem í verkfalli eru, eða ef um náð samstarf er að ræða við verkfallsbrjóta.

Í þessu máli er það upplýst, að samstarf þjóna, matsveina og jafnvel hljóðfæraleikara og starfsstúlkanna er mjög náð. Eru stúlkurnar bæði tengiliður á milli þjóna og matsveina í starfi þeirra og nánir aðstoðarmenn beggja. Það er og upplýst í málinu, að eigendur veitingahúsanna létu bæði matsveina og þjóna vinna störf stúlkanna eftir að þær hófu verkfall, og að þeir héldu rekstri húsanna áfram með aðstoð þjóna, matsveina og hljóðfæraleikara þrátt fyrir verkfall stúlkanna. Verður rétturinn að líta svo á, að með þessu hafi eigendur veitingahúsanna notað þjóna, matsveina og hljóðfæraleikara til að aðstoða sig við að afstýra vinnustöðvun á starfssviði stúlkanna, og að Alþýðusambandinu hafi verið heimilt að afstýra slíku lögbroti skv. 18. gr. laga nr. 80/1938 með því að fyrirskipa þessum starfsmönnum að leggja þegar í stað niður vinnu. Krafa Vinnuveitendafélags Íslands um að bann Alþýðusambandsins verði talið ólögmeitt verður ekki tekin til greina.

III. Um sektarkröfu stefnanda á hendur Alþýðusambandi Íslands.

Með því að stefndi hefur í engu brotið lög nr. 80/1938, verður þessi krafa ekki tekin til greina.

IV. Krafa stefnanda um málskostnað.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Samkvæmt framansögðu verður niðurstaða málsins sú, að engin af kröfum Vinnuveitendafélags Íslands verður tekin til greina og málskostnaður fellur niður.

Mánudaginn 24. febrúar 1941.

Nr. 2/1941. **Steindór Einarsson**

gegn

Bifreiðastjórafélaginu Hreyfli.

Ágreiningur um skilning á ákvæðum kjarasamnings um greiðslu kaups fyrir veikindadaga. Meðlim stéttarfélags talið óheimilt, án samþykkis félags síns, að gefa atvinnurekanda eftir nokkuð af rétti sínum samkvæmt kjarasamningi milli atvinnurekandans og stéttarfélagsins.

Dómur félagsdóms.

Í marzmánuði 1939 gerðu Steindór Einarsson, bifreiðaeigandi, og helztu fólksbifreiðastöðvarnar í Reykjavík annars vegar og bifreiðastjórafélagið Hreyfill hins vegar, samning sín á milli um kaup og kjör bifreiðarstjóra. Í 13. gr. samnings þessa er ákvæði þess efnis, að gerðardómur skuli skera úr ágreiningi, er rísa kunni milli samningsaðilja út af samningnum. Enn fremur er svo kveðið á í nefndri grein, að úrskurði gerðardómsins megi skjóta til félagsdóms. Í janúarmánuði 1940 reis ágreiningur milli aðilja máls þessa út af nefndum samningi. Fjallaði gerðardómur um þann ágreining, eins og tilskilið var í samningnum, og kvað hann upp úrskurð í málinu 18. sept. f. á. Stefnandi máls þessa, Steindór Einarsson, vildi ekki una þeim úrskurði, og hefur hann skotið honum hér fyrir dóm með stefnu, dags. 12. þ. m. Gerir hann þær kröfur hér fyrir dómi, að hann verði algerlega sýknaður af öllum kröfum stefnda, þeim, er hann hafði uppi fyrir gerðardóminum, og að stefndi hér fyrir dómi verði dæmdur til þess að greiða honum málskostnað fyrir gerðardóminum og félagsdómi eftir mati réttarins.

Stefndi, Bifreiðastjórafélagið Hreyfill, hefur hins vegar krafizt þess, að allar kröfur hans fyrir gerðardóminum verði teknar til greina og honum dæmdur málskostnaður úr hendi áfrýjanda fyrir gerðardómi og félagsdómi eftir mati dómsins.

Málsaðiljar eru sammála um það, að dæmt verði um upphæð kröfunnar hér fyrir dómi, enda eru þeir sammála um hana, og einnig að hér verði dæmt um skiptingu á greiðslu kostnaðar við gerðardóminn og málskostnað fyrir honum.

Með því að fallast má á forsendur og niðurstöðu hins

áfrýjaða úrskurðar, eins og frá þeim er gengið af meiri hluta gerðardómsins, ber að staðfesta hann.

Samkvæmt þessum málsúrslitum þykir rétt, að stefnandi greiði stefnda kr. 100.00 í málskostnað fyrir félagsdómi.

Því dæmist rétt vera:

Hinn áfrýjaði úrskurður á að vera óraskaður.

Stefnandi, Steindór Einarsson, greiði stefnda, Bifreiðastjórafélaginu Hreyfli, kr. 100.00 í málskostnað fyrir félagsdómi.

Dóminum ber að fullnægja innan 15 daga frá birtingu hans að viðlagðri aðför að lögum.

Úrskurður gerðardóms 18. sept. 1940.

Í marzmánuði 1939 gerði Steindór Einarsson, bifreiðaeigandi, og helztu fólksbifreiðastöðvar hér í bænum annars vegar og bifreiðastjórafélagið Hreyfill hins vegar, með sér samning um kaup og kjör bifreiðarstjóra. Skyldi samningur þessi gilda frá 1. marz 1939 til 1. marz s. l. og framlengjast af sjálfu sér um 1 ár í senn, væri honum ekki sagt upp skriflega af hálfu annars hvors aðilja með þriggja mánaða fyrirvara. Í 13. gr. samnings þessa er svo ákveðið, að ágreiningur milli aðilja út af samningnum eða einstökum atriðum hans skuli lagður í gerð þriggja manna, og gerðardómurinn vera skipaður þannig, að bifreiðastöðvaeigendur tilnefni 1 mann í dóminn, Bifreiðastjórafélagið Hreyfill annan og lögmaðurinn í Reykjavík þann þriðja.

Milli Steindórs Einarssonar bifreiðaeiganda og Bifreiðastjórafélagsins Hreyfils hefur nú risið ágreiningur um skilning á ákvæðum 2. gr. fyrrgreinds samnings, og hefur það leitt til þess, að ágreiningurinn hefur verið lagður undir úrskurð gerðardóms. Í gerðardóminum eiga sæti Guðmundur Í. Guðmundsson, hrm., tilnefndur af Steindóri Einarssyni, Bergsteinn Guðjónsson, bifreiðarstjóri, tilnefndur af Hreyfli, og Ísleifur Árnason, prófessor, útnefndur af lögmanninum í Reykjavík sem oddamaður.

Aðiljar hafa flutt málið fyrir gerðardóminum og skýrt það hvor frá sinni hlið eftir því sem þeir hafa óskað, og hefur það síðan með samkomulagi verið lagt undir úrskurð gerðardómsins.

Fyrir gerðardóminum hefur sækjandi, Bifreiðastjórastjórn Hreyfill, gert þær kröfur, að Steindór Einarsson verði skyldaður til þess að greiða því vegna Sigurgríms Ólafssonar, bifreiðarstjóra, kr. 170.00 með 5% ársvöxtum frá 6. sept. þ. á. til greiðsludags og kr. 60.00 í málskostnað fyrir gerðardóminum, svo og allan kostnað við gerðardóminn.

Kveður sækjandi hina umkröfðu upphæð vera vangoldið kaup fyrrnefnds bifreiðarstjóra hjá stefnda fyrir 14 veikindadaga í ágúst og september f. á. Málavexti kveður hann þá, að nefndur Sigurgrimur, sem unnið hafi árum saman hjá stefnda, hafi lagzt veikur hinn 21. ágúst f. á. og verið frá verki til 19. sept. s. á. Meðan Sigurgrimur hafi legið veikur, hafi stefndi sagt honum upp vinnu með mánaðar fyrirvara, eins og áður nefndur samningur aðiljanna tilskilur. Er stefndi hafi síðar gert upp kaupið við nefndan bifreiðarstjóra, hafi hann neitað kaupgreiðslu fyrir 14 veikindadaga, en til hennar telur sækjandi bifreiðarstjórnann hafa átt rétt, skv. 2. gr. umrædds samnings, en sú grein hljóðar svo: „Um veikindi vísast til gildandi laga.“ Heldur sækjandi því fram, að með tilvísuninni til gildandi laga sé átt við 41. gr. laga um alþýðutryggingar nr. 74 frá 1937, en ákvæði fyrri málsgreinar þeirrar greinar eru svolátandi: „Fastir starfsmenn skulu aldrei missa neins í af launum sínum í hverju sem þau eru greidd, fyrstu 14 dagana eftir að þeir forfallast frá vinnu sökum sjúkdóms, en njóta skulu þeir kaupgreiðslu um lengri tíma, ef svo er mælt fyrir í sérstökum lögum, samningum eða venjum í þeirri starfsgrein.“

Stefndi hefur mótmælt framangreindum kröfum sækjanda og krafizt sýknu af þeim. Þá krefst hann málskostnaðar fyrir gerðardóminum og þess, að allur kostnaður við dóminn verði lagður á sækjanda.

Í fyrsta lagi reisir stefndi sýknukröfuna á því, að honum hafi engin skylda borið til þess, hvorki samkvæmt samningi né venju, að greiða áðurnefndum bifreiðarstjóra nokkurt kaup í veikindaförföllum hans. Í landslögum séu engin almenn ákvæði, sem mæli fyrir um kaupgreiðslu til slíkra starfsmanna, og sé því tilvísun 2. gr. samnings aðiljanna til gildandi laga þýðingarlaus. Heldur stefndi því fram, að ákvæði 41. gr. laga nr. 74 frá 1937 eigi eingöngu við um dagpeningagreiðslur sjúkrasamlaga, en skipti engu í sambandi við þetta mál.

Þá byggir stefndi sýknukröfuna í öðru lagi á því, að fyrrnefndur bifreiðarstjóri hafi gefið fullnaðarkvittanir fyrir kaupi sínu hjá honum, og sé því eigi unnt að heimta nú greiðslu fyrir veikindadaga handa bifreiðarstjóranum.

Það verður að teljast sennilegt, að með tilvísun 2. gr. oftnefnds samnings til gildandi laga, í sambandi við veikindi bifreiðarstjóra, hafi verið átt við 41. gr. laga um alþýðutryggingar, nr. 74 frá 1937, eins og sækjandi heldur fram, og fellst meiri hluti gerðardómsins á þá skoðun hans. Ákvæði 41. gr. er almenns eðlis og snertir einmitt það atriði, kaupgreiðslu í veikindadagaförföllum, sem gera verður ráð fyrir að 2. gr. samningsins hafi átt að fjalla um, þó að þar sé aðeins talað um veikindi. Þá væri það og mjög óeðlilegt, að tilvísun samningsgreinarinnar til gildandi laga hefði verið sett alveg út í bláinn.

Ákvæði fyrri málsgreinar 41. gr. verða vart skilin á aðra leið en þá, að sú lágmarksskylda sé þar lögð á atvinnurekendur, að greiða föstum starfsmönnum sínum fullt kaup fyrstu 14 dagana eftir að þeir forfallast frá vinnu sökum sjúkdóms eða slyss, en greinin gerir og ráð fyrir, að menn geti átt rétt til kaupgreiðslu um lengri tíma samkv. sérstakri heimild. Sækjandi hefur haldið því fram ómótmælt, að nefndur Sigurgrímur hafi verið búinn að vinna hjá stefnanda að staðaldri ca. 6 ár um það bil, er hann veiktist í ágúst 1939. Verður Sigurgrímur því talinn hafa verið fastur starfsmaður hjá stefnda, og þar honum þá kaup í 14 veikindadaga eftir 2. gr. samningsins, sbr. 41. gr. áðurnefndra laga.

Er þá eftir að athuga, hvort nefndur bifreiðarstjóri hefur, með framferði sínu, fyrirgert rétti til veikindadagakaupsins. Því til stuðnings hefur stefndi lagt fram 4 kvittanir frá honum, dags. 1. sept., 1. okt., 16. s. m. og 1. nóv. f. á., þar sem hann kvittar fyrir kaupgreiðslum til sín yfir tímabilið frá 1. ág. til 15. okt. s. á., en þann dag lét hann af störfum hjá stefnda. Á kvittunum þessum kemur það fram, að Sigurgrímur hefur ekki fengið greitt kaup fyrir veikindadaga, enda er það viðurkennt af stefnda, en í kvittunum öllum lýsir nefndur bifreiðarstjóri því yfir, að kaup og vinnutími hafi verið í fullu samræmi við kaupgjaldssamning stöðvarinnar (Bifreiðastöðvar Steindórs) við bifreiðastjórafélagið Hreyfil, og hafi hann því engar frekari kröfur að gera á hendur nefndri bifreiðastöð, hvorki fyrir kaup, eftirvinnu, frí eða

neitt annað. En enda þótt umræddar kvittanir séu þannig orðaðar sem fullnaðarkvittanir af hálfu nefnds Sigurgríms og í þeim segi, að kaup hans og kjör hjá stefndum hafi verið í fullu samræmi við áðurnefndan samning aðilja máls þessa, er upplýst, samkvæmt framansögðu, að nefndur bifreiðarstjóri fékk ekki allan þann rétt hjá stefnda, sem honum bar samkv. samningunum. Og þar sem hann hafði ekki, er kvittanirnar voru gefnar, og hefur ekki síðar fengið samþykki stéttarfélags síns, Bifreiðastjórafélagsins Hreyfils, til þess að gefa eftir gagnvart stefnda nokkuð af þeim rétti, sem umræddur samningur heimilaði honum sem meðlim nefnds félags, lítur meiri hluti gerðardómsins svo á, að umgetnar kvittanir séu ekki bindandi að því leyti fyrir nefndan Sigurgrím eða félag hans, og ber stefnda því að greiða honum hina umkröfðu upphæð kr. 170.00, sem ekki hefur verið mótmælt sérstaklega, ásamt 5% ársvöxtum, er reiknast frá 19. marz s. l. til greiðsludags.

Eftir atvikum og öllum málavöxtum þykir rétt, að málskostnaður fyrir gerðardómi falli niður.

Þá þykir og rétt, að aðiljarnir, Bifreiðastjórafélagið Hreyfill og Steindór Einarsson, greiði gerðardómskostnaðinn, kr. 150.00 til oddamanns og kr. 100.00 til hvors hinna gerðardómsmannanna, samtals kr. 350.00, að jöfnu, en gagnvart gerðardómsmönnum bera þeir solidariska ábyrgð á greiðslu hans.

Einn gerðardómsmanna, Guðm. Í. Guðmundsson, skrifar undir með þeim fyrirvara, að sýkna beri Steindór Einarsson, þar eð honum beri ekki skylda til að greiða hina umstefndu kröfu, hvorki samkvæmt samningum né venju, enda eigi ákvæði 41. gr. laga nr. 74 frá 1937 ekki við hér, og sé tilvísun 2. gr. samningsins þýðingarlaus. Loks telur Guðmundur, að Sigurgrímur Ólafsson hafi með fullnaðarkvittun sinni fyrirgert öllum rétti til frekari greiðslu frá Steindóri, og séu áðurgreindar kvittanir í alla staði bindandi, enda gefnar eftir að vinnusambandi Steindórs og Sigurgríms var slitið, og sé því útilokað, að um nokkra atvinnurekenda-aðstöðu hafi verið að ræða. Að öðru leyti er enginn ágrein-ingur.

Því úrskurðast:

Steindór Einarsson greiði Bifreiðastjórafélaginu Hreyfli vegna Sigurgríms Ólafssonar kr. 170.00 með 5% árs-vöxtum frá 19. marz 1940 til greiðsludags.

Gerðardómskostnaðurinn, kr. 150.00 til oddamanns og kr. 100.00 til hvors hinna gerðardómsmannanna, samtals kr. 350.00, greiði aðiljarnir, Bifreiðastjórafélagið Hreyfill og Steindór Einarsson, að helmingi hvor, en gagnvart gerðardómsmönnum bera þeir solidariska ábyrgð á greiðslu kostnaðarins.

Málskostnaður fyrir gerðardóminum falli niður.

Þriðjudaginn 11. marz 1941.

Nr. 11/1940. **Vinnuveitendafélag Íslands f. h. firmans Höjgaard & Schultz A/S**

gegn

Trésmiðafélagi Reykjavíkur.

Varadómari hrm. Jón Ásbjörnsson í stað Kjartans Thors.

Úrskurður.

Í máli þessu, sem höfðað er hér fyrir dómi af Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. firmans Höjgaard & Schultz A/S gegn Trésmiðafélagi Reykjavíkur með stefnu, dags 11. nóv. 1940, gerir stefnandi þær kröfur, að stefndi verði dæmdur til að greiða sekt fyrir brot á 17. gr. laga nr. 80/1938, að viðurkennt verði, að legið hafi fyrir samningur eða samningsleg aðstaða, sem jafngildi samningi, milli firmans Höjgaard & Schultz A/S og stefnda, í októbermánuði s. l., er stefndi hóf verkfall hjá firmanu, að stefndi verði dæmdur til að greiða stefnanda skaðabætur fyrir tjón það, er leiddi af nefndu verkfalli stefnda. Og með framhaldsstefnu, dags. 14. janúar s. l., krefst stefnandi þess enn fremur, að stefndi verði dæmdur í sekt fyrir brot á 14. gr. laga nr. 80/1938 og til að greiða skaðabætur fyrir allt það tjón, er nefnt verkfall valdi firmanu Höjgaard & Schultz A/S. Þá hefur stefnandi og krafizt málskostnaðar úr hendi stefnda eftir mati dómsins.

Stefndi, Trésmiðafélag Reykjavíkur, hefur fyrst og fremst krafizt þess, að málinu verði í heild vísað frá dómi, og að stefnandi verði dæmdur til þess að greiða stefnda málskostnað eftir mati dómsins. Hefur frávisunarkrafan verið tekin til meðferðar sérstaklega og málið aðeins flutt að því er hana varðar. Stefnandi hefur mótmælt frávisunarkröfunni og krafizt málskostnaðar úr hendi stefnda, að því er þennan hluta málsins varðar.

Stefndi byggir frávisunarkröfu sína á því, að Trésmiðafélag Reykjavíkur sé ekki stéttarfélag í þeirri merkingu, sem leggja beri í það orð í lögum nr. 80/1938, um stéttarfélög og vinnudeilur. Ákvæði 17. og 14. gr. nefndra laga eigi þannig ekki við um félagið. Það geti því ekki hafa gerzt brotlegt við nefndar lagagreinar og heyrir því kærur stefnanda á hendur því ekki undir verksviðs félagsdóms, eins og það sé ákveðið í lögum. Þá telur stefndi, að þar sem Trésmiðafélag Reykjavíkur sé ekki stéttarfélag, geti það ekki gert vinnusamninga í merkingu laga nr. 80/1938, og verði því ágreiningur um gildi á samningum þess, eða út af skilningi á þeim, ekki borinn undir úrlausn félagsdóms.

Stefnandi hefur mótmælt því, að vísa beri málinu frá dómi. Telur hann, að samkvæmt 44. grein laga nr. 80/1938, heyrir mál þetta tvímælalaust undir félagsdóm. Hann heldur því og eindregið fram, að Trésmiðafélag Reykjavíkur sé tvímælalaust stéttarfélag í merkingu laga nr. 80/1938, en þó að svo væri ekki talið, þá skipti það samt ekki máli, þar sem félagið gæti eigi að síður gert vinnusamning í merkingu oftnefndra laga.

Samkvæmt 1. og 2. málsgrein 44. gr. laga nr. 80/1938 er það verkefni félagsdóms „að dæma í málum, sem rísa út af kærum um brot á lögum þessum og tjóni, sem orðið hefur vegna ólögmatra vinnustöðvana“ og „að dæma í málum ... út af ágreiningi um skilning á vinnusamningi eða gildi hans.“

Mál þetta er, eins og að framan er greint, höfðað til refsingar fyrir brot á tilteknum greinum nefndra laga, til greiðslu skaðabóta fyrir tjón, er hlotizt hafi af broti á lögum, og til viðurkenningar á því, að vinnusamningur hafi stofnast milli firmans Höjgaard & Schultz A/S og stefnda. Úrlausn þessara atriða heyrir, samkvæmt nefndum laga-ákvæðum, undir verksvið félagsdóms. Það skiptir ekki máli í þessu sambandi, hvort félagsskapur stefnda er stéttarfélag

í skilningi laga nr. 80/1938 eða ekki, því þó að lausn þess atriðis mundi ef til vill geta skipt máli um sekt eða sýknu stefnda, þá getur hún ekki leitt til frávisunar eins og kröfum stefnanda er háttað. Samkvæmt þessu verður frávisunarkrafa stefnda ekki tekin til greina.

Því úrskurðast:

Frávisunarkrafa stefnda í máli þessu verður ekki tekin til greina.

Fimmtudaginn 20. marz 1941.

Nr. 11/1940. **Vinnuveitendafélag Íslands f. h. firmans Højgaard & Schultz A/S**

gegn

Trésmiðafélagi Reykjavíkur.

Varadómari hrm. Jón Ásbjörnsson í stað Kjartans Thors.

Mál út af því, hvort kjarasamningur hafi verið í gildi milli málsaðilja og hvort stefnda hafi verið heimilt að hefja verkfall.

Dómur.

Mál þetta er höfðað með stefnu, dags. 11. nóvember f. á., af Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. firmans Højgaard & Schultz A/S gegn Trésmiðafélagi Reykjavíkur. Gerir stefnandi þessar réttarkröfur í málinu:

1. Að Trésmiðafélag Reykjavíkur verði dæmt til að greiða sekt fyrir brot gegn 17. gr. laga nr. 80/1938, þar sem það hafi hafið vinnustöðvun um ágreining, sem einungis sé um atriði, sem félagsdómur eigi úrskurðarvald um.
2. Að viðurkennt verði með dómi, að þegar umrætt verkfall hófst, hafi legið fyrir samningur, eða samningsleg aðstaða, sem jafngilti samningi, milli Trésmiðafélags Reykjavíkur og firmans Højgaard & Schultz A/S og milli firmans og trésmiða þeirra, sem hjá því unnu, þegar verkfallið hófst, með sama innihaldi, að því er snertir flutning trésmiða til vinnustaða við Hitaveitu Reykja-

- víkur, og samningur milli firmans og Verkamannafélagsins Dagsbrúnar viðvíkjandi flutningi verkamannanna við Hitaveitu Reykjavíkur til vinnustöðvanna fyrir ofan Elliðaár eða landamerki Grafarholts, sem næst liggja Elliðaánum, á undan og því utan vinnutíma á morgnana.
3. Að Trésmiðafélag Reykjavíkur verði dæmt til þess að greiða stefnanda skaðabætur eftir dómkvaddra manna mati, eða til vara eftir mati félagsdóms, fyrir allt það tjón, sem hið umrædda verkfall hafi orsakað eða hér eftir orsaki firmanu Højgaard & Schultz A/S,
 4. Að Trésmiðafélag Reykjavíkur verði dæmt til þess, að greiða stefnanda skaðabætur eftir dómkvaddra manna mati, eða til vara eftir mati félagsdóms, sérstaklega fyrir það, að Trésmiðafélagið hafi átt sök á því, að fjórir trésmiðir, sem verið hafa fastráðnir hjá firmanu Højgaard & Schultz A/S, hafi gert sig seka í sammingsrofum gagnvart firmanu með því að leggja niður vinnu hjá því fyrirvaralaust, þrátt fyrir gildandi ráðningarsamninga þeirra við firmað, og
 5. að Trésmiðafélag Reykjavíkur verði dæmt til að greiða stefnanda málskostnað eftir mati dómsins.

Með framhaldsstefnu, dags. 14. jan. þ. á., gerir stefnandi enn fremur eftirfarandi kröfur:

1. Að stefndi verði dæmdur til að greiða sekt fyrir brot gegn 14. grein áðurnefndra laga.
2. Að stefndi verði dæmdur til að greiða stefnanda skaðabætur eftir dómkvaddra manna mati, eða til vara eftir mati félagsdóms, fyrir allt það tjón, sem hið umrædda verkfall hafi orsakað eða hér eftir orsaki firmanu Højgaard & Schultz A/S, og
3. að stefndi verði dæmdur til þess að greiða stefnanda málskostnað eftir mati dómsins.

Stefndi krafðist í upphafi aðallega frávisunar málsins, með þeim rökum, að það heyrði ekki undir félagsdóm, en eftir að þeirri kröfu var hrundið með úrskurði, uppkveðnum 11. þ. m., krefst hann algerðrar sýknu og málskostnaðar eftir mati dómsins.

Málavextir eru þessir:

Hinn 21. október 1939 var gerður munnlegur samningur milli firmans Højgaard & Schultz A/S og Verkamannafélags-

ins Dagsbrúnar um það, á hvaða stað og tíma þeir verkamenn skyldu mæta til vinnu, sem unnu við Hitaveitu Reykjavíkur, en nefnt firma hafði á hendi framkvæmd hennar. Samningur þessi var síðan staðfestur bréflega. Það eitt ákvæði hans skiptir hér máli, að þegar unnið væri fyrir innan Elliðaár, skyldu verkamenn koma að geymslustöð hitaveitunnar við Flókagötu í Reykjavík svo snemma morguns, að unnt væri að flytja þá í bifreiðum til vinnustaðar áður en vinnutíminn byrjaði, og skyldi firmað flytja verkamennina aftur til bæjarins að vinnutímanum loknum, hvorttveggja ókeypis.

Á þessu atriði samningsins var síðar gerð sú breyting, að miðað skyldi við landamerki Grafarholts í stað Elliðaánna, þannig, að þegar unnið væri fyrir innan greind landamerki, skyldi regla þessi um flutning verkamannanna koma til greina.

Auk verkamannanna unnu nokkrir trésmiðir úr Reykjavík að hitaveitunni, og var starf þeirra mjög samtvinnað störfum verkamannanna og fór það fram á sömu vinnustöðum. Um flutning trésmiðanna til og frá vinnustað var ekki gerður sérstakur samningur, en í framkvæmdinni fór um flutning þeirra eins og um flutning verkamannanna, og virðast trésmiðirnir hafa gert ráð fyrir því, að sömu reglur giltu um flutning þeirra eins og verkamannanna.

Eftir að það fyrirkomulag um flutning verkamanna og trésmiða, sem nú hefur verið lýst, hafði haldizt um hríð, hófust, um mánaðamótin maí—júni f. á., samningaumleitanir milli firmans Höjgaard & Schultz A/S annars vegar og Verkamannafélagsins Dagsbrúnar og Trésmiðafélags Reykjavíkur hins vegar, um gerð þeirra bifreiða, sem notaðar voru til flutninganna. Hinn 5. júní ritaði firmað samhljóða bréf til beggja félaganna um gerð bifreiðanna, en af vangá komst bréfið til Trésmiðafélags Reykjavíkur ekki í þess hendir í tæka tíð. Bréfi firmans svaraði Verkamannafélagið Dagsbrún með bréfi, dags. 12. júlí f. á., þar sem það samþykkti með nokkrum takmörkunum tillögur firmans um gerð þeirra bifreiða, sem nota mætti til flutninganna. Á þetta bréf Dagsbrúnar var af hálfu Trésmiðafélags Reykjavíkur skráð svo hljóðandi yfirlýsing:

„Enda þótt vér ekki höfum fengið bréf frá Höjgaard & Schultz, sem vér væntum þó samkvæmt samtali, verðum vér

að líta svo á, að flutningur verkamanna nái einnig til trésmiða, og þess vegna undirritum vér ofangreint bréf sem samþykkir því.

F. h. Trésmiðafélags Reykjavíkur
Ragnar Þórarinsson
(F. h. stjórnarinnar).“

Meðan á samningaumleitunum stóð um þetta efni hreyfði formaður Trésmiðafélagsins því við fyrirsvarsmenn firmans Höjgaard & Schultz A/S, að það væri ekki í samræmi við venjur hér, að flytja trésmiðina báðar leiðir utan vinnutíma, en ekki er upplýst í málinu, hvað þeim fór nánar á milli um þetta efni. Hins vegar hélzt fyrirkomulagið óbreytt fram eftir sumrinu, án þess að frekari kvartanir kæmu fram.

Í ágústmánuði fyrra árs kom upp deila milli firmans og Verkamannafélagsins Dagsbrúnar um það, hvað löngu fyrir byrjun vinnutímans verkamennirnir skyldu leggja af stað á morgnana. Hinn 28. ágúst neituðu verkamennirnir að fara af stað á þeim tíma, sem firmað taldi réttan, en trésmiðirnir komu á ákveðnum tíma og voru reiðubúnir að fara til vinnu sinnar. En þar eð ekki var unnið af hálfu verkamannanna þennan dag fór svo, að sumir trésmiðanna misstu af vinnu um daginn. Sneru þeir sér til Trésmiðafélags Reykjavíkur út af þessu, og ritaði það síðan næsta dag, 29. ágúst, firmanu Höjgaard & Schultz A/S bréf, þar sem það fór fram á, að trésmiðum þessum yrði greitt fullt kaup fyrir nefndan dag, þar eða þeir hefðu verið komnir „á réttum tíma“ tilbúnir til að fara á vinnustaðinn. Þessu bréfi virðist firmað Höjgaard & Schultz A/S ekki hafa svarað bréflega, en því hefur verið lýst yfir, að firmað hafi verið reiðubúið til þess að inna þessa greiðslu af hendi.

Þann 4. september ritar Trésmiðafélag Reykjavíkur firmanu Höjgaard & Schultz A/S enn bréf, þar sem það vekur athygli á því, að framangreint fyrirkomulag um flutning mannanna til og frá vinnustað sé ekki í samræmi við venju hér, en hún sé sú, að flutningurinn fari aðra leiðina fram í tíma vinnuveitanda. Óskar það þess jafnframt, að flutningi á félögum í trésmiðafélaginu verði framvegis hagað samkv. þessari venju. Þessu bréfi trésmiðafélagsins svaraði firmað með bréfi, dags. 9. s. m., þar sem það mótmælir því, að hér hafi ríkt sú venja um flutning manna við vinnu utan Reykja-

víkur, sem trésmiðafélagið hafði haldið fram. Skírskotar firmað til samnings síns við Verkamannafélagið Dagsbrún um þetta efni og til þess, að félagar trésmiðafélagsins hafi starfað í hér um bil 10 mánuði á sama hátt, enda hljóti flutningur trésmiða að fara fram samtímis flutningi verkamanna í sömu bifreiðum. Telja þeir, að fyrir liggi samkomulag í framkvæmd um að sama gildi fyrir féлага trésmiðafélagsins sem um féлага Dagsbrúnar. Eftir þetta fóru fram samkomulagsumleitanir um málið, en þær leiddu ekki til árangurs. Hinn 13. september tilkynnti svo firmað Højgaard & Schultz A/S trésmiðafélaginu, að firmað ætlaði sér að reisa vinnuskýli við vinnustöðvarnar, svo sem venja væri hjá Vegagerð ríkisins, og félli þá niður daglegur flutningur manna til og frá vinnustað. Þessari tilkynningu svaraði trésmiðafélagið ekki beinlínis, en með bréfi, dags. 21. s. m., tilkynnti það firmanu, að á fundi félagsins daginn áður hefði verið gerð fundarsamþykkt, þar sem lýst var megnustu óánægju yfir því fyrirkomulagi, sem ríkt hefði um flutning trésmiðanna, og stjórn félagsins falið að reyna enn á ný samkomulag við firmað um að koma þessu í lag. Enn fremur að heimila félagsstjórninni að fyrirskipa almenna atkvæðagreiðslu innan félagsins um það, hvort hefja skyldi verkfall á firmað, fengist ekki viðunandi lausn á máli þessu.

Samkomulagsumleitanir um málið fóru nú fram, og hafði framkvæmdarnefnd Vinnuveitendafélags Íslands þær með höndum f. h. firmans Højgaard & Schultz A/S. Gerðu umboðsmenn trésmiðafélagsins þær kröfur, að firmað greiddi trésmiðum næturvinnukaup frá því lagt væri að stað úr Reykjavík að morgni og til kl. 7 árdegis, ella legðu smiðir af stað kl. 7 og fengju fulla kaupgreiðslu frá þeim tíma. Að þessu vildi firmað ekki ganga, en hélt fast við ákvörðun sína í bréfinu frá 13. september, um að koma upp vinnuskýlum fyrir trésmiðina á vinnustöðvum. Tókst ekki samkomulag milli aðilja um málið.

Stjórn trésmiðafélagsins lét nú fram fara almenna atkvæðagreiðslu í félaginu, um að fela stjórninni að láta hefja vinnustöðvun hjá firmanu Højgaard & Schultz A/S, þar til það hefði gengið að þeim samningum við félagið um flutning meðlima þess til og frá vinnustað í tíma vinnuveitanda, sem félagsstjórnin teldi aðgengilega. Var þetta samþykkt með 114 atkvæðum gegn 23, og var það tilkynnt firmanu með

bréfi, dags. 3. okt. f. á., og að félagsstjórnin hefði ákveðið að vinnustöðvun skyldi hafin að morgni þess 11. s. m. Samtímis var þessi ákvörðun tilkynnt sáttasemjara ríkisins, sem síðan reyndi að koma á samkomulagi milli aðilja, en árangurslaust. Höfst verkfallið svo á tilteknum tíma.

Á meðal trésmiða þeirra, sem unnið höfðu hjá firmanu, voru 4 ráðnir með sérstökum samningum. Sneru þeir sér til stjórnar trésmiðafélagsins og spurðust fyrir um, hvort verkfallið næði einnig til þeirra, og fengu það svar, að svo væri. Lögðu þeir því einnig niður vinnu hjá firmanu.

Kröfu sína í 1. lið frumstefnunnar byggir stefnandi á því, að þar eð firmað Højgaard & Schultz A/S hafi haldið því fram, að samningur væri kominn á milli þess annars vegar og og bæði trésmiðanna, sem hjá því unnu, og trésmiðafélagsins sjálfs hins vegar, um flutning trésmiða til vinnustaða við hitaveituna, þá hafi trésmiðafélaginu borið að leggja málið fyrir félagsdóm og því verið óheimilt að hefja verkfall hjá firmanu að svo stöddu. Enn fremur telur hann, að þar eð firmað Højgaard & Schultz A/S hafi boðizt til að reisa vinnuskýli við vinnustaðina fyrir trésmiðina, sem sé í samræmi við venju, þegar unnið sé utanbæjar, þá hafi einnig verið óheimilt að hefja verkfall út af þessu, þar sem félagsdómur eigi úrskurðarvald um það, hvort sú venja sé orðin svo rík, að talizt geti samningur.

Kröfu sína í 2. lið frumstefnunnar byggir stefnandi á því, að með framkomu sinni, sérstaklega með árituninni á bréf Verkamannafélagsins Dagsbrúnar frá 12. júní f. á., og með ummæluum í bréfi sínu frá 29. ágúst f. á., um að trésmiðirnir hafi komið á réttum tíma, tilbúnir til að fara á vinnustaðinn, þegar vinnustöðvunin varð við hitaveituna daginn áður, hafi trésmiðafélagið gert bindandi samning við firmað Højgaard & Schultz A/S um flutning trésmiða frá og til vinnustaða, samhljóða samningi firmans og Verkamannafélagsins Dagsbrúnar um það efni. Svo hafi og trésmiðirnir sjálfir gerzt aðilar að þeim samningi með því að fara eftir honum mánuðum saman.

Kröfu sína í 3. lið frumstefnunnar byggir stefnandi á því, að firmað Højgaard & Schultz A/S hafi orðið fyrir tjóni við verkfall trésmiðafélagsins, og beri trésmiðafélaginu að bæta það tjón, þar sem verkfall þess hafi verið ólögmaett.

Kröfu sína í 4. lið frumstefnunnar byggir stefnandi á því,

að trésmiðafélagið hafi átt sök á því, að 4 fastráðnir trésmiðir hjá firmanu Højgaard & Schultz A/S hafi gerzt sekir um samningsrof gagnvart firmanu, með því að leggja niður vinnu hjá því fyrirvaralaust, og þannig bakað því tjón, sem trésmiðafélagið beri ábyrgð á samkv. niðurlagi 8. gr. laga nr. 80 frá 11. júní 1938.

Kröfur sínar í 1. lið framhaldsstefnunnar byggir stefnandi á því, að umboðsmaður stefnds hafi í málflutningnum viðurkennt, að það hafi öllu fremur verið hagsmunir atvinnurekendanna í trésmiðafélaginu, sem urðu þess valdandi, að verkfallið var gert hjá firmanu Højgaard & Schultz A/S heldur en hagsmunir trésmiðanna, sem störfuðu hjá félaginu, og telur stefnandi, að óheimilt hafi verið af þessum sökum að hefja verkfall, sbr. 14. gr. í áðurnefndum lögum um stéttarfélag og vinnudeilur.

Kröfuna í 2. lið byggir hann á því, að stefnda beri að greiða skaðabætur fyrir allt það tjón, sem hann hafi beðið vegna verkfallsins, þar eð það hafi þannig verið byggt á ólögnum grundvelli.

Stefndi krefst sýknu af fyrsta kröfulið frumstefnunnar á þeim grundvelli fyrst og fremst, að til þess að óheimilt sé að stofna til verkfalls vegna ákvæða 1. liðs 17. gr. laga um stéttarfélag og vinnudeilur, sé ekki nægjanlegt að annar aðilja telji samning liggja fyrir um deiluatriðið, heldur þurfi slíkur samningur í raun og veru að vera til. Staðhæfingu stefnanda um, að venja sé fyrir hendi, sem leysi vinnuveitenda undan flutningi verkamanna á vinnustað, þegar þar séu reist vinnuskýli, mótmælir hann, enda geti slík venja, þótt til væri, ekki gilt sem samningur. Hann telur, að enginn samningur hafi stofnast milli firmans Højgaard & Schultz A/S og Trésmiðafélags Reykjavíkur um flutning trésmiða til og frá vinnustað, enda hafi stjórn trésmiðafélagsins verið með öllu grandalaus um tilveru samnings milli Verkamannafélagsins Dagsbrúnar og firmans Højgaard & Schultz A/S um flutning verkamanna, þegar áritunin fór fram á bréf Dagsbrúnar frá 12. júní f. á., sem áður getur, og orðin á „réttum tíma“ í bréfi trésmiðafélagsins frá 29. ágúst lúti aðeins að þeim tíma, sem firmað hafi ákveðið. Mótmælir stefndi á þessum grundvelli einnig kröfum stefnanda í 2. lið frumstefnunnar. Þá mótmælir hann og kröfum stefnanda í 3. og 4. lið, þar eð verkfallið hafði verið löglegt. Hann neitar því

enn fremur, að um nokkra fastráðna trésmiði hafi verið að ræða, en þó svo hefði verið, telur hann með skírskotun til 18. gr. laga um stéttarfélög og vinnudeilur, að heimilt hafi verið að láta þá hætta vinnu, þegar félagið gerði vinnustöðun hjá firmanu.

Kröfu stefnanda í 1. lið framhaldsstefnunnar telur stefndi ekki á rökum byggða, þar eð verkfallið hafi verið hafið til að knýja fram kröfur trésmiða þeirra, sem unnu hjá firm-
anu, og geti það engin áhrif haft á lögmæti verkfallsins, þótt hagsmunir atvinnurekenda í félaginu hafi ráðið miklu um það, að til þess var stofnað. Mótmælir hann því einnig skaðabótakröfu stefnanda í 2. lið framhaldsstefnunnar.

Þá hefur stefndi og krafizt sýknu á þeim grundvelli, að Trésmiðafélag Reykjavíkur sé ekki stéttarfélag.

Eins og máli þessu er háttað, þykir rétt að taka fyrst til athugunar kröfur stefnanda í 2. lið frumstefnunnar.

Fyrri krafan í þessum lið er, eins og áður segir, þess efnis, að viðurkennt verði, að samningur eða samningsleg aðstaða, sem jafngildi samningi, hafi legið fyrir milli hins stefnda félags og firmans Højgaard & Schultz A/S um deiluatríðið, þegar verkfallið hófst. Á þetta verður ekki fallizt. Trésmiðafélag Reykjavíkur tók ekki þátt í samningum þeim, sem Verkamannafélagið Dagsbrún og firmað Højgaard & Schultz A/S gerðu með sér um flutning verkamanna til og frá vinnustað, og eigi gerði það heldur sérstakan samning um þetta efni við firmað. Bréf Dagsbrúnar til firmans frá 12. júní f. á., sem Trésmiðafélag Reykjavíkur ritaði fyrrgreinda yfirlýsingu sína á, lýtur eingöngu að gerð bifreiða þeirra, sem fluttu mennina til og frá vinnustað, og gegn neitun stefnda er það ósannað, að forráðamönnum Trésmiðafélags Reykjavíkur hafi þá verið kunnugt um ofangreindan samning við Verkamannafélagið Dagsbrún. Verður því ekki staðhæft, að yfirlýsing þessi lúti að öðru en gerð bifreiðanna eins og bréfið sjálft. Ummælin í bréfi stjórnar Trésmiðafélagsins frá 29. ágúst f. á., um að smiðirnir hafi komið á réttum tíma daginn fyrir, verða af sömu ástæðum ekki skilin sem skrifleg viðurkenning þess, að fyrir lægi samkomulag milli Trésmiðafélags Reykjavíkur og firmans Højgaard & Schultz A/S. Þurfti því ekki að liggja annað í þessum orðum en að smiðirnir hefðu komið á þeim tíma, sem firmað hafði krafizt. Það ber því að sýkna stefnda af þessum kröfuflið stefnanda.

Siðari kröfu stefnanda í þessum lið, um að viðurkennt verði, að samningur hafi komið á milli firmans og trésmiða þeirra, sem hjá því unnu, þegar verkfallið hófst, sama efnis og samningur firmans við Dagsbrún, ber að visa frá dómi, þegar af þeirri ástæðu, að trésmiðum þessum hefur eigi verið stefnt til að svara til sakar í málinu, heldur einungis stjórn Trésmiðafélags Reykjavíkur fyrir hönd félagsins.

Að því er snertir 1. kröfulið stefnanda í frumstefnunni, um sekt fyrir brot gegn 17. gr. laga um stéttarfélög og vinnudeilur, þá verður slík sekt samkv. framanskráðu ekki byggð á því, að samningur hafi í raun og veru legið fyrir um deiluatríðið. Þó sú venja væri fyrir hendi um viðlegu í vinnuskýlum, sem stefnandi heldur fram, en ekki verður þó talin nægilega sönnuð, þá gæti hún ekki jafngilt samningi í merkingu 6. gr. laga um stéttarfélög og vinnudeilur. Verkfall þetta, sem stóð einnig í sambandi við hin fyrirhuguðu vinnuskýli, snerist því ekki eingöngu um atríði, sem félagsdómur átti úrskurðarvald um, enda verður og að fallast á það með stefnda, að staðhæfing annars aðilja um að samningur sé fyrir hendi um deiluatríði, nægi ekki til að óheimila verkfall.

Þá þykir rétt að taka til athugunar fyrsta kröfulið framhaldsstefnunnar, um að stefndi (í stefnunni misritað „stefnandi“) verði dæmdur í sekt fyrir brot gegn 14. gr. laga um stéttarfélög og vinnudeilur, sökum þess, að tilgangurinn með verkfallinu hafi verið ólögmætur og það því gagnstætt lögum.

Eins og áður segir, gerði Trésmiðafélag Reykjavíkur þær kröfur í sambandi við verkfallið, að trésmiðir þeir, sem unnu hjá firmanu Højgaard & Schultz A/S, fengu annað hvort greitt næturvinnukaup frá því lagt væri af stað að morgni til kl. 7 árdegis, eða að ekki yrði lagt af stað fyrir en kl. 7 árdegis, og að trésmiðirnir fengju þá greitt fullt kaup frá þeim tíma. Verkfallið var því hafið til þess að koma fram ákveðnum kröfum til hagsbóta fyrir trésmiði þá, sem unnu hjá firmanu Højgaard & Schultz A/S. Verður að fallast á það með stefnda, að slíkt verkfall verði ekki ólögmætt fyrir þá sök, þótt hagsmunir atvinnurekenda í Trésmiðafélagi Reykjavíkur hafi meiri eða minni áhrif á það, að verkfallið var hafið. Krafan um sekt á hendur Trésmiðafélagi Reykjavíkur fyrir brot á ofanefndri grein laga um stéttarfélög og vinnudeilur verður því ekki tekin til greina.

Þegar af þeirri niðurstöðu, sem nú hefur verið komið að,

leiðir, að kröfur stefnanda í 3. lið frumstefnunnar og í 2. lið framhaldsstefnunnar um skaðabætur vegna ólögðs verkfalls, verða ekki teknar til greina.

Að því er loks snertir kröfu stefnanda í 4. lið frumstefnunnar um skaðabætur sökum þess, að hið stefnda Trésmiðafélag Reykjavíkur hafi átt sök á því, að fjórir fastráðnir trésmiðir hjá firmanu lögðu niður vinnu, þá er sú krafa byggð á því, að trésmiðir þessir hafi gerzt sekir um samningsrof gagnvart firmanu og með því bakað firmanu tjón. En þar sem trésmiðum þessum hefur ekki verið stefnt í málinu, er eigi unnt að dæma um það, hvort þeir hafi gerzt sekir um samningsrof við firmað, og verður þegar af þeirri ástæðu að vísa þessari kröfu stefnanda frá dómi.

Eftir öllum málavöxtum þykir rétt að málskostnaður falli niður.

Því dæmist rétt vera:

Kröfu stefnanda um að viðurkennt verði, að þegar framangreint verkfall hófst, hafi legið fyrir samningur, eða samningsleg aðstaða, sem jafngildi samningi, milli firmans Højgaard & Schultz A/S og trésmiða þeirra, sem hjá því unnu, svo og kröfu stefnanda, um að Trésmiðafélag Reykjavíkur verði dæmt til greiðslu skaðabóta út af því, að fjórir fastráðnir trésmiðir hjá firmanu Højgaard & Schultz A/S lögðu niður vinnu, þegar verkfallið hófst, samkv. fyrirmælum Trésmiðafélags Reykjavíkur, vísast frá dómi.

Að öðru leyti á stefndi að vera sýkn af kröfum stefnanda í þessu máli.

Málskostnaður falli niður.

Föstudaginn 26. apríl 1941.

Nr. 3/1941. **Verkamannafélagið Drifandi vegna Ingibergs Hannessonar**

gegn

Bæjarstjóra Vestmannaeyja f. h. bæjarsjóðs.

Varadómari cand. jur. Sigurgeir Sigurjónsson í stað Sigurjóns Á. Ólafssonar.

Ágreiningur um það, hvort stofnast hafi kjarasamningur milli málsaðilja.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 3. marz þ. á., af Verkamannafélaginu Drifandi í Vestmannaeyjum vegna Ingibergs Hannessonar gegn bæjarstjóra Vestmannaeyja f. h. bæjarsjóðs. Hefur stefnandi gert þær kröfur í málinu, að stefndi verði dæmdur til þess að greiða sér vegna Ingibergs Hannessonar, kr. 101.92 ásamt 5% ársvöxtum frá 3. marz s. l. til greiðsludags og málskostnað að skaðlausu. Til vara krefst hann þess, að stefndi verði dæmdur til þess að greiða sér kr. 85.68 vaxtalaust, og verði málskostnaður þá látinn falla niður.

Stefndi hefur aðallega krafizt þess, að málinu verði í heild vísað frá dómi, en til vara krefst hann sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Málavextir eru þeir, að 29. okt. f. á. sagði verkamannafélagið Drifandi í Vestmannaeyjum upp þágildandi kauptaxta sínum frá og með 1. janúar 1941 og bauð jafnframt atvinnurekendum þar upp á samkomulagsumleitanir um nýjan taxta. Stefndi virðist ekki hafa sinnt neitt þessu boði stefnanda um samkomulagsumleitanir. Hinn 7. janúar síðastliðinn tilkynnir verkamannafélagið Drifandi stefnda fundarályktun félagsins, þar sem skorað er á bæjarstjórn Vestmannaeyja, að samþykkja kauptaxta félagsins sem bindandi fyrir bæjarstjórnina. Og þann 8. s. m. sendir Drifandi stefnda lágmarkskaupkröfur félagsins, er gilda skuli frá 1. jan. þ. á. Áskilur félagið sér rétt til vinnustöðvunar hjá stefnda, ef hann hafi þá ekki innan 7 daga samþykkt „taxtann“. Jafnframt tekur félagið fram í bréfi þessu, að það sé þess fúst, að ganga til samninga við stefnda. Stefndi sinni ekki á neinn

hátt þessum skrifum stefnanda og áskorunum og stendur svo enn.

Í Vestmannaeyjum er annað verkamannafélag, Verkalýðsfélag Vestmannaeyja, og telur stefndi sig hafa undirgengizt gagnvart því, að bæjarsjóður skyldi greiða það kaup, sem um sendist milli þess félags og atvinnurekenda í Vestmannaeyjum.

Ingibergur Hannesson, sem er meðlimur í verkamannafélaginu Drifandi, og sem mál þetta er höfðað út af, vann hjá stefnda dagana 10.—18. janúar s. l., alls 56 klst. Krafðist hann þess að fá þá vinnu greidda samkvæmt lágmarkskauptaxta verkamannafélagsins Drifanda. Fyrirsvarsmaður bæjarsjóðs neitaði að greiða samkvæmt þeim taxta, en bauðst hins vegar til þess að greiða það kaup, er um hafði verið samið við verklýðsfélag Vestmannaeyja, en það er nokkru lægra. Samkomulag náðist ekki um þetta. Höfðaði Drifandi síðan mál þetta og gerir í því framangreindar kröfur.

Verkamannafélagið Drifandi byggir kröfur sínar í máli þessu á því, að stofnast hafi vinnusamningur eða ígildi slíks samnings milli sín og stefnda með því innihaldi, sem greinir í lágmarkskauptaxta Drifanda, sem sendur var til fyrirsvarsmanns bæjarins 8. jan. s. l. Telur stefnandi, að þar sem stefndi hafi fengið kauptaxtann í hendur, og síðan tekið meðlimi verkamannafélagsins Drifanda í vinnu, án þess að beina andmælum út af honum til félagsins sjálfs, eða aðvara þá meðlimi Drifanda, er unnu hjá honum um það, að þeim yrði ekki greitt kaup samkvæmt taxta félags þeirra, þá hafi stefndi orðið bundinn við oftnefndan kauptaxta Drifanda. Beri stefnda því að greiða félagsmönnum Drifanda kaup samkvæmt greindum taxta félagsins.

Stefndi hefur eindregið mótmælt því, að stofnast hafi nokkur vinnusamningur milli verkamannafélagsins Drifanda og Vestmannaeyjakaupstaðar, hvorki skriflegur né munnlegur. Engar samningaumleitanir hafi farið fram milli þessara aðilja, og fyrirsvarsmenn bæjarins hafi ekki á neinn hátt gefið Drifanda réttmæta ástæðu til þess að líta svo á, að þeir vildu vera bundnir við kauptaxta félagsins, sem reyndar sé kallaður „lágmarkskaupkröfur“ í skjali því er atvinnurekendur fengu frá félaginu, dags. 8. jan. s. l., og hafi stefndi því ekki tekið á sig neinar samningslegar skuldbindingar

gagnvart Drifanda. Heldur stefndi því fram, að þar sem hér sé þannig ekki um vinnusamning að ræða milli aðilja máls þessa, geti mál þetta ekki heyrt undir úrskurð félagsdóms, samkvæmt því, sem verkefni hans séu upptalin í 1. og 2. lið 44. gr. laga nr. 80/1938, og ekki hafi verið um það samið milli aðilja að leggja málið hér fyrir dóm, sbr. 3. lið 44. gr. sömu laga. Hefur hann því svo sem að framan er lýst krafizt þess aðallega, að málinu verði í heild vísað frá dómi. En til vara gerir hann kröfu um sýknu af sömu ástæðum, ef krafa hans um frávisun yrði ekki tekin til greina.

Enda þótt krafa stefnanda í máli þessu hljóði um greiðslu tiltekinna fjárhæðar, er málssókn þessi, svo sem áður segir, byggð á því, að stofnast hafi vinnusamningur (kjarasamningur) milli verkamannafélagsins Drifanda og bæjarstjóra Vestmannaeyja f. h. bæjarsjóðs, og kveður stefnandi það vera höfuðatriði máls þessa að fá úr því skorið, hvort svo sé eða ekki. En úrlausn þess atriðis heyrir undir valdsvið þessa dóms, sbr. 2. lið 44. gr. laga nr. 80/1938, og ber því að leggja efnisdóm á málið að því leyti.

Þegar litið er til viðskipta verkamannafélagsins Drifanda og forráðamanna Vestmannaeyjakaupstaðar, sem lýst er hér að framan, verður ekki talið, að næg gögn liggi fyrir hendi til þess, að unnt sé að telja, að stofnast hafi vinnusamningur milli nefndra aðilja skv. 6. gr. laga nr. 80/1938, með því innihaldi, er greinir í lágmarkskaupkröfum Drifanda frá 8. janúar 1941, og getur félagið því ekki hér fyrir dómi byggt rétt á hendur stefnda á þeim kröfum, sem þar eru gerðar.

Ingibergur Hannesson getur þannig ekki byggt upphæð fjárkröfu sinnar á hendur stefnda á vinnusamningi milli félags síns, Drifanda, og Vestmannaeyjakaupstaðar. Hins vegar heyrir það ekki undir verkefni félagsdóms, sbr. 1. og 2. lið 44. gr. laga nr. 80/1938, að skera úr um það að öðru leyti, með hvaða kjörum Ingibergur kann að hafa ráðizt í vinnu hjá stefnda, og með því að skilja verður málflutning stefnda sem andmæli gegn því, að beitt verði ákvæðum 3. liðs sömu greinar, verður þeim þegar af þeirri ástæðu ekki komið við hér. Samkvæmt þessu verður því að vísa fjárkröfu Ingibergs á hendur stefnda í máli þessu frá dómi.

Eftir þessum málsúrslitum þykir rétt, að stefnandi greiði stefnda kr. 75.00 í málskostnað.

Því dæmist rétt vera:

Fjárkröfu Ingibergs Hannessonar á hendur stefnda, bæjarstjóra Vestmannaeyja f. h. bæjarsjóðs, í máli þessu, vísast frá dómi.

Stefnandi, Verkamannafélagið Drifandi vegna Ingibergs Hannessonar, greiði stefnda kr. 75.00 í málskostnað innan 15 sólarhringa frá birtingu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.

Föstudaginn 21. nóvember 1941.

Nr. 5/1941. **Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Félags íslenzkra iðnrekenda**
gegn

Alþýðusambandi Íslands f. h. Iðju, félags verksmiðjufólks í Reykjavík.

Mál út af uppsögn á kjarasamningi. Uppsögnin talin ógild.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi af Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Félags ísl. iðnrekenda gegn Alþýðusambandi Íslands f. h. Iðju, félags verksmiðjufólks í Reykjavík, með stefnu, dags. 31. f. m. Hefur stefnandi gert þær dómkröfur, að viðurkennt verði, að uppsögn Iðju, dags. 30. sept. s. l., á öllum gildandi kaup- og kjarasamningum milli þess félags og Félags ísl. iðnrekenda frá 1. jan. 1942 að telja, skuli teljast að öllu leyti ógild og samningar milli nefndra félaga því halda fullu gildi eins og umrædd uppsögn hefði aldrei farið fram. Þá krefst stefnandi málskostnaðar úr hendi stefnda eftir mati dómsins.

Stefndi krefst þess hins vegar, að nefnd uppsögn verði gild metin og honum dæmdur málskostnaður úr hendi stefnanda eftir mati dómsins.

Málavextir eru þessir:

Í 18. gr. núgildandi kjarasamnings milli Félags íslenzkra iðnrekenda og Iðju, félags verksmiðjufólks í Reykjavík, er svo kveðið á, að samningurinn skuli vera í gildi „þar til annar hvor aðili segir honum upp fyrir áramót með minnst 3gja

mánaða fyrirvara.“ Á fundi, sem haldinn var í félaginu Iðju 29. sept. s. l. var samþykkt að segja upp samningum við Félag íslenzkra iðnrekenda, og daginn eftir, þann 30. sept., ritar Iðja Félagi íslenzkra iðnrekenda bréf og tilkynnir þar uppsögn samninganna.

Samkvæmt skýrslu skrifstofumanns hjá Iðju var hann sendur með bréf þetta á skrifstofu Félags íslenzkra iðnrekenda rétt fyrir kl. 18 þann dag, og skyldi hann fá viðurkenningu fyrir móttöku bréfsins. Sendimaður þessi kveðst hafa komið þar að lokuðum dyrum og hvarf hann frá við svo búið, án þess að láta bréfið í bréfakassa, sem er á hurðinni. Sneri stjórn Iðju sér þá til pósthússins í Reykjavík og fékk þar sérstakt leyfi, þar sem komið var fram yfir venjulegan lokunartíma póststofunnar, til þess að koma í póst ábyrgðarbréfi til Félags íslenzkra iðnrekenda, sem innihélt uppsögnina, og mun klukkan hafa verið orðin nálægt 20—25 mínútur yfir 18, þegar bréfið var afhent.

Stefnandi skýrir svo frá, að skrifstofutími á skrifstofu Félags íslenzkra iðnrekenda sé alla virka daga frá kl. 10—12 og 13—17, en auk þess hafi skrifstofustjórinn verið staddur á skrifstofunni frá kl. 17 til kl. rúmlega 18 þann 30. sept. s. l., og hafi skrifstofan verið opin þann tíma. Kveðst skrifstofustjórinn, sem mætt hefur hér fyrir dómi og gefið skýrslu, ekki hafa orðið þess var, að nokkur sendimaður kæmi frá Iðju til þess, er hann fór af skrifstofunni kl. rúmlega 18 þann dag. Kveðst hann þá hafa farið niður á pósthús, en þar hafi félagið pósthólf, gætt í það en þá hafi engin tilkynning um ábyrgðarbréf verið komin og ekki heldur kl. 20,30 sama dag, en þá gætti hann aftur í pósthólfið. Kveður hann tilkynninguna um bréfið frá Iðju ekki hafa komið í pósthólf félagsins fyrr en daginn eftir, þann 1. okt. s. l., og hafi uppsögn Iðju þannig fyrst borizt Félagi íslenzkra iðnrekenda þann dag.

Stefnandi byggir framangreindar dómkröfur sínar á því, að þar sem 18. gr. frammanefnds samnings kveði svo á, að honum skuli sagt upp „fyrir áramót með minnst 3gja mánaða fyrirvara“, þá hljóti í því að felast það, að uppsögn á honum skuli vera komin í hendur viðkomandi aðilja í síðasta lagi hinn 30. september. Nú hafi umrædd uppsögn ekki borizt til Félags íslenzkra iðnrekenda fyrr en 1. okt. s. l., enda ekki sett í póst af Iðju fyrr en eftir að afgreiðslu bréfa-

póststofunnar hér hafði verið lokað, og hafi stjórn Iðju því hlotið að vera ljóst, að uppsögnin gæti ekki komið til vitundar Félags íslenzkra iðnrekenda fyrr en 1. okt. Telur hann, að uppsögnin hafi þannig komið of seint, til þess að geta leitt til þess, að umræddur samningur félli úr gildi um næstu áramót. Með því að Iðja vildi ekki fallast á þessa skoðun stefnanda, höfðaði hann mál þetta hér fyrir dómi, eftir að fram hafði farið sáttaumleitun milli samningsaðilja samkvæmt 17. gr. frammannefnds kjarasamnings.

Stefndi hefur mótmælt kröfum stefnanda og krefst þess, að oftnefnd uppsögn verði gild metin.

Telur hann uppsögnina nógu snemma komna. Byggir hann þá skoðun sína á því, að hinn 30. sept. hafi í tveimur dagblöðum bæjarins verið skýrt frá samþykkt Iðju um uppsögn samninganna á fundi félagsins daginn áður. Þessa frétt hafi skrifstofustjóri Félags íslenzkra iðnrekenda hlotið að sjá, enda sé það viðurkennt í málinu. Hafi hann því mátt vita, að von var á uppsögn frá Iðju hendi. Enn fremur hafi Runólfur Pétursson, formaður Iðju, getið þess í samtali, er hann átti við Jón Kjartansson, framkvæmdastjóra, hinn 30. sept. s. l., en hann er í stjórn Félags íslenzkra iðnrekenda, að Iðja, félag verksmiðjufólks, hefði á fundi daginn áður samþykkt að segja upp öllum gildandi samningum við Félag íslenzkra iðnrekenda. Telur stefndi, að þar sem skrifstofustjóra iðnrekendafélagsins og einum stjórnarmeðlim þess hafi þannig verið kunnugt um samþykkt Iðju, þá hafi verið nægilegt, eins og á stóð, að Iðja kæmi uppsagnarbréfinu í póst áður en uppsagnarfresturinn væri útrunninn, eins og hún líka hafi gert. Krefst hann því þess, að viðurkennt verði, að uppsögnin sé að öllu leyti gild tekin.

Eins og að framan er greint skyldi umræddum samningum sagt upp með minnst 3ja mánaða uppsagnarfresti miðað við áramót, og þurfti því uppsögn að fara fram fyrir 1. október, ef hún átti að koma að haldi. Verður dómurinn að fallast á þá skoðun stefnanda, að það sé ekki nægilegt, að uppsögnin sé send frá þeim aðilja, er upp segir, fyrir lok uppsagnarfrestsins, heldur þurfi uppsögnin að vera komin í hendur þess, er hún er stíluð til eða á þann stað, þar sem hann á kost á að kynna sér hana. Þessu skilyrði var ekki fullnægt af Iðju í þessu sambandi, með því að setja í póst ábyrgðarbréf eftir lokunartíma póststofunnar 30. sept. s. l., því for-

ráðamönnum þess félags hlaut að vera það ljóst, að uppsögnin gæti ekki á þann hátt komizt til vitundar fyrirsvarsmanna Félags íslenzkra iðnrekenda fyrir lok uppsagnarfrestsins. Fréttalestur skrifstofustjórans, lauslegt viðtal formanns Iðju við stjórnarnefndarmann iðnrekendafélagsins um fundarsamþykkt Iðju hinn 29. sept. og hin árangurslausa sendiferð til skrifstofu Félags íslenzkra iðnrekenda verða ekki heldur talin geta réttlætt þennan seinagang hjá Iðju.

Samkvæmt þessu ber að taka til greina þá kröfu stefnanda, að uppsögn Iðju, dags. 30. sept. s. l., á samningum þess félags við Félag íslenzkra iðnrekenda, skuli vera ógild.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Þvi dæmist rétt vera:

Uppsögn Iðju, félags verksmiðjufólks í Reykjavík, dags. 30. sept. s. l., á samningum þess félags við Félag íslenzkra iðnrekenda frá 1. jan. 1942, skal vera ógild.

Málskostnaður falli niður.

Þriðjudaginn 16. desember 1941.

Nr. 9/1941. **Alþýðusamband Íslands f. h. Sjómannafélags Reykjavíkur.**

gegn

Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Eimskipafélags Íslands h/f.

Varadómarar Sigurgeir Sigurjónsson í stað Sigurjóns Á. Ólafssonar og Sigurjón Jónsson í stað Jóns Ásbjörns-sonar.

Ágreiningur um skilning á ákvæðum kjarasamnings um greiðslu dýrtíðaruppbótar.

Dómur.

Hinn 21. janúar s. l. gerðu Eimskipafélag Íslands h/f og Sjómannafélag Reykjavíkur samning um kaup og kjör háseta og annan um kaup og kjör kyndara. Síðasta málsgrein 1. gr. samninga þessara er svo hljóðandi:

„Allt mánaðarkaup breytist 1. janúar 1941 samkvæmt dýrtiðartölu kauplagsnefndar, sem birt verður í janúar. Síðan breytist kaupið ársfjórðungslega samkvæmt áðurnefndri dýrtiðartölu og skal breytingin miðuð við dýrtiðartöluna eins og hún er í byrjun hvers ársfjórðungs.“

Þegar farið var að reikna út dýrtiðaruppbót sjómanna greindi félögin á um það, hvernig skilja bæri síðustu orð greinarinnar „... og skal breytingin miðuð við dýrtiðartöluna eins og hún er í byrjun hvers ársfjórðungs.“ Samkomulag um ágreininginn náðist ekki og hefur stefnandi höfðað mál út af þessu atriði hér fyrir dómi með stefnu 14. f. m. Gerir hann þær réttarkröfur, að stefndi verði skyldaður til þess að miða kaupbreytinguna samkv. síðustu málsgrein 1. gr. framangreindra samninga við þá dýrtiðarvisitölu, er birt er í fyrsta mánuði hvers ársfjórðungs. Þá krefst hann og málskostnaðar úr hendi stefnda eftir mati dómsins. Stefndi hefur krafizt sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Stefnandi byggir kröfur sínar á því, að samkvæmt orðalagi nefndrar málsgreinar sé það ljóst, að greinina beri að skilja á þann veg, að dýrtiðaruppbótin skuli ákveðin eftir þeirri dýrtiðartölu, sem birt er í fyrsta mánuði hvers ársfjórðungs, því það sé sú dýrtiðartala, sem gildi í byrjun ársfjórðungsins. Þessi skilningur sé og í samræmi við það ákvæði nefndrar greinar, að dýrtiðaruppbótin fyrir 1. ársfjórðung þessa árs skuli reiknuð út eftir dýrtiðartölu þeirri, er birt verði í janúar. Hefur stjórn sjómannafélagsins, sem annaðist samningagerðina af hálfu þess félags, gefið yfirlýsingu um það, að þessum skilningi sjómannafélagsins hafi verið haldið fram við samningaumleitanirnar, og fyrirvarsmenn Eimskipafélags Íslands h/f þá fallizt á hann.

Stefndi hefur eindregið mótmælt skilningi stefnanda á umræddu samningsákvæði. Telur hann, að um það hafi verið talað við samningagerðina, að með því að dýrtiðartala hvers mánaðar væri ekki birt fyrr en seint í mánuði hverjum, þá væri ekki hægt að miða dýrtiðaruppbótina í byrjun hvers ársfjórðungs við aðra dýrtiðartölu en þá, sem búið væri að birta, er dýrtiðaruppbótin ætti að greiðast, og yrði því að miða við dýrtiðartölu síðasta mánaðar næsta ársfjórðungs á undan. Telur hann að fyrirvarsmenn Eimskipafélagsins hafi lagt áherzlu á það, að félagið gæti á hverjum tíma vitað,

hvaða dýrtíðaruppbót bæri að greiða, til þess að ávallt væri hægt að gera upp að fullu við skipverja, ef þess þyrfti með. Hins vegar hafi, þegar samið var 21. janúar s. l., verið vitað, að dýrtíðartala þess mánaðar myndi verða birt næstu daga, og því hafi þótt rétt að miða við hana, að því er fyrsta ársfjórðunginn snerti. Máli sinu til stuðnings hefur hann enn fremur fært það, að í samningsuppkasti sjómannafélagsins hafi þess verið upphaflega krafist, að dýrtíðaruppbótin miðaðist við „dýrtíðina“ eins og hún er í byrjun hvers ársfjórðungs, en þessu hafi verið breytt í það horf, sem í samningnum greinir með tilliti til nefndrar afstöðu eimskipafélagsstjórnarinnar.

Stefnandi hefur mótmælt þessari skýrslu stefnda, sem gefin er af formanni eimskipafélagsstjórnarinnar, sem tók þátt í samningaumleitunum. Stendur þannig staðhæfing móti staðhæfingu um það, til hvaða niðurstöðu samningarnir hafi átt að leiða. Ekki verður talið, að breytingar þær, sem gerðar voru á samningsuppkasti sjómannafélagsins með samningunum, séu þess eðlis, að þær gefi næga stoð til þess, að skilningur stefnda á deiluatríðinu verði lagður til grundvallar dómi í málinu. Verður því að skýra umdeilt samningsatriði út frá orðalagi þess.

Viðskiptamálaráðuneytið hefur síðari hluta hvers mánaðar á yfirstandandi ári birt í Lögbirtingablaðinu tilkynningu um vísitölu framfærslukostnaðar eins og hún er 1. dag þess mánaðar, sem hún er birt í samkvæmt útreikningi kauplagsnefndar. Nú á samkvæmt framangreindum samningum frá 21. jan. þ. á. að miða dýrtíðaruppbótina við „dýrtíðartöluna“ eins og hún er í byrjun hvers ársfjórðungs“, og verður því með tilvísun til þess, sem áður segir, um tilkynningu ráðuneytisins, að líta svo á, að miða beri við þá vísitölu framfærslukostnaðar, sem þannig er birt í fyrsta mánuði ársfjórðungs hvers. Er þessi niðurstaða og í samræmi við það samningsákvæði hinnar umdeildu greinar, að dýrtíðartalan fyrir 1. ársfjórðung samningstímabilsins, sem hefst 1. janúar s. l., skuli miðast við þá dýrtíðartölu, „sem birt verður í janúar“. Ber samkvæmt þessu að taka til greina kröfur stefnanda að þessu leyti.

Einn dómara, Sigurjón Jónsson, getur þó ekki fallizt á þessa niðurstöðu. Telur hann að leggja beri skilning stefnda

á hinu umdeilda samningsákvæði til grundvallar dómi í málinu.

Eftir atvikum þykir mega láta málskostnað falla niður.

Því dæmist rétt vera:

Dýrtíðartalan, sem miða skal við, þegar dýrtíðaruppbót er reiknuð út ársfjórðungslega samkvæmt síðustu málsgrein 1. gr. samninga frá 21. jan. þ. á. milli h/f Eimskipafélags Íslands og Sjómannafélags Reyjavíkur, er sú vísitala framfærslukostnaðar, sem birt verður í fyrsta mánuði ársfjórðungs hvers.

Málskostnaður fellur niður.

Fimmtudaginn 5. febrúar 1942.

Nr. 1/1942. **Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Félags löggiltra rafvirkjameistara**
gegn
Rafvirkjafélagi Reykjavíkur.

Deilt um réttmæti uppsagnar á kjarasamningi, lengd samningstímabils og lögmæti verkfalls.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu 6. f. m. af Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Félags löggiltra rafvirkjameistara í Reykjavík gegn Rafvirkjafélagi Reykjavíkur. Tildrög málsins eru þau, að hinn 22. janúar 1941 var fyrir milligöngu ríkissáttasemjara undirritaður kjarasamningur milli Félags löggiltra rafvirkjameistara í Reykjavík annars vegar og Rafvirkjafélags Reykjavíkur hins vegar. Í 4. gr. 3. kafla samnings þessa segir svo:

„Samningur þessi er gerður til eins árs í senn en er uppsegjanlegur með 3ja mánaða fyrirvara af beggja hálfu. Sé samningnum ekki sagt upp með tilskildum fyrirvara, gildir hann fyrir næsta ár. Samningur þessi gildir frá 22. janúar 1941 og er til staðfestu undirritaður af stjórnnum beggja félaganna.“

Með bréfi, dags. 28. september 1941, sagði stefndi upp samningi þessum „frá 1. janúar næstkomandi“, eins og það er orðað í uppsagnarbréfinu, og með bréfi, dags. 22. des. s. l., tilkynnir stefndi Félagi löggiltra rafvirkjameistara, að ef samningar hefðu ekki tekizt fyrir 1. janúar s. l., myndi verkfall hefjast frá áramótum. Rafvirkjameistarafélagið mótmælti í bréfi, 27. des. s. l., réttmæti uppsagnarinnar frá 1.

janúar s. l. og lögmæti væntanlegs verkfalls, og áskildi sér allan rétt, ef stefndi héldi fram verkfallshótun sinni. Stefndi skeytti ekki um mótmæli þessi, og með því að nýir samningar höfðu ekki tekizt um áramót hóf hann verkfall. Rafvirkjameistarafélagið vildi ekki fallast á réttmæti þess, og er því mál þetta höfðað svo sem að framan greinir, og gerir stefnandi þessar dómkröfur í málinu:

1. Að viðurkennt verði með dómi réttarins, aðallega, að framangreind uppsögn í bréfi, dags. 28. september 1941, á téðum samningi milli Félags löggiltra rafvirkjameistara í Reykjavík og Rafvirkjafélags Reykjavíkur frá 22. janúar 1941, sé ógild með öllu, og sé samningurinn af sjálfu sér framlengdur til 22. janúar 1943 og áfram eftir það, verði honum eigi löglega sagt upp, miðað við þann tíma, en til vara, að samningurinn sé í gildi til 22. janúar 1942 incl.
2. Að viðurkennt verði með dómi, aðallega, að framangreint verkfall sé ólöglegt með öllu, en til vara, að ólöglegt sé verkfall tímabilið 1.—22. jan. 1942 inclusive.
3. Að stefndi verði dæmdur til að greiða stefnanda í skaðabætur fyrir hið ólöglega verkfall, aðallega, kr. 492,48 fyrir hvern virkan dag, er verkfallið stendur, en til vara, kr. 492,48 fyrir hvern virkan dag, er verkfallið stendur yfir á tímabilinu 1.—22. janúar 1942 inclusive, en til þrautavara skaðabætur eftir mati dómsins.
4. Að stefndi verði dæmdur til að greiða stefnanda málskostnað eftir mati dómsins.

Stefndi hefur gert þær dómkröfur, að 1. kröfulið stefnanda verði hrundið og umrædd uppsögn metin gild frá s. l. áramótum að telja, en til vara, frá 22. janúar 1942, að hrundið verði öðrum kröfulið, og umrætt verkfall metið löglegt í alla staði. 3ja lið stefnukröfu mótmælir hann sem óréttmælum, en til vara, sem órökstuddum og of háum. Loks mótmælir hann dómkröfu stefnanda um málskostnað og krefst málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Þá hefur stefndi, við munnlegan flutning málsins, krafizt frávisunar á skaðabótakröfu stefnanda, að því er varðar tímabilið eftir 8. jan. s. l.

Undir rekstri málsins hafa aðiljar fallizt á, að málflutningi um upphæð skaðabótakröfu samkvæmt 3. kröfulið verði

frestað til síðari meðferðar samkvæmt 71. gr. laga nr. 85/1936, sbr. 69. gr. laga nr. 80/1938.

Verða dómkröfur stefnanda þá teknar til meðferðar í þeirri röð, sem þær eru settar fram í stefnunni.

Um 1. Kröfur sínar undir þessum lið byggir stefnandi á því, að ljóst sé, samkvæmt orðalagi 4. gr. 3. kafla framangreinds samnings, að hann hafi átt að gilda til jafnlengdar næsta ár, eða til 22. janúar 1942, því að orðin „til eins árs í senn“ verði ekki skýrð á annan veg. Telur hann útilokað, að orðin „gildir hann fyrir næsta ár“ verði skýrð svo, sem þar sé átt við almanaksár, því að undanfarandi kjarasamningur milli málsaðilja, sem að þessu leyti hafi verið samhljóða samningi þeim, er hér um ræðir, hafi gilt frá 1. júlí ár hvert til jafnlengdar næsta ár, og það hafi aðeins verið vegna hinna sérstöku uppsagnarákvæða laga nr. 51/1940, að sagt varð upp frá áramótum 1940, en sú uppsögn leiddi til framangreinds samnings frá 22. janúar 1941. Sá samningur hafi verið gerður fyrir milligöngu sáttasemjara ríkisins, er sett hafi í hann gildistökuákvæðið, en það hafi aldrei komið til orða við rafvirkjameistarana, að samningurinn ætti aðeins að gilda til ársloka 1941, hvað þá að þeir hafi samþykkt það.

Af þessu leiðir, segir stefnandi, að framangreind uppsögn stefnda á samningi þessum frá 1. janúar 1942 var óheimil, og með því að slík uppsögn á samningi, sem gildi til 22. janúar 1942, sé ófullnægjandi, og honum hafi ekki verið sagt upp á réttan hátt, þá framlengist hann samkvæmt efni sínu til 22. janúar 1943, sbr. 6. gr. laga nr. 80/1938. Er aðalkrafa stefnanda í 1. stefnulið byggð á þessum rökum, en til vara krefst hann, eins og áður greinir, að uppsögnin verði fyrst metin gild frá 22. jan. s. l.

Stefndi reisir kröfur sínar, að því er þennan lið varðar, á því, að það hafi alltaf verið tilætlun sín, og hann skilið það svo við samningsgerðina, að oftnefndur samningur skyldi aðeins gilda til ársloka 1941, enda þótt hann tæki ekki gildi fyrr en 22. janúar f. á., sem hann kveðst hafa fallizt á fyrir til-mæli rafvirkjameistaranna. Telur hann að orðin „gildir hann fyrir næsta ár“ eigi við almanaksárið, enda sé það og óvenju-legt, að kjarasamningur renni út á öðrum tíma en a. m. k. um mánaðamót. En hvað sem þessu liði, þá sé þó ljóst, að ef rafvirkjameistarafélagið taldi uppsögn sveinanna 28. septem-

ber f. á. óréttmæla, þá hefði því borið skylda til þess, að gera fyrirvara um það, þegar uppsögnin barst þeim í hendur. Þetta hafi þeir ekki gert fyrr en með bréfinu 27. des. f. á., en þau mótmæli verði að teljast of seint fram komin, enda hafi rafvirkjameistararnir tekið athugasemdalaust við uppkasti til nýrra samninga af hálfu sveinanna hinn 12. des. f. á. Af þessu leiði, að uppsögnin hljóti að vera gild frá 1. janúar s. l. að telja, en þó svo yrði ekki talið, þá sé samt óhugsandi annað en að hún sé fullnægjandi miðað við 22. janúar, því ljóst sé, að það var vilji stefnda, að segja samningnum upp eins fljótt og unnt var. Er varakrafa hans um þennan lið á þessum rökum reist.

Stefnandi hefur neitað því, að rafvirkjameistarafélaginu hafi borið skylda til að mótmæla uppsögninni fyrr, eða á annan hátt en þeir gerðu með nefndu bréfi 27. des. s. l.

Samkvæmt því, sem upplýst hefur verið í málinu, var gengið frá umræddum samningi fyrir milligöngu sáttasemjara. Samninganefndir frá báðum málsaðiljum höfðu að visu ræðst við áður en málið var afhent sáttasemjara, en ekkert hefur komið fram, er bendi til þess, að þá hafi verið rætt um lengd samningstímabilsins. Upplýst má telja, að hjá sáttasemjara hafi aðilar ekki ræðst við persónulega, og ósannað er, að nokkuð hafi þar verið rætt sérstaklega um lengd samningstímabilsins, þó að sveinarnir telji sig hins vegar hafa verið þeirrar skoðunar, að samningurinn skyldi aðeins gilda til ársloka 1941. Atvik við samningsgerðina verða því ekki lögð til grundvallar skýringu á efni hans. Hins vegar verður rétturinn, með tilvísun til málsúttlistunar stefnanda, að fallast á þá skoðun hans, að samkvæmt orðalagi 4. gr. 3. kafla samningsins gildi hann til 22. janúar 1942. Stefnda var því óheimilt að segja honum upp miðað við 1. janúar 1942, og er ekki hægt að fallast á þá skoðun hans, að rafvirkjameistarafélagið hafi, með því að mótmæla ekki uppsögninni formlega fyrr en 27. des. s. l., fyrirgert rétti sínum til þess að andmæla gildi hennar frá 1. janúar, því eins og hér stóð á, voru mótmæli af hálfu meistarafélagsins gegn uppsögninni ekki nauðsynleg til varðveislu á gildi oftnefnds samnings til loka samningstímabilsins. Hins vegar þykir, með tilvísun til raka stefnds um þetta efni, mega meta uppsögn stefnda gilda miðað við 22. jan. s. l. Niðurstaðan, að því er þennan lið snertir, verður þá sú, að hrundið verður aðalkröfu stefnanda, en varakrafa hans

um það, að samningurinn gildi til 22. jan. s. l., verður tekin til greina.

Um 2. og 3. Stefnandi byggir þessa kröfuliði á því, að kjarasamningi aðilja hafi ekki verið löglega sagt upp, og sé því verkfall það, er stefndi hóf hinn 1. janúar s. l., ólöglegt og bótaskyldt. Telur hann, að aflýsing verkfallsins, sem fram fór með bréfi stefnda til stefnanda 10. f. m. (réttarskjal nr. 15), hafi aðeins verið til málamynda, þar sem sveinarnir hafi allt að einu ekki komið til vinnu sinnar aftur, þótt vinnustaðirnir hafi staðið þeim opnir. Bendir hann í því sambandi á bréf rafvirkjameistaranna til stefnda, dags. 16. f. m. (réttarskjal nr. 18), þar sem þeir mótmæla því, að verkfallið hafi verið felld niður, með því að enginn félagsmanna hafi komið til vinnu, þótt þeir viti, að vinnustöðvarnar standi þeim opnar og rafvirkjameistararnir reiðubúnir til að taka þegar til vinnu alla þá félag, er verkfall gerðu. Það sé því ótvírætt, að um áframhaldandi verkfall sé að ræða, enda staðfesti þá skoðun grein í *Alþýðublaðinu* 10. f. m., þar sem skýrt er frá sameiginlegum fundi, er haldinn var daginn áður í félögum þeim, er verkfall hófu um síðastliðin áramót. En þar segir frá því, að m. a. hafi þar verið samþykkt svo hljóðandi ályktun:

„Félögin álykta hér með, að enda þótt verkfallinu verði eigi haldið áfram, með tilliti til deilunnar um hækkun grunnskaups, þá hafi einstakir meðlimir félaganna hvorki rétt né skyldu samkvæmt lögum, til þess að taka aftur til vinnu fyrr en samningar eru undirskrifaðir og kröfum félaganna fullnægt.“

Telur stefnandi, að skýrsla, er formaður hins stefnda félags gaf í réttarhaldi hér fyrir dómi 20. f. m., staðfesti ummælin í *Alþýðublaðinu* að því er sérstaklega snertir stefnda, þar sem hann viðurkennir, að stjórn rafvirkjafélagsins hafi átt hlut að máli við tilbúning tillagna þeirra, sem samþykktar voru á sameiginlega fundinum í Goodtemplarahúsinu 9. janúar s. l. Þá bendir hann og á það, að formaður rafvirkjafélagsins, ásamt varamanni í stjórn þess, hafi, með hótunum 19. f. m., ætlað að fá rafvirkjanema, er voru við vinnu að raf-lögnum í nýbyggingu hér í bænum hjá Gizuri Pálssyni rafvirkjameistara, til að hætta vinnu. Staðhæfir hann, með tilliti til þess, sem fram sé komið í málinu, að verkfallið standi áfram, þrátt fyrir yfirlýsingu stefnda í áður umgetnu bréfi frá 10. f. m., og telur hann, að stefndi sé bótaskyldur gagn-

vart stefnanda á meðan vinnustöðvunin varir, þar sem stjórn félagsins hafi ekkert gert til þess að hefta framhald vinnustöðvunarinnar, heldur þvert á móti stuðlað að framhaldi hennar með framkomu sinni og framkvæmdum í málinu.

Stefndi heldur því hins vegar fram, að vinnustöðvun sú, er hófst 1. f. m., sé með öllu lögleg, þar eð samningstímabilið hafi verið útrunnið, þegar verkfallið hófst. En þótt svo yrði litið á, að samningi aðilja hefði ekki verið slitið 1. f. m., þá væri verkfallið allt að einu löglegt. Og eftir að fundur hafi verið haldinn í rafvirkjafélaginu 9. f. m. eftir sameiginlegan fund félaga þeirra, er verkfall höfðu hafið um áramótin, og þar samþykkt að aflétta verkfallinu, og tilkynning um þetta verið send stefnanda, telur hann að ekki hafi verið um neitt verkfall að ræða. Með þeirri yfirlýsingu hafi verkfallinu verið aflétt. Þá hafi og stjórn félagsins lýst því yfir um leið og samþykkt var að aflýsa verkfallinu, að hún léti það afskiptalaust, hvort félagsmenn færu til vinnu sinnar eða ekki. Þá telur hann, að viðtal forráðamanna félagsins við nemana hafi aðeins hniðið í þá átt, að benda þeim á, að með því að vinna einir og án fullnægjandi tilsagnar, fremdu þeir lögbrot.

Frávísunarkröfu sína á skaðabótaskyldu sinni eftir 8. f. m. byggir stefndi á því, að þann dag hafi gengið í gildi bráðabirgðalög, sem leiði til þess, að slík skaðabótakrafa, sem hér um ræðir, heyri ekki undir úrlausn félagsdóms.

Þar sem telja verður, eins og segir undir 1 hér að framan, að samningstímabil aðilja, samkvæmt orðalagi umrædds kjarasamnings þeirra, hafi ekki runnið út fyrr en 22. f. m., þá verður einnig að telja, að verkfall það, er stefndi hóf um s. l. áramót, hafi verið ólöglegt.

Með bráðabirgðalögum nr. 1 frá 8. jan. 1942 er svo ákveðið í 4. gr., að verkföll, sem hafin voru um s. l. áramót í því skyni, að fá breytingar á kaupum og kjörum, séu óheimil frá gildistöku þeirra laga, og í 11. gr. sömu laga segir, að með mál út af slíkum brotum skuli farið sem almenn lögreglumál. Þetta ákvæði bráðabirgðalaganna verður ekki talið því til hindrunar, að félagsdómur eigi úrlausn um skaðabótakröfu út af broti á kjarasamningi þeim, er um ræðir í máli þessu. Verður því frávísunarkrafa stefnda ekki tekin til greina, að því er snertir skaðabótakröfu, er stefnandi kann að eiga á hendur stefnda til þess tíma, að samningnum samkvæmt efni sínu gat löglega orðið sagt upp.

Með tilliti til vinnustöðvunar stefnda um s. l. áramót, sem er, eins og áður greinir, ólögleg, verður að telja, að hann sé bótaskyldur gagnvart stefnanda fyrir það tjón, er hið ólöglega verkfall hefur bakað honum frá 1.—22. janúar s. l. Það verður ekki litið svo á, að stefndi hafi með bréfi sínu til stefnanda, dags. 10. f. m., þar sem hann aflýsir verkfallinu, firrt sig áframhaldandi skaðabótaskyldu, þar sem upplýst er, að enginn sveinanna hefur mætt til vinnu, og forráðamenn stefnda hafa beinlínis stuðlað að framhaldi vinnustöðvunarinnar með þáttöku sinni í samningu og samþykkt ályktunar þeirrar frá 9. f. m., er tilfærð er hér að framan. Enn fremur hafa þeir eftir aflýsingu verkfallsins með öllu látið hjá líða, að hvetja meðlimi félags síns til að fara til vinnu sinnar aftur, og auk þess, að því er upplýst má telja, leitast við að fá rafvirkjaneina til að hætta vinnu.

Samkvæmt framangreindu var verkfall stefnda frá s. l. áramótum ólöglega hafið, og er hann bótaskyldur fyrir tjón stefnanda af völdum þess yfir tímabilið frá 1.—22. janúar s. l. vegna framangreinds samningsbrots. Kröfu um skyldu til bóta fyrir tjón, er stefnandi hann að hafa beðið eftir 22. janúar s. l. þar að vísa frá dómi, með því að telja verður, með hliðsjón af 11. gr. bráðabirgðalaga nr. 1 frá 8. janúar 1942, sbr. 44. gr. laga nr. 80 frá 11. júní 1938, að hún heyri ekki undir úrlausn félagsdóms.

Eftir þessum málalokum þykir rétt, að því er þennan þátt málsins snertir, að dæma stefnda til að greiða stefnanda kr. 300.00 í málskostnað.

Því dæmist rétt vera:

1. Framangreindur kjarasamningur milli Rafvirkjameistarafélags Reykjavíkur og Rafvirkjafélags Reykjavíkur, dags. 22. janúar 1941, gildir til 22. janúar 1942.
 2. Verkfall stefnda, Rafvirkjafélags Reykjavíkur, er ólöglega hafið 1. janúar 1942, og er stefndi bótaskyldur gagnvart stefnanda, Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Rafvirkjameistarafélags Reykjavíkur, fyrir tjón af völdum þess yfir tímabilið frá 1.—22. janúar 1942, en kröfu um bótaskyldu eftir þann tíma vísast frá dómi.
- Stefndi greiði stefnanda kr. 300.00 í málskostnað innan 15 daga frá birtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Sératkvæði Sigurjóns Á. Ólafssonar.

Með framburði vitna, sem leidd hafa verið í málinu, er upplýst, að forsvarsmenn Rafvirkjafélags Reykjavíkur höfðu fullkomna ástæðu til að telja samningstímann frá 1. jan. 1941 til 31. desember sama ár. Sérstaklega virðist þessi skoðun þeirra hafa mótast og fengið fastan grundvöll við sáttatilaunirnar í ársbyrjun 1941.

Það verður og að ætla að forsvarsmenn Rafvirkjameistarafélagsins hafi verið á sömu skoðun og rafvirkjasveinar um samningstímann. Röskum þrem mánuðum fyrir árslok 1941 móttekur Rafvirkjameistarafélagið uppsögn rafvirkjanna á samningnum, miðað við 1. janúar 1942, og af hálfu meistarafélagsins kemur ekki fram nein vefenging, hvað þá mótmæli, á gildi uppsagnarinnar fyrr en 27. desember f. á., eða þrem mánuðum eftir að samningnum var sagt upp. Mótmæli rafvirkjameistara gegn uppsögninni eru þá auk þess sett fram með þeim hætti, að ómögulegt virðist að skoða þau öðruvísi en sem ábendingu, en alls ekki sem synjun á réttmæti uppsagnarinnar. Af þessu aðgerðaleysi meistaranna má ótvírátt draga þá ályktun, að þeir hafi verið sammála um að samningarnir giltu til 31. desember 1941.

Þá er þess og að gæta, að samningarnir komu að nokkru leyti til framkvæmda 1. janúar 1941 og að nokkru leyti 22. janúar s. á. Verðlagsuppbót var greidd samkvæmt samningunum frá 1. janúar 1941, og komu því verðlagsuppbótarákvæði samningsins til framkvæmda þann dag. Kaup var hins vegar að öðru leyti greitt samkvæmt samningnum frá 22. janúar 1941 og kom það til af því, að meistarar voru, þegar samningar voru undirritaðir, búnir að gera upp við viðskiptamenn sína til þess dags með gamla kaupinu, og gáfu sveinarnir því kauphækkunina eftir frá 1. janúar til 22. janúar f. á. Það er því ljóst, að samningurinn hefur byrjað að gilda frá 1. janúar 1941 (verðlagsuppbótin), þó sveinarnir gæfu eftir hluta af kaupi sínu fyrstu þrjár vikur samningstímans. Samkvæmt þessu virðist samningstíminn, sem var eitt ár, hafa verið útrunninn í árslok 1941. Tel ég því, með tilvísun til þessa, svo og áður nefndrar skoðunar sveina og meistara um samningstímann, að uppsögn sveinanna sé lögmæt, svo og vinnustöðvun þeirra.

Priðjudaginn 24. febrúar 1942.

Nr. 1/1942. Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Félags lög-
gilttra rafvirkjameistara í Reykjavík.
gegn

Rafvirkjafélagi Reykjavíkur.

Dæmt um upphæð skaðabótakröfu vegna ólögmæts verkfalls.

Dómur.

Eins og frá er skýrt í dómi félagsdóms í máli þessu, uppkv. 5. þ. m., var sökinni skipt þannig, að frestað var málf lutningi

um skaðabótaupphæðina og er hún nú tekin til meðferðar. Hefur stefnandi, Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Félags lög-giltra rafvirkjameistara, með tilvísun til kröfu sinnar í stefnu dags. 6. jan. s. l. og á grundvelli dómsniðurstöðu í máli þessu frá 5. þ. m., gert þær dómkröfur í þessum hluta málsins, að stefndi, Rafvirkjafélag Reykjavíkur, verði dæmdur til þess að greiða sér kr. 492.48 fyrir hvern virkan dag á tímabilinu 1.—22. jan. s. l., alls 18 daga, samtals kr. 8864.64. Þá krefst hann og málskostnaðar eftir mati dómsins.

Stefnandi byggir upphæð kröfu sinnar á því, að um síðustu áramót hafi 38 sveinar unnið hjá félagsmönnum í Félagi lög-giltra rafvirkjameistara í Reykjavík, en rafvirkjameistararnir hafi framselt félagi sínu skaðabótakröfurnar. Tímakaup raf-virkjasveina í dagvinnu sé, skv 1. mgr. 1. gr. 3. kafla samn-ingsins frá 22. janúar 1941, kr. 1.93. Samkvæmt 3. mgr. sömu greinar sé dýrtíðaruppbót rafvirkja fyrir janúar 1942 77% af grunnkaupi, þ. e. kr. 1.49. Hið útborgaða kaup rafvirkja-sveina í janúar 1942 hafi því átt að vera kr. 3.42 pr. klst. Af þessu reikni meistararnir sér 42% álagningu, þegar þeir láta rafvirkjasveina vinna. Nemi þetta kr. 1.44 pr. klst. í dag-vinnu fyrir hvern svein félagsmanna. Þessari álagningu hafi meistararnir tapað við verkfallið. Dagvinna samkvæmt samn-ingnum sé 9 klst., og sé þá upphæð sú, er tapast hefur, kr. 12.96 pr. svein á dag, eða samtals kr. 492.48 fyrir 38 sveina á dag. Og þar sem hér sé um 18 virka daga að ræða verði heildarupphæð skaðabótanna kr. 8864.64.

Í greinargerð stefnda, sem lögð var fram í þinghaldi 13. f. m., segir svo um upphæð skaðabótakröfunnar: „Þessum lið er mótmælt sem óréttmætum, en til vara sem órökstudd-um og sem of háum, svo sem sýnt mun verða á síðara stigi málflutningsins.“ Frekari mótmæli eða andsvör af hálfu stefnda gegn réttmæti upphæðar skaðabótakröfunnar hafa ekki komið fram í máli þessu.

Er dómur var kveðinn upp í fyrri hluta máls þessa 5. þ. m., mætti af hálfu stefnda Jónas Ásgrímsson, formaður rafvirkja-félagsins, og fékk frest til 10. s. m., þar sem stefndi hafði ekki enn tjáð sig um einstök atriði í rökstuðningi stefnanda fyrir upphæð skaðabótakröfunnar. Þann 6. þ. m. ritaði rafvirkja-meistarafélagið stefnda bréf, þar sem það mælist til þess að samningaumleitanir hefjist milli félaganna, en stefndi hafn-aði þeirri umleitun með bréfi 7. þ. m., þar sem hann áleti ekki

timabært að hefja samninga meðan mál aðiljanna væri óútkljáð. Í þinghaldi í málinu 10. þ. m. mætti af hálfu stefnda Sigurður Ólason hæstaréttarmálflutningsmaður. Lagði hann þá fram bréf frá stjórn rafvirkjameistarafélagsins dags. 8. þ. m., rjsh. 28. Jafnframt lýsti hann því yfir, að ekki yrði frekar mætt í málinu af hálfu stefnda, en hafði ekki uppi neinar kröfur í sambandi við framlagningu téðs skjals, né heldur lét hann nokkra greinargerð fylgja því. Fór því málið til skriflegs málflutnings og var tekið til dóms 17. þ. m. eftir kröfu stefnanda, og er nú dæmt samkvæmt framlögðum skjölum og skilríkjum.

Í nefndu bréfi á rjsh. 28, sem virðist vera svar við áðurgreindu synjunarbréfi stefnda frá 7. þ. m., segir stjórn rafvirkjameistarafélagsins m. a. á þá leið, að þar sem dómur hafi verið kveðinn upp í málinu út af verkfallinu virðist þeim, að málinu sé þar með lokið.

Stefnandi hefur eindregið mótmælt því, að í nefndu bréfi felist nokkurt afsal af hálfu Félags löggiltra rafvirkjameistara á rétti þess til að krefjast dóms um upphæð skaðabótakröfunnar í máli þessu, og verður rétturinn að fallast á þá skoðun hans, þar sem nefnt bréf er of óákveðið til þess að réttmætt sé að leggja svo viðtæka merkingu í orðalag þess, enda þótt stefndur hefði viljað láta kröfu um slíkt felast í framlagningu þess.

Félag löggiltra rafvirkjameistara hefur fengið framsal á skaðabótakröfu einstakra meðlima sinna á hendur stefnda. Stefndi hefur ekki flutt fram mótmæli gegn einstökum atriðum í rökstuðningi stefnanda fyrir upphæð skaðabótakröfunnar, og þar sem hann (stefnandi) hefur, að áliti réttarins, gert nægilega grein fyrir réttmæti hennar, þer að taka hana að fullu til greina. Vaxta hefur ekki verið krafizt.

Einn dómendanna, Sigurjón Á. Ólafsson, telur að sýkna beri stefnda af bótakröfu stefnanda, og skírskotar um það til ágreiningsákvæðis síns í fyrri hluta máls þessa.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður, að því er þennan hluta málsins varðar, falli niður.

Því dæmist rétt vera:

Stefndi, Rafvirkjafélag Reykjavíkur, greiði stefnanda, Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Félags löggiltra rafvirkjameistara, kr. 8864.64.

Málskostnaður falli niður.

Dóminum ber að fullnægja innan 15 daga frá birtingu hans, að viðlagðri aðför að lögum.

Fimmtudaginn 12. marz 1942.

Nr. 6/1941. **Alþýðusamband Íslands f. h. Starfsstúlknafélagsins Sóknar**
 gegn

Stjórnarnefnd ríkisspítalanna.

Mál út af ákvæðum kjarasamnings um lengd sumarleyfa.

Dómur.

Í nóvembermánuði 1935 var undirritaður kjarasamningur milli starfsstúlknafélagsins Sóknar hér í bæ og stjórnarnefndar ríkisspítalanna. Samningur þessi gildi til þess er Sókn sagði honum upp frá 31. des. 1940. Þann 31. janúar 1941 var að nýju gerður kjarasamningur milli nefndra aðilja og segir m. a. svo í 4. gr. hans: „2) Þær (þ. e. starfsstúlkur), sem unnið hafa 6 mánuði og lengur fá sumarfrí í 14 daga með fullu kaupi og kr. 2.00 á dag í fæðispeninga.“ Er þetta ákvæði tekið óbreytt úr samningnum frá 1935. Sumarið 1941 kvartar Sókn yfir því til Alþýðusambandsins, að framkvæmd sumarleyfa sé þannig af hálfu spítalanna, að stúlkur fái aðeins sumarleyfi 14 daga alls, en telur að samkvæmt samningnum frá 31. jan. 1941 beri þeim 14 virkir dagar.

Stjórnarnefnd ríkisspítalanna sinni ekki aðfinnslum um þetta, og með því að ekki fékkst samkomulag um skilning á þessu atriði höfðaði Alþýðusamband Íslands mál þetta með stefnu, dags. 1. nóv. f. á., f. h. starfsstúlknafélagsins Sóknar gegn stjórnarnefnd ríkisspítalanna. Gerir það þær dómkröfur, að viðurkennt verði, að framangreint ákvæði í samningi málsaðilja frá 31. jan. 1941, um sumarleyfi, beri að skilja svo sem þar stæði, að stúlkur, sem unnið hafa í 6 mánuði og lengur og umræddur samningur tekur til, fái sumarfrí í 14 *virka* daga með fullu kaupi. Þá krefst stefnandi og málskostnaðar sér til handa eftir mati dómsins. Stefnður hefur krafizt sýknu

af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins. Við munnlegan flutning málsins hefur stefndi gert þá varakröfu, að dómkröfur stefnanda verði aðeins teknar til greina að því er snertir sumarleyfi starfsstúlkna á Vífilsstaðahælinu.

Kröfur sínar í máli þessu byggir stefnandi á því, að umrætt samningsákvæði verði ekki skýrt á annan veg en þann, að átt sé við 14 virka daga. Bendir hann á, að samkvæmt 1. gr. samningsins eigi hámark almenns vinnutíma að vera 10 stundir á dag eða 60 vinnustundir á viku og eigi stúlkur því, samkvæmt samningnum, einn frídag í viku hverri. En þar sem þeim hafi þannig verið tryggður einn vikulegur frídagur, hafi verið óþarft að semja sérstaklega um það, að þessir vikulegu frídagar skyldu ekki taldir með í sumarleyfisdögum 14, og því ekki borið nauðsyn til að geta sérstaklega um það í 4. gr., að leyfisdagarnir skyldu vera 14 *virkir* dagar. Um það hefði raunverulega verið samið með 1. gr. umrædds samnings. Segir hann framkvæmd þessa ákvæðis hafa verið þá, að allt til 1940 hafi stúlkur á Vífilsstöðum fengið minnst 16 daga sumarleyfi. Þá telur hann og fram máli sínu til stuðnings, að það sé föst regla, að ákvæði í samningum verklyðsfélaga og atvinnurekenda um tiltekna tölu leyfisdaga séu skýrð á þann hátt, að þar sé átt við virka daga.

Stefndur hefur eindregið mótmælt kröfum stefnanda og skýringum hans, og skilningi á umræddum samningi. Kveður hann, að framkvæmd sumarleyfa starfsstúlkna í ríkisspítölum hafi frá upphafi verið sú, að stúlkur fengju sumarleyfi í 12 virka daga auk 2ja helgra, eða 14 daga alls, og fæðispeninga fyrir þá. Og hafi það komið fyrir að „sumarleyfi“ á Vífilsstöðum væri lengra en 14 dagar alls, stafaði það af því, að starfstúlkum þar hefði á þann hátt verið bætt upp aukavinna, sem þær hefðu innt af hendi, en raunverulegt sumarleyfi aldrei numið meiru en 14 dögum alls. Hafi sú framkvæmd haldizt allt til þessa dags, og ákvæði núgildandi kjarasamnings um sumarleyfi og sams konar ákvæði eldri kjarasamninga skilin og framkvæmd á þann veg af sinni hálfu. Telur stefndur, að þessi skilningur sinn sé þegar af þeirri ástæðu fullkomlega venjuhelgaður, enda sé það fyrst á sumrinu 1940 að þessari undanfarandi venju hafi verið andmælt, og farið hafi verið fram á af hálfu Sóknar að breytt yrði frá fyrra fyrirkomulagi. Því hafi þá strax verið neitað

og æ síðan. Þá bendir stefndur og á það, að við samningaumleitarnir í janúar 1941 hafi verið tekið fram í samningsuppkasti Sóknar, sem lagt var fyrir stjórnarnefndina, að sumarleyfið skyldi vera 14 *virkir* dagar, en sú krafa hafi ekki fengið viðurkennd af hálfu stjórnarnefndar spítalanna og þetta ákvæði því ekki tekið upp í nágildandi samning. Telur hann, að Sókn geti ekki gert kröfu til 14 virkra daga sumarleyfis, þar sem sú krafa hafi komið fram við samningaumleitarnir, en ekki náð fram að ganga.

Aðiljar eru sammála um það, að framkvæmd sumarleyfa undanfarin ár á öllum þeim spítölum, er hér skipta máli, að Vífilsstaðahælinu undanskildu, hafi verið með þeim hætti, er stefndur heldur fram, og verður ekki annað ráðið af því, sem fram hefur komið í málinu, en að stjórn Sóknar hafi verið fullkunnugt um þá framkvæmd. Aftur á móti deila aðiljar um það, hvernig framkvæmd sumarleyfanna hafi verið á Vífilsstöðum til ársins 1940 og er ekki komin fram í málinu full sönnun um það, en árin 1940 og 1941 voru þau framkvæmd þar með sama hætti og á hinum sjúkrahúsunum.

Eins og stefndur hefur skýrt frá, og rakið er hér að framan, var málinu svo háttað þegar gengið var til samninga í janúar 1941, að Sókn setti það ákvæði í samningsuppkast það, er lagt var fyrir stefnda, að sumarleyfi skyldu vera 14 *virkir* dagar. Er ljóst, að stjórn Sóknar vissi þá um framangreinda framkvæmd stefnda á sumarleyfisákvæðum samningsins frá 1935, enda hafði hún a. m. k. á sumrinu 1940 komið fram með itrekuð tilmæli við stefnda þess efnis, að sumarleyfin yrðu látin vera 14 *virkir* dagar, en þeirri málaleitun var á engan hátt sinnt af stefnda. Stjórn Sóknar hlaut því að vera fyllilega ljóst þegar gengið var til samninga við stefnda í janúar 1941, hver afstaða hans var til oftnefnds ákvæðis, og að hann vildi ekki vera bundinn við þann skilning, er stjórn Sóknar lagði í sumarleyfisákvæðið. Og með því að ákvæðið um *virka* daga var ekki tekið upp í nýja samninginn frá 31. janúar 1941, verður ekki talið, að stjórn Sóknar hafi haft réttmæta ástæðu til þess að leggja þann skilning í sumarleyfisákvæði hans, sem hún hefur gert, og sem var andstæður framkvæmd og áður yfirlýstum vilja stefnda á sams konar ákvæði í samningnum frá 1935. Er því ekki hægt að leggja skilning stefnanda til grundvallar skýringu á oftnefndu samningsatriði, og ber því með tilvísun til þess, er nú hefur

verið rakið, og rökstuðnings stefnda um þetta atriði, að taka aðalkröfu hans um sýknu til greina.

Eftir atvikum þykir mega láta málskostnað falla niður.

Því dæmist rétt vera:

Stefndur, Stjórnarnefnd ríkisspítalanna, á að vera sýkn af kröfum Alþýðusambands Íslands f. h. starfsstúlknafélagsins Sóknar í máli þessu.

Málskostnaður falli niður.

Laugardaginn 18. apríl 1942.

Nr. 7/1941. **Vinnuveitendafélag Íslands f. h. Vinnuveitendafélags Ísfirðinga.**

gegn

Alþýðusambandi Íslands f. h. verklyðsfélagsins Baldurs á Ísafirði vegna bifreiðastjóradeildar þess.

Einhliða ákvörðun verklyðsfélags um að hækka akstursgjöld fyrir bifreiðar talin brot á kjarasamningi þess við vinnuveitendafélag. Endurgreiðslukröfu vinnuveitendafélagsins vísað frá dómi.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 11. nóv. f. á., af Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Vinnuveitendafélags Ísfirðinga gegn Alþýðusambandi Íslands f. h. verklyðsfélagsins Baldurs á Ísafirði vegna bifreiðastjóradeildar þess. Er málið var þingfest var mætt í því af hálfu stefnda og fékk hann frest í því til vitnaleiðslu, er hann kvað þurfa að fara fram á Ísafirði. En er málið féll í rétt 24. f. m., var neitað um frekari frest af hálfu stefnanda og var stefnda þá úrskurðaður frestur til 27. s. m. til þess að leggja fram greinargerð, en þá var ekki mætt af hans hálfu og kom engin greinargerð frá honum í málinu. Er það því flutt skriflega og dæmt samkvæmt framkomnum skjölum og skilríkjum.

Samkvæmt málsúttlistun stefnanda og framlögðum skilríkjum eru málavextir þessir:

Þann 31. marz 1939 sömdu Vinnuveitendafélag Ísfirðinga og verklyðsfélagið Baldur á Ísafirði fyrir hönd bifreiðastjóradeildar sinnar um gjald fyrir akstur vörubifreiða, og skyldi sá samningur gilda til 1. apríl næsta ár. En þann 23. nóv. 1939 tilkynnti verklyðsfélagið í hádegisútvarpinu þann dag, að frá þeim degi hækkaði gjald fyrir akstur vörubifreiða um 25%. Er formaður Vinnuveitendafélags Ísfirðinga mótmælti þessari hækkun við einn af stjórnendum verklyðsfélagsins kom í ljós, að verklyðsfélagið hafði skrifað vinnuveitendafélaginu bréf, dags. 19. nóv. 1939, þess efnis, að þar sem bifreiðastjórar hefðu orðið fyrir gífurlegri kauplækkun vegna verðhækkunar á bilhlutum og benzíni þá teldi félagið óumflýjanlegt, að umsamin greiðsla fyrir akstur hækkaði þá þegar um 25%. Segir verklyðsfélagið, að það muni líta svo á sem það hafi samþykki vinnuveitendafélagsins til hækkunar þessarar, ef ekki hefði borizt neikvætt svar frá því „kl. 12 á hádegi n. k. miðvikudag“. Bréfi þessu, sem ekki kom til vinnuveitendafélagsins fyrr en eftir að hækkunin hafði verið boðuð í útvarpinu þann 2. nóv., svaraði Vinnuveitendafélag Ísfirðinga þann 7. des. s. á. á þá leið, að það teldi umrædda kauphækkun tvímælalaust brot á samningi félaganna frá 31. marz 1939, og kvaðst geyma sér óskertan rétt til bóta fyrir brotið. Með bréfi, dags. 12. s. m., neitaði verklyðsfélagið að hafa gerzt brotlegt „með því að hækka keyrslugjöld, þar sem það er einvörðungu gert til þess að mæta auknum rekstrarkostnaði“, og taldi enda, að það hefði haft samþykki vinnuveitendafélagsins til hækkunarinnar, þar sem ekki hefði borizt svar frá því áður en umræddur frestur var útrunninn. Auk þess hefði hækkunin verið samþykkt í verki.

Þegar hér var komið málum kveðst vinnuveitendafélagið hafa tilkynnt meðlimum sínum, að þeir skyldu gera fyrirvar um endurgreiðslu þegar þeir greiddu hærra ökugjaldið, og kveður stefnandi þá hafa gert það, í stað þess að láta koma til verkfalls. Og á stjórnarfundi í Vinnuveitendafélagi Ísfirðinga 17. janúar 1940 var ákveðið, að skjóta þessu atriði til félagsdóms, og var mál upphaflega höfðað út af því hér fyrir dómi með stefnu 5. apríl 1940, en eitt sinn, er málið skyldi koma fyrir, var ekki mætt í því af hálfu að-

ilja, og féll það þá niður. En nú hefur stefnandi höfðað það að nýju, svo sem að framan greinir, og gerir hann þær dómkröfur:

1. Að viðurkennt verði með dómi, að framangreind gjaldhækkun bílstjóradeildar verklýðsfélagsins Baldurs á Ísafirði verði talin brot á áðurnefndum samningi við Vinnuveitendafélag Ísfirðinga, dags. 31. marz 1939.
2. Að verklýðsfélagið Baldur f. h. bílstjóradeildar sinnar verði dæmt til þess að endurgreiða meðlimum Vinnuveitendafélags Ísfirðinga þau akstursgjöld, sem frá 23. nóv. 1939 til 1. apríl 1940 (þegar nýr samningur var gerður) voru tekin af þeim, fram yfir það, sem ákveðið er í ofanefndum samningi félagsins, dags. 31. marz 1939.
3. Að stefndi verði dæmdur til þess að greiða stefnanda málskostnað eftir mati dómsins.

Verða kröfur stefnanda nú teknar til athugunar.

Um 1. Samkvæmt því, sem fram hefur komið í málinu, verður ekki annað séð, en að bifreiðastjóradeild verklýðsfélagsins Baldurs hafi, með einhliða ákvöðun sinni, ákveðið, að gjald fyrir akstur vörubifreiða skyldi hækka um 25% frá því, sem samið hafði verið um milli málsaðilja með framangreindum samningi frá 31. marz 1939. Heimild til slíkrar einhliða breytingar á nefndum samningi, gegn vilja hins samningsaðiljans, er ekki að finna í samningi þessum, og hún er ekki fram komin í öðrum skjölum málsins. Ekki verður heldur talið, að verklýðsfélagið hafi haft samþykki vinnuveitendafélagsins til hennar. Ber því að taka til greina þá kröfu stefnanda að framangreind gjaldhækkun teljist brot á samningi aðilja frá 31. marz 1939.

Um 2. Þessi liður felur í sér kröfu um endurgreiðslu ótiltekinnar fjárhæðar. Ekkert kemur fram í skjölum málsins um hve háa upphæð er að ræða, né þeir nafngreindir, er innt hafa hana af hendi, né til hverra hún hafi gengið, og yfirleitt vantar alla greinargerð fyrir kröfu þessari, eins og hún er orðuð í stefnu. Sökum þessarar óákveðnu kröfugerðar, og vegna skorts á fullnægjandi greinargerð fyrir henni, er ekki unnt að taka afstöðu til réttmætis hennar, og ber því að vísa henni frá dómi.

Tveir dómendanna, þeir Gunnlaugur E. Briem og Sigurjón Á Ólafsson, geta ekki fallið á greinda niðurstöðu að

Því er varðar 2. kröfulið, og gera þessa grein fyrir sérstöðu sinni:

„Í stefnu þessa máls er skýrt frá því, að 1. apríl 1940 hafi verið gerður nýr samningur um akstursgjöld milli aðilja þessa máls.

Þar sem ekkert er upplýst um það í þessu máli, að stefnandi hafi við þessa samningagerð áskilið sér rétt til að krefjast endurgreiðslu út af vanefndum á eldra samningnum, verður rétturinn að líta svo á, að stefnandi hafi fyrirgert þeim rétti, sem hann kynni að eiga, og ber því að sýkna stefndan af endurgreiðslukröfu stefnanda í þessu máli“ .

Rétt þykir að stefndi greiði stefnanda kr. 100.00 í málskostnað.

Því dæmist rétt vera:

1. Framangreind hækkun bifreiðastjóradeildar verklyðsfélagsins Baldurs á Ísafirði, á akstursgjöldum frá 23. nóv. 1939, telst brot á samningi verklyðsfélagsins og Vinnuveitendafélags Ísfirðinga, dags. 31. marz 1939.
2. Endurgreiðslukröfu Vinnuveitendafélags Ísfirðinga á hendur verklyðsfélaginu Baldri vegna bifreiðastjóradeildar þess, vísast frá dómi.

Stefndi, Alþýðusamband Íslands f. h. verklyðsfélagsins Baldurs á Ísafirði vegna bifreiðastjóradeildar þess, greiði stefnanda, Vinnuveitendafélagi Íslands f. h. Vinnuveitendafélags Ísfirðinga, kr. 100.00 í málskostnað, innan 14 daga frá birtingu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.

Laugardaginn 18. apríl 1942.

Nr. 10/1941. Alþýðusamband Íslands f. h. Sjómannafélags
Reykjavíkur
gegn

Félagi íslenzkra botnvöruskipaeigenda.

Mál út af ágreiningi um skilning á ákvæðum kjarasamnings
um stríðsáhættuþóknun til sjómanna.

Dómur.

Málavextir eru þeir, að þann 16. júlí 1941 gerði Sjómannafélag Reykjavíkur ásamt öðrum sjómannafélögum samning við Félag íslenzkra botnvörpuskipaeigenda um stríðsáhættuþóknun sjómanna. Síðasta málsgr. 1. gr. samnings þessa hljóðar svo:

„Áhættuþóknun er 300% og miðast við kr. 232.00 mánaðarkaup á togara, sem stundar veiðar og siglir með aflann, og kr. 270.00 mánaðarkaup á togara, sem eingöngu kaupir fisk eða er leigður til flutnings.“

En í 4. gr. sama samnings segir svo:

„Til viðbótar áhættuþóknun (samanber 1. grein), sem ákveðið er í samningi dagsettum 4. maí 1940 milli þessara aðilja, og samningsbundnum launum skal greiða skipverjum viðbótaráhættuþóknun fyrir siglingar milli Íslands og annara landa, sem hér segir:

.....

Hverjum undirmanni $\frac{3}{4}$ % af brúttó söluverði aflans.“

Í lok septembermánaðar ákváðu brezk yfirvöld, að gjald, er nam 6 pence pr. „stone“ eða 5 sh á „kitt“, og sem áður hafði verið tekið af heildsölum alls fisks í Bretlandi, skyldi framvegis tekið af uppboðsandvirði innflutts fisks til Bretlands, eða fyrstu seljendum þar. Jafnframt var sett nýtt hámarksverð á fisk, er nam 70 sh á „kitt“, að því er þorsk o. fl. fisktegundir varðaði. Síðar, eða um áramótin 1941 og 1942, var þessu fyrirkomulagi þó aftur breytt þannig, að nefnt gjald var þá tekið af kaupendum fisksins í Englandi, en jafnframt var 70 sh hámarksverðið lækkað niður í 65 sh.

Meðan nefnt gjald var tekið af uppboðsandvirði fisksins, eða fyrstu seljendum, reiknuðu togaraeigendur, sem sendu

skip sín með ísfisk til Englands, eða a. m. k. sumir þeirra, viðbótaráhættubóknun sjómanna samkv. 4. gr. nefnds samnings þannig út, að þeir lögðu til grundvallar söluverð aflans, að frádregnum nefndu gjaldi, 5 sh pr. „kítt“. Jafnframt drógu þeir frá söluverðinu kaupverð þess fisks, sem ekki hafði verið aflað á skipinu sjálfu, heldur keyptur í það.

Sjómannafélögin töldu þessa reikningsfærslu brjóta í bág við framangreind samningsákvæði, og með því að ekki fékkst samkomulag um þetta höfðaði Alþýðusamband Íslands fyrir hönd Sjómannafélags Reykjavíkur mál þetta gegn Félagi íslenzkra botnvörpuskipaeigenda með stefnu dags 15. des. f. á. Dómkröfur stefnanda eru þessar:

1. Að viðurkennt verði, að meðlimum Félags ísl. botnvörpuskipaeigenda beri að gera upp við skipverja samkvæmt 4. gr. áðurnefnds samnings frá 16. júlí 1941, án nokkurs frádráttar vegna fisktolls í Englandi, og
2. að þeim verði talið óheimilt, að draga verð aðkeypts fisks frá brúttó söluverði, áður en áhættubóknunin er reiknuð út.

Loks krefst hann málskostnaðar úr hendi stefnda eftir mati dómsins.

Stefndi hefur krafist sýknu af öllum kröfum stefnanda og málskostnaðar frá honum eftir mati dómsins.

Stefnandi byggir kröfur sínar á því, að samkvæmt 4. gr. framannefnds samnings skuli viðbótaráhættubóknunin reiknuð af brúttósöluverði aflans, en það hljóti að merkja söluverð aflans, án nokkurs frádráttar. Það hafi því verið með öllu óheimilt, að draga 5 shillinga gjaldið frá söluverðinu meðan fiskinnflytjendur stóðu skil á því, þar sem eins standi á um þetta gjald eins og annan kostnað við útgerðina. Telur stefnandi, að til þess að heimilt hefði verið að draga umrætt gjald frá söluverðinu, hefði þurft sérstaka heimild, en hún sé ekki fyrir hendi.

Að því er varðar síðari kröfuflið stefnanda, um frádrátt útgerðarmanna á verði aðkeypts fisks, heldur hann því fram, að orðið „afli“ í 4. gr. oftnefnds samnings frá 16. júlí 1941, nái bæði til þess fisks, sem skipið hefur veitt og þess, sem keyptur kann að hafa verið í það. Þá heldur hann því og fram, að áhættubóknunin samkv. 4. gr. sé sérstaklega fyrir áhættuna við það, að sigla til annara landa, en sú hættu sé

jöfn, hvort heldur að siglt sé með fisk, sem aflað hefur verið af skipinu sjálfu, eða í það keyptur.

Sýknukröfu sína, að því er varðar fyrri dómkröfu stefnanda, byggir stefndur á því, að í fyrstu hafi hið umdeilda 5 shillinga gjald, sem sé kostnaður við dreifingu fisksins í Bretlandi, verið innheimt hjá brezkum fiskheildsölum. En þetta sé tillag, sem greiða verði vegna alls fisks, sem seldur sé í Bretlandi, hvort heldur um útlendan eða innlendan fisk sé að ræða. Þann 29. sept. f. á. hafi þessu hins vegar verið breytt þannig, að gjald þetta hafi þá verið tekið af upphöðsandvirði hans, eða fyrstu seljendum, en jafnframt hafi þá hámarksverð á fiski í Englandi verið hækkað sem nam gjaldinu, eða í 70 sh pr. „kítt“. Þessu fyrirkomulagi hafi enn verið breytt um s. l. áramót, þannig, að 5 sh gjaldið hafi þá aftur verið tekið af fyrstu kaupendum fisksins í Englandi og hámarksverðið þá jafnframt lækkað aftur um það, sem gjaldinu nam, eða í 65 sh. pr. „kítt“. Telur stefnandi, að með þessu sé sýnt, að í raun og veru hafi fiskinnflytjendum verið gjald þetta jafn óviðkomandi eftir að farið var að taka það af söluverði fisksins og áður, meðan heildsalar í Englandi greiddu það, þar sem hámarksverðið hafi ýmist verið hækkað eða lækkað í samræmi við þessa breytingu á innheimtu gjaldsins Hér hafi aðeins verið um mismunandi innheimtuaðferðir að ræða hjá brezkum yfirvöldum, sem ekki geti leitt til þess, að gjald þetta verði í raun og veru talið til kostnaðar við útgerð skipsins, þótt það hafi þannig á tímabili verið tekið af söluverði aflans, af innheimtuástæðum.

Þá hefur stefnandi og fært það fram til stuðnings sýknukröfu sinni, að áður fyrr, er 10% innflutningsgjald var á fiski fluttum til Bretlands, hafi yfirleitt verið venja, að draga það frá brúttósöluverði aflans áður en reiknuð voru út aflaverðlaun skipstjóra, 1. stýrimanns og vélstjóra, þótt þeir hefðu þá samið um þóknun, miðaða við brúttó söluverð aflans. Telur stefnandi þannig hafa skapast venju um þetta, sem beita eigi við skýringu á hér greindu samningsákvæði, sem sé í fullu samræmi við nefnd ákvæði í eldri samningum yfirmanna skipanna

Sýknukröfu sína, að því er varðar 2. kröfulið stefnanda, byggir stefndur á því, að samkvæmt umræddu samningsákvæði beri aðeins að greiða áhættuþóknun af söluverði „afl-

ans“, en keypur fiskur falli alls ekki undir það hugtak. En þó svo yrði talið, þá skeri eldri venja hér úr, því það hafi verið föst venja við framkvæmd sams konar samningsákvæðis í samningum togaraeigenda við ofangreinda yfirmenn skipanna, og svo um samið, að verð keypts fisks hafi verið dregið frá brúttósöluverðinu, áður en aflaverðlaunin voru reiknuð út.

Stefnandi hefur eindregið mótmælt því, að eðli umrædds 5 sh. gjalds, eða það, hvaða aðferð brezk yfirvöld beiti við innheimtu þess, geti á nokkurn hátt heimilað útgerðarmönnum frádrátt þess, er það er tekið af söluverði aflans, og hefur hann véfengt skýrslu stefnda um það, hversu háttað hafi verið breytingum á hámarksverði fisksins. Þá mótmælir hann því eindregið, að nokkur hliðsjón verði höfð af því í þessu máli, hversu háttað hafi verið framkvæmd á framangreindum samningum við yfirmenn skipanna, því þar hafi ekki verið um neina fasta venju að ræða. Enn fremur hafi samningsaðiljar verið aðrir. Hins vegar hafi meðlimir Sjómannafélags Reykjavíkur aldrei verið bundnir slíkum samningum, og séu þeir því félagi algerlega óviðkomandi.

Verða kröfur stefnanda nú teknar til athugunar:

Um 1. Samkvæmt 4. gr. nefnds samnings frá 16. júlí 1941 ber að reikna áhættuþóknunina af brúttósöluverði aflans, og verður að skilja ákvæðið svo, sem þar sé átt við söluverð aflans, án nokkurs frádráttar. Er orðalag þessa ákvæðis skýrt og afdráttarlaust og virðast engar undantekningar leyfðar, að því er það snertir. Umdeilt 5 sh gjald verður ekki talið vera svo frábrugðið öðrum sköttum og gjöldum útgerðarinnar, að um það eigi að gilda sérreglur. Og það þykir ekki geta ráðið úrslitum í þessu sambandi þótt aðeins hafi verið um innheimtuástæður að ræða, úr því að gjaldið var tekið af söluverði fisksins, enda er ekki sannað, að svo náíð samband hafi verið milli breytinga á hámarksverði fisksins og innheimtufyrirkömulagi oftnefnds gjalds, sem stefndur hefur haldið fram. Krafa stefnda, að sýkna af þessum kröfulið stefnanda verði byggð á framkvæmd áður nefndra samninga við yfirmenn skipanna verður ekki heldur tekin til greina, þegar af þeirri ástæðu, að ekki er sannað, að þar hafi verið um fasta venju að ræða. Ber því að taka þessa kröfu stefnanda til greina.

Um 2. Samkvæmt síðustu málsg. 1. gr. oftnefnds samn-

ings frá 16. júlí f. á. ber að greiða áhættuþóknun, þó tog-arar kaupi fisk eingöngu. En í 4. gr. sama samnings, þar sem rætt er um viðbótaráhættuþóknunina er beinlínis vísað til áhættuákvæðanna í 1. gr. Er því ljóst, að viðbótaráhættuþóknunina ber einnig að greiða til þeirra sjómanna, er sigla eingöngu með keyptan fisk til útlanda. Orðið „afli“ í 4. gr. merkir því bæði keyptan og veiddan fisk, og skiptir þá ekki máli, hvort keypti fiskurinn er aðeins hluti af farminum, eða allur farmurinn. Með tilvísun til þess, sem nú er rakið, og greinargerðar stefnanda um þennan kröfulið, ber að taka þessa kröfu til greina.

Eftir atvikum þykir rétt, að stefndur greiði stefnanda kr. 150.00 í málskostnað.

Því dæmist rétt vera:

Meðlimum Félags íslenzkra botnvörpuskipaeigenda bar að reikna viðbótaráhættuþóknun, samkvæmt 4. gr. frammannefnds samnings frá 16. júlí 1941, af brúttó sölu-verði farmsins, án frádráttar vegna framangreinds 5 sh gjalds pr. „kítt“, og þeim er óheimilt að draga verð keypts fisks frá brúttó söluverði farmsins áður en greind viðbótaráhættuþóknun er reiknuð út.

Stefndi, Félag íslenzkra botnvörpuskipaeigenda, greiði stefnanda, Alþýðusambandi Íslands f. h. Sjómannafélags Reykjavíkur, kr. 150.00 í málskostnað innan 15 daga frá birtingu dóms þessa að viðlagðri að-för að lögum.

Föstudaginn 22. maí 1942.

Nr. 8/1941. Alþýðusamband Íslands f. h. Verkalýðsfélags Dalvíkur.

gegn

Sigfúsi Þorleifssyni.

Ágreiningur um skilning á ákvæðum kjarasamnings um hlutaskipti sjómanna á síldveiðum.

Dómur.

Mál þetta er höfðað með stefnu, dags. 11. nóv. f. á., af Alþýðusambandi Íslands f. h. Verkalýðsfélags Dalvíkur gegn

Sigfúsi Þorleifssyni útgerðarmanni á Dalvík. Tildrög máls þessa og málsatvik eru þau, að í kjarasamningi dags. 24. apríl 1938, milli Verklýðsfélags Dalvíkur og útgerðarmanna þar, er svo um samið í 5. gr. a-lið, sem fjallar um kaup og kjör sjómanna á sildveiðum með herpinót:

„Skipverjar hafi 37% af brúttó afla, er skiptist milli 16 manna, séu 2 bátar um nótt. Ef 3 bátar eru um nótt skal skipta milli 17 manna 37% af brúttó afla. Verði meiri hluti skipshafnar sammála um, að á 2 bátum verði 17 menn og 3 bátum 18 menn, má í báðum tilfellum taka hlut þess manns af óskiptum afla.“

Sumarið 1940 gerði stefndur út á sildveiðar, með herpinót, bátana Björgvin og Baldur og voru þeir 2 um eina nótt. Réði hann 18 menn á þá báða til samans. Þegar stefndi gerði upp við skipverja, að lokinni vertíð, hagaði hann greiðslunni á þann hátt, að hann greiddi 18. skipverjanum af óskiptum afla bátanna, en skipti 37% af eftirstöðvum aflans milli 17 skipverjanna. Verklýðsfélag Dalvíkur taldi þessa aðferð ekki í samræmi við nefnd ákvæði 5. gr. samningsins frá 24. apríl 1938 og gerði kröfu til þess, að skipt væri þannig, að 37% af brúttó aflanum rynnu til 16 skipverjanna, en að útgerðin greiddi hinum tveimur af sínum hluta. Samkomulag fékkst ekki um skipti þessi og er mál þetta því höfðað, svo sem að framan greinir, og gerir stefnandi þær dómkröfur, að stefndur verði dæmdur til þess, að gera upp við skipverja á bátunum Björgvin og Baldri fyrir sildveiðitímabilið sumarið 1940, í samræmi við a-lið 5. gr. framangreinds kjarasamnings frá 4. apríl 1938, þannig, að 37% af brúttó afla nefndra báta á þessu tímabili verði skipt milli 16 skipverja, en að stefndi greiði hlut 17. og 18. skipverjans af hlut útgerðarinnar. Þá krefst hann málskostnaðar úr hendi stefnda eftir mati dómsins.

Stefndi hefur krafizt þess *aðallega*, að hann verði algerlega sýknaður af kröfum stefnanda, en *til vara*, að honum verið talið heimilt að gera upp við skipverjana á þann hátt að hlutur 2ja manna sé tekinn af óskiptum afla, en 37% eftirstöðva aflans sé skipt í 16 staði, og til *þrauta vara*, að 37% af aflanum sé skipt í 16 staði, er hlutur 17. mannsins hefur verið tekinn af óskiptum afla, en 18. mannum greiði útgerðarmaðurinn af sínum hlut. Þá krefst hann málskostnaðar af stefnda eftir mati dómsins.

Stefnandi byggir dómkröfur sínar á því, að samkv. a-lið 5. gr. oftnefnds samnings beri að skipta 37% af brúttó aflanum í 16 staði, ef 2 bátar séu um nótt. Stefnda hafi því verið með öllu óheimilt að skipta 37% aflans í 17 staði eins og hann gerði, og ekki sé heldur heimilt að taka kaup 17. og 18. skipverjans af óskiptum afla, því að samþykki meiri hluta skipshafnanna um tölu skipverja, sem áskilið sé í oftnefndri 5. gr., hafi ekki verið fyrir hendi. Og þótt það hefði legið fyrir hendi hefði samt ekki verið heimilt fyrir stefnda að greiða 18. manninum af óskiptu.

Stefndur byggir aðalkröfu sína á því, að allangt sé síðan umræddur samningur var upphaflega gerður og hafi bátar stækkað og sildarnætur þyngst síðan, en það hafi leitt til þess, að fleiri menn þurfti óhjákvæmilega til veiðanna. Kveður hann, að sumarið 1939 hafi verið 18 menn á nefndum bátum, og hafi þeir verið svo margir samkvæmt ósk skipverjanna. Heldur hann því fram, að þar sem svo standi á, sé eðlilegt að beita í þessu tilfelli ákvæðum 5. gr., er 3 bátar séu um nótt, þannig, að 37% aflans sé skipt í 17 staði, en hlutur þess 18. tekinn af óskiptum afla. Kveðst hann hafa beitt þeirri reglu er hann gerði upp eftir sildveiðitímann 1939. Hafi þá engar athugasemdir komið fram um það, og hafi þó formaður verklýðsfélagsins verið einn skipverja. Hann hafi einnig verið á þessum bátum 1940 og flestir skipverja þeir sömu, og hafi engin mótmæli komið fram frá þeim um fjölda skipverja. Þá heldur hann því og fram, að fyrir liggi í málinu sönnun þess, að ekki hefði orðið komið af með færri en 17 menn á bátunum, og auk þess sé sannað með vitnaframburðum skipverja og yfirlýsingum, að meiri hlutinn hafi verið samþykktur því, að 18 menn væru á bátunum á sildveiðunum 1940. Hafi honum því verið heimilt og rétt, að skipta á þann hátt, er hann gerði 1940, og beri því að viðurkenna þá skiptingu og sýkna hann af kröfum stefnanda. Varakröfu sína byggir stefndur á því, að þar sem upplýst sé, að ekki hafi verið unnt að komast af með færri en 17 menn, en meiri hluti skipshafnar samþykkt að skipverjar væri 18, þá sé réttlátt, að sama gildi um hlut 17. og 18. mannsins og þeir því teknir af óskiptum afla. En þrautavarakröfuna byggir stefndur á því, að þar sem samþykki meiri hluta skipverja hafi verið fyrir því að þeir væru a. m. k.

17, þá leiði það beinlínis af oftnefndu samningsákvæði, að hlutur 17. mannsins sé tekinn af óskiptum afla.

Loks hefur stefndur krafizt þess, að honum verði heimilað, ef aðalkrafa hans verður ekki tekin til greina, að draga frá óskiptum afla kr. 2000.00 fyrir umsjón og reikningshald fyrir útgerðina. Hafi hann aldrei tekið neitt fyrir það starf, en venja sé á Norðurlandi, að kostnaður við slíkt sé tekinn af óskiptum afla.

Stefnandi hefur eindregið mótmælt því, að skipverjum á umræddum bátum sumarið 1940 hafi borið skylda til þess að hafa uppi mótmæli gegn tölu skipverja það sumar, og að athafnaleysi þeirra í þá átt megi skoða sem samþykki á tölu skipverja samkv. a-lið 5. gr. samningsins. Og þar sem þeir hafi ekki á annan hátt samþykkt hana beri að taka kröfur sínar að öllu leyti til greina. Heldur hann því og fram, að þó það kunni ef til vill að vera rétt, að aukin stærð báta og sildarnóta hafi leitt til þess, að fleiri menn þurfi nú á bátana en gert virðist ráð fyrir í samningnum, þá verði það að öllu leyti að koma á bak útgerðarmanninum, því ekki sé néin heimild til þess að beita 17 staða skiptingunni, er 3 bátar eru um nótt, í þessu tilfelli, þar sem aðeins sé um 2 báta að ræða. Þá mótmælir hann því, að tekin verði til greina krafa stefnda um 2000 króna frádrátt vegna umsjónar við útgerðina. Kveður hann hana engum rökum studda, því það sé beinlínis tekið fram í kjarasamningnum frá 1938, að skipverjar taki ekki þátt í útgerðarkostnaði að öðru leyti en því, að þeir fæði sig sjálfir.

Ekki verður talið, að aukin stærð báta eða sildarnóta geti leitt til þess að heimilt sé að beita þeim ákvæðum a-liðs 5. gr. kjarasamningsins frá 24. apríl 1938, sem fjalla um skipti, er 3 bátar eru um nótt, í því tilfelli, er hér um ræðir, þar sem aðeins voru 2 bátar um nótt. Var stefnda því óheimilt að skipta 37% aflans 1940 í 17 staði, eins og hann gerði. Hins vegar verður að telja nægilega sannað með vitnaframburðum og yfirlýsingu skipverja á nefndum bátum, að meiri hluti þeirra hafi verið því samþykktur að skipverjar væru 17. Það verður því að líta svo á, að fyrir hafi legið það samþykki skipshafnanna, sem framangreindur a-liður 5. gr. samningsins frá 1938 áskilur, til þess að heimilt sé að reikna hlut 17. mannsins af óskiptum afla. Aftur á móti

verður ekki talið að umrætt samningsákvæði heimili, að hlutur 18. mannsins sé tekinn af óskiptum afla. Skiptir því ekki máli, sbr. 7. gr. laga nr. 80/1938, hvort skipshafnirnar hafa samþykkt ráðningu hans á skipin, og ber því að greiða hans hlut af aflahlut útgerðarmannsins. Úrslit málsins verða því þau, að til greina verður tekin þrautavarakrafa stefnda, þó þannig, að ekki verður fallið á kröfu hans um 2000 króna frádrátt af óskiptum afla fyrir umsjón og reikningshald útgerðarinnar, því eins og stefnandi hefur haldið fram, verður ekki talið, að heimild til slíks frádráttar sé í oftnefndum kjarasamningi, né heldur hefur honum verið fundinn annar staður.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Því dæmist rétt vera:

Stefnda, Sigfúsi Þorleifssyni, ber að gera þannig upp við skipverja þá, er stunduðu síldveiðar með herpinót á bátum hans, Baldri og Björgvin, sumarið 1940, að 37% af brúttó afla nefndra báta sé skipt í 16 staði er hlutur 17. skipverjans hefur verið tekinn af óskiptum afla, en 18. skipverjanum greiði stefndi af hluta sínum.

Málskostnaður falli niður.

Miðvikudaginn 17. júní 1942.

Nr. 2/1942. Steingrímur Aðalsteinsson

gegn

Alþýðusambandi Íslands f. h. Verklýðsfélags Akureyrar.

Verklýðsfélag sektað fyrir brot á 2. gr. 1. nr. 80/1938 og skyldað til þess að veita verkamanni félagsréttindi.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi, með stefnu 13. apríl s. l., af Steingrími Aðalsteinssyni, verkamanni, á Akureyri gegn Alþýðusambandi Íslands f. h. Verklýðsfélags Akureyrar. Dómkröfur stefnanda eru þessar:

Að þau ákvæði í 3. gr. laga fyrir Verklýðsfélag Akureyrar.

að óheimilt sé að taka menn inn í félagið, sem eru í öðru stéttarfélagi í sömu starfsgrein, verði ómerkt, að því er hann varðar:

að Verklýðsfélag Akureyrar verði skyldað til þess að veita stefnanda full og óskert félagsréttindi í félaginu, þar með réttindi til setu á félagsfundum, málfrelsi, tillögu- og atkvæðisrétt, ásamt öllum vinnuréttindum, samkv. taxa og samningum félagsins;

að Verklýðsfélag Akureyrar verði dæmt í sekt fyrir brot á lögum um stéttarfélög og vinnudeilur nr. 80 frá 1938;

að stefndur verði dæmdur til þess að greiða stefnanda málskostnað samkvæmt mati dómsins.

Stefndur hefur krafizt sýknu af öllum kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans að skaðlausu eftir mati dómsins.

Stefnandi skýrir svo frá málavöxtum og grundvallar dómkröfur sínar á því, að hann, sem sé verkamaður á Akureyri, hafi hvað eftir annað sótt um inngöngu í Verklýðsfélag Akureyrar, en ávallt verið synjað hennar. Síðast hafi slíkri beiðni frá sér verið synjað 8. febrúar s. l. Rétt sinn til inngöngu í nefnt félag byggir hann á þeim ákvæðum 2. gr. laga nr. 80 frá 1938, að stéttarfélög skulu vera opin öllum í hlutaðeigandi starfsgrein á félagssvæðinu. Telur hann, að það inntökuskilyrði 3. gr. samþykktu Verklýðsfélags Akureyrar, að innsækjandi sé ekki í öðru verklýðsfélagi, brjóti í bág við ákvæði 2. gr. ofanefndra laga og verði því ekki beitt gegn sér, enda þótt hann sé meðlimur í öðru verklýðsfélagi í sömu starfsgrein á Akureyri. Lífsviðurværis kveðst stefnandi afla sér með alls konar verkamannavinnu. Heldur hann því fram, að Verklýðsfélag Akureyrar hafi með synjun sinni, um að veita honum inngöngu í félagið, brotið ákvæði 2. gr. laga nr. 80/1938, og eigi það því að sæta sektum samkvæmt þeim lögum.

Stefndur byggir sýknukröfu sína á því, að verklýðsfélögin ráði því að allmiklu leyti sjálf, og geti, samkv. 2. gr. laga nr. 80/1938, sett um það ákvæði í samþykktir sínar, hverjum þau veita inngöngu í félagsskapinn. Verklýðsfélagi Akureyrar sé því rétt, að setja það að skilyrði fyrir inngöngu í það félag, að innsækjandi sé ekki í öðru verklýðsfélagi á staðnum. Nú sé stefnandi í öðru verklýðsfélagi á Akureyri og hafi hann því engan rétt til þess, að krefjast inn-

göngu í félagsskap stefnda. En auk þess beri á það að lita, að stefnandi eigi enga hagsmuni við það bundna, að hljóta félagsréttindi í Verklýðsfélagi Akureyrar. Það félag hafi enga sérsamninga við atvinnurekendur og sama kaup gildi fyrir bæði verklýðsfélögin. Stefnandi njóti að öllu leyti fullra vinnuréttinda á staðnum sem væri hann meðlimur í félagsskap stefnda, muni svo verða framvegis, og geti því ekki orðið neitt betur settur, þó hann fengi inngöngu í félagið. Þá telur stefndi, að þó svo yrði litið á, að þátttaka stefnanda í félagsskap annars verklýðsfélags yrði ekki talin því til fyrirstöðu, að stefnda væri skylt að veita honum full félagsréttindi, þá verði stefnandi að sýna fram á, að það skipti hann máli fjárhagslega, að verða nú meðlimur í Verklýðsfélagi Akureyrar, því það væri skilyrði til þess að verkamenn ættu heimtingu á inngöngu í stéttarfélög samkv. 2. gr. laga nr. 80/1938. En eins og hann hefði þegar tekið fram væri þetta skilyrði ekki fyrir hendi og bæri því að hrinda öllum kröfum stefnanda.

Því hefur verið hreyft í máli þessu, að vafi gæti á því leikið, hvort stefnandi væri verkamaður í þeim skilningi að starfi hans gæfi honum rétt til þess að krefjast inngöngu í Verklýðsfélag Akureyrar, sem er félagsskapur fólks, sem stundar almenná verkamannavinnu. Það er upp komið í málinu, að stefnandi, sem ekki hefur notið neinnar sérstakrar menntunar eða hlotið nein iðnréttindi, hefur, a. m. k. síðari hluta fyrra árs, stundað algenga verkamannavinnu, en frá s. l. áramótum hefur hann stundað trésmiðavinnu sem ófaglærður verkamaður hjá hinu erlenda setuliði hér. Það verður því ekki talið, að störf stefnanda séu því til fyrirstöðu, að hann geti krafizt inngöngu í Verklýðsfélag Akureyrar.

Eins og áður er fram komið í dómi félagsdóms frá 25. sept. 1939 í málinu nr. 7/1939, verður ekki talið, að réttur verkafólks samkv. 2. gr. laga nr. 80/1938 til þess að krefjast inngöngu í stéttarfélag í starfsgrein þess, sé því skilyrði bundinn, að það sé ekki í öðru verklýðsfélagi í sömu starfsgrein á sama stað. Tilgangur löggjafans með þessu ákvæði virðist vera sá, að tryggja verkamönnum það, að afkomu- og atvinnumöguleikum þeirra geti ekki orðið spillt með því, að láta það vera að öllu leyti komið undir geðþótta verklýðsfélaganna, hverjum þau veiti viðtöku í félagsskap sinn. Og þótt

stéttarfélögin séu fleiri en eitt í sömu starfsgrein, getur það skipt einstaka verkamenn miklu að geta verið í fleirum en einu þeirra, meðal annars vegna samninga stéttarfélaganna um forgangsrétt að vinnu hjá atvinnurekendunum. Það skilyrði 3. gr. samþykktu Verklýðsfélags Akureyrar, að innsækjandi megi ekki vera í öðru verklýðsfélagi, brýtur því í bág við 2. gr. nefndra laga og getur því ekki haft gildi gagnvart stefnanda máls þessa er hann nú sækir um inngöngu í það. Þá er ekki hægt að fallast á þá skoðun stefnda, að skylda hans, til þess að veita stefnanda full félagsréttindi, sé ekki fyrir hendi vegna þess, að stefnandi eigi nú sem stendur enga hagsmuni undir því, hvort hann sé meðlimur í Verklýðsfélagi Akureyrar eða ekki. Réttur verkafólks, samkv. 2. gr. laga nr. 80/1938, til inngöngu í stéttarfélögin, er almennur réttur, sem ekki verður bundinn því skilyrði, að umsækjandi hafi beinlinis fjárhagslegra hagsmuna að gæta, t. d. vegna samninga viðkomandi félags við atvinnurekendur, á því augnabliki, sem hann æskir inngöngu. Því auk þess, sem slík aðstaða getur ávallt skapast, þá felst og í þessum lögverndaða rétti verkamannsins samkv. 2. gr. nefndra laga réttur til þess, að geta með starfsemi sinni í viðkomandi félagi haft þau áhrif á starfsemi félags síns, er leiða megi til hagsbóta fyrir hann.

Samkvæmt framansögðu hefur Verklýðsfélag Akureyrar gerzt brotlegt við 2. gr. laga nr. 80/1938 með því að neita stefnanda um inngöngu í félagið, og verður því að sæta viðurlögum fyrir það. Þykja þau hæfilega ákveðin samkvæmt 70. gr. sömu laga kr. 100.00 í sekt til ríkissjóðs. Þá ber og að skylda nefnt félag til þess að veita stefnanda full og óskert félagsréttindi, svo sem hann hefur gert kröfu til.

Eftir þessum málsúrslitum þykir verða að dæma stefnda til þess að greiða stefnanda málskostnað, er ákveðst kr. 200.00.

Því dæmist rétt vera:

Verklýðsfélag Akureyrar greiði kr. 100.00 í sekt til ríkissjóðs. Þá skal því og skylt að veita stefnanda, Steingrími Aðalsteinssyni, full og óskert félagsréttindi.

Stefndur, Alþýðusamband Íslands f. h. Verklýðsfélags Akureyrar, greiði stefnanda kr. 200.00 í málskostnað.

Dóminum ber að fullnægja innan 15 daga frá birtingu hans að viðlagðri aðför að lögum.

Sératkvæði Sigurjóns Á. Ólafssonar.

Það er upplýst í málinu, að stefnandi fullnægir ekki því upptökuskilyrði Verklýðsfélags Akureyrar, að vera ekki meðlimur í neinu öðru stéttarfélagi á félagssvæðinu, með því að þetta ákvæði er óbreytt tekið upp í félagsslögin með heimild í 2. gr. laga um stéttarfélög og vinnudeilur. Þá verður krafa stefnanda um upptöku í félagið ekki tekin til greina, enda eru hagsmunir stefnanda á engan hátt skertir með þessari niðurstöðu þar eð hann getur notið fullra vinnuréttinda, með því að vera aðeins meðlimur í Verkamannafélagi Akureyrar.

